

В. В. Олійник

**ВІДКРИТА ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА
І ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ**

Науково-методичний посібник

*Рекомендовано
Міністерство освіти і науки України*

Київ – 2013

УДК 378
ББК 74
О54

*Рекомендовано
Міністерство освіти і науки України
(лист № 1/11-17041 від 07 листопада 2013 р.)*

Рецензенти:

- Биков В. Ю.** — доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України;
- Чміль А. І.** — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри університетської та професійної освіти і права Інституту відкритої освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»;
- Коляда М. Г.** — доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інформаційних технологій і охорони праці Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

Олійник В. В.

О54 Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях: наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. — К. : «А.С.К.» 2013. — 312 с.

ISBN 978-966-2251-18-0

У посібнику розкрито теоретико-методичні основи дистанційного навчання у контексті неперервного фахового зростання педагогічних кадрів. Висвітлено питання створення в Україні відкритої післядипломної педагогічної освіти та відповідної системи дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників.

Призначений для керівників, науково-педагогічних працівників, працівників органів управління освітою, дослідників і широкого кола педагогічної громадськості, яка цікавиться питаннями відкритої освіти та дистанційного навчання.

УДК 378
ББК 74

*Схвалено і рекомендовано до друку науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Університет менеджменту освіти» НАПН України
(протокол № 2 від 8 квітня 2013 р.)*

*Схвалено і рекомендовано до друку вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Університет менеджменту освіти» НАПН України
(протокол № 7 від 16 жовтня 2013 р.)*

ISBN 978-966-2251-18-0

© Олійник В. В., 2013
© ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
ДО ЧИТАЧА.....	7
Що передбачає модель відкритої післядипломної педагогічної освіти в Україні в якісній зміні неперервного фахового зростання педагогічних кадрів?.....	8
Чим зумовлений перехід до відкритих систем освіти і чи є необхідність у реформуванні ППО?.....	10
Якими причинами зумовлене зростання зацікавленості провідних країн у розвитку систем відкритої освіти? І якими фактами можна підтвердити сталість тенденції переходу до освітніх систем відкритого типу?.....	12
Відомо, що відкрита освіта є однією із сторін загальної глобалізації світу, яка виявляється в багатьох вимірах: глобальна економіка, радикальні технологічні зміни, політична глобалізація, глобалізація культури, глобалізація освіти. У цьому контексті, що є специфікою такої системи освіти?.....	14
Які нові підходи в освіті передбачає перехід до моделей відкритої освіти?.....	15
Чому виникло дистанційне навчання і яка історія його розвитку у світі?.....	17
Як розвивається дистанційна освіта у світі на сучасному етапі?.....	18
Які особливості розвитку дистанційної освіти в Україні?.....	21
Завдяки запровадженню дистанційного навчання значно розширився ринок освітніх послуг, підвищилась їх якість та ефективність. Як саме застосовується ДН у різних освітніх системах?.....	24
Яку роль відіграє дистанційне навчання у розвитку відкритої освіти в Україні?.....	26
Як впроваджувати технології дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників?.....	27
Які оптимальні умови мають створюватися для практичного застосування технологій дистанційного навчання?.....	29
Якими принципами варто керуватися у процесі запровадження ДН у відкриті ППО?.....	30
Які нові можливості фахового зростання спеціалістів відкриває і забезпечує впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників?.....	32
Які першочергові завдання необхідно розв'язати для формування системи дистанційної освіти (національної, галузевої тощо)?.....	34
Чи здатне ДН як педагогічна технологія забезпечити реалізацію цілей та завдань відкритої й неперервної освіти?.....	35
Дистанційне навчання – це нова організація освітнього процесу. Які ж його особливості та якими поняттями нині оперує ДН?.....	37
ДН створює особливе інформаційно-освітнє середовище, Web-середовище. Які основні поняття інформатики використовуються під час створення такого середовища?.....	38
Хто такі провайдери і з якою метою створено «УРАН»?.....	42
Поняття «технологія» можна розглядати в декількох аспектах. У яких саме? Що є предметом технології як науки?.....	43

У свою чергу, що означає поняття «педагогічні технології» і яким загальним вимогам має відповідати педагогічна технологія?	44
У чому полягають особливості ДН як прогресивної педагогічної технології ДО?	46
Що таке «кейс»-технологія та які її дидактичні можливості?	48
У 70-х роках минулого століття була дуже поширена телевізійна ейфорія. На цей засіб передавання інформації були покладені великі надії у всіх сферах життя, зокрема й в освіті. Що в цьому контексті передбачає TV-технологія?	49
Які потенційні можливості відкриває впровадження та застосування мережевої технології?	50
Які варто враховувати принципи під час проектування ДН як поліфункціональної педагогічної технології?	50
У чому полягають особливості конструювання системи інформаційного забезпечення ДН?	52
Про які дидактичні особливості комп'ютера, завдяки якому абонент/користувач отримує всю інформацію, варто пам'ятати?	54
Чому комп'ютерні та Інтернет-технології набувають такого важливого значення у ДН?	58
Які додаткові дидактичні функції ДН створюють комп'ютерні технології та Інтернет?	60
За якими організаційно-педагогічними моделями можна організувати ДН і в чому полягає головна ознака моделі організації навчального процесу ДН?	60
Яка класифікація моделей організації ДН є найзручнішою?	63
Що потрібно знати про WI-FI та зростання кількості освітніх точок бездротового доступу до мережі Інтернет?	71
Ефективність упровадження дистанційного навчання здебільшого залежить від дидактичного забезпечення. Якою має бути структура дидактичного забезпечення дистанційного навчання?	73
За яких умов мають створюватися навчально-методичні комплекси дистанційного навчання у системі підвищення кваліфікації спеціалістів?	74
Які пропонуються зміст і структура етапів упровадження очно-дистанційного підвищення кваліфікації в системі відкритої ППО?	77
Як визначається навчальна інформація?	81
Які типи індивідуальної навчальної практики роботи слухача існують на дистанційному етапі підвищення кваліфікації?	82
Які види навчальних занять проводяться під час заключної фази підвищення кваліфікації слухачів?	83
Які особливості випускної та атестаційної робіт слухача на дистанційному етапі підвищення кваліфікації?	87
Від чого залежить вибір оптимальної технології ДН?	88
Як правило, навчальні плани та програми підвищення кваліфікації педкадрів за дистанційною формою навчання побудовані за модульним принципом. Які особливості складання навчальних модулів?	89
Хто має навчати студентів/слухачів у сфері дистанційного навчання і хто має виконувати роль координатора їхнього навчання?	90
Які вимоги висуваються до тьютора в освітньому середовищі?	91
Які доцільно створювати варіанти номенклатури співробітників в інститутах післядипломної педагогічної освіти?	93
Враховуючи досвід УМО НАПН України в запровадженні технологій ДН, що є реаліями подальшого розвитку цієї форми навчання?	95

Цілісна система підвищення кваліфікації педагогічних працівників освіти вимагає формування загального інформаційного освітнього середовища, на засадах якого мають бути інформаційно-освітні середовища відповідних навчальних закладів. Що являє собою інформаційно-освітнє середовище (ІОС) навчального закладу та які його функції?	96
Як оптимально організувати навчальний процес під час дистанційної форми навчання?	97
У чому полягають особливості дидактичного забезпечення підвищення кваліфікації?	99
Із розвитком дистанційного навчання з'являються необмежені педагогічні можливості для індивідуалізації та диференціації навчального процесу, його гнучкої адаптації до індивідуальних запитів слухачів. Під таким кутом зору, які види інформаційних ресурсів можна визначити в інформаційно-освітньому середовищі?	101
За якими ознаками інформація є структурованою?	103
Центральною ланкою і особливим підрозділом інформаційно-освітнього середовища підвищення кваліфікації педагогічних працівників освіти в УМО є центр дистанційного навчання. У чому полягають особливості діяльності цього Центру?	104
Як можна схарактеризувати перехід від традиційної організації навчального процесу до кредитно-модульної системи і місце в ній відкритої ППО та дистанційного навчання?	107
Що таке «кредит-система»?	111
Чи виникають труднощі під час використання кредитів для оцінювання навчального навантаження слухачів у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників?	112
Які складові кредитно-модульної системи організації навчального процесу? Що таке модулі, як вони конструюються? Що необхідно враховувати у розробленні модульних програм?	113
Що передбачає принцип модульності і яких змін при цьому потребує організація навчального процесу?	114
Відомо, що чинні системи педагогічного контролю в системі відкритої ППО не відповідають сучасним вимогам. Які першочергові заходи необхідно провести наразі, щоб виконати низку першочергових вимог загальноєвропейської системи ECTS і нормативних документів МОНУ?	117
За якими моделями можливий перехід до КМСОНП і чому модель змісту КМСОНП є універсальною?	119
Якими принципами необхідно керуватися під час упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації?	122
Яким умовам має відповідати модель упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників?	123
У яких ситуаціях і з якою метою проводиться педагогічний експеримент щодо впровадження моделі КМСОНП?	126
ПІСЛЯМОВА	128
ГЛОСАРІЙ	129
ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	146
ЛІТЕРАТУРА	148
ДОДАТКИ	160

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНМК – варіативний навчально-методичний комплекс.

ВНЗ – вищий навчальний заклад.

ДН – дистанційне навчання.

ДО – дистанційна освіта.

ІВО УМО – Інститут відкритої освіти Університету менеджменту освіти.

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології.

ІОС – інформаційно-освітнє середовище.

КМСОНП – кредитно-модульна система організації навчального процесу.

КН – кореспондентське навчання.

КТ – «кейс»-технологія.

КХ – кваліфікаційні характеристики.

МН – мережеве навчання.

МОНУ – Міністерство освіти і науки України.

МППК – мобільний персональний портативний комп'ютер.

НАПН України – Національна академія педагогічних наук України.

НКП – навчально-консультативний пункт.

ПК – підвищення кваліфікації.

ППО – післядипломна педагогічна освіта.

ПТНЗ – професійно-технічний навчальний заклад.

ПТО – професійно-технічна освіта.

РЦ – Регіональний центр.

СРС – самостійна робота слухачів.

УМО – Університет менеджменту освіти.

ЦДН – Центр дистанційного навчання.

ЦППО УМО – Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
Університету менеджменту освіти.

ДО ЧИТАЧА

В епоху формування глобального інформаційного суспільства й розвитку інформаційно-комунікаційних технологій освіта набуває особливого, пріоритетного статусу та виступає фактором становлення особистості, громадянського суспільства, прискорення суспільного розвитку й економічного зростання. Однак низка питань досить часто не усвідомлюється. Наприклад: який зв'язок існує між новою технологією та суспільством? Якою мірою та за яких обставин технологічний потенціал впливає на долю людей? Наскільки правомірно приймати той різновид економічних і соціальних перетворень, що відбуваються нині, за епохальну соціальну трансформацію? І найголовніше, як має змінюватись освіта? Безсумнівно, що суттєвих економічних переваг зможуть досягти лише ті країни, населення яких досягне найвищого рівня компетентності у перетворенні інформації в знання, вміння і навички з подальшим їх використанням у трудовій діяльності та повсякденному житті.

За цих умов закономірним стає посилення уваги до ідеї відкритої освіти, що потребує принципових змін в організації, змісті та структурі національних систем освіти, і, насамперед, відкритої післядипломної педагогічної освіти. При цьому слід мати на увазі, що йдеться не про повну відмову від форм, методів, організаційних та управлінських структур традиційної освіти, а переважно про цілеспрямоване використання нових технологій, насамперед інформаційно-комунікаційних.

У нинішніх умовах роль каталізатора процесу реформування підготовки педагогічних і управлінських кадрів, особливо в галузі відкритої післядипломної педагогічної освіти, може відігравати дистанційне навчання як прогресивна педагогічна технологія, що спирається на сучасні досягнення інформатики, комп'ютерні та телекомунікаційні засоби.

Повномасштабне впровадження технологій дистанційного навчання у процес післядипломної педагогічної освіти здатне забезпечити нові, більш гнучкі можливості фахового зростання спеціалістів, а отже, й неперервність освіти.

У цій праці автор обґрунтовує та пояснює можливості формування на базі наявних структур відкритої післядипломної педагогічної освіти відповідної системи дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників.

Автор сподівається, що науковий посібник буде корисним передусім керівникам, науково-педагогічним працівникам вишів, дослідникам, спеціалістам органів управління освітою і сприятиме подальшому розвитку відкритої післядипломної педагогічної освіти, зміцненню її кадрового потенціалу, впровадженню нових технологій в освітню практику, вирішенню низки актуальних соціальних проблем.

ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ МОДЕЛЬ ВІДКРИТОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В ЯКІСНІЙ ЗМІНІ НЕПЕРЕРВНОГО ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ?

Стратегічна мета розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає збільшення відкритості та доступності навчальних послуг і орієнтацію на індивідуальні потреби кожного слухача. Найважливішого значення набувають універсальні (методологічні) знання, які дають можливість проектувати майбутнє. Змінюються і вимоги до методів і форм організації навчального процесу, а отже, і до рівня підготовки в системі післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО).

Тому модель відкритої освіти призначена не для вдосконалення практики навчання, що нині діє, а скоріше, навпаки, для її якісної зміни, і це обумовлено зміною парадигми навчання та пріоритетів у цілепокладанні.

Реальний стан переходу до відкритих систем освіти вже зараз характеризується істотними змінами у вирішенні таких концептуальних питань:

- наближення змісту освіти до попиту, що формується на ринку праці та відбиває об'єктивні тенденції розвитку економіки, науки, суспільства;
- розроблення та реалізація нових педагогічних технологій, зокрема таких, що базуються на сучасних телекомунікаціях та інформаційних системах;
- обґрунтування та практичне застосування принципово нових підходів до навчально-методичної та навчально-організаційної діяльності у процесі надання освітніх послуг, їх органічного поєднання;
- формування нових підходів до організації освітньої навчально-методичної діяльності, а саме: створення навчально-методичних комплексів з використанням різних носіїв інформації, зокрема мережевих і мультимедійних підручників, систем електронного тестування, використання відеоконференцій та навчання через супутникові телекомунікації та ін.;
- формування освітніх порталів та освітніх консорціумів;
- визначення та впровадження нових організаційних систем: науково-педагогічних комплексів, освітніх порталів та освітніх консорціумів.

Світогляд відкритої освіти виник не випадково. Він є закономірним наслідком глибоких змін, що відбулись у світі у другій половині XX ст., і ґрунтується на новому розумінні світу й людини.

Модель відкритої освіти передбачає:

- відкритість освіти у майбутньому;
- інтеграцію всіх способів пізнання людиною світу;
- розвиток і включення в процеси освіти синергетичних уявлень про відкритість світу, цілісності та взаємопов'язаності людини, природи і суспільства;
- вільне користування інформаційними ресурсами;
- особистісну спрямованість процесу навчання;
- розвиток інформаційної культури;
- процес постійного пошуку, зміни і формування нових орієнтирів та цілей;
- партнерство викладача й учня.

Перехід до моделей відкритої освіти потребує принципових змін в організації, змісті та структурі національних систем освіти. При цьому необхідно мати на увазі, що йдеться не про повну відмову від форм, методів, структур традиційної освіти, а про цільове еволюційне насичення перспективними елементами нової системи.

Загальносвітова тенденція перетворення національної системи освіти на систему відкритого типу проявляє себе нерівномірно. Якщо у країнах Північної Америки та Західної Європи, а також у Росії створення систем відкритої освіти є пріоритетними напрямками державної політики у сфері освіти, то в інших країнах ця робота тільки розпочинається.

Такий стан справ є наслідком низки чинників, найважливішими з яких є:

а) несучасний стиль мислення у керівників освіти та широкою педагогічної громадськості, що виявляється у несприйнятті та побоюванні нових підходів, консерватизмі й інертності, перебільшенні можливостей адміністрування та ін.;

б) соціально-економічна ситуація у країні, несформованість ринку праці та капіталів, відсутність науковомістких виробництв і як наслідок – незатребуваність у спеціалістах нової формації;

в) низький рівень інформатизації суспільства та недостатній розвиток сучасних телекомунікаційних технологій і мереж.

ЧИМ ЗУМОВЛЕНИЙ ПЕРЕХІД ДО ВІДКРИТИХ СИСТЕМ ОСВІТИ І ЧИ Є НЕОБХІДНІСТЬ У РЕФОРМУВАННІ ППО?

Поєднання практичної професійної діяльності та навчання може бути полегшене завдяки розвитку відкритої освіти з використанням дистанційного навчання (далі – ДН), оскільки інформаційні технології збільшують потенціал людини у розв’язанні проблем і доступу до інформації у школах, на робочих місцях упродовж усього життя.

Необхідність реформування вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти назріла досить давно. У реформуванні системи підвищення кваліфікації (далі – ПК) зацікавлені, насамперед, користувачі: керівники і спеціалісти органів управління освітою, методисти всіх рівнів, керівний та викладацький склад навчальних закладів тощо.

Чинна система підвищення кваліфікації формувалася в другій половині ХХ ст. Проте зміни в освіті, що сталися за останні два десятиліття в умовах переходу до ринкової економіки, не змінили її загальних обрисів (табл. 1).

Проте, проведені дослідження свідчать, що більшість педагогічних працівників є прихильниками змін у системі підвищення кваліфікації (щодо змісту – 83,3%; організації – 76,0; форм і методів навчання – 75,0) [65]. У цьому ракурсі найперспективнішим є переведення навчання в системі ПК на принципи відкритої освіти з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Підтвердженням вищесказаному є дані рис. 1, де висловилися за навчання без відриву від виробництва – 44,3 % та очно-дистанційної форми – 31,4 % респондентів.

Характеристика чинної системи підвищення кваліфікації

№ з/п	Показники	Характеристики
1	Доступність	Регламентована: набір слухачів планується та здійснюється органами державного управління освітою
2	Неперервність	Практично відсутня: курсова підготовка, як правило, один раз на 5 років; система міжкурсової підготовки – неефективна
3	Відкритість	Система взагалі закрита: функціонує в межах галузі, відсутнє не лише повномасштабне міжнародне співробітництво, а й обмін інформацією, досвідом з аналогічними системами інших галузей
4	Сучасність	Не в повному обсязі: у навчальному процесі недостатньо застосовуються сучасні інформаційні технології, персональні комп'ютери, оргтехніка, телекомунікаційні технології та мережі
5	Особистісна орієнтованість	Недостатня: зміст і умови навчання задані та розраховані на «середнього» слухача, варіативність практично забезпечується недостатньо
6	Економічність	Низька: на період курсової підготовки слухачам сплачуються середня заробітна плата, проїзд, відрядження тощо
7	Інерційність змісту навчання	Менш ніж у ВНЗ, але також має місце. Періодична корекція навчальних планів і програм повністю проблему не вирішують
8	Дидактичне і методичне забезпечення навчального процесу	Недостатнє: мало спеціалізованої літератури, методик тощо; бібліотечні фонди частково застаріли; сучасна видавнича база відсутня. Сучасні носії інформації практично не застосовуються

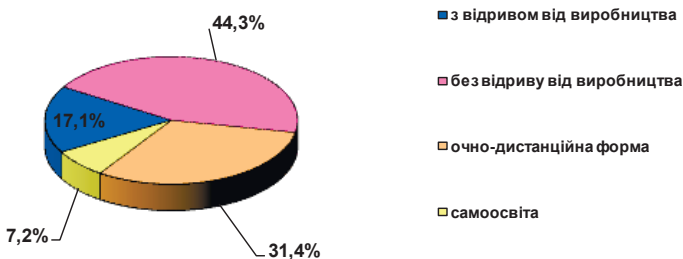

Рис. 1. Пріоритетність форм навчання в системі післядипломної педагогічної освіти

В Україні ситуація з відкритою освітою характеризується такими показниками: окремі принципи відкритої освіти (відкритість, демократичність, доступність, особиста орієнтованість та ін.) сформульовані в державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національній доктрині розвитку освіти, в законах України в галузі освіти. Водночас практичні механізми їх реалізації не розроблені, хоча деякі аспекти проблеми переходу в Україні до національних моделей відкритої освіти вже розроблені вітчизняними вченими й успішно втілюються в практику.

ЯКИМИ ПРИЧИНАМИ ЗУМОВЛЕНЕ ЗРОСТАННЯ ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ ПРОВІДНИХ КРАЇН У РОЗВИТКУ СИСТЕМ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ? І ЯКИМИ ФАКТАМИ МОЖНА ПІДТВЕРДИТИ СТАЛІСТЬ ТЕНДЕНЦІЇ ПЕРЕХОДУ ДО ОСВІТНІХ СИСТЕМ ВІДКРИТОГО ТИПУ?

Зростання зацікавленості провідних країн у розвитку систем відкритої освіти зумовлене такими причинами: прискоренням темпів змін на ринку праці; підвищеною потребою у вищій освіті серед населення та неможливістю її задоволення в межах традиційних систем освіти; швидкими темпами розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій; розумінням громадянами того, що інформація — основа економічного, соціального, культурного розвитку, а освіта — основа виживання як кожної людини, так і суспільства в цілому; перетворенням освітніх закладів в освітні мережі різних рівнів і різного призначення; перетворенням національних освітніх систем у прибуткові галузі економіки (США, Австралія, Ірландія, Фінляндія та ін.).

Найшвидшими темпами за останні роки розвивалися дистанційні технології, засновані на новітніх досягненнях у галузі інформатики та телекомунікацій. У цьому аспекті заслуговує на увагу досвід Канади, де у 2000 р. було завершено комп'ютеризацію навчальних закладів та підключено до мережі Інтернет останню школу з чотирьох учнів, яка розташована на океанському острові. На теренах країн пострадянського простору ідентична картина спостерігалася того ж року в Естонії.

Динаміку середньорічного розвитку світових освітніх технологій зображено на рис. 2.

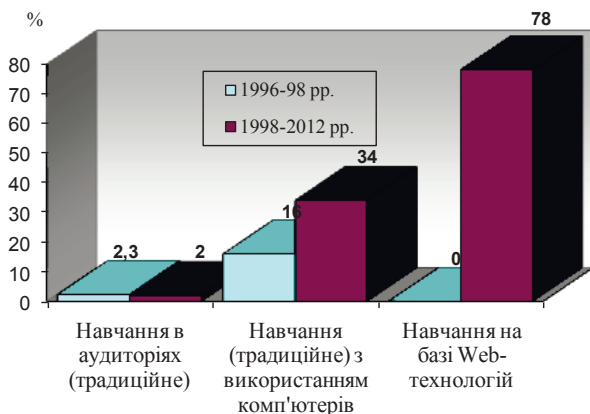

Рис. 2. Середньорічні темпи розвитку освітніх технологій у світі

Сталість тенденції переходу до освітніх систем відкритого типу підтверджується такими фактами:

- появою навчальних закладів нового типу — відкритих університетів, тобто таких навчальних закладів, де самі студенти визначають форми та зміст навчання (перший Відкритий університет було засновано у Великобританії в 1969 р.). Сьогодні відкриті університети існують практично в більшості країн світу, зокрема в Україні. Зростання кількості навчальних закладів відкритого типу в світі ілюструють такі дані: 1960—70 pp.— 70; 1970—80 pp. — 187; 1980—90 pp. — 700; 1990—2000 pp. — понад 700; 2000 – 2005 pp. – понад 1200. Причому третина їх розміщена в Північній Америці, третина – в Європі [7; 17; 65; 106];

- дією на території суверенних держав іноземних освітніх організацій, що здійснюють свою діяльність з використанням новітніх мережевих та інформаційних технологій. Наприклад, Відкритий університет Великобританії має філії у 25 країнах світу, зокрема і в Україні (м. Києві, Одесі, Кам'янець-Подільському — «ЛІНК»). Взагалі в Україні освітню діяльність здійснюють близько десяти міжнародних і донорських організацій. У Російській Федерації освітньою діяльністю займаються близько 100 іноземних організацій з 23-х

країн Західної та Центральної Європи, Північної Америки, Австралії, Південно-Східної Азії та Близького Сходу;

- зростанням чисельності громадян різних країн світу, які є слухачами та студентами іноземних освітніх організацій, що навчаються в режимі «on-line» за дистанційними технологіями. Скажімо, контингент Відкритого університету Великобританії перевищує 250 тис. осіб, у Російській Федерації у зазначених вище режимах навчається понад 150 тис. осіб (2005 р.);

- перетворенням у низці країн світу (США, Великобританії, Австралії, Росії та ін.) національних систем освіти на системи відкритого типу та наданням їм статусу пріоритетних напрямів державної політики в галузі освіти. Наприклад, у Російській Федерації розроблено федеральну цільову програму «Створення системи відкритої освіти в Росії» (2000 р.), сформовано спеціалізовані державні науково-дослідні організації, видається науково-практичний журнал «Відкрита освіта» (2001 р.), функціонує Міжнародна академія відкритої освіти (МАВО) та ін. [5; 43].

ВІДОМО, ЩО ВІДКРИТА ОСВІТА Є ОДНІЄЮ ІЗ СТОРІН ЗАГАЛЬНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТУ, ЯКА ВИЯВЛЯЄТЬСЯ В БАГАТЬОХ ВИМІРАХ: ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА, РАДИКАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗМІНИ, ПОЛІТИЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ. У ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ, ЩО Є СПЕЦИФІКОЮ ТАКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ?

Відкрита освіта створює пізнавальне середовище, центральною фігурою якого стає людина, здатна до самоорганізації, найповнішого розкриття власного творчого потенціалу й індивідуальних здібностей, що за сучасних умов можуть взагалі не проявитись. *Специфікою такої системи освіти є не лише її здатність озброювати людину знаннями, а й, що дуже важливо, формувати у неї нову інформаційну культуру та потребу в неперервному самотійному опануванні знаннями.* Система відкритої освіти, створюючи високоефективні й економічні умови щодо організації навчального процесу –

зменшення фінансових витрат і часу, перетворює освіту у мобільну, максимально динамічну та керовану.

Методологічними принципами світогляду відкритої освіти є: цілісність; методологічний плюралізм; гнучкість процесу пізнання; інтеграція різного роду інформації і навчальних предметів у міждисциплінарні комплекси (інтегровані курси).

Заснована на зазначених принципах модель відкритої освіти передбачає: відкритість освіти у майбутньому; інтеграцію всіх способів пізнання людиною світу; розвиток і введення в процеси освіти синергетичних уявлень про відкритість світу, цілісність і взаємозв'язок людини, природи і суспільства; вільне користування інформаційними ресурсами; особистісну спрямованість процесу навчання; розвиток інформаційної культури; процес постійного пошуку; зміни і формування нових орієнтирів, цілей; партнерство викладача й учня [5; 96].

ЯКІ НОВІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ПЕРЕДБАЧАЄ ПЕРЕХІД ДО МОДЕЛЕЙ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ?

Важливо усвідомлювати, що перехід до моделей відкритої освіти потребує принципових змін в організації, змісті та структурі національних систем освіти. При цьому необхідно мати на увазі, що йдеться не про повну відмову від форм, методів, організаційних та управлінських структур традиційної освіти, а переважно про цілеспрямоване використання нових підходів в освіті.

У цьому контексті мають важливе значення такі ключові положення [105]:

- циклічність діяльності студентів, слухачів, цикли якої взаємопов'язані між собою (конкретний досвід – рефлексія – абстрактна концептуалізація – активне експериментування). Характерно, що вектор діяльності у межах кожного циклу змінюється як з професійної до навчальної, так і навпаки;
- ступеневе (порівневе) засвоєння слухачами навчального матеріалу (знати, уміти, володіти, створювати нове), що з позиції компетентності допомагає вибудувати систему розвивальних цілей;

- зв'язок навчальних програм з практикою освітніх закладів. Це забезпечує можливість підтримки відповідності змісту навчального процесу щодо реальних освітніх потреб, а відтак і впливати на розвиток як самих закладів, так і їх персоналу;

- орієнтація на компетентнісний підхід в організації відкритої післядипломної педагогічної освіти, що забезпечує їй нову якість. Відображенням цього є конструктивний характер цілепокладання, практико зорієнтовані освітні технології та інші компоненти освітньої практики. У цьому випадку ключовими виступають рівні компетентності фахівця, а джерела та кінцева мета навчального процесу органічно вплітаються в його професійну діяльність.

За об'єктивних обставин загальносвітова тенденція перетворення національної системи освіти в систему відкритого типу проявляє себе нерівномірно. Насамперед це пов'язано з усвідомленням потенційних можливостей технологій дистанційного навчання у державному масштабі: національному розвитку в цілому й освітньої політики країни, зокрема. Так, у країнах Північної Америки та Західної Європи, а також у Росії створення систем відкритої освіти визнано пріоритетними напрямками державної політики у сфері освіти. Як наслідок, у цих країнах ДН виступає як:

- *допоміжний інструмент* удосконалення чинної освітньої системи – включення ДН як важливої невід'ємної складової традиційної освітньої системи. Йдеться про «змішаний» тип навчальних закладів, за якого традиційне навчання поєднується з однією або ж декількома дистанційними технологіями: кореспондентською, мультимедійною, Інтернет-орієнтованою та ін.;

- *новий самостійний метод*, що докорінно змінює систему освіти. При цьому створюються відкриті електронні університети, іншими словами – заклади «уніфікованого» типу. В основі організації навчального процесу у цих закладах виступають Інтернет-технології. Наприклад, у США упродовж останнього десятиліття було створено близько двадцяти віртуальних університетів.

Останнім часом у світі досить помітна тенденція до збільшення кількості університетів, що реорганізують свою традиційну систему та набувають при цьому статусу навчальних закладів змішаного типу.

ЧОМУ ВИНИКЛО ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ І ЯКА ІСТОРІЯ ЙОГО РОЗВИТКУ У СВІТІ?

Насправді, ідея навчання на відстані не нова. Засновником першого дистанційного освітнього курсу вважається Ісаак Пітман, який у 1840 р. завдяки поштовим відправленням почав навчати стенографії студентів у Об'єднаному Королівстві. З того часу дистанційна освіта та дистанційне навчання пройшли шлях довжиною майже два століття.

Історію становлення та розвитку ДО та ДН можна уявити у вигляді трьох періодів.

Перший період – кореспондентський, упродовж якого навчання проводилося за допомогою поштових відправлень.

У 1892 р. Вільям Рейні Хапер (США) заснував перше університетське відділення ДН в Університеті Чикаго. У 1906 р. навчання поштою було введено в Університеті штату Вісконсін.

Досить рано дистанційне навчання з'явилося в Австралії. У 1911 р. почали свою роботу курси вузівського рівня у Квінслендському університеті (University of Queensland) у Брісбені. У 1914 р. було організовано навчання поштою за програмою початкової школи дітей, які проживають на відстані від звичайних шкіл. Студенти педагогічного коледжу в Мельбурні проводили свої уроки, використовуючи пошту. Така практика невдовзі розповсюдилася на середні школи та технічні училища. Аналогічні системи для школярів стали використовуватися у Канаді та Новій Зеландії. У 1938 р. у Вікторії (Британська Колумбія, Канада) відбувся перший з'їзд Міжнародної Ради з освіти поштою.

Стосовно Західної Європи, то в 1939 р. у Франції для навчання дітей, позбавлених можливості відвідувати школу, був створений Державний центр дистанційного навчання засобами поштового зв'язку. На сьогодні цей центр став найбільшим навчальним закладом дистанційної освіти в Європі. У 1946 р. на дистанційні форми навчання перейшов Південноафриканський університет.

Основними засобами ДО та ДН першого періоду є рукописні та друковані матеріали, до яких потім додалися спеціальні навчальні посібники, а починаючи з 50-х років минулого століття – радіо та телебачення.

Появою Відкритого університету у Великобританії в 1969 р. ознаменовано початок *другого періоду*. З цього моменту в дистанційній освіті вперше почав застосовуватися комплексний підхід до навчання з використанням різноманітних засобів за домінуванням друкованих матеріалів. У Відкритому університеті розроблено велику кількість високоякісних навчальних посібників, спеціально призначених для дистанційного навчання. Одностороння взаємодія університету зі студентами здійснювалася через друкований матеріал, що доповнювався радіо- та телепередачами (аудіокасети одержали розповсюдження пізніше).

Двобічна взаємодія між наставниками й учнями здійснювалась через листування, очні консультації та короткотривалі курси за місцем проживання. Ця модель відрізняється високою вартістю на підготовчому етапі. Однак після створення необхідних матеріалів і програм навчання кожного нового студента вже не вимагало великих витрат.

Третій період дистанційної освіти базується на активному використанні інформаційних, комунікаційних технологій з широким використанням двобічного зв'язку за різними формами (текст, графіка, звук, анімація) як у синхронному («в один і той же час» у вигляді відео- або аудіографічних конференцій, так і в асинхронному режимі («не в один і той же час» – з використанням електронної пошти, Інтернету або телеконференцій). Такі технології можуть застосовуватися як доповнення до курсів першого та другого покоління або використовуватися самостійно.

ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА У СВІТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ?

На сьогодні кількість освітніх закладів, що використовують технології ДО близько 1000 одиниць (рис. 3) [18].

Характерною особливістю таких навчальних закладів є, як правило, велика кількість студентів, що вимірюється десятками або сотнями тисяч осіб (табл. 2).

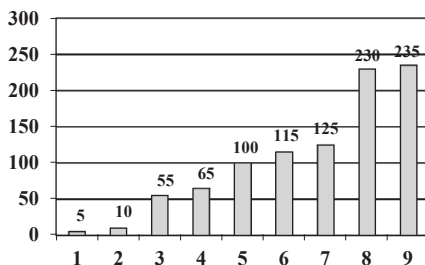

Рис. 3. Кількість навчальних закладів, які використовують технології ДН, де: 1. Близній схід. 2. Центральна Америка. 3. Латинська Америка. 4. Австралія. 5. Азія. 6. Росія. 7. Африка. 8. Північна Америка. 9. Європа.

Цікавість до дистанційного навчання значно зросла з розвитком телекомунікаційних мереж. Відкриті університети пропонують цільові програми вищої освіти, що проводяться на базі глобальної мережі Інтернет.

Таблиця 2

Провідні навчальні заклади відкритого типу Європи та світу

№ з/п	Назва	Держава	Чисельність студентів (тис. осіб)
1	Британський відкритий університет	Англія	188
2	Національний університет дистанційної освіти	Іспанія	~ 90
3	Національний університет дистанційної освіти	Франція	35
4	Китайський телеуніверситет	Китай	530
5	Національний відкритий університет ім. Індіри Ганді	Індія	184
6	Університет Пайнам Норо	Панама	117
7	Корейський національний відкритий університет	Корея	211
8	Університет Південної Африки	ПАР	130
9	Відкритий університет Сукотай Тампаріат	Японія	110
10	Відкритий університет Гонконгу	Китай	25

У 1987 р. створюється Асоціація дистанційного навчання США (Unites States Distance Learning Association – USDLA), основна мета якої – розроблення загальної стратегії дистанційної освіти та сприяння створенню нових технологій дистанційного навчання.

USDLA, що заснована державними університетами штатів Оклахома та Каліфорнія, є некомерційною організацією, яка підтримує тісні зв'язки з центрами дистанційної освіти Європи та Азії. Напрями діяльності Асоціації охоплюють усі рівні шкільної, вищої, професійної освіти, підготовку (перепідготовку) військовослужбовців і держслужбовців. USDLA – головна організація в галузі дистанційної освіти США, яка здійснює інформаційну підтримку та консультативну допомогу державним структурам, Конгресу, фірмам і корпораціям. У 1991 р. Асоціація провела національний Форум Стратегій у галузі дистанційної освіти. Матеріали USDLA носять рекомендаційний характер (www.usdla.org).

У США в системі дистанційного навчання навчається понад 2 млн осіб (за різними джерелами від 2 до 5 млн осіб).

Приватний Університет Фенікс має одну з кращих у США систему дистанційного навчання. Ця система охоплює понад 49000 студентів та 7000 викладачів.

Академічне містечко Інтернет-навчання, Penn State World Campus – підрозділ Університету штату Пенсільванія, пропонує понад 250 навчальних програм дистанційного навчання в Інтернеті, зокрема і MBA-програму. Остання користується великою популярністю у студентів, має неабияку репутацію серед традиційних MBA-програм та високо цінується її випускниками.

Лідером дистанційної освіти в Західній Європі, як вже зазначалося вище, є Відкритий університет Великобританії. На його Web-сайті (www.open.ac.uk/zx) розміщена інформація стосовно сотні навчальних планів і програм у галузі роботи з персональним комп'ютером, програмування, бізнесу, менеджменту і маркетингу.

У 1987 р. засновано Європейську асоціацію університетів з дистанційного навчання, яка в подальшому переросла в Європейський

відкритий університет; до його складу входять 17 членів-організаторів з 15 країн.

На сьогодні дистанційне навчання у вищих навчальних закладах Європи стало повсякденною практикою. Найвідомішими в галузі відкритої дистанційної освіти стали такі вищі навчальні заклади: Національний університет дистанційної освіти, Іспанія (Universidad Nacional de Education a Distancia, Spain, www.uned.es), Відкритий університет Нідерландів (Open University of the Netherlands, www.ouh.nl), Центр відкритого навчання, Іспанія (Cento de Ensenanza a Distancia, Spain, www.ceac.com), Дистанційний університет Хагена, Німеччина та ін.

На персональному Web-сайті Глена Хойла (www.hoyle.com/distance.html), експерта з питань дистанційного навчання, можна знайти якісну інформацію з питань дистанційного навчання в системі середньої, вищої та післядипломної освіти. Інформативність сайту забезпечується посиланнями на сайти світових центрів дистанційного навчання, а також анонсами спеціалізованих навчальних програм і регулярними оглядами новин у галузі дистанційної освіти.

Дистанційна освіта розвивається і в інших регіонах світу (рис. 3).

У 1989 р. була заснована індійська Національна відкрита школа, що охоплює близько 400000 студентів після початкового навчання.

В Індонезії, Малаві, Замбії, Зімбабве створено Відкриті середні школи, розроблено програми, що передбачають можливість вчитися дистанційно за підтримки радіо-телепередач та консультацій викладача.

Бразильська програма Telecurso-2000 – найбільша програма дистанційної освіти у світі. Вона призначена для підготовки дорослих до вступу у ВНЗ. Класи Telecurso у середньому відвідують близько 200 000 осіб на рік.

ЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ?

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи, і здійснювався за несприятливих умов. *По-перше*, рівень інформатизації українського суспільства на кінець 1999 р. становить не більш як 2 – 2,5% від рівня країн Заходу; 85% шкіл оснащено комп'ютерною

технікою, яка не відповідає сучасним вимогам, відсутні спеціалізовані робочі місця дистанційного навчання. Освіта практично не охоплена Internet-системою. Лише близько 50 навчальних закладів (університети, інститути, коледжі, школи тощо) мають власні Web-сайти, що, безумовно, недостатньо в масштабі держави [65]. Водночас зміст Web-сайтів носить виключно інформаційний характер і не спрямовано на навчання.

По-друге, теоретичні, практичні, соціальні аспекти дистанційної освіти ще розроблені недостатньо. Хоча можна назвати окремих українських вчених, таких як В. Биков, П. Дмитренко, В. Кухаренко, В. Олійник, Ю. Пасічник, С. Сазонов, О. Третьяк та ін. належать переважно до періоду 1999–2000 рр. Вони істотно вплинули і впливають на загальну ситуацію щодо дистанційної освіти в Україні. Те саме стосується і локальних досягнень у галузі дистанційної освіти окремих вузів і наукових організацій: Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (<http://users.kpi.kharkov.ua>), Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» Міжнародної лабораторії та навчального центру ЮНЕСКО/ІІР Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова та ін.

По-третє, в Україні довго була відсутня державна стратегія розвитку дистанційної освіти, що знайшло відображення в законодавстві України в галузі освіти. Загалом дистанційна освіта в Україні за станом на цей період не відповідає вимогам, що ставляться до інформаційного суспільства і не забезпечувала повноцінного входження України в міжнародний освітній простір.

Проте розвиток дистанційної освіти в Україні відбувається з урахуванням певних досягнень у цій галузі. У динаміці цього процесу можна умовно виділити два етапи – **початковий** та **поточний**.

На *початковому етапі* (1997 – 2000 рр.) було поставлено та розв'язано завдання з інформатизації суспільства та освоєння Україною Internet, ініціативних розробок у галузі дистанційного навчання, здійснення окремих міжнародних проектів, а також усвідомлення науковою спільнотою та органами управління освітою необхідності комплексного підходу до проблеми, насамперед на державному рівні.

Навчальний центр ЮНЕСКО/ІІР (ІRTC) Інституту кібернетики ім. Глушкова бере активну участь у розробленні та здійсненні низки міжнародних проєктів, зокрема – «Основи роботи в Інтернеті» (www.dlad.kiev.ua). ІRTC у рамках «Коперниківського 1445 Проєкту» розробив низку нових дистанційних курсів. У 1998 р. у Вінницькому державному технічному університеті завдяки сприянню Міжнародного фонду «Відродження» проводиться Міжнародна науково-методична конференція «Методичні й організаційні аспекти використання мережі Інтернет в установах науки й освіти» (www.vstu.vinnica.ua).

У лютому 1998 р. Верховна Рада приймає Закон України «Про національну програму інформатизації», в 9-му розділі якої формулюються завдання з інформатизації освіти та визначаються напрями їх реалізації. З моменту прийняття цього Закону у системі освіти України відбуваються позитивні зміни у галузі інформатизації та освоєння Internet.

Так, спільною постановою Президії Національної академії наук України і Колегії Міністерства освіти і науки України від 20.06.1997 р. створюється Асоціація користувачів телекомунікаційною мережею закладів освіти і науки України з координуючим «Центром Європейської інтеграції» у м. Києві (www.ospu.odessa.ua/uran), який у подальшому отримав офіційну назву Українська науково-освітня телекомунікаційна мережа «УРАН» (27.02.1998 р.).

Унаслідок цього на початковому етапі створено певні наукові, матеріально-технічні та мережеві передумови розгортання національної системи дистанційної освіти.

Поточний період характеризується низкою ініціативних пропозицій щодо створення Української системи дистанційної освіти. Так, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» публікує Меморандум створення інформаційної освітньої мережі «Українська дистанційна освіта». З подібною пропозицією виступив Львівський інститут менеджменту (www.lim.lviv.ua). За сприяння Світового Банку на базі Української Академії державного управління при Президентові України створено Центр дистанційної освіти мережі глобального розвитку (Центр навчальної мережі глобального розвитку – НМГР).

Наказом Міністра освіти і науки України № 293 від 07.07.2000 р. створюється структурний підрозділ Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» – Український центр дистанційної освіти (УЦДО), головною метою діяльності якого є розроблення нормативного та науково-методичного забезпечення дистанційної освіти України.

Значно поліпшилася ситуація із забезпеченням навчальних закладів комп'ютерною технікою та включенням їх до мережі Інтернет після прийняття державної програми «Інформаційні та комунікативні технології в освіті і науці» на 2006 – 2010 роки від 07.12.2005 р., № 1153.

**ЗАВДЯКИ ЗАПРОВАДЖЕННЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
ЗНАЧНО РОЗШИРИВСЯ РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ,
ПІДВИЩИЛАСЬ ЇХ ЯКІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ.
ЯК САМЕ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ДН У РІЗНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ?**

Потенційними користувачами технологій ДН є:

- особи різного віку, що проживають у регіонах, віддалених від вузівських центрів;
- чисельний контингент користувачів освітніх послуг, які готуються до вступу у ВНЗ;
- особи, які не мають можливості отримати освітні послуги в традиційній системі освіти, у зв'язку з обмеженою пропускнуою спроможністю цієї системи, зокрема – суміщати навчання з працею (сільські жителі, вахтовики тощо);
- особи, які проходять дійсну службу в лавах Збройних Сил України, а також звільнені в запас офіцери та члени їх сімей;
- особи, які мають медичні обмеження для отримання освіти в стаціонарних умовах (потребують навчання вдома);
- суб'єкти й об'єкти пенітенціарної системи (ув'язненні та обслуговувальний персонал);
- особи, які бажають отримати освіту в зарубіжних освітніх закладах;
- іноземні громадяни, що бажають отримати освіту в Україні, але не мають можливості приїхати на навчання з різних причин;

- спеціалісти, які вже мають освіту та бажають набути нові знання або отримати другу освіту;
- талановиті та просунуті особистості, які прагнуть отримати додаткові знання, другу паралельну освіту, пройти освітню програму в стислі терміни;
- різні категорії спеціалістів, які потребують перепідготовки та підвищення кваліфікації, зокрема, викладачі різних освітніх закладів;
- особи, які бажають виконати освітні програми, що складаються з курсів, наданих різними навчальними закладами, зокрема навчальними закладами різних країн;
- безробітні та біженці, які зареєстровані в центрах зайнятості та ін.

Технології ДН можуть застосовуватися як самостійно, так і як доповнення до традиційних форм навчання. Останнє, у свою чергу, найдоцільніше, оскільки створюються оптимальні умови для реалізації цілей та завдань навчання.

Певною мірою ДН може застосовуватися в різних освітніх системах: загальній середній, профтехосвіті, вищій, післядипломній. Головне, щоб застосування технологій ДН було доцільним та обґрунтованим з погляду педагогіки.

Технології ДН забезпечують вільний доступ до освітніх ресурсів і послуг у глобальних, національних, регіональних та місцевих масштабах. Так, в Україні створена та стійко функціонує національна мережа електронних бібліотек, структура якої приведена на рис. 4.

Найбільшими освітніми ресурсами в Україні є: Національна бібліотека імені Вернадського, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, а також наукові бібліотеки таких університетів, як: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут»; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова та інші.

Аналіз загальноосвітнього досвіду реформування національних систем освіти з метою надання їм характеристик відкритої освіти показує, що одним з найефективніших способів розв'язання цього завдання є впровадження в освітній процес повномасштабного дистанційного навчання [36].

Рис. 4. Структура національної мережі електронних бібліотек

Яку роль відіграє дистанційне навчання у розвитку відкритої освіти в Україні?

Дистанційне навчання як прогресивна педагогічна технологія, що спирається на сучасні досягнення інформатики, комп'ютерні і телекомунікаційні засоби, в нинішніх умовах може відіграти роль каталізатора процесу реформування системи підвищення кваліфікації.

Україна значно пізніше розвинутих країн Америки, Азії та Європи стала на шлях застосування технологій дистанційного навчання в освіті, що зумовило її відставання. І, передусім, це пов'язано з рівнем інформатизації українського суспільства, що становить не більш як 2 – 2,5 % [107] від рівня країн Заходу. Тому нині є необхідним розроблення та впровадження відповідних технологій в усіх сферах освіти. Ситуація помітно змінюється на краще. Активно функціонує створений Український центр дистанційної освіти, все результативніше працюють у сфері дистанційного навчання вищі й інші навчальні заклади.

Визначились загальноукраїнський та регіональні науково-методичні центри дистанційного навчання: Українська Академія державного управління при Президентові України, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Національний Аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут», Інститут інформаційних технологій і засобів навчання, Університет менеджменту освіти НАПН України тощо.

За ініціативи вище названих установ і навчальних закладів у липні 2002 р. створено навчально-науково-виробничий комплекс «Академія дистанційної освіти», головним завданням якого є сприяння впровадженню і розвитку дистанційної освіти (далі – ДО) в Україні.

ЯК ВПРОВАДЖУВАТИ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ?

Дистанційне навчання як прогресивна педагогічна технологія в нинішніх умовах може відіграти роль каталізатора процесу реформування системи підвищення кваліфікації. За результатами проведених нами досліджень такий погляд на проблему поділяє і значна частина педагогічних працівників.

Розглядаючи доцільність впровадження дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту, слід враховувати два аспекти цього процесу: вплив технологій дистанційного навчання на традиційне навчання і власні аспекти проблеми.

Впровадження технологій дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників здатне забезпечити новий, вищий рівень післядипломної педагогічної освіти, а саме:

- забезпечується реальна, а не декларована неперервність. З'являється можливість у міжкурсовий період задовольняти інтереси та запити педагогічних працівників у змістовній інформації (блоки, модулі на Web-сайтах) та оперативно інформувати їх про нові розробки та передовий педагогічний досвід;

- посилюється особиста орієнтація за рахунок більшої індивідуалізації традиційного навчання на основі ширшого застосування індивідуальних планів і графіків підвищення кваліфікації, які враховують рівень підготовки слухача.

Активізується процес комп'ютеризації та інформатизації традиційного навчання, підвищується рівень та якість наочності лекцій, семінарів, практичних занять за рахунок уведення в них елементів дистанційного навчання. Посилюється творча складова традиційного навчання завдяки використанню слухачами телекомунікаційних мереж, зокрема й Інтернета, для пошуку та добору професійної інформації, її аналізу та зіставлення, можливості розміщення на Web-сайтах власних розробок та ін.

На основі організованої в системі післядипломної педагогічної освіти електронної пошти, телекомунікаційних мереж посилюються телекомунікативні зв'язки між регіональними інститутами та колишніми слухачами курсів підвищення кваліфікації, забезпечується оперативний зворотний зв'язок, з'являються реальні можливості контролю за роботою аспірантів та здобувачів, надання їм кваліфікованої допомоги. Використання модульних підходів у традиційному навчанні підвищує якість планування й організації навчального процесу, результативність засвоєння слухачами навчального матеріалу. Виявляється зацікавленість науково-педагогічних працівників інститутів у застосуванні елементів дистанційного навчання та телекомунікаційних мереж у традиційному навчанні. Тим самим розширюється світогляд і підвищується рівень професійної кваліфікації викладачів.

Проте, якщо у зарубіжних країнах відкрита освіта реалізується в основному через дистанційне навчання великих мас людей у спеціалізованих навчальних закладах – відкритих університетах (зокрема й державних), які об'єднуються в міжнародні асоціації, створюють консорціуми й освітянські мережі, формують міжнародний освітній простір, то в Україні практично відсутні державні навчальні заклади відкритого типу. Вітчизняні вищі навчальні заклади (далі – ВНЗ) впроваджують у навчальний процес технології дистанційного навчання в основному з окремих дисциплін і курсів і дуже рідко зі спеціальностей в цілому.

Наш підхід до проблеми передбачає поетапне впровадження технологій дистанційного навчання за видами післядипломної педагогічної освіти (підвищення кваліфікації, перепідготовка та ін.) і категоріями користувачів (управлінці, керівники, методисти, викладачі та ін.). Воно реалізується завдяки організації систем (підсистем) дистанційного навчання різних рівнів

(галузевого, регіонального, місцевого) та всебічного забезпечення їх стійкого функціонування (наукового, науково-методичного, телекомунікаційного, інформаційного, кадрового тощо).

При цьому невисокий статус навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти та їх недостатні можливості (штати, фінанси, видавнича база та ін.) не дають змоги повною мірою та у відносно стислі строки перетворити післядипломну педагогічну освіту в освітню систему відкритого типу. Необхідна конкретна всебічна допомога з боку держави.

ЯКІ ОПТИМАЛЬНІ УМОВИ МАЮТЬ СТВОРЮВАТИСЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ?

Вітчизняний і зарубіжний досвід свідчить, що впровадження дистанційного навчання в освіту дає позитивний ефект лише в тому випадку, коли ця педагогічна технологія застосовується в межах спеціально організованих систем дистанційного навчання (національної, галузевої тощо).

Нами розроблено організаційно-педагогічні умови формування галузевої системи дистанційної післядипломної педагогічної освіти, запропоновано варіанти її структури, а також показано, що головною метою організації системи дистанційної післядипломної педагогічної освіти є створення оптимальних умов для практичного застосування означених технологій.

Зараз в Україні системи дистанційної освіти (національної, галузевої тощо) тільки формуються. Для їх розвитку необхідно розв'язати низку завдань, а саме:

- створити нормативно-правове поле щодо упровадження, функціонування і розвитку системи;
- сформувати організаційну структуру системи з чітко визначеною ієрархією, розподілом повноважень та обов'язків між її компонентами, встановленою мірою відповідальності;
- визначити умови і порядок використання в системі вже наявних, а також новостворених телекомунікаційних мереж, а саме: Інтернету, всіх видів телебачення, електронної пошти, дротових засобів, радіозв'язку тощо;

- розробити науково обґрунтовану систему вимог (психологічних, педагогічних, правових, соціальних, технологічних тощо) до змісту, методів і форм дистанційної освіти та механізмів контролю за їх якістю;
- визначити джерела фінансування, порядок витрат грошових коштів, механізми оподаткування, тарифи та порядок оплати послуг власників телекомунікаційних мереж тощо;
- організувати проведення широкомасштабної рекламно-пропагандистської кампанії з метою роз'яснення можливостей та переваг дистанційної освіти та формування у населення стійкого інтересу до різних аспектів дистанційного навчання;
- на основі результатів маркетингу визначити основний спектр інтересів, запитів і потреб потенційних користувачів, відкоригувати зміст, організацію, методи та форми дистанційного навчання. Такий обсяг різнопланових масштабних завдань вимагає для їх реалізації науково обґрунтованих підходів до проблеми, концентрації інтелектуальних сил і можливостей, чіткої організації і може бути реалізований в межах загальнодержавної цільової програми.

ЯКИМИ ПРИНЦИПАМИ ВАРТО КЕРУВАТИСЯ У ПРОЦЕСІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДН У ВІДКРИТУ ППО?

Під час впровадження ДН в ППО доцільно керуватися як загальними принципами, так і основними принципами відкритої освіти.

До загальних принципів ДН ми віднесли такі:

- *оптимальність поєднання державного регулювання з автономією (незалежністю) її суб'єктів.* Державне регулювання стосується питань нормативно-правового забезпечення, стандартизації, ліцензування, атестації та акредитації навчальних закладів системи (інститутів дистанційної освіти, відкритих університетів та ін.). Суб'єкти системи повністю зберігають свою компетенцію в межах прав та обов'язків, що зумовлені статутом, рівнем акредитації тощо;
- *максимальне використання наявної в системі освіти організаційно-штатної структури, телекомунікаційних мереж, відпрацьованих процедур та*

ін. Будь-яке нововведення має бути науково обґрунтованим і підкріпленим відповідними розрахунками;

- *територіально-галузевий принцип побудови структури й ієрархії системи.* Принцип територіальності структури реалізується через організацію регіональних (міських та ін.) телекомунікаційних мереж і встановлення умов і порядку обслуговування суб'єктів системи. При цьому за суб'єктами системи зберігається свобода вибору провайдера (оператора), право вступу до різних асоціацій користувачів та ін. Галузевий принцип стосується питань управління суб'єктами системи та визначення основних напрямів їх діяльності;

- *добровільність участі, рівність прав і обов'язків суб'єктів системи.* Стосунки між суб'єктами системи регулюються законодавством України, відповідними нормативними актами, договорами про співробітництво та ін.;

- *збереження, в основному, наявної організації навчального процесу.* Навчальний процес здійснюють кафедри; організують, планують та управляють процесом навчання – деканати. Центри дистанційного навчання навчальних закладів є їх організаційно-методичними структурами і безпосередньо навчанню не займаються. Центри дистанційної освіти, які мають статус навчального закладу, можуть здійснювати дистанційне навчання за наявності ліцензії та свідоцтва про акредитацію;

- *економічна доцільність створення системи дистанційної освіти.* Мережа навчальних закладів, що існує, уже не задовольняє підвищений попит населення на освітні послуги, а інтенсивність використання їх матеріальної бази знаходиться на межі можливостей (навчання у 2–3 зміни). Вкладення значних грошових коштів у будівництво нових навчальних закладів у сучасній соціально-економічній ситуації неможливе. Система дистанційної освіти дає змогу розв'язати цю проблему за умови відносно помірною початкового вкладення грошових коштів і матеріальних ресурсів.

Щодо основних принципів відкритої освіти, то останні схарактеризовані академіком В. Биковим [14, 114], їх 18, а саме: свобода вибору учнів; свобода вибору вчителів; гнучкість навчання; інваріантність навчання; незалежність навчання в часі; екстериторіальність навчання; еквівалентність сертифікатів про освіту; стартовий рівень знань; гуманізація навчання; інтернаціоналізація навчання; пріоритетність педагогічного підходу; досконалість будови

навчального середовища; економічна привабливість; несуперечність; легітимність; престижність; маркетинг освітніх послуг; системність створення і розвитку. При цьому, спираючись на характерні риси е-ДО, слід мати на увазі специфічні якісні властивості, що притаманні принципам відкритої освіти, це: гнучкість та адаптивність навчального процесу; модульність побудови навчальних програм; нова роль викладача; спеціалізовані форми контролю якості навчальних досягнень; базові та спеціалізовані комунікаційні технології навчальної взаємодії; спеціалізовані засоби навчання; спеціалізовані технологічні програмні засоби; спеціалізовані форми навчальної діяльності й ІКТ-орієнтовані педагогічні технології; стандартизовані процедури і протоколи взаємодії у мережних системах; єдине інформаційно-освітнє середовище; економічна ефективність.

Відповідність якісних властивостей систем е-ДО основним принципам відкритої освіти показана на табл. 3.

ЯКІ НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ВІДКРИВАЄ І ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ?

Повномасштабне впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників здатне забезпечити нові, більш гнучкі можливості фахового зростання спеціалістів, а отже, забезпечується реальна, а не декларована неперервність.

З'являється можливість у міжкурсовий період задовольняти інтереси та запити педагогічних працівників у змістовній інформації (блоки, модулі на Web-сайтах) та оперативно інформувати їх про нові розробки і передовий педагогічний досвід. Посилюється індивідуалізація навчання на основі ширшого застосування індивідуальних планів і графіків підвищення кваліфікації, що враховують рівень професійної підготовки кожного слухача.

Активізується процес впровадження новостворених засобів навчання на основі комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, підвищується рівень унаочнення лекцій, семінарів, практичних занять. Посилюється творча ініціатива слухачів завдяки використанню телекомунікаційних мереж, зокрема й Інтернету (для пошуку та добору професійної інформації, її аналізу і зіставлення), включаючи можливості розміщення на Web-сайтах власних розробок та ін.

Покращуються зв'язки між регіональними інститутами та базами педагогічних практик, підприємствами, науковими установами. Це природньо, адже освітні структури не можуть трансформуватися в глобальну індустрію знань уособлено, оскільки в інформаційному суспільстві зв'язки між інститутами мають більше значення, ніж самі інститути. Завдячуючи такій ситуації, в Японії щорічну перепідготовку проходять 80 % фахівців, а в країнах Європейського Союзу – 50 – 60 %.

Запропонований Університетом менеджменту освіти НАПН України підхід до проблеми передбачає поетапне практичне втілення технологій дистанційного навчання за видами післядипломної педагогічної освіти (підвищення кваліфікації, перепідготовка та ін.) і категоріями користувачів (управлінці, керівники, методисти, педагогічні працівники та ін.), що реалізується завдяки організації систем (підсистем) дистанційного навчання різних рівнів (галузевого, регіонального, місцевого) та всебічному забезпеченню їх стійкого функціонування (наукового, науково-методичного, телекомунікаційного, інформаційного, кадрового тощо).

ЯКІ ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ НЕОБХІДНО РОЗВ'ЯЗАТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ (НАЦІОНАЛЬНОЇ, ГАЛУЗЕВОЇ ТОЩО)?

Для забезпечення якісного запровадження дистанційної освіти *необхідно розв'язати такі завдання:*

- створити нормативно-правове поле розроблення, функціонування і розвитку такої системи;

- сформувати організаційну структуру системи, чітко визначити її ієрархію, розподіл повноважень і обов'язків між її учасниками, встановити межі відповідальності;
- визначити умови і порядок використання навчальної інформації в системі наявних і новостворених телекомунікаційних мереж;
- розробити науково обґрунтовану систему вимог (психологічних, педагогічних, соціальних, технологічних тощо) до змісту, форм і методів дистанційної освіти та механізмів контролю за їх якістю;
- визначити джерела фінансування, порядок витрат коштів, механізми оподаткування, тарифи та порядок оплати послуг телекомунікаційних мереж тощо;
- організувати проведення широкомасштабної рекламно-пропагандистської компанії з метою роз'яснення можливостей і переваг дистанційної освіти та формування у населення стійкого інтересу до різних аспектів дистанційного навчання;
- визначити на основі результатів маркетингу основний спектр інтересів, запитів і потреб потенційних користувачів, відкоригувати зміст, організацію, методи та форми дистанційного навчання.

Такий обсяг різнопланових масштабних завдань вимагає відповідних науково-обґрунтованих підходів до проблеми, концентрування інтелектуальних сил і можливостей, чіткої організації і може бути реалізований у межах загальнодержавної цільової програми.

ЧИ ЗДАТНЕ ДН ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧИТИ РЕАЛІЗАЦІЮ ЦІЛЕЙ ТА ЗАВДАНЬ ВІДКРИТОЇ Й НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ?

Це уже поза сумнівами. *ДН* – *важлива педагогічна технологія*, здатна забезпечити реалізацію цілей та завдань відкритої та неперервної освіти практично в будь-якій сфері людської діяльності: освіті, бізнесі, політиці та ін., там, де виникає необхідність підтримувати та супроводжувати навчальні процедури з високою ефективністю та якістю. Тільки декілька прикладів.

Дистанційне навчання з використанням нових інформаційних технологій, таких як: телеконференцв'язок, аудіоміст, мовна пошта, мережа Інтернет, інтерактивного телебачення – на новому каналі інформації Information Superhighway знайшло застосування у програмі допомоги ветеранам «VLP», яка стала найвдалішою програмою допомоги працевлаштування ветеранів в Америці. Понад 3 тис. раніше безробітних ветеранів війни набули нові професії. Програму VLP підтримує Міністерство праці США, Відділ праці штату Нью-Йорк, Управління з питань зайнятості міста Нью-Йорк. Усі ці інстанції називають VLP «Національною моделлю працевлаштування та підготовки ветеранів». VLP також отримала підтримку з боку понад 50 національних та міжнародних корпорацій, зокрема IBM, NYNEX, Chemical Bank, Price Warehouse u Brooks Brothers. У склад керівництва Програми входять американські сенатори, вищі посадові особи корпорацій та високопоставлені військові представники. У своїй штаб-квартирі в Нью-Йорку VLP має 28 тис. квадратних футів аудиторій та навчальних класів у центрі ділового району «Уолт-стріт», де проводяться заняття та консультації [21].

Заслугує на увагу американська система навчання для військовослужбовців SOC (Servicemembers Opportunity Colleges), яка забезпечується урядом і призначена для отримання військовослужбовцями додаткової освіти нетрадиційними методами, зокрема з використанням технологій дистанційної освіти. SOC діє з 70-х років XX ст. і стала одним з найвдаліших прикладів співробітництва армії та громадянської освітньої системи у вигляді 14 освітніх асоціацій вищої освіти. Понад 1000 вузів у співробітництві з МО ВС та Національною Гвардією дають можливість отримувати розширену освіту.

Дистанційне навчання знайшло підтримку та розвиток у Збройних Силах Швеції. Для зниження вартості освіти за умови збереження її якості, Міністерство оборони Швеції на початку 90-х років прийняло рішення ввести у широких масштабах технології дистанційного навчання як елемент освіти у шведській військовій системі освіти. Крім фінансування програми, велику увагу приділено пропаганді ідей ДО серед командування та потенційних користувачів освітніх послуг, оскільки недостатньо позитивного ставлення до

цього питання з боку тільки верховного командування, необхідна зацікавленість усіх рівнів.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ЦЕ НОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ЯКІ Ж ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА ЯКИМИ ПОНЯТТЯМИ НИНІ ОПЕРУЄ ДН?

У дидактиці, як відомо, ключовими категоріями є навчання й освіта. Сьогодні в практиці широкого застосування набули як поняття дистанційна освіта, так і дистанційне навчання. У цьому аспекті *дистанційна освіта* – освіта, що реалізується за допомогою дистанційного навчання. Тому дистанційне навчання як нова форма обґрунтовано відноситься до основного педагогічного поняття.

Існує понад десять визначень поняття «дистанційне навчання», які суттєво або не суттєво відрізняються один від одного. Найбільш вдалимими з них є такі [85].

Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що студенти в основному, а часто і зовсім віддалені від викладачів у просторі і (або) у часі, водночас вони мають можливість абиколи момент підтримати діалог за допомогою засобів телекомунікації.

Дистанційне навчання – навчання, за яким більшість процедур здійснюється з використанням сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій за територіальної відокремленості викладача та студента.

Під дистанційним навчанням розуміємо індивідуальний процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, які відбуваються за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ).

На нашу думку, *ДН* – форма навчання, педагогічна сутність якої полягає в керованій самостійній роботі суб'єктів навчання з широким застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій. Це новий вид

самостійної роботи. Воно не є ні модернізованим, ні аналогом заочного навчання. Відмінні особливості ДН – інтерактивність, застосування методів і засобів навчання в процесі управління пізнавальною діяльністю суб'єктів навчання на основі використання інформаційних та комунікаційних технологій. До них можна віднести: «кейс», ТВ, мережеві технології та ін.

ДН являє собою систему – спеціально організовану структуру, що здійснює навчання спеціалістів на відстані. Принципова структура системи ДН наведена на рис. 5. На сьогодні знайшли застосування такі СДН, як «Прометей», «Доцент», «Тьютор» та ін.

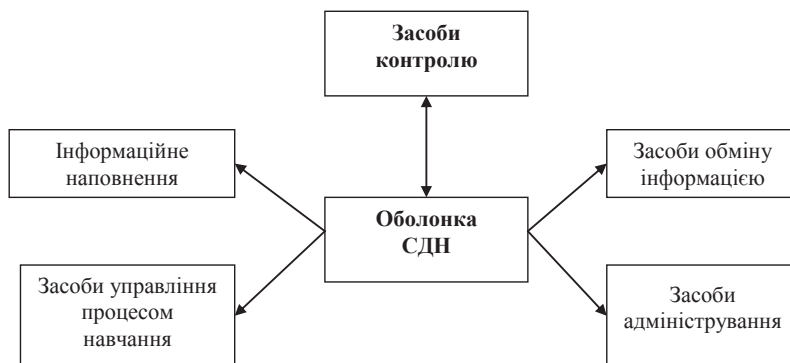

Рис. 5. Варіант принципової структури системи дистанційного навчання

ДН СТВОРЮЄ ОСОБЛИВЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ, WEB-СЕРЕДОВИЩЕ. ЯКІ ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ІНФОРМАТИКИ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС СТВОРЕННЯ ТАКОГО СЕРЕДОВИЩА?

Інформаційно-освітнє середовище ДН – сукупність навчальних матеріалів, засобів їх розроблення, зберігання, передачі та доступу до них, що використовується в технологіях ДН.

У випадку, коли мова йде про конкретне інформаційно-освітнє Web-середовище, то маємо на увазі, насамперед, сукупність спеціалізованих Web-сайтів та інших ресурсів Інтернету, що об'єднані за будь-якими суттєвими ознаками. Наприклад, інформаційно-освітнє Web-середовище післядипломної педагогічної освіти або інформаційно-освітнє Web-середовище навчального закладу, галузі, регіону та ін. (рис. 6).

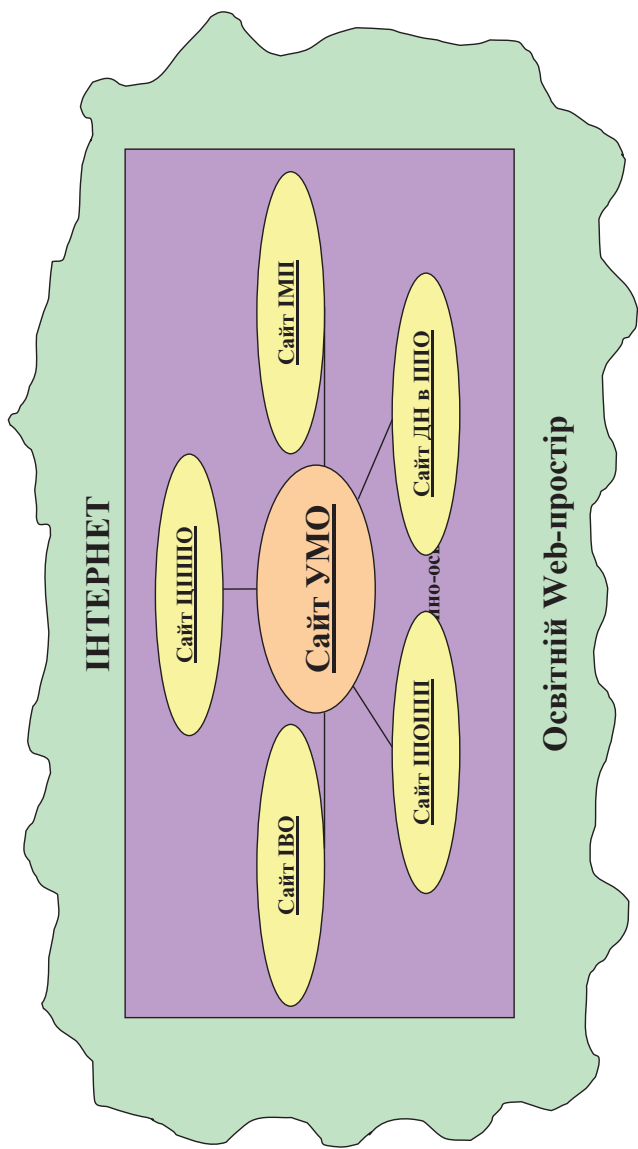

Рис. 6. Структура інформаційно-освітнього Web-середовища УМО НАПН України

До основних понять інформатики, що використовуються в дистанційному навчанні, відносяться такі.

Інформаційні технології ДН – технології створення, передачі й збереження навчальних матеріалів у різному вигляді, а також організації супроводу та моніторингу навчального процесу на їх основі за допомогою засобів комп'ютерної техніки, сучасних комунікаційних систем і спеціального програмного забезпечення.

Інтернет (англ. Internet від лат. inter – між і англ. net – мережа – павутина) – міжнародна (всесвітня) комп'ютерна мережа електронного зв'язку, що об'єднує регіональні, національні, локальні й інші мережі. Сприяє значному збільшенню та поліпшенню обміну інформацією, насамперед, науково-технічної. Об'єднує понад 50 млн колективних та індивідуальних користувачів (кожний зі своїм електронним).

Веб-сайт (англ. Website, від Web – павутина та site – «місце») – у комп'ютерній мережі, що об'єднана під однією адресою сукупність документів приватної особи або організації. Під умовчанням маємо на увазі, що сайт розміщений в мережі Інтернет. Усі веб-сайти Інтернету в сукупності складають всесвітню павутину. Для прямого доступу клієнтів до веб-сайтів на серверах був спеціально розроблений протокол HTTP. Веб-сайти по-іншому називають Інтернет-представництвом людини або організації. Коли говорять «своя сторінка в Інтернеті», то мають на увазі цілий веб-сайт або особисту сторінку у складі чужого сайту. Крім веб-сайтів, у мережі Інтернет також доступні WAP-сайти для мобільних телефонів.

Web-портал – це Web-сайт, який пропонує великий спектр ресурсів і послуг, таких як: електронна пошта, форум, пошукові машини, он-лайн магазини та ін.

Веб-сторінка (англ. Web page) – гіпертекстовий ресурс Всесвітньої павутини, написаний мовою HTML. Веб-сторінка може мати посилання для швидкого переходу на інші сторінки, а також статистичні та динамічні зображення. Програма, що демонструє веб-сторінку, називається веб-браузер.

Крім тексту та зображення, веб-сторінка може містити медіа-файли, наприклад, звукові файли та відео, аплети, а також скріпти (JavaScript,

VBScript), що допомагають робити зміст сторінки динамічним. Інформаційно значний зміст веб-сторінки називається контентом.

Декілька веб-сторінок, що об'єднані загальною темою та дизайном, а також пов'язані між собою посиланнями, знаходяться на одному веб-сервері, утворюють веб-сайт.

Електронна пошта – мережева служба, яка дає можливість обмінюватися текстовими електронними повідомленнями через Інтернет. Сучасні можливості електронної пошти дають змогу також надсилати документи HTML і приєднані файли найрізноманітніших типів. Нині електронна пошта є одним із найшвидкіших видів зв'язку.

IRC (англ. *Internet Relay Chat* — ретранслюємий інтернет-чат) — сервісна система, за допомогою якої є можливість спілкуватися через мережу Інтернет з іншими людьми в режимі реального часу. У педагогічній діяльності – це спосіб інтерактивної діяльності (зворотного зв'язку).

Веб-конференції (англ. *Web conferencing*) — технології та інструменти для онлайн-зустрічей та спільної роботи у режимі реального часу через Інтернет. Веб-конференції дають можливість проводити онлайн-презентації, спільно працювати з документами та додатками, синхронно передивлятися сайти, відео-файли та зображення. При цьому кожний учасник знаходиться на робочому місці за комп'ютером.

Веб-конференції, які передбачають «одностороннє» повідомлення спікера та мінімальний зворотний зв'язок від аудиторії, називають вебінарами.

Телеконференція – тематична дискусійна група. Всі повідомлення, які відправляються в групу, з часом стають доступні всім читачам конференції. Телеконференції використовуються для відкритого обговорення різноманітних тем.

Відеоконференція – це вид групової телекомунікації, що дає змогу групі людей із трьох і понад осіб бачити та слухати один одного, а також обмінюватися даними з персонального комп'ютера (передача даних), незалежно від відстані. Для організації відеоконференцій використовується технологія – відеоконференцзв'язок. Спілкування в режимі відеоконференції також називають сеансом відеоконференцзв'язку.

Форум – Інтернет-сервіс для спілкування (зазвичай на певну тему), де кожний користувач може залишати текстові повідомлення, що доступні для прочитування іншими. Форум зручний для навчального обговорення проблем, для проведення консультацій. Форум можна використовувати і для завантаження файлів студентами / слухачами – у цьому випадку навколо цих файлів можна побудувати навчальне обговорення, дати можливість самим студентам / слухачам оцінити роботи один одного.

ХТО ТАКІ ПРОВАЙДЕРИ І З ЯКОЮ МЕТОЮ СТВОРЕНО «УРАН»?

Провайдер – постачальник послуг Інтернету. Фірма, яка займається підключенням користувачів до Інтернету (через комутовані лініями зв'язку мережі та іншими способами) та надає додаткові послуги в цій сфері (наприклад, доступ до поштової скриньки, серверу новин тощо).

Для вищих навчальних закладів України функції провайдера виконує мережа «УРАН».

Головним призначенням мережі «УРАН» є забезпечення установ, організацій та фізичних осіб у сферах освіти, науки та культури України інформаційними послугами на основі Інтернет-технологій для реалізації професійних потреб та розвитку зазначених галузей. Такі послуги передбачають, зокрема, оперативний доступ до інформації, її накопичення, опрацювання та розповсюдження для наукових досліджень, проведення телеконференцій, реалізації дистанційних методів моніторингу тощо (рис. 7).

Рис. 7. Топологія мережі «УРАН»

Мережа УРАН фізично об'єднує понад 60 науково-дослідницьких та освітніх закладів (140 точок підключення) та експлуатує волоконно-оптичні мережі в 12 містах України загальною довжиною близько 200 км (2009 р.).

Базовою організацією Головного центра керування мережею «УРАН» є Міністерство освіти і науки України.

Головний центр керування мережі «УРАН» забезпечує основний інформаційний сервіс мережі та функціонування її бекбону. Крім того, Головний центр керування забезпечує функції регіонального вузла для користувачів Київського регіону.

ПОНЯТТЯ «ТЕХНОЛОГІЯ» МОЖНА РОЗГЛЯДАТИ В ДЕКІЛЬКОХ АСПЕКТАХ. У ЯКИХ САМЕ? ЩО Є ПРЕДМЕТОМ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НАУКИ?

Термін «технологія» запозичений педагогікою з виробництва. Має грецьке походження та у перекладі означає мистецтво, майстерність (техно – вміння) і вчення (логос – поняття).

Предметом технології як науки є виявлення фізичних, хімічних, механічних та інших закономірностей з метою визначення і застосування на практиці найефективніших економічних і виробничих процесів. У загальному вигляді технологія в сфері виробництва – це комплекс методів і засобів впливу на вхідний об'єкт з метою отримання необхідного продукту (результату).

Як поняття, «технологія» має два аспекти: *змістовний і процесуальний*. У першому випадку йдеться про опис методів, засобів впливу на об'єкт тощо, у другому – про їх реальне застосування у певному виробничому процесі (технологічний процес).

Узагальнену структуру технологічного процесу наведено на рис. 8.

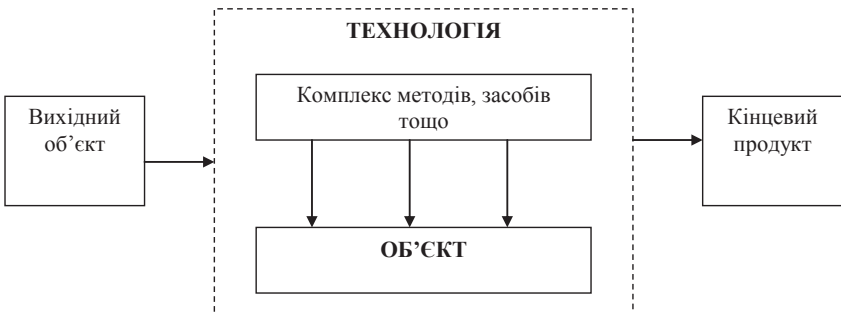

Рис. 8. Узагальнена структура технологічного процесу

Технології можуть бути традиційними та інноваційними, застарілими і прогресивними, тощо. Інноваційні технології спроможні приводити до революційних змін у засобах виробництва.

Характерною особливістю будь-якого технологічного процесу є його строга регламентованість. Вплив на об'єкт здійснюється цілеспрямовано і в певній послідовності. Технологічний процес – це керований процес управління, найважливіший, самостійний компонент його структури.

У СВОЮ ЧЕРГУ, ЩО ОЗНАЧАЄ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ» І ЯКИМ ЗАГАЛЬНИМ ВИМОГАМ МАЄ ВІДПОВІДАТИ ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ?

Поняття «педагогічна технологія» вперше з'явилося у США ще у 50-ті роки минулого століття, в 70-х роках було офіційно визнане ЮНЕСКО; у 80–90-х рр. набуло поширення у країнах Західної Європи. Попередником педагогічної технології вважається програмоване навчання, на базі якого відбувалося подальше поглиблення та розширення поняття «педагогічна технологія».

За сучасними уявленнями, *педагогічна технологія* – це комплекс форм, методів, прийомів, технічних засобів і т. ін., що впливає на суб'єктів навчання з метою реалізації цілей та завдань навчання. Як і будь-які технології, педагогічні технології так само можуть бути традиційними та інноваційними, відсталими й прогресивними тощо.

Педагогічні технології відрізняються між собою за різними ознаками. Якщо відмінність несуттєва, такі педагогічні технології є варіантами наявних, якщо суттєва – вони виступають як самостійні. При цьому необхідно мати на увазі, що подібність та відмінність слід розглядати за повним діапазоном ознак, а не за будь-якою однією або навіть декількома ознаками.

Педагогічна технологія незалежно від її конкретного змісту має відповідати таким загальним вимогам.

- *Науковості.* Сутності педагогічної технології та обґрунтування її застосування у навчанні. Ці вимоги означають, що педагогічна технологія має базуватися на положеннях теорії пізнання, загальних і конкретних

закономірностях дидактики. Доцільність її застосування у навчанні повинна обґрунтовуватися результатами наукових досліджень. У практичному плані кожна педагогічна технологія розробляється на основі відповідної наукової концепції.

- *Системності.* У педагогічній технології мають бути присутніми всі ознаки системи: структура та ієрархія її компонентів, зв'язки між ними (прямий і зворотний) та взаємозумовленість їх функціонування, логіка процесів, функціональні характеристики компонентів та технології у цілому, єдність понятійного апарату та його відповідність певним наукам (психології, педагогіці, кібернетиці тощо).

- *Безпеці.* Усі компоненти та педагогічна технологія в цілому не мають негативно впливати на психіку та здоров'я слухачів. Виконання цих вимог особливо необхідне в тих педагогічних технологіях, в яких використовуються комп'ютери та телекомунікаційні мережі з виходом в Інтернет. Уже зараз у світі понад 11 млн людей хворі на «комп'ютерну» хворобу, близько 30 млн – мають психологічну залежність від комп'ютерів та Інтернету. У практичному плані ці вимоги означають обов'язкову наявність кваліфікованого висновку психологів та медиків про безпеку застосування конкретної педагогічної технології у навчанні.

- *Ефективності.* Педагогічна технологія мусить забезпечувати гарантоване досягнення результатів відповідно до стандартів освіти за умов оптимальної продуктивності. Продуктивність – це характеристика, яка свідчить про співвідношення між корисністю результатів та пов'язаними з цим витратами.

- *Поліфункціональності.* Цілісна педагогічна технологія має виконувати конкретні функції: організаційну, контрольну, коригувальну, комунікативну, рефлексивну та прогнозувальну.

- *Відтворюваності.* Результати застосування педагогічної технології не можуть визначатися суб'єктивними факторами й особливими умовами. Її застосування в однотипних навчальних закладах у процесі виконання передбачених педагогічною технологією умов має приводити до порівнювальних результатів.

- *Керованості*. Структура педагогічної технології складається з елементів (процедур), що забезпечують можливість діагностування дидактичного процесу. Діагностування, як відомо, розглядає результати у зв'язку зі шляхами та способами їх досягнення, виявляє тенденції й динаміку формування продуктів навчання. Воно об'єднує контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку подій. У діагностику вкладається ширший та глибший зміст, ніж у традиційну перевірку знань та умінь слухачів.

Результати діагностування використовуються для корекції дидактичного процесу і тим самим роблять його керованим. Керованість залежить від якості зворотних зв'язків, рівнів діагностування, наявності кваліметричних моделей (підходів) тощо.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ ДН ЯК ПРОГРЕСИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДО?

ДН як педагогічна технологія, що має низку особливостей та властивостей, робить доцільним його застосування в освітній діяльності. До таких властивостей відносяться:

- *оперативність* – подолання бар'єрів у просторі та часі, отримання «свіжої» інформації, швидкий зворотній зв'язок;
- *інформативність* – доступність освітніх ресурсів Інтернету;
- *гнучкість* – студенти, що навчаються в зручний для себе час, в зручному місці, темпі. Кожний може навчатися стільки, скільки йому особисто необхідно для засвоєння курсу дисципліни й здобуття знань з обраних дисциплін;
- *модульність* – в основу програм ДН закладається модульний принцип. Кожна окрема дисципліна (навчальний курс), що засвоєна студентами, адекватна за змістом певної предметної сфери. Це дає змогу з незалежних навчальних курсів формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним потребам;

- *паралельність* – навчання може проводитися за суміщення основної професійної діяльності з навчанням, тобто «без відриву від виробництва»;
- *далекодія* – відстань від місця знаходження того, хто навчається до освітнього закладу (за умови якісної роботи зв'язку) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу;
- *асинхронність* – мається на увазі той факт, що в процесі навчання той, хто навчає, та той, хто навчається, працюють за зручним для кожного розкладом;
- *охоплення* – цю особливість іноді називають також «масовість». Кількість тих, хто навчається, не є критичним параметром;
- *рентабельність*. Під цією особливістю розуміємо економічну ефективність ДН;
- *викладач* – мова йде про нову роль та функції викладача;
- *той, хто навчається* – вимоги до того, хто навчається суттєво відрізняються від традиційних;
- *ІКТ* (інформаційно-комп'ютерні технології) – в ДН використовуються всі види інформаційних технологій, але переважно нові інформаційні технології, засобами яких є комп'ютери, комп'ютерні мережі, мультимедіа системи тощо;
- *соціальність* – ДН певною мірою знімає соціальну напругу, забезпечуючи рівну можливість здобуття освіти незалежно від місця проживання та матеріальних умов;
- *інтернаціональність* – ДН забезпечує зручну можливість експорту й імпорту освітніх послуг.

Орієнтовна класифікація педагогічних технологій ДН за різними ознаками наведена на рис. 9. Ця класифікація певним чином умовна і не претендує на повноту, проте корисна під кутом зору з'ясування сутності проблеми.

Дистанційне навчання як прогресивна педагогічна технологія є центральною ланкою дистанційної освіти. Основою дистанційного навчання є контрольоване та якісне забезпечення (нормативне, дидактичне, методичне та ін.) самостійної роботи суб'єктів навчання (СН) під керівництвом викладача (тьютора). Ця технологія передбачає широке застосування у навчанні сучасних

носіїв інформації, комп'ютерних та інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, зокрема й Інтернету.

Рис. 9. Орієнтовна класифікація педагогічних технологій дистанційного навчання

Нині існує низка варіантів технологій ДН, найважливішими з яких є *«кейс»-технологія, TV-технологія, мережева та змішана технології*.

ЩО ТАКЕ «КЕЙС»-ТЕХНОЛОГІЯ ТА ЯКІ ЇЇ ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ?

«Кейс»-технологія дістала свою назву через комплект засобів навчання, який розміщено у кейсі та надається студенту з моменту його зарахування на навчання.

Комплект містить: методичні матеріали, спеціально розроблені навчальні посібники, довідники, аудіо- і відеокасети, дискети, компакт-диски та ін.

Дидактичне забезпечення мусить бути високої якості, достатнє для самостійної роботи з конкретного курсу. Організація навчального процесу кожного з курсів, що вивчається, передбачає проведення тьюторіалів,

виконання домашніх завдань, проміжні та підсумкові екзамени, а також «недільні» («літні») школи.

Останні – це інтенсивні, практичні заняття навчальної групи під керівництвом тьютора, під час яких застосовують такі основні методи навчання, як: аналіз конкретних ситуацій, розроблення бізнес-планів, ділові ігри тощо. Плата за навчання надходить з кожного курсу окремо.

Тривалість навчання відбувається відповідно до узгодженого індивідуального навчального плану. З «кейс»-технології дистанційного навчання у більшості випадків починається етап входження навчального закладу в систему дистанційного навчання.

**У 70-Х РОКАХ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ БУЛА ДУЖЕ ПОШИРЕНА
ТЕЛЕВІЗІЙНА ЕЙФОРІЯ. НА ЦЕЙ ЗАСІБ ПЕРЕДАВАННЯ
ІНФОРМАЦІЇ БУЛИ ПОКЛАДЕНІ ВЕЛИКІ НАДІЇ У ВСІХ СФЕРАХ
ЖИТТЯ, ЗОКРЕМА Й В ОСВІТІ. ЩО В ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ
ПЕРЕДБАЧАЄ TV-ТЕХНОЛОГІЯ?**

TV-технологія дистанційного навчання – передбачає застосування у процесі навчання різних систем телебачення (мережевого, кабельного, супутникового тощо) та спеціальних освітніх програм.

Уже в 70–80-х рр. минулого століття на телебаченні з'явилися освітні програми. Телезаняття проводилися, як правило, висококваліфікованими викладачами; широко використовувалися мультимедійні засоби відображення інформації тощо. Проте вже у 90-ті роки стало зрозумілим, що надії, які покладалися на освітні можливості телебачення, не виправдалися.

Основні причини цього полягали у відсутності особистісної орієнтації змісту навчання, жорсткій регламентації часу передач, відсутності якісного зворотного зв'язку, високій вартості ефірного часу й освітніх програм тощо. Все це ставить під сумнів доцільність застосування TV-технологій дистанційного навчання – у «чистому» вигляді.

Однак повністю відкидати можливості телебачення було б неправильним. Враховуючи наявність у населення домашніх відеоманітофонів, доцільно організувати масовий спеціалізований випуск відеокaset з освітнім змістом.

При цьому слід наголосити на великих можливостях і перспективах супутникового телебачення. Воно активно застосовується для навчання в таких країнах, як США, Канада, Японія та інші, упродовж значного часу.

ЯКІ ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ВІДКРИВАЄ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ?

Мережева технологія ДН на сьогодні є педагогічною технологією високого класу та рівня. Її основним принципом є застосування у навчанні телекомунікаційних мереж, зокрема й Інтернету, найсучасніших інформаційних технологій представлення, відображення, корекції, оновлення та зберігання навчальної інформації.

Мережева технологія ДН – це *основна педагогічна технологія освіти XXI ст.* Мережева технологія ДН має великі потенційні можливості, але її реальне впровадження у навчання вимагає значних організаційних зусиль, відповідних інтелектуальних ресурсів, матеріально-технічного та фінансового забезпечення.

Змішані технології ДН передбачають обґрунтоване й органічне поєднання елементів різних технологій в єдине ціле. Застосування у навчанні змішаних технологій можна розглядати як етап переходу від технологій нижчого порядку до вищого. Так, поступово насичуючи «кейс»-технологію елементами мережевої, ми тим самим забезпечимо її розвиток, кінцевою метою якого є перехід повністю на мережеву технологію.

Вибір для ДН будь-якої технології обумовлюється низкою обставин, найважливішими з яких є можливості навчального закладу та готовність до навчання потенційних користувачів (стартовий рівень, наявність технічних можливостей, тощо).

ЯКІ ВАРТО ВРАХОВУВАТИ ПРИНЦИПИ ПІД ЧАС ПРОЕКТУВАННЯ ДН ЯК ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ?

Дистанційне навчання як педагогічна технологія у повному обсязі або частково може застосовуватися в усіх системах освіти (загальній середній,

професійно-технічній, вищій, післядипломній та ін.), здійснювати широке коло завдань освіти, навчання, виховання та розвитку особистості. *Дистанційне навчання – поліфункціональна педагогічна технологія*. У процесі навчання воно забезпечує виконання організаційної, навчальної, керувальної, контрольної, комунікативної, діагностичної, прогностичної функцій, використовуючи при цьому наукові методи, сучасну комп'ютерну техніку, телекомунікаційні мережі та сертифіковане програмне забезпечення.

Під час проектування будь-якої педагогічної технології, зокрема і ДН, обов'язковим є облік закономірностей навчання та основних принципів дидактики. Одночасно з урахуванням специфіки ДН у процесі його проектування доцільно використовувати і власні принципи, до яких, на нашу думку, належать такі:

1) *принцип пріоритетності психолого-педагогічних, соціальних та санітарно-гігієнічних підходів до всіх аспектів ДН*. Цей принцип свідчить, що застосовані в ДН інформаційні, телекомунікаційні та інші технології мають відповідати дидактичним моделям навчання, враховувати психологію соціальної особистості та гарантувати відсутність шкоди її здоров'ю;

2) *принцип модульного підходу до відбору та конструювання змісту ДН, його програмно-методичного забезпечення та організації навчального процесу*. Обґрунтованість застосування цього принципу в ДН виходить з низки положень концепцій навчання, теорії модульного навчання тощо;

3) *принцип максимально можливої інтеграції змісту ДН*. Доцільність такого підходу обумовлюється об'єктивною необхідністю формування у свідомості слухачів цілісних уявлень про світ, системною природою знань тощо. Відмова від предметних навчальних планів на користь інтегрованих – завдання не тільки ДН, а й освіти в цілому;

4) *принцип формування інформаційного середовища (Web-середовища) відповідно до цілей, завдань і моделей ДН*. Цей принцип не відкидає можливості свободи пошуку та вибору інформації слухачів, водночас припускає наявність в освітньому просторі спеціалізованих Web-сайтів;

5) *принцип підготовленості особистості до ДН (принцип стартового рівня)*. Для ефективного ДН необхідні не тільки відповідні технології та засоби їх забезпечення, а й особистість з достатньо сильною мотивацією до навчання,

що володіє певним обсягом і рівнем знань, вмінь та навичок. Останнє, насамперед, стосується вмінь та навичок до самостійної роботи, володіння комп'ютерною та оргтехнікою, засобами зв'язку тощо;

6) *принцип активного зворотного зв'язку*. Технологія ДН передбачає наявність спілкування поміж викладачем і суб'єктом навчання, а також між різними суб'єктами навчання. Контакти першої групи здійснюються як за ініціативою викладача (за планом, графіком), так і самого суб'єкта навчання (за умови необхідності). Важливо, щоб зворотний зв'язок був змістовним, регулярним, оперативним та якісним (технологічно). Способи реалізації контактів можуть бути різними: особисті зустрічі, використання каналів зв'язку (звичайна та електронна пошти, телефон, факс тощо), зустрічі в Інтернеті та ін.

7) *мобільності навчання*. Цим принципом передбачається створення інформаційних мереж, баз і банків знань і даних для дистанційного навчання, що дає змогу слухачеві коригувати чи доповнювати індивідуальну освітню програму відповідно до власних потреб. При цьому слід зберігти інформаційну інваріантну складову освіти, що забезпечує можливість переходу до інших напрямів освіти.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДН?

Інформаційне забезпечення ДН – це спеціально організована система збирання, опрацювання, збереження і використання інформації, яка відображає та забезпечує реалізацію цілей і завдань дистанційного навчання.

Під час конструювання конкретної системи інформаційного забезпечення ДН доцільно керуватися певними загальними міркуваннями [94].

Визначення цілей. Цілі мають бути чіткими, конкретними, реальними, а результат, який прогнозується, піддаватися діагностуванню. Цілі нерозривно пов'язані із засобами, а саме: постановка цілі передбачає одночасно і визначення засобів її досягнення; реалізована ціль стає засобом досягнення наступної цілі. Тому під час визначення цілей управлінського впливу важливо точно встановити, який саме результат передбачається здобути за умови їх досягнення, якими засобами, терміни досягнення цілей.

Окреслення змісту інформації. Цілі визначають зміст педагогічної інформації. Розробляючи його, керівники мають виходити з твердження, що людина, яка пізнає, з усього нескінченного розмаїття об'єктивної реальності змушена виділяти чітко визначену сукупність явищ і фактів, висновки з аналізу яких можуть бути використані в її діяльності. Зміст інформації, яка циркулює в педагогічних системах, має відповідати конкретним завданням і потребам суб'єктів.

Визначення джерел інформації. Інформація надходить до керівника з різноманітних джерел, які є необмеженими і невичерпними. Це директивні та нормативні акти; педагогічна, наукова, правова, методична, навчальна, довідкова, художня література; передовий досвід; матеріали атестації педагогічних кадрів; статистичні, фінансові документи і звіти; шкільна документація; результати інспекторських перевірок тощо. Основними джерелами внутрішньої інформації навчального закладу є суб'єкти управління – керівники, педагоги, учні.

Формування інформаційних потоків. Диференціація інформаційних потоків за змістом даних щодо цілей та суб'єктів управління є основою для побудови системи цільового інформаційного забезпечення управління навчальним закладом. Формування інформаційних потоків має на меті також призначення відповідальних за збір, опрацювання, збереження і передачу інформації.

До збору, аналізу, передачі даних залучаються учасники навчально-виховного процесу, тобто відбувається делегування їм певних управлінських функцій. Це означає, що розподіл функціональних обов'язків між членами колективу навчального закладу мусить проводитися таким чином, щоб виконання функцій кожного з них забезпечувало збір та опрацювання необхідної інформації з різним ступенем узагальнення.

Збір інформації забезпечується застосуванням певного комплексу методів. Методами збору інформації є: спостереження, вивчення, усне та письмове опитування, анкетування, тестування, метод оперативного розбору щойно проведеного заходу, ретроспективний (за змістом), експеримент, моніторингове дослідження, самооцінювання, «клінічне спостереження», «вчительський портфель» і т. ін.

Класифікація даних. Отриману з різних джерел і певною мірою опрацьовану інформацію керівник класифікує за такими ознаками: якісною – за цінністю тих чи інших даних для прийняття управлінських рішень; змістовою – за даними щодо різних компонентів навчально-виховної системи; часовою – за відповідністю надходження даних і терміном виходу управлінської інформації.

Класифікуючи інформацію за якісною ознакою, необхідно враховувати домінуючі функції діяльності кожного суб'єкта управління, що допоможе уникнути надлишкової інформації.

Визначення термінів та форм виходу інформації. Опрацьована та проаналізована інформація повинна мати вихід, інакше вона не становить ніякої цінності. Вихід інформації відбувається за періодичністю, яка відповідає реальним подіям і потребам усіх суб'єктів управління. Формами виходу інформації можуть бути розпорядження, накази, педагогічна рада, методична рада, нарада колективу, нарада при директорові, засідання методичного об'єднання, засідання громадських організацій, батьківського комітету, органу учнівського самоврядування, консультація, бесіда, графік, стенд тощо.

ПРО ЯКІ ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМП'ЮТЕРА, ЗАВДЯКИ ЯКОМУ АБОНЕНТ/КОРИСТУВАЧ ОТРИМУЄ ВСЮ ІНФОРМАЦІЮ, ВАРТО ПАМ'ЯТАТИ?

Велике значення для абонента мають дидактичні властивості того комп'ютера, через доступ до якого він отримує всю інформацію, а саме:

- дидактичні властивості комп'ютера абонента;
- дидактичні властивості хост-комп'ютера;
- дидактичні властивості комп'ютера провайдера.

Дидактичні властивості комп'ютера абонента полягають у:

- здатності схову видавати на друк та на дисплей, а також структурувати передану й отриману інформацію;
- здатності програмного забезпечення комп'ютера відправника й одержувача електронних листів розібратись у структурі схову отриманих листів, вилучення або архівування листів, які втратили актуальність, вести базу даних адрес кореспондентів тощо;

- забезпеченні гнучкого, зручного та зрозумілого інтерфейсу для роботи зі складною структурованою інформацією;
- підтримці роботи з мультимедійною інформацією;
- можливості в будь-який документ вставити графічні зображення та гіперпосилання;
- підтримці копіювання розширеного тексту з одного програмного засобу в інший.

До дидактичних засобів хост-комп'ютера належать:

- здатність схову та структурування переданої та отриманої інформації;
- здатність здійснювати пошук інформації як на комп'ютері, так і в мережі;
- підтримка роботи з мультимедійною інформацією;
- здатність вносити зміни в інформацію;
- здатність забезпечити допустимі характеристики властивостей інформації (достовірність, ясність тощо);
- здатність передавати отриману від абонента інформацію за вказаною електронною адресою.

Дидактичні властивості комп'ютера провайдера виявляються у:

- здатності зберігати та структурувати передану й отриману інформацію;
- здатності відслідковувати «долю» електронних листів (виявляти та повідомляти про затримку доставки листа, про невірну адресацію тощо);
- здатності проводити пошук потрібної абоненту інформації в структурі схову на ньому даних;
- суміщенні апаратного та програмного забезпечення комп'ютерів провайдера певної послуги та комп'ютера його абонента;
- здатності проводити пошук потрібної інформації в мережевих структурах даних.

Дидактичні можливості мережі Інтернет залежно від технічної організації роботи з комп'ютерами досліджувалися Є. Полат. Нею розроблена систематизація використання Інтернету в навчальних цілях, що наведена в табл. 4.

Систематизація використання Інтернету

Тип застосування Інтернету	Суттєві технічні та дидактичні особливості	Примітка
1	2	3
Повний ¹ доступ до Інтернету на базі мультимедійного комп'ютера та локальної мережі для навчання у класі	Це найбільш дорогий варіант конфігурації як у створенні класу, так і його експлуатації. Він вимагає ретельного планування процесу навчання, щоб обґрунтувати такі затрати. Представлені ним можливості включають постійну роботу в мережі протягом усього уроку. Вимагає від педагога спеціальних технічних знань для управління навчанням, оскільки прямий доступ до Інтернету, підвищуючи мотивацію учнів, надає їм також широкі можливості неконструктивної поведінки на заняттях	Поки доступний навіть потенційно лише невеликій кількості шкіл. Є практично оптимальним для проведення ДН у школі. Дає змогу проводити як вивчення теоретичного матеріалу, так і контроль в он-лайнному режимі
Повний доступ до Інтернету на базі мультимедійного комп'ютера для викладача в класі	Це відносно припустимий за ціною варіант конфігурації як у створенні класу, так і його експлуатації, він вимагає особливого планування процесу навчання. Представлені ним можливості включають підключення для роботи в мережі в необхідні моменти. Результати роботи учителя можуть передаватися на учнівські комп'ютери по локальній мережі, але самі учні не можуть працювати з мережею в реальному масштабі часу, тому вчитель повинен заздалегідь відібрати в такому режимі матеріал. Звернення до мережі за інформацією під час уроку в цьому випадку повинно мати педагогічне обґрунтування, оскільки з технічного та організаційного погляду вигідніше робити це під час підготовки до уроку	Реально є лише у невеликій кількості шкіл. Можливості застосування ДН в школі за цим варіантом дещо обмежуються, однак курси, що допускають можливість автономного перегляду, можна проводити досить успішно. Для проведення контролю за цим варіантом необхідні спеціалізовані засоби автономного контролю з передаванням результатів для опрацювання на сервер поштою (наприклад так, як це здійснюється в системі «Телетестінг»)

¹ Повний доступ включає як поштові послуги, так і можливість перегляду ресурсів Інтернету.

1	2	3
<p>Доступ до Інтернету на базі мультимедійного комп'ютера для викладача інформатики вдома або в класі</p>	<p>Це найдешевший для кабінету варіант конфігурації, він накладає певні обмеження процесу навчання. Учні мають можливості отримання з мережі документів або в текстовому, або в електронному вигляді (за наявності комп'ютерів у класі). Він виключає не тільки роботу кожного учня в реальному масштабі часу в мережі, але навіть епізодичну роботу в мережі на уроці</p>	<p>Найбільш реальна ситуація на цей момент. Цей варіант практично не придатний для проведення ДН у школі. Може використовуватися лише для підвищення кваліфікації самого вчителя в режимі ДН</p>
<p>Доступ до Інтернету на базі мультимедійного комп'ютера для викладача у формі клубу або кафе</p>	<p>Цей маргінальний спосіб, що не належить тиражуванню, призначений для вчителів-ентузіастів, які мають сильну мотивацію досягнень результатів, наприклад, у період написання дисертації або в період дії ефекту новизни (ентузіазм може торкатися як шкільних предметів, так і самого Інтернету). Ми нагадуємо про нього, але не закликаємо ним користуватися</p>	<p>Найбільш реальна ситуація на цей момент. Цей варіант практично не придатний для проведення ДН у школі. Може використовуватися лише для підвищення кваліфікації самого вчителя в реальному ДН</p>
<p>Частковий доступ до Інтернету на базі любого комп'ютера та локальної мережі для викладача та учнів, що включають тільки послуги електронної пошти</p>	<p>Це специфічний спосіб, що дає змогу без великих витрат здійснювати, наприклад, роботу на міжнародних та регіональних навчальних проектах, брати участь в електронних конференціях, отримувати методичні матеріали тощо. Учителю потрібно знати про таку форму роботи, оскільки багато провайдерів забезпечують такий режим роботи за зниженими цінами. Крім того, існують благодійні організації, що надають школам саме такий режим роботи</p>	<p>Цілком реальна ситуація на цей момент. Можливості застосування ДН у школі при цьому варіанті суттєво обмежуються, але курси, що допускають можливість автономного перегляду, можна проводити досить успішно. Для проведення контролю в цьому варіанті необхідні спеціалізовані засоби автономного контролю з передачею результатів для опрацювання на сервер поштою (наприклад так, як це здійснюється в системі «Телетестінг»)</p>

1	2	3
Частковий доступ до Інтернету на базі автономного комп'ютера для викладача, що включає тільки послуги електронної пошти	Це специфічний варіант попереднього типу, що відрізняється тим, що на учителя покладається досить велика трудомісткість, яка пов'язана з організацією збору листів учнів, пересиланням їх електронною поштою, прийомів листів-відповідей та їх передача учням. По-суті, вчитель у цьому варіанті повинен взяти на себе деякі функції локальної мережі	Цілком реальна ситуація на цей момент. Можливості застосування ДН в школі при цьому варіанті суттєво обмежуються, але курси, що допускають можливість автономного перегляду, можна проводити досить успішно. Для проведення контролю в цьому варіанті необхідні спеціалізовані засоби автономного контролю з передачею результатів для опрацювання на сервер поштою (наприклад так, як це здійснюється в системі «Телетестінг»)
Частковий доступ до Інтернету на базі любого комп'ютера для викладача інформатики вдома чи в класі	Це найдешевший для кабінету варіант конфігурації. Його можливості включають надання учням отриманих із мережі листів або в текстовому, або в електронному вигляді (за наявності комп'ютерів у класі). Він не вимагає роботи кожного учня в мережі	Найбільш реальна ситуація на цей момент. Такий варіант схожий на попередній тип, за якого в цілях економії засобів школи вчитель бере на себе додаткові функції не тільки локальної, а й глобальної мережі

ЧОМУ КОМП'ЮТЕРНІ ТА ІНТЕРЕНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ НАБУВАЮТЬ ТАКОГО ВАЖЛИВОГО ЗНАЧЕННЯ У ДН?

Дидактичні можливості комп'ютерних та Інтернет-технологій дуже великі. Головне це *інтерактивність*, що забезпечує швидкість передачі інформації в обидва кінці, а також спроможність розв'язувати такі дидактичні завдання, як:

- *диференціація навчання*. Реалізується створенням електронних засобів навчання різного рівня як в структурі однієї програми з використанням гіпертекстових технологій, так і через певні програми спеціалізованого призначення;

- *активізація діяльності* навчаємих на рівні взаємодії з програмою, електронним посібником тощо, можливості виконання завдань різної складності, засвоєння нових знань, формування навичок у процесі тестування та контролю;

- *використання у своїй пізнавальній діяльності* ресурсів мережі, зокрема графічних, звукових тощо для поповнення базових знань, формування самостійного погляду на явища, що вивчаються;

- *самостійна діяльність щодо ліквідації прогалів у знаннях*, поглиблення раніше набутих знань, формування й удосконалення необхідних умінь та навичок;

- *ілюстрування базових теоретичних знань* за допомогою мультимедійних засобів, що сприяють вирішенню проблеми наочності, ізоморфізму в презентації нового матеріалу;

- *формування культури розумової праці* на основі здійснення доступу до необхідних довідкових матеріалів, словників, тезаурусів, енциклопедій тощо;

- *спільна діяльність слухачів* у процесі спілкування з партнерами в малих групах співробітництва, що дає можливість використовувати взаємодопомогу в процесі роботи малої групи, розподіл ролей під час виконання єдиного завдання, відпрацьовувати різноманітні інтелектуальні вміння та навички, вміння працювати з інформацією, використовувати різноманітні проблемні методи в процесі дистанційного навчання, що вимагають постійної взаємодії з партнерами;

- *обмін думками, дискусії* в режимі on-line або off-line з усіма слухачами не тільки малою, але й загальною групою (чати, телеконференції);

- *здійснення контролю й управління навчальною діяльністю слухачів* з боку викладача дистанційного навчання;

- *консультації викладача* у процесі навчальної діяльності;

- *контакти із зовнішніми партнерами, які не є безпосередніми учасниками цього навчального процесу;*

- *спільна діяльність з партнерами у проектній діяльності в інших регіонах, країнах.*

ЯКІ ДОДАТКОВІ ДИДАКТИЧНІ ФУНКЦІЇ ДН СТВОРЮЮТЬ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРНЕТ?

Комп'ютерні технології та Інтернет не тільки створюють унікальні можливості організації пізнавальної та творчої діяльності слухачів, а й виконують низку додаткових дидактичних функцій:

- *ілюстрування* складних фізичних, біологічних явищ, хімічних реакцій мультимедійними засобами;
- *використання оригінальних аудитивних матеріалів* для формування вмінь аудитування в навчанні іноземним мовам;
- *використання різноманітних статистичних та динамічних засобів* візуальної наочності в різних курсах дистанційного навчання;
- *самостійні проектні, творчі види діяльності* з використанням різноманітних мультимедійних засобів, засобів візуальної наочності, статистичної, динамічної;
- *організація віртуальних лабораторних, практичних робіт* у різних сферах знання;
- *організація віртуальних екскурсій.*

За грамотної організації дистанційного навчання створюються унікальні можливості формування самостійного критичного мислення, інтелектуального та морального розвитку особистості.

ЗА ЯКИМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ МОДЕЛЯМИ МОЖНА ОРГАНІЗУВАТИ ДН І В ЧОМУ ПОЛЯГАЄ ГОЛОВНА ОЗНАКА МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДН?

Організація ДН описується відповідними моделями. У літературі розглядаються різні підходи до класифікацій моделей організації ДН, що відрізняються один від одного за основними ознаками та структурою.

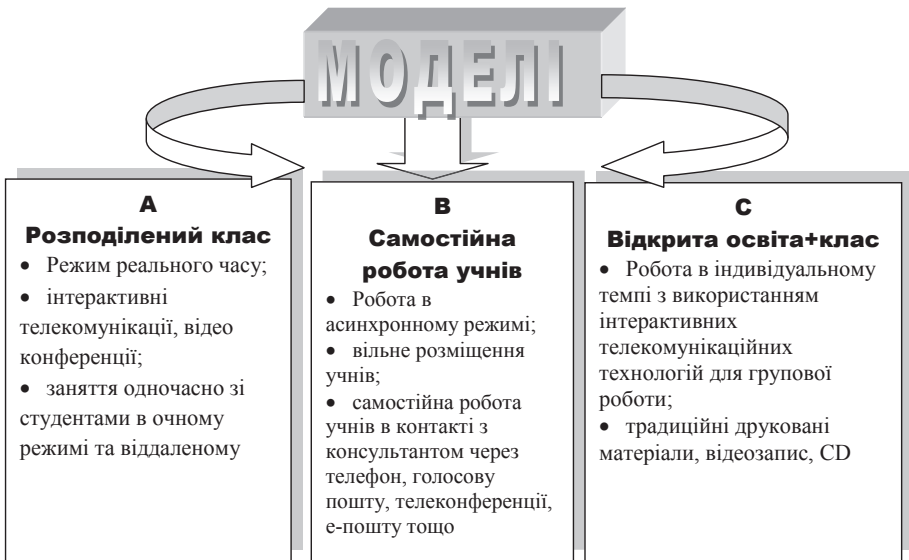
Так, як зазначає Є. Полат, у світовій практиці мережа відкритої та дистанційної освіти базується на шести моделях [94]:

1. Навчання за типом екстернату.
2. Навчання на базі одного університету.

3. Навчання, що засноване на співробітництві декількох навчальних закладів.
4. Навчання у спеціалізованих освітніх закладах.
5. Автономні навчальні системи.
6. Неформальне, інтегроване навчання на основі мультимедійних програм.

У цій класифікації відсутня чітко виражена основна ознака – інтерактивність – на базі не лише відповідних засобів навчання, а й контактів з викладачами й іншими суб'єктами навчання. Вона незручна для застосування в реальному навчальному процесі, оскільки не описує конкретні способи реалізації ДН.

Інший підхід до визначення моделей ДН за типом організації навчального процесу за Є. Полат обґрунтовується на основі досвіду Інституту ДН (США) (рис. 10).

*Рис. 10. Інтерактивні моделі організації навчального процесу ДН
(Institute for Distance Education University of Maryland, USA)*

Зазначимо, що на підставі вивчення світового досвіду розвитку ДН Є. Полат запропонувала авторські моделі організації навчального процесу, які

дають змогу більш повно реалізувати можливості інтернет-технологій. Ці моделі зображено на рис. 11.

Рис. 11. Моделі організації навчального процесу (за С. Полат)

Існують також ще інші класифікації моделей ДН. Так, наприклад, у монографії Т. Вороніної, В. Кашіціна, В. Молчанової [18] розглядаються чотири моделі ДН, які представлені як етапи в розвитку ДН, а саме: традиційне заочне, відкрите, телеосвіта, віртуальні класи та віртуальні університети. В основу цієї класифікації авторами покладена еволюція організаційних принципів та структури освіти.

Відкрита модель (навчання за типом Британського Відкритого університету) розглядається авторами як розвиток заочного навчання з використанням засобів нових інформаційних технологій, а Модель телеосвіти ґрунтується на використанні телеконференцій, які можуть бути і в реальному часі, що є головною формою взаємодії між викладачем та студентом. При цьому телеконференції можуть проводитися і між самими студентами. Це можуть бути аудіо-, аудіографічні, відео- і комп'ютерні телеконференції.

На думку авторів, у моделі віртуальних класів та університетів повністю реалізуються ті потенційні можливості перебудови системи освіти, які мають технології телеконференцій, що використовуються у навчальних цілях. Ці технології дають змогу студентам «зустрічатися» з викладачами і між собою на відстані. Такі сучасні засоби комунікації доповнюються комп'ютерними навчальними програмами типу мультимедіа, що замінюють друковані тексти, аудіо-відеоплівки. Внаслідок цього людина може отримувати навчання через різні джерела. У цих моделях навчання здійснюється не тільки на відстані, а й незалежно від будь-якого закладу.

ЯКА КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ДН Є НАЙЗРУЧНІШОЮ?

Найзручнішою класифікацією є така, основою якої є превалюючі засоби доставки та пред'явлення навчальних матеріалів. За цією класифікацією до неї належать: *модель КТ («кейс»-технологія)*, *модель КН (кореспондентське навчання)*, *модель РТ (радіотелевізійна)*, *модель МН (мережевого навчання)*, *модель МТ (мобільних технологій)*.

Модель КТ («кейс»-технологія). Після проходження вступних випробувань студент для проведення навчання отримує набір (кейс, комплект) навчальних матеріалів. Відповідно формується група студентів, що компактно проживають в районі (хоча він може вчитися за цією моделлю і автономно) контактів з іншими студентами.

На настановному занятті з кожного предмета тьютор роз'яснює, як працювати з навчально-методичними посібниками, на що звертати увагу під час вивчення предмета, роз'яснює організацію самостійної роботи, розклад тощо. Потім періодично проводить консультування та перевірку тестів. Самостійна робота складає основу навчального процесу. Завершується вивчення предмета заключним заняттям, на якому обговорюються найскладніші питання чи проводиться іспит, частіше – у письмовій формі.

Основу комплекту засобів навчання складають паперові (друковані) навчальні посібники, які можуть доповнюватися аудіовідеоматеріалами, комп'ютерними програмами на CD або інших носіях.

Освітній процес може проходити в базовому вузі або в Регіональному Центрі (РЦ), навчально-консультативному пункті (НКП), територіально віддаленому від Центру. Для проведення навчального процесу викладачі можуть виїжджати в РЦ / НКП або для реалізації навчального процесу можуть готуватися тьютори із викладачів або спеціалістів, що проживають в регіоні.

Модель КТ нагадує заочне навчання. Різниця в тому, що розробляються та використовуються спеціальні навчальні комплекти засобів навчання, надаються більш вільні часові межі початку та закінчення навчального процесу. За кожною дисципліною за студентом (групою студентів) закріплюється викладач-консультант (тьютор), який обов'язково проходить сертифікацію в базовому вузі та проводить зі студентами заняття за індивідуальним графіком, узгодженим з адміністрацією вузу.

Реальний процес навчання включає самостійне вивчення матеріалу під керівництвом тьютора та виконання контрольних завдань. Тривалість навчання за одним навчальним курсом складає 1–3 місяці залежно від кількості навчальних годин, що передбачені навчальним планом на вивчення цього курсу.

Процес навчання починається одноденним семінаром, що проводиться на території регіонального навчального центру за відповідним навчальним курсом. Очні зустрічі з тьютором відбуваються 1–2 рази на тиждень. У період самостійного вивчення студент може консультуватися з тьютором за допомогою телефону, електронної пошти й інших можливих засобів зв'язку.

У процесі самостійної роботи студент виконує комплексне завдання у вигляді тесту, тренувальні завдання та інші контрольні заходи.

Процес навчання закінчується підсумковим одноденним семінаром, що проводиться на території регіонального центру. Іспит проводиться в усній формі. У разі незадовільної оцінки студент може або перездати іспит за додаткову плату, або пройти повторний курс навчання.

У навчальному процесі використовуються: навчально-практичні посібники, що підготовлені в паперовому варіанті спеціально для технологій ДН; навчальний матеріал на аудіокасетах (для вивчення англійської мови); навчальний матеріал на CD-ROM (менеджмент, комп'ютер для початківців). Усі ці засоби вкладаються компактно в кейс.

Модель КН (кореспондентське навчання). У цій схемі організації навчального процесу після оформлення необхідних документів студент отримує навчальні матеріали, до яких прикріплюється викладач, який консультує та перевіряє контрольні роботи. Очні контакти не плануються.

Описана схема мало витримала змін від відомого варіанта, що використовується за кордоном ще з 20 років ХХ ст. і носить назву «за перепискою» або «кореспондентське навчання». Різницю сучасної моделі можна помітити у формуванні комплекту засобів навчання (включаються, крім друкованих навчальних посібників, комп'ютерні програми, навчальні посібники на аудіо-, відео носіях), а також використання телефону та інших засобів зв'язку для дидактичної та організаційної взаємодії студента з вищим навчальним закладом. Модель в цілому зорієнтована на випадки, коли за місцем навчання студента відсутні телекомунікації.

В основі цієї моделі лежить процес постійного обміну поштою або будь-яким іншим способом між викладачем і студентом навчальними матеріалами, виконаними завданнями, рекомендаціями та зауваженнями викладача тощо.

Описана модель навчання застосовується в Європейській школі кореспондентського навчання (ЄШКН), «Танталє», Центрі навчання Хаббарда.

Модель РТ (радіотелевізійна). Для доставки навчально-методичної інформації до тих, хто навчається, можна використовувати телебачення, радіо, радіотрансляційні міські мережі. Завдяки цим системам і засобам, проводяться настановні заняття, лекції. Консультації, іспити й інші організаційні форми занять реалізуються у звичайній очній формі. Для доставки матеріалів, що представлені в електронному варіанті, в Росії вживається система ТВ-інформація, де планується застосування інформаційної системи «радіо-текст» ОТІК та радіотрансляційної системи СІВКА.

Типова організація ДН за такої моделі включає в себе:

- лекційну форму навчання через радіоповідомлення та телебачення;
- самопідготовку за навчальними посібниками та додатковою літературою відповідно до затвердженої програми, а також консультації через запропонований навчальний курс;
- написання контрольних робіт, а також дипломної роботи;

- моніторинг освітнього процесу, що включає оцінку письмових робіт і тестування;
- підсумковий контроль.

Модель МН (мережевого навчання). Ця модель є базовою для використання мережі Інтернет. Інформація про навчальний заклад, спеціальності та порядок навчання розміщується на сайті серверу. Ті, хто бажає навчатися, оформляють та відправляють до Центру ДН необхідні документи, що представлені в електронному вигляді. Після проходження формальних процедур щодо оформлення й оплати курсу, студент отримує пароль для санкціонованого доступу до навчальної інформації та координати тьютора для індивідуальних консультацій та виконання проміжних тестів.

Спілкування з викладачем реалізується безпосередньо електронною поштою, теле або відеоконференцзв'язку. Іспити для видачі сертифікату проводяться очно або за допомогою відеоконференцзв'язку. Ефективна реалізація мережевого навчання можлива за автоматизації документообігу, що включає реєстрацію, облік тощо.

На кінець 1998 р. у світі нараховувалося близько 10000 курсів, вивчення яких можна здійснювати в мережевому режимі. Представлення навчального матеріалу може бути виконане за ступенем складності від простого гіпертексту до гіпермедіа.

Модель МТ (мобільних технологій). За цією моделлю студент у процесі дистанційного навчання використовує мобільний персональний портативний комп'ютер (МППК). У разі застосування МППК у режимі «плеєра», він застосовується для читання навчальної дисципліни або частково, якщо це не дозволяє пам'ять МППК. В останньому разі навчальний матеріал по мірі його вивчення обновлюється завдяки перезапису з настільних персональних комп'ютерів навчальних центрів через інфрачервоний або кабельний зв'язок.

Найбільш складні та дорогі МППК (ноутбуки) є повнофункціональними і за своїми функціональними можливостями наближаються до персональних комп'ютерів серії Pentium та мають вихід до Інтернету. У такому разі Модель МТ не відрізняється за суттю проведення навчального процесу від Моделі МН.

Розглянуті вище моделі представлені у табл. 5, в якій зазначені характерні особливості кожної моделі з позиції доставки навчально-методичних

матеріалів, засобів навчання, засобів дидактичної взаємодії між викладачем і студентом / студентами та використаних організаційних форм навчання.

Таблиця 5

Основні характеристики моделей

Моделі	Доставка навчально-методичного матеріалу	Засоби навчання	Засоби дидактичної взаємодії	Організаційні форми навчання
КТ	Очно	Друковані навчальні посібники, комп'ютерні навчальні програми, аудіо, відео	Очно, телефон, факс	Настановні заняття, лекції, семінари, самостійна робота, консультації
КН	Пошта	Друковані навчальні посібники, комп'ютерні навчальні програми, аудіо, відео	Пошта	Самостійна робота, консультації
РТ	Телебачення, радіо, радіотрансляція, ТВ-інформ.	Друкований навчально-методичний матеріал, комп'ютерні навчальні програми, аудіо, відео	Електронна пошта, телеконференц-зв'язок	Настановні заняття, лекції, самостійна робота, консультації
МН	Інтернет	Навчальні посібники у вигляді гіпертексту (гіпермедіа)	Електронна пошта, телеконференц-зв'язок	Лекції, семінари, самостійна робота, консультації
МТ	Очно, ТВ-інформ., інтернет	Навчально-методичний матеріал в електронній формі	Очно	Самостійна робота, консультації

Якість ДН, як освітньої послуги, можна оцінити за допомогою трьох рівнів: «низька», «середня», «висока». Дані за двома найбільш розповсюдженими моделями (КТ і МН) наведені в табл. 6; 7.

Рівні якості моделі КТ

Рівень якості	Засоби навчання	Організаційні форми навчання	Засоби дидактичної взаємодії	Викладач	Вартість курсу \$
„Низький”	Друковані навчальні посібники 1 покоління (навчальні посібники, тести)	Настановні заняття, консультації, іспит	Очне спілкування (face-to-face)	Тьютор без наукового ступеня	7 – 8
„Середній”	Навчальні посібники 2-го покоління (навчальна програма, навчальні матеріали, інструкція для самостійної роботи, тести)	Настановні заняття, консультації, іспит	Очне спілкування (face-to-face), телефон	Тьютор з науковим ступенем	40 – 50
„Високий”	Навчально-методичні матеріали 3-го покоління, (навчальна програма, навчальні матеріали, інструкція для самостійної роботи, підготовка до іспиту, хрестоматія, електронна бібліотека, СД)	Настановні заняття, консультації, іспит, семінари із використанням активних методів навчання	Очне спілкування (face-to-face), електронна пошта, послуги Інтернет	Викладач-розробник курсу (доктор, професор)	100 – 150

Рівні якості моделі МН

Рівень якості	Засоби навчання	Організаційні форми навчання	Засоби дидактичної взаємодії	Викладач	Вартість курсу \$
„Низький”	1-е покоління електронних мережних підручників (гіпертекст, тексти)	Консультації, іспит	Електронна пошта	Тьютор без ученого ступеня	80 (без урахування вартості мережних послуг)
„Середній”	2-ге покоління (мережеві інтерактивні навчально-методичні комплекси)	Консультації, іспит, телеконференції, семінари	Телеконференції, електронна пошта	Тьютор із вченим ступенем	100
„Високий”	3-тє покоління	Консультації, іспит, семінари із використанням активних методів навчання	Мобільні портативні комп'ютери, відеоконференції, електронна пошта, телеконференції	Викладач-розробник курсу (доктор, професор)	150 – 200

Існують також інші моделі організації навчального процесу за дистанційною формою навчання.

Консультаційна модель. Викладачі дають рекомендації про те, що необхідно вивчити найближчим часом. Студенти приносять свої есе та домашні завдання. Оцінки можуть бути виставлені відразу, але результати контролю з'являються упродовж двох-трьох тижнів. Навчальний процес контролюється в консультаційному центрі тьюторами. Умови, що необхідні для реалізації даної моделі:

- наявність у студентів достатнього часу для регулярного відвідування консультаційного центру та достатньо коштів для оплати проїзду до нього;
- наявність в центрі тьюторів;
- формування групи студентів;
- наявність мотивації у студентів, від якої залежить успіх навчання.

Модель кореспонденції (листування). В основі цієї моделі лежить процес перманентного обміну між викладачем і студентом навчальними матеріалами, домашніми завданнями та результатами їх виконання поштою або будь-яким іншим способом, без особистого контакту. Студенти отримують (поштою) навчальні матеріали, які вони повинні вивчити за певний відрізок часу, завдання, що слід виконати, та питання, на які необхідно відповісти. Обмін інформацією може відбуватися як поштою, так і іншими каналами зв'язку: телефоном, факсом, комп'ютерною мережею тощо.

Необхідні умови для існування цієї моделі:

- надійна система зв'язку;
- наявність викладачів, які здатні дати швидко та кваліфіковану оцінку роботи студента;
- незначний час кругообігу інформації між студентом і викладачем (не менше за два тижні).

Як і в консультаційній моделі, ця модель може бути доповнена особистими зустрічами, окремими лекціями (за вибором). Навчальні матеріали мають бути добре структуровані.

Модель регульовального самонавчання. Основною характеристикою цієї моделі можна назвати значну самостійність студента, який володіє великою свободою вибору часу та місця навчання, кількість часу, що затрачено на

навчання, вибір дати початку вивчення курсу та складання іспиту. Навчання відбувається за допомогою завдань, питань і навчального матеріалу (останній має бути дуже добре структурований). Якість засвоєння знань оцінюється самим студентом за допомогою запитань з «ключами».

Необхідними умовами для цієї моделі є:

- наявність у студентів високої дисциплінованості та здібності до самонавчання;
- залучення до розроблення навчального матеріалу висококваліфікованих викладачів-розробників.

ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ ПРО WI-FI ТА ЗРОСТАННЯ КІЛЬКОСТІ ОСВІТНІХ ТОЧОК БЕЗДРОТОВОГО ДОСТУПУ ДО МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ?

З прогресом у розвитку інформаційно-комунікаційних технологій – появою мобільних бездротових пристроїв (мобільних телефонів, смартфонів, кишенькових персональних комп'ютерів, мобільних персональних комп'ютерів (ноутбуків)) з'являється можливість у розширенні простору відкритої дистанційної освіти за рахунок педагогічної інновації – мобільного навчання. Сьогодні це питання широко дискутується в наукових колах усього світу. З ним пов'язане й виникнення нового поняття «електронна педагогіка».

При цьому, як свідчать факти, спостерігається стрімке зростання кількості освітніх точок бездротового доступу (WI-FI) до мережі Інтернет у світі: з понад 30 тис. у 2004 р. до 143 тис. у 2006 р., 74 % яких знаходяться в Північній Америці та Європі. Нині лідером з цього напрямку є Європа, де діє 57 тис. таких точок.

Водночас зазначимо, що Україна відстає від своїх сусідів, нових членів ЄС, за розвитком інфраструктури ІКТ. Особливо це помітно за такими показниками, як щільність мобільних телефонів та щільність користувачів Інтернету. У країнах – членах ЄС – ці показники складають відповідно 55% і 20%, а в Україні – лише 30% і 7%. Відчутне відставання й щодо бездротового доступу (WI-FI) до мережі Інтернет. Так, в Україні послуги WI-FI надаються у 219 публічних точках доступу (2009 р.). Однак лише незначний відсоток з них

відноситься до закладів освіти, що представлені здебільшого провідними ВНЗ, як Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка (понад 5 точок доступу), Дніпропетровський національний університет, Одеський національний політехнічний університет, Луцький державний технічний університет, Києво-Могилянська бізнес-школа та ін.

У практиці високорозвинених країн зазначені нові технології бурхливо впливають на зміни в системі освіти. Так, у більшості шкіл округу Бревард (Brevard County), штат Флорида, США однією з найважливіших компонентів шкільної освітньої інфраструктури є бездротова мережа Wi-Fi на основі обладнання Cisco, яка об'єднує в єдину внутрішні та зовнішні точки доступу на території всіх навчальних закладів, а в п'яти школах – активно відбувається перехід на бездротові VoIP-телефони.

У контексті відкритої дистанційної освіти заслуговує на увагу досвід університету австралійської провінції Квінсленд, який розгортає наймасштабнішу в світі бездротову мережу з 7-мільйонною точкою доступу з метою створення унікального навчального середовища (на основі мережі Cisco TelePresence™) в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні для спільної освітньої діяльності як на національному, так і міжнародному рівнях. Нова мережа, що базується на сучасних технологіях мобільності та передачі відео, сприяє зняттю фізичних бар'єрів та створює гнучке середовище, яке забезпечує учасникам освітнього процесу й адміністративним працівникам можливість отримання доступу до університетських ресурсів у будь-якому місці та в абиякий час за допомогою будь-якого пристрою. Крім того, гнучкість такого середовища надає змогу викладачам використовувати мережу світового класу (рівня) для підтримки не лише навчального процесу, а й наукових досліджень та вирішення адміністративних завдань.

Як інструментарій формування людини інформаційного суспільства мобільне навчання створює нове освітнє середовище, що дає змогу забезпечити високий рівень адаптивності, інтерактивності зі студентами, слухачами, зняти просторово-часові обмеження в роботі з різноманітними джерелами інформації, реалізувати дидактичну систему інтерактивної самоосвіти. При цьому навчання набуває нової якості, стає більш гнучким і зручним, забезпечуючи постійний доступ до інформації в будь-який час.

Мобільне навчання ґрунтується на принципах традиційного навчання з урахуванням специфічних принципів відкритої дистанційної освіти. Специфіка мобільного навчання спостерігається у:

- *технологіях*: вивчення мобільного контенту, мобільне спілкування, мобільний контроль знань, формування професійних навичок і знань, підтримка мобільного навчання;

- *засобах вивчення мобільного контенту*: мобільні підручники, електронні книги, системи SMS-тестування, мобільні словники та перекладачі, мобільне телебачення й мобільна екскурсія;

- *формах*: вивчення навчального матеріалу – структурований текст, відеолекція, комп'ютерна презентація; спілкування – чат, форум, e-mail, обмін файлами, відеоконференція; контролю – тестування, опитування у форумі та чаті, підготовка звітів за проектами та дослідженнями; виконання практичних завдань – тренінг, груповий проект, дослідження.

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДЕБІЛЬШОГО ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. ЯКОЮ МАЄ БУТИ СТРУКТУРА ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ?

Найважливішим аспектом дистанційного навчання має бути розроблення його дидактичного забезпечення, під яким ми розуміємо комплекс взаємопов'язаних дидактичних цілей і завдань освіти та транслювання різних видів змістовної навчальної інформації, розроблених з урахуванням вимог педагогіки, психології, валеології, інформатики та інших наук і використаних для дистанційного навчання.

Дидактичне забезпечення доцільно подавати у вигляді трьох блоків: інформаційно-змістовного, контрольного-комунікативного та корекційно-узагальнювального [89].

- *Інформаційно-змістовний блок* має містити: загальні відомості про курс, що вивчається; навчальний план і навчальні програми; підручники, навчальні посібники, збірники задач, довідники тощо; плани семінарів (тьюторіалів); перелік тем атестаційних робіт; методичні рекомендації

слухачам щодо організації самостійної роботи та виконання атестаційних робіт; методичні рекомендації педагогам (тьюторам) щодо організації занять; методичні рекомендації користувачам щодо роботи з комп'ютерами та телекомунікаційними мережами.

Цей блок спрямовано на виконання організаційної та навчальної функцій дистанційного навчання. Інформація в цьому блоці може бути представлена на різних носіях, зокрема й у вигляді програмного забезпечення.

- *Контрольно-комунікативний* блок має об'єднувати: тести різного призначення та виду; завдання до заліків та іспитів; критерії оцінювання; графіки консультацій та зустрічей з викладачем (тьютором), зокрема з використанням телекомунікаційних мереж. Цей блок забезпечує виконання навчальної, контрольної, комунікативної, організаційної, рефлексивної функцій дистанційного навчання. Крім того, він дає змогу встановити оптимальний зворотний зв'язок між учасниками дистанційного навчання.

- *Корекційно-узагальнювальний* блок призначений для педагогічного моніторингу процесу дистанційного навчання, має містити: підсумкові результати навчальної роботи слухача; результати діагностики навчально-пізнавальної діяльності; аналіз результатів різних видів контролю. На основі матеріалів цього блоку формується база даних про кожного слухача, доступ до якої мають адміністрація навчального закладу та викладачі (тьютори). Цей блок забезпечує виконання коригувальної, прогнозувальної, організаційної та інших функцій навчання.

ЗА ЯКИХ УМОВ МАЮТЬ СТВОРЮВАТИСЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ КОМПЛЕКСИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ?

Створення навчально-методичних комплексів дистанційного навчання може здійснюватися творчими колективами навчального закладу за умов:

- наявності власного центру дистанційного навчання, що виконує функції керування та координації роботи;
- придбання готового сертифікованого навчально-методичного комплексу та його адаптації до потреб навчального закладу;

- використання необхідної навчальної інформації, яка є у телекомунікаційних мережах інших рівнів.

Створення навчально-методичних комплексів залежить від можливостей навчального закладу. Практика свідчить, що за наявності першої умови проектування та створення дидактичного забезпечення раціональніше, оскільки розробкою займаються спеціалісти, які викладають відповідні курси та знають її досконально. До того ж у процесі створення дидактичного забезпечення самі викладачі оволодівають технологією дистанційного навчання і стають кваліфікованими тьюторами.

Процес проектування, створення та застосування дидактичного забезпечення дистанційного навчання має відповідати вимогам системності, варіативності, наступності, порівняльності, гнучкості, еволюційності, поліфункціональності.

Для реалізації зазначених умов під час розроблення дидактичного забезпечення дистанційного навчання доцільно виходити з таких положень:

- *зміст дистанційного навчання має відповідати державним стандартам освіти*, а за їх відсутності — вимогам ліцензійних програм традиційного навчання;

- *формування змісту дистанційного навчання у системі ПК має здійснюватися на основі модульного підходу*, що передбачає наявність блоків навчальної інформації за видами підготовки з необхідною та достатньою кількістю модулів у кожному блоці. Типовий варіант — це три блоки (соціально-гуманітарний, професійний, спеціальний) по 3–5 модулів у кожному. Можлива й інша диференціація інформаційних блоків, їх розподіл на загальний, функціональний та галузевий;

- *структура блоків та модулів має бути чіткою*, відповідати логіці розвитку змісту і таким принципам дидактики, як науковість, системність, послідовність та наочність;

- *кожний модуль має бути сформованим як цілісний завершений обсяг інформації з певної сфери знань*, об'єктивно необхідної слухачеві для його професійної діяльності, що відповідає цілям і завданням навчання та сприяє розвитку професійної компетентності й здібностей особистості. Зміст модуля слід також визначати, виходячи з освітніх потреб категорій слухачів. При цьому

доречними будуть додаткові матеріали, такі як хрестоматії чи інші джерела здобуття знань;

- *структура модуля має відображати розвиток змісту* (від загального до конкретного), відповідати структурно-логічній схемі вивчення дисципліни;

- *назви модулів і тем повинні висвітлювати основну сутність змісту*, бути стислими, чіткими, однозначними, виражатися в поняттях (термінах) певної сфери знань. Слід уникати розпливчатості формулювань, застосування невстановленої термінології;

- *обсяг змісту кожного блоку мусить не перевищувати 1 кредит* (~54 години). Розподіл обсягу змісту між модулями та темами має залежати від значущості й складності навчального матеріалу, кількості модулів у блоці та тем у модулі. Для оцінних розрахунків можна керуватися такими нормами часу: на модуль — 10–12 годин, на тему — 2–4 години. Фактичний же час, витрачений слухачем на вивчення навчального матеріалу, може відрізнятись від нормативного;

- *основними видами контролю та звітності слухачів під час самостійної роботи за кожним блоком можуть бути*: тестування, виконання домашніх завдань, написання атестаційної роботи тощо. Конкретні види контролю мають визначатися видом технології дистанційного навчання («кейс»-технології, мережевої, змішаної) і залежати від типових та індивідуальних навчальних планів;

- *тривалість роботи слухача над змістом кожного навчального блоку не повинна перевищувати двох–трьох місяців*. Повний цикл дистанційного підвищення кваліфікації має залежати від кількості навчальних блоків і, як правило, не перевищувати шести місяців. Можуть мати місце й інші часові терміни, які визначаються залежно від конкретних особливостей регіону, можливостей Інституту й особистості слухача;

- *послідовність і конкретні терміни роботи над навчальним матеріалом блоків*, види і форми контролю та звітності визначаються слухачем самостійно, узгоджуються з деканатом і фіксуються в його індивідуальному плані.

Під час організації навчального процесу слід керуватися відповідними нормативними актами Міністерства освіти і науки України, враховувати вид

технології дистанційного навчання («кейс», мережева, змішана тощо), можливості навчальних закладів ПО і початковий рівень студентів (слухачів).

ЯКІ ПРОПОНУЮТЬСЯ ЗМІСТ І СТРУКТУРА ЕТАПІВ УПРОВАДЖЕННЯ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ВІДКРИТОЇ ППО?

Зміст типової організації очно-дистанційного підвищення кваліфікації містить три етапи:

Перший етап – організаційно-настановна сесія.

Форма навчання – очна.

Завдання етапу:

- ознайомлення слухачів з організацією, порядком та змістом підвищення кваліфікації;

- проведення занять переважно настановного характеру для інформаційного та методичного забезпечення самостійної роботи слухачів;

- інформування слухачів про основні напрями державної політики в сфері освіти, ознайомлення з передовим досвідом професійної діяльності.

Зміст етапу:

- прийом слухачів та їх оформлення;

- вхідний контроль;

- інструктивно-методичні заняття;

- зустріч з керівниками освіти;

- консультації.

Другий етап – керована самостійна робота.

Форма навчання – дистанційна.

Завдання етапу – якісне забезпечення та супровід самостійної роботи слухачів з використанням технологій дистанційного навчання.

Зміст етапу:

- керована самостійна робота слухачів;

- всі види консультування;

- виконання випускної роботи;

- навчальна практика (індивідуальна навчальна практика);

- модульний контроль.

Третій етап – залікова сесія.

Форма навчання – очна.

Завдання етапу:

- систематизація знань та вмінь слухачів;
- оцінювання індивідуальної успішності навчання слухачів;
- виявлення ступеня задоволення слухачів результатами підвищення

кваліфікації.

Зміст етапу:

- інструктивно-методичні заняття;
- візні заняття;
- конференція з обміну досвідом;
- консультування;
- вихідний контроль;
- захист випускної роботи;
- диференційований залік.

Типова структура підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очно-дистанційною формою навчання представлена на рис. 12.

Рис. 12. Типова структура та зміст етапів курсової підготовки керівних кадрів освіти за очно-дистанційною формою навчання

Конкретний зміст етапів підвищення кваліфікації для кожної категорії педагогічних працівників визначається відповідними навчальними програмами, навчальними та навчально-тематичними планами.

Кожний етап підвищення кваліфікації педагогічних працівників має свої цілі, завдання, зміст, організацію навчального процесу, специфічні особливості викладача й учня.

Перший етап – організаційно-настановна сесія, очно. Оптимальний варіант – два тижні, 12 робочих днів. Навчальне навантаження слухачів – 4 навчальні заняття на день, крім першого понеділка та останньої суботи (по два-три заняття). Загальне навантаження слухачів – близько 90 годин.

На інструктивно-методичному занятті слухачів знайомлять з організацією та порядком проведення підвищення кваліфікації, навчальними програмами та планами, можливостями університету щодо забезпечення навчального процесу та ін. Обирають тему випускної роботи, вид індивідуальної навчальної практики та складають індивідуальний план підвищення кваліфікації слухача.

Індивідуальний план підвищення кваліфікації є робочим документом слухача, складається за встановленою формою, підписується слухачем і куратором-тьютором, затверджується заступником директора (деканом) інституту.

Основними видами занять на цьому етапі є: лекції, практичні заняття, семінари, тематичні дискусії, «круглі столи», ділові ігри, тренінги та ін.

Заняття повинні мати професійну та практичну спрямованість, носити настановний характер. Застосування технічних засобів навчання – обов'язкове.

З кожного навчального модуля слухачам необхідно надавати конкретні завдання для самостійної роботи, обсяг яких не має перевищувати встановлених норм (табл. 8).

У процесі створення відповідних організаційних, ресурсних, кадрових, телекомунікаційних та інших умов доцільно поступово скорочувати тривалість очного етапу до його повної ліквідації.

Другий етап – керована самостійна робота слухачів, дистанційно.

Тривалість – 5 ÷ 5,5 місяців, навчальне навантаження ~ 108 годин із розрахунку 6–8 годин на тиждень.

Орієнтовні норми часу щодо видів самостійних робіт

Вид роботи	Підготовка до одного ауд. акад. часу			Підготовка до заходів			Виконання		
	Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	«Круглий стіл», тематичні дискусії, тематичні зустрічі	Поточний (модульний) контроль	Залік	Атестаційна робота	Захист атестаційної роботи	Навчальна практика
Норми часу (год)	0,3–0,5	0,5–0,75	1,5–2	1,5–2	2–4	6	36	6	18

Зміст самостійної роботи слухачів на дистанційному етапі підвищення кваліфікації визначається навчальною програмою та навчальним планом і, як вказано вище, включає: вивчення навчальної інформації; проходження індивідуально навчальної практики та виконання випускної роботи.

Управління самостійною роботою слухачів може бути опосередкованим та безпосереднім. У першому випадку управління здійснюється за допомогою завдань, методик куратором-тьютором і викладачами через проведення консультацій, Інтернет-занять і конференцій, чатів і т. ін. (рис. 13).

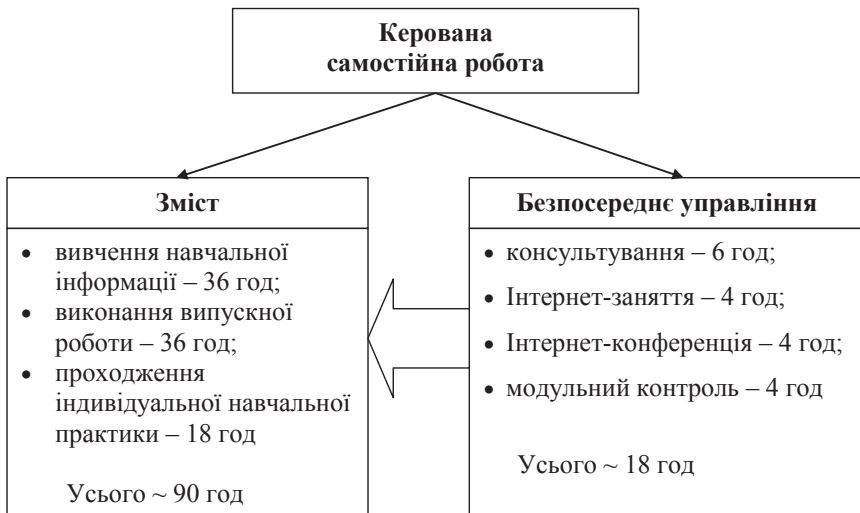

Рис. 13. Структура та зміст керованої самостійної роботи на дистанційному етапі підвищення кваліфікації педагогічних працівників освіти (варіант)

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ НАВЧАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ?

Вивчення навчальної інформації може здійснюватися як традиційними методами, так і за спеціально розробленою програмою, що розміщена на персональному веб-просторі.

У будь-якому випадку навчальна інформація має бути підготовлена до сприйняття слухачами її відбором, конструюванням, генералізацією, структуруванням та чіткою алгоритмізацією процесу засвоєння.

Приклад підготовки навчальної інформації до її сприйняття слухачами з використанням персонального простору типу веб-класу ХПІ подано в табл. 9.

Загалом навчальний план підвищення кваліфікації конкретної категорії слухача, як правило, містить 4–5 навчальних і близько 20–25 змістових модулів, що дає змогу оцінити обсяг методичної роботи з підготовки навчальної інформації до сприйняття.

Таблиця 9

Варіант підготовки навчальної інформації до сприйняття слухачами з використанням персонального веб-простору

Навчальні модулі	Змістові модулі	Навчальні цілі знати/вміти	Контрольні питання	Бібліотека
Модуль 1. Освіта в Україні: стан і розвиток	ЗМ1 Філософія і соціологія освіти	В цілому за навчальним модулем. Кількість – від кількості ЗМ	В цілому за навчальним модулем. Кількість – від кількості ЗМ	1. Правильні відповіді на контрольні питання
	ЗМ2 Відкрита освіта і дистанційне навчання	Знати 1. 2. 3.	Знати 1. 2. 3.	2. Перелік літератури за змістом навчального модуля
	ЗМ3 Розвиток освіти в Україні та країнах світу	Уміти 1. 2. 3.	Уміти 1. 2. 3.	3. Визначити основні поняття (за навчальним модулем)

Кожне формулювання навчальних цілей, контрольних запитань та іншого має характеризувати ступінь засвоєння слухачем певної навчальної інформації,

що вимагається. Звичайно, що така робота може бути виконана висококваліфікованим спеціалістом або колективом таких спеціалістів.

Можлива міжкафедральна діяльність через створення творчих груп.

ЯКІ ТИПИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ РОБОТИ СЛУХАЧА ІСНУЮТЬ НА ДИСТАНЦІЙНОМУ ЕТАПІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ?

Виконання індивідуальної навчальної практики – обов’язкова форма організації навчального процесу з отримання слухачем професійних навичок, умінь, а також навичок дослідницької роботи.

Залежно від категорії слухачів індивідуальна навчальна практика може бути: методичною, управлінською, науково-дослідною (рис. 14).

Рис. 14. Типи індивідуальної навчальної практики слухачів

Тип навчальної практики встановлює випускна кафедра. Завдання практики, організаційно-методичні рекомендації щодо її проведення надає слухачеві науковий керівник на консультації (індивідуальному занятті).

Тема практики зазначається в індивідуальному плані підвищення кваліфікації слухача. За результатами практики слухач складає звіт, який може оформлятися як у вигляді самостійного документа, так і одного з додатків до

випускної роботи. Типову форму і загальні вимоги до оформлення звіту практики визначає відділ організації підвищення кваліфікації, а вимоги до змісту – кафедра.

Консультавання слухачів (дистанційне) проводиться як за їх запитом, так і за необхідності з ініціативи викладачів. Може здійснюватися в режимі реального часу (синхронно) та із затримкою відповідей у часі (асинхронно) з використанням усіх засобів зв'язку (Web-клас, Інтернет, електронна пошта і звичайна пошта, телефон, факс тощо). Організовується відділом змісту та якості підвищення кваліфікації за технічної підтримки Центру дистанційного навчання.

Консультації зараховуються у відповідних журналах кафедри із зазначенням фактично витраченого часу на їх проведення.

Модульний контроль – вид зовнішнього педагогічного контролю на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Проводиться з метою встановлення результатів засвоєння слухачами змісту навчальних (кредитних) модулів.

Здійснюється відділом моніторингу якості навчання УМО методом комп'ютерного тестування.

Зміст та технології проведення модульного контролю регламентуються спеціальною інструкцією.

Третій етап – залікова сесія, очно. Тривалість 3 дні, 18 годин.

ЯКІ ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ПРОВОДЯТЬСЯ ПІД ЧАС ЗАКЛЮЧНОЇ ФАЗИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СЛУХАЧІВ?

Заключною фазою підвищення кваліфікації слухачів є *третій етап курсової підготовки*. Він включає виїзні заняття, конференції з обміну досвідом, контрольні заходи: вихідний контроль; диференційований залік (або залік, захист випускної роботи).

Виїзні заняття – вид навчальних занять, основним змістом яких є ознайомлення слухачів із передовим досвідом різних аспектів їхньої професійної діяльності. Проводяться відповідно до навчальних, навчально-тематичних планів та розкладу занять. План проведення виїзного заняття розробляє кафедра, затверджує декан факультету. Об'єкт виїзного заняття

визначає деканат з урахуванням пропозицій кафедри, він же погоджує з керівництвом об'єкта організацію та порядок його проведення. Керує виїзним заняттям куратор (тьютор) навчальної групи. До його проведення на умовах погодинної оплати залучається персонал об'єкта.

Наведемо орієнтовний план проведення виїзного заняття на прикладі слухачів-керівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ).

Тема виїзного заняття: Інноваційні методи управління професійно-технічним навчальним закладом (з *досвіду роботи*).

Навчальні цілі:

- ознайомити слухачів з передовим педагогічним досвідом управління професійно-технічним навчальним закладом;
- узагальнити знання й удосконалити вміння керівників професійно-технічних навчальних закладів щодо впровадження інноваційних управлінських технологій.

Час і місце проведення: 6 год, професійно-технічний навчальний заклад.

Хід заняття

№ з/п	Вид роботи	Тривалість
1	Ознайомлення з об'єктом заняття – професійно-технічним навчальним закладом	30 хв
2	<p>Виступ керівництва навчального закладу з питань організації навчально-виховного процесу та впровадження інноваційних управлінських технологій.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Особливості управління ПТНЗ. Специфіка ресурсного забезпечення ПТНЗ. Специфіка організації педагогічного процесу. Специфіка методичної роботи з викладачами та майстрами виробничого навчання. • Необхідність опанування маркетинговими знаннями та навичками з боку керівників, педагогів та майстрів ПТНЗ для навчання громадян конкурентноздатним професіям і спеціальностям та забезпечення працевлаштування випускників. Підтримка іміджу ПТНЗ в ринкових умовах. Самоменеджмент керівника, координація діяльності всіх категорій педагогічних працівників. Моніторинг діяльності ПТНЗ з боку директора закладу. Кваліметричні моделі діяльності як інструментарій освітнього моніторингу. Використання інформаційних технологій в управлінській діяльності директора ПТНЗ 	100 хв

3	Питання до керівництва професійно-технічного навчального закладу	20 хв
4	Ознайомлення з документацією керівника професійно-технічного навчального закладу	25 хв
5	Підведення підсумків	5 хв
Разом		180 хв

Тьютор _____

Конференція з обміну досвідом – це інтерактивний вид заняття, основним змістом якого є обговорення попередньо підготовлених доповідей слухачів з актуальних проблем їхньої професійної діяльності, власного передового досвіду.

Тема конференції визначається робочою програмою та навчально-тематичним планом. План підготовки та проведення конференцій розробляє кафедра. Структура конференції з обміну досвідом складається з теми, мети, плану проведення, орієнтовного виступу слухачів. Керує заняттями завідувач кафедри. У конференції беруть участь провідні викладачі кафедр, зокрема куратор (тьютор) навчальної групи.

Конференція з обміну досвідом слухачів проводиться на заключному етапі залікової сесії. Підготовка слухачів до конференції з обміну досвідом передбачає певну самостійну організацію роботи, це: підготовка доповіді, робота з джерелами інформації, консультації з координатором групи, викладачами профільної кафедри, розроблення й оформлення наочного матеріалу тощо.

Подаємо орієнтовний план проведення конференції з обміну досвідом роботи на прикладі слухачів-керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Тема: «Управління розвитком ПТНЗ»

Навчальні цілі:

- ознайомити слухачів з організацією та порядком проведення конференції з обміну досвідом;
- прищепити слухачам первинні навички підготовки доповідей з актуальних проблем їхньої професійної діяльності, власного досвіду.

Час і місце проведення: 4 год, аудиторія відповідно до розкладу.

Хід заняття. На підставі опитування слухачів здійснюється виявлення їхніх інформаційних потреб і наявного позитивного досвіду роботи, а також формування уточненої програми конференції.

№ з/п	Вид роботи	Тривалість
1	Вступне слово завідувача кафедри	5 хв
2	Інформація координатора щодо регламенту роботи	5хв.
3	Виступи слухачів з демонстрацією досвіду за тематичними напрямками	100 хв
4	Після кожного виступу обговорення питання з метою спільного вироблення рекомендацій для практичного застосування елементів досвіду	60 хв
5	Підведення підсумків та заключне слово завідувача кафедри (оцінка змістовності виступів, активності слухачів в обговоренні та рекомендації для практичної роботи)	10 хв
Разом		180 хв

Орієнтовні теми для виступів:

- удосконалення нормативного регулювання діяльності ПТНЗ;
- модернізація структури підготовки кадрів у ПТНЗ;
- оновлення змісту професійно-технічної освіти в ПТНЗ;
- діагностування рівня засвоєння змісту освіти учнями (слухачами);
- впровадження сучасних виробничих, педагогічних, інформаційних технологій;
- впровадження сучасних управлінських технологій;
- модернізація ресурсного забезпечення професійно-технічної освіти;
- управління розвитком виховної роботи ПТНЗ;
- розвиток професійного потенціалу педагогічних кадрів ПТНЗ;
- розвиток інформаційно-методичного забезпечення педагогічного процесу в ПТНЗ;
- інноваційна діяльність ПТНЗ;
- соціальне партнерство у профтехосвіті;
- соціальний захист педагогів та учнів (слухачів) ПТНЗ;
- працевлаштування випускників ПТНЗ;
- фінансово-економічні аспекти діяльності ПТНЗ.

Тьютор _____

ЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИПУСКНОЇ ТА АТЕСТАЦІЙНОЇ РОБИТ СЛУХАЧА НА ДИСТАНЦІЙНОМУ ЕТАПІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ?

Виконання випускної роботи – важливий вид самостійної роботи слухача на дистанційному етапі підвищення кваліфікації.

Метою виконання випускної роботи слухачем є підвищення рівня його теоретичної та методичної підготовки, систематизація та поглиблення теоретичних і практичних знань з обраної теми, удосконалення або набуття досвіду самостійної творчої роботи, розвиток навичок самоосвіти.

В УМО застосовуються такі види випускної роботи як проект і творча робота. В окремих випадках відповідно до категорії слухачів пропонуються такі атестаційні роботи, як: реферат, бізнес-план, управлінський проект тощо. Вид атестаційної роботи для кожної категорії слухачів визначає вчена рада інституту з урахуванням обґрунтованих рекомендацій кафедр.

Проект – випускна робота практичного спрямування.

Проект спрямований на розробку педагогічної (управлінської) діяльності, описання технології її реалізації, оцінки результативності.

Творча робота – це вид випускної роботи, де слухач систематизує та поглиблює теоретичні й практичні знання з обраної теми, удосконалює або набуває досвіду самостійної творчої роботи, розвиває навички самоосвіти.

Завершена випускна робота слухача має відповідати:

- обраній темі;
- розробленому плану;
- сучасному науковому рівню розроблення певної проблеми;
- поставленим завданням.

У ній мають бути чітко виражені:

- практична спрямованість;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- переконливість аргументації;
- стислість і точність формулювань;
- конкретність викладу результатів роботи;

- наукова обґрунтованість висновків, рекомендацій і пропозицій, їх відповідність поставленим завданням.

Вимоги до структури, змісту, рівня, оформлення випускної роботи, рекомендації щодо її написання визначаються спеціальною методикою [47].

Переліки рекомендованих слухачам тем випускних робіт розробляють і своєчасно коригують кафедри. Допускається написання слухачем випускної роботи за власно обраною темою, яка погоджена з науковим керівником.

Керівництво підготовкою слухачем випускної роботи здійснює науковий керівник, який призначається за рішенням кафедри. За ним закріплюється не більш як п'ять слухачів окремої навчальної групи. До наукового керівництва слухачів дозволяється залучати викладачів інших кафедр, які є спеціалістами за тематикою випускних робіт. Обов'язки наукового керівника встановлюються спеціальною інструкцією (положенням).

Тема випускної роботи і дані наукового керівника зазначаються в індивідуальному плані підвищення кваліфікації слухача. Оцінка випускної роботи здійснюється за відповідною методикою.

ВІД ЧОГО ЗАЛЕЖИТЬ ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДН?

Вибір оптимальної технології ДН у кожному конкретному випадку залежить від певних факторів та умов, важливими з яких є:

- стартовий рівень слухачів з питань ІКТ та Інтернету;
- наявність в інституті комп'ютерної бази, Інтернету, якісних веб-сайтів, ресурсної бази тощо;
- рівень підготовки викладачів, кураторів-тьюторів з ІКТ та ін.

На початку впровадження ДН найбільш доцільна змішана технологія («кейс» + мережа), яка добре вписується в очно-дистанційну форму навчання, враховуючи можливості інституту та контингенту.

За цією технологією на першому етапі (очному) використовуються методи та прийоми «кейс»-технології, на другому (дистанційному) – мережеві.

ЯК ПРАВИЛО, НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ ТА ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДКАДРІВ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ ПОБУДОВАНІ ЗА МОДУЛЬНИМ ПРИНЦИПОМ. ЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛІВ?

З метою врахування специфіки дистанційного навчання у розробленні методичного забезпечення дистанційного підвищення кваліфікації педагогічних працівників необхідно зважати на те, що за основну навчальну одиницю слід вважати не тему, а навчальний модуль. Зазначимо, що навчальний модуль забезпечує суб'єкт-суб'єктну основу навчання, його індивідуалізацію, оптимізацію форм спілкування викладача та слухача.

Відповідно до цього, навчальні програми доцільно розробляти не за темами, а за навчальним модулем у цілому. Програми модулів мають бути достатньо стабільними та розрахованими на 3–5 років. Стабільність програм досягається їх чіткою, логічно упорядкованою структурою, цілісністю і завершеністю, генералізацією та оптимізацією змісту. Слід уникати зайвої конкретики, формулювати питання в узагальненому вигляді, використовуючи поняття і терміни відповідної галузі знань.

Структура та зміст модулів не повинні залежати від спеціалізації викладачів відповідних кафедр; вони мають визначатися відповідно до цілей і завдань навчання, обумовлених державними стандартами (кваліфікаційними характеристиками).

Особливу увагу слід звернути на створення системи, що забезпечує зручний та швидкий пошук слухачем джерел навчальної інформації. Компонентами такої системи можуть бути: систематизований перелік рекомендованої літератури, адаптовані покажчики, тематичні дайджести тощо. Носіями навчальної інформації можуть слугувати: друковані видання, дискети, компакт-диски, аудіо- та відеокасети, а також Web-сайти. На Web-сайті ЦППО УМО НАПН України вже розміщено низку матеріалів з питань дистанційного підвищення кваліфікації.

Нами розроблено експериментальний навчально-методичний комплекс дистанційного підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ, який сьогодні впроваджується в навчальний процес ІВО УМО НАПН України. Основними

складовими цього комплексу є: нормативна частина, яка регламентує структуру та основний зміст дистанційного підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ; професійна програма підвищення кваліфікації, яка визначає зміст, структуру й обсяг навчального та тематичного планів, педагогічні тести для діагностики процесу підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ за дистанційною формою та перелік дидактичних матеріалів на допомогу слухачам курсів.

ХТО МАЄ НАВЧАТИ СТУДЕНТІВ/СЛУХАЧІВ У СФЕРІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ І ХТО МАЄ ВИКОНУВАТИ РОЛЬ КООРДИНАТОРА ЇХНЬОГО НАВЧАННЯ?

Передусім доцільно визначитися з номенклатурою працівників у сфері дистанційного навчання, оскільки лише на цій основі можлива розробка їх кваліфікаційних характеристик та функціональних обов'язків, змісту та методів підготовки.

Аналіз літератури [41; 51; 71; 101] дав можливість виявити таку використану номенклатуру працівників у сфері дистанційного навчання: викладач-методист, викладач-куратор, викладач-координатор, викладач-консультант, методист, тьютор, менеджер дистанційних курсів та ін. Якщо до цього переліку додати керівників структурних підрозділів дистанційного навчання (центрів, лабораторій, кабінетів, секторів та ін.), а також спеціалістів у сфері інформаційних технологій, список стане ще більш значним.

Хоча справа не лише в широкій номенклатурі працівників у сфері дистанційного навчання, а й у самому тлумаченні функцій спеціалістів однакової номенклатури. Так, у літературі поняття «тьютор» означає:

1. *Тьютор* — це представник навчально-допоміжного персоналу, який веде листування зі студентами, також відслідковує виконання ними навчального графіку, організовує консультації студента на його прохання та ін.

Тьютор об'єднує в собі функції працівника деканату та куратора навчальної групи. Практика показує, що ефективно тьюторство може здійснюватися за наявності 50 студентів на одного тьютора.

2. *Тьютор* — це викладач, який навчає студента за основним предметом. Функції супроводу студента ті ж самі, що й у першому випадку. Оскільки

викладач займається ще й своєю педагогічною діяльністю, кількість підопічних не має перевищувати 20 — 25 студентів.

3. Тлумачення поняття «тьютор» найбільше відповідає його походженню. Тьютор (*від лат. tutor — захисник*) — значна постать навчального процесу в навчальних закладах Великобританії та її бувших колоніях і домінійонах (Австралії, Нової Зеландії, Сінгапуру та ін.).

Це професіонал найвищого рівня, особисто веде понад 80% навчальних предметів, піклується про *студента протягом усього періоду навчання (не більше як 8—10 студентів)*. Власне, тьютор — це організатор навчання студента, його вихователь, керівник і контролер. Тьютор у цьому контексті— штатна високооплачувана посада. Проте у вітчизняних ВНЗ така інтерпретація поняття «тьютор» практично не застосовується.

ЯКІ ВИМОГИ ВИСУВАЮТЬСЯ ДО ТЬЮТОРА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ?

У нашому розумінні, тьютор — це викладач, який виконує функції координатора, здійснює підтримку та супровід навчальної діяльності кожного слухача протягом усього періоду навчання.

Специфіка освітнього середовища при ДН висуває певні вимоги [28] до тьютора, основні з яких:

- професійна та предметна компетентність (знання дисципліни, що викладається, додаткових джерел інформації, «відслідковування» нової інформації та ін.);
- комп'ютерна грамотність і володіння ІКТ-технологіями;
- уміння застосовувати різноманітні форми організації навчального процесу (тьюторіали, групи взаємодопомоги та ін.);
- уміння здійснювати контрольні-оцінювальні процедури (розроблення та проведення тестів, групових та індивідуальних завдань);
- уміння здійснювати різні види педагогічної діяльності (діагностування, проектування, мотивація слухачів, управління взаємодією, організація навчального процесу, рефлексія, комунікація, контроль);

- уміння з розроблення та створення інтерактивних навчальних курсів і освітніх програм. При цьому слід враховувати складність процесу розроблення курсів, що зумовлюється швидкими темпами розвитку його технологічної основи. Крім того, сучасні інформаційні технології висувають додаткові вимоги до якості означених навчальних матеріалів, в основному через відкритість доступу до них значної кількості користувачів – і не лише слухачів, а й викладачів та експертів, що, в свою чергу, посилює контроль за якістю цих матеріалів;

- уміння узгоджувати особливості ДН з практикою навчальної діяльності. При цьому важливо враховувати принципи ДН і принципи навчання дорослих;

- розвинутий інтелект, прагнення до самовдосконалення, саморозвитку.

За тьютором закріплюється навчальна група кількістю 20—25 слухачів. Докладніше обов'язки тьютора регламентуються за спеціальною інструкцією.

Під час розроблення типової номенклатури спеціалістів дистанційного навчання у відкритій післядипломній педагогічній освіті ми користувалися такими базовими положеннями:

- назва посад спеціалістів у сфері дистанційного навчання має максимально відповідати «Державному класифікатору» (ДК — 003 — 95) та закону України «Про вищу освіту»: викладач, методист та ін. Функції у сфері дистанційного навчання доцільно розглядати як певну спеціалізацію (тьютор, розробник курсів і т. п.) та зазначати у відповідних посадових обов'язках;

- доцільно дотримуватися прийнятого у вищій школі розподілу повноважень між структурними підрозділами ВНЗ. Деканат — облік, планування, організація, контроль; кафедри — навчання, методичне та дидактичне забезпечення тощо;

- спеціалізовані структури дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті (центри, лабораторії, кабінети і т.ін.) є організаційно-методичними підрозділами інститутів післядипломної педагогічної освіти. Вони взаємодіють з деканатами та кафедрами з питань дистанційного навчання, забезпечують організаційну, методичну підтримку та супровід навчального процесу за технологіями дистанційного навчання;

• спільність та взаємозалежність сучасних інформаційних технологій та технологій дистанційного навчання обумовлюють необхідність чіткого розподілу повноважень між відповідними структурними підрозділами ВНЗ, а також координацію їх зусиль з питань інформатизації освітньої діяльності та забезпечення навчання за технологіями дистанційного навчання. Досвід спільної роботи кафедри інформаційних та телекомунікаційних технологій, кафедри систем відкритої освіти та центру дистанційного навчання Університету менеджменту освіти НАПН України підтвердив справедливність вищевикладених міркувань.

ЯКІ ДОЦІЛЬНО СТВОРЮВАТИ ВАРІАНТИ НОМЕНКЛАТУРИ СПІВРОБІТНИКІВ В ІНСТИТУТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ?

У деяких випадках в інститутах післядипломної педагогічної освіти доцільно створювати об'єднані структури типу центрів (лабораторій, кабінетів тощо) інформаційних та телекомунікаційних технологій та дистанційного навчання. Проте при цьому номенклатура співробітників та їх функціональні обов'язки повинні враховувати обидва аспекти діяльності та бути достатньо чітко розмежовані.

На засадах розглянутих базових положень та досвіду реального дистанційного навчання нами розроблений один із варіантів номенклатури працівників у сфері дистанційного навчання для системи ППО (табл. 10).

Зміст цієї таблиці не претендує на повноту висвітлення проблеми. Можливі інші підходи, інша номенклатура та спеціалізація працівників у сфері дистанційного навчання. Викладені нами міркування є доцільними і можуть розглядатися як запрошення до кваліфікованої наукової дискусії з проблем теорії і практики підготовки спеціалістів до роботи у сфері дистанційного навчання.

Як сьогодні здійснюється підготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів дистанційного навчання?

**Варіант номенклатури працівників у сфері дистанційного навчання
для системи післядипломної педагогічної освіти**

№ з/п	Штатна посада	Спеціалізація
1	Науково-педагогічні працівники: • професор; • доцент; • старший викладач; • викладач; • асистент	<ul style="list-style-type: none"> • Розробник дистанційних курсів. • Розробник методичного та дидактичного забезпечення дистанційного навчання. • Викладач (консультант) дистанційного навчання. • Тьютор (координатор)
2	Начальники (завідувачі) центрів, лабораторій, методкабінетів і т.п. Спеціалісти органів управління освітою	Організатори дистанційного навчання різних рівнів
3	Методисти: • деканатів; • центрів (лабораторій, кабінетів); • навчальних закладів	Підтримка та супровід дистанційного навчання

Поки що механізм створення та функціонування чинної системи підготовки (підвищення кваліфікації) фахівців ДН, а також методичне забезпечення цієї підготовки розробляються Українським центром дистанційної освіти. Перелік центрів дистанційного навчання, на базі яких проводиться підготовка (підвищення кваліфікації) фахівців, затверджується Міністерством освіти і науки України за поданням експертної комісії дистанційного навчання.

Рівень знань та умінь фахівців, що задіяні у дистанційному навчанні, мають відповідати стандартам щодо кадрового забезпечення дистанційного навчання або тимчасовим вимогам до нього.

Підготовка фахівців ДН, на нашу думку, має здійснюватися дистанційно, тобто безпосередньо у тому середовищі, що стане потому полем їхньої професійної діяльності.

Для післядипломної педагогічної освіти ми вважаємо за доцільне вирішувати проблему кадрового забезпечення дистанційного навчання в такій послідовності:

- визначити й обґрунтувати номенклатуру (спеціалізацію) персоналу сфери дистанційного навчання, розробити відповідні кваліфікаційні характеристики (КХ);
- на основі КХ розробити навчальні плани, програми, методичне та дидактичне забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів дистанційного навчання різних категорій;
- спільно з ліцензованими центрами дистанційного навчання або самостійно здійснити планову підготовку спеціалістів.

ВРАХОВУЮЧИ ДОСВІД УМО НАПН УКРАЇНИ В ЗАПРОВАДЖЕННІ ТЕХНОЛОГІЙ ДН, ЩО Є РЕАЛІЯМИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ЦЬЄЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ?

Звичайно, з впровадженням ДН в систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти виникають відповідні труднощі, обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми (на рівні навчальних закладів ППО) проблемами. До них, насамперед, належать: відсутність нормативно-правового та кадрового забезпечення; недостатнє фінансування; комп'ютерне та телекомунікаційне забезпечення.

Враховуючи практичний досвід УМО НАПН України в цьому напрямі діяльності, можна визначити:

- впровадження технологій ДН — об'єктивна необхідність, обумовлена соціально-економічними умовами (ринкова економіка, конкуренція тощо), цілями і завданнями розвитку вітчизняної освіти (доступність, неперервність, особиста орієнтованість тощо), особливостями контингенту педагогічних працівників (кількість, номенклатура, сфера діяльності тощо);
- розв'язання завдань упровадження ДН в освітню діяльність можливе за умов системного підходу до проблеми, чіткого розподілу сфер повноважень та відповідальності, науково-обґрунтованого планування тощо. Іншими словами — необхідна, на нашу думку, цільова державна програма впровадження ДН у вітчизняну профтехосвіту.

ЦІЛІСНА СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ ВИМАГАЄ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, НА ЗАСАДАХ ЯКОГО МАЮТЬ БУТИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНІ СЕРЕДОВИЩА ВІДПОВІДНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ. ЩО ЯВЛЯЄ СОБОЮ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ (ІОС) НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ЯКІ ЙОГО ФУНКЦІЇ?

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) навчального закладу – системно організована сукупність засобів передавання інформації, принципів взаємодії учасників навчального процесу, дидактичного, організаційного та методичного забезпечення, яка зорієнтована на задоволення потреб тих, хто навчається.

До основних функцій інформаційно-освітнього середовища належать:

- організаційна;
- інформаційна;
- дидактична (освітня);
- контрольна;
- керувальна.

Організаційна функція ІОС реалізується через ознайомлення слухачів з процедурами освітньої діяльності в навчальному закладі (зарахування, реєстрація, навчальний процес, атестація тощо) та їх регламентацією відповідно до положення про організацію навчального процесу.

Інформаційна функція ІОС реалізується через ознайомлення слухачів з усією сукупністю інформаційних засобів на носіях різних типів, але, насамперед, – електронних, які знаходяться у вільному доступі для учасників педагогічного процесу.

Головною в дидактичній функції є інтерактивність, яка забезпечується швидкістю передавання інформації в обох напрямках.

Інтерактивність під час роботи з будь-якою інформацією забезпечує можливість розв'язання низки дидактичних завдань, зокрема: диференціацію навчання; активізацію навчальної діяльності; використання в пізнавальній діяльності різних інформаційних ресурсів мережі; значного підвищення якості самостійної роботи слухачів та формування культури розумової праці.

Основними взаємопов'язаними напрямками розвитку інформаційно-освітнього середовища є:

- навчальний процес;
- інформаційно-дидактичне забезпечення навчального процесу;
- управління навчальним процесом (рис. 15).

Рис. 15. Структура змісту інформаційно-освітнього середовища інституту

ЯК ОПТИМАЛЬНО ОРГАНІЗУВАТИ НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ?

Навчальний процес передбачає змістову та процесуальну складові. Кожна з них залежить у конкретному випадку від форми навчання та технології дистанційного навчання.

У цьому випадку мова йде про очно-дистанційну форму навчання та змішану технологію ДН («кейс+мережа»).

Нам доцільно конкретизувати загальні підходи стосовно реальних умов підвищення кваліфікації педагогічних працівників освіти в УМО.

В університеті підвищують кваліфікацію керівні кадри освіти усіх рівнів. Ця обставина визначає високу ступінь відповідальності інституту за ефективність та якість підвищення кваліфікації цієї категорії слухачів.

Зміст підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти визначається відповідними освітніми стандартами та навчальними програмами, реалізація яких здійснюється через навчальні та навчально-тематичні плани.

Проекти програм і навчальних планів розробляються кафедрами, затверджуються у встановленому порядку та розміщуються на веб-сайті.

Одним із прикладів інноваційного підходу до розроблення змісту навчання є варіативний навчально-методичний комплекс (ВНМК) підвищення кваліфікації керівних кадрів навчальних закладів за дистанційною формою навчання, створений співробітниками УМО. Структура та зміст ВНМК дає можливість розробляти робочі навчальні плани для всіх категорій керівних кадрів за різними формами навчання з урахуванням індивідуальних запитів слухачів.

Така варіативність комплексу досягається:

- відсутністю жорсткої прив'язки ВНМК до конкретних умов підвищення кваліфікації заданих категорій слухачів;
- можливістю розроблення робочих навчальних планів залежно від категорій керівних кадрів, конкретних цільових установок, реальних умов навчання (форм навчання, тривалість навчання та ін.), можливостей навчального закладу;
- чіткої структуризації змісту комплексу за видами підготовки (соціогуманітарна, професійно орієнтована, спеціальна), за видами занять (практичні, індивідуальні та ін.), а також наявністю відповідного навчально-методичного забезпечення;
- великою кількістю навчальних модулів і тем, що забезпечують можливість широкого маневру за змістом навчання.

Процесуальна складова навчального процесу включає його організацію, форми, черговість і порядок проведення педагогічного контролю, підсумкової атестації та ін. У цьому випадку навчальний процес розглядається як основна структурна одиниця інформаційно-освітнього середовища інституту.

Інформаційно-дидактичне забезпечення навчального процесу включає всю сукупність інформаційних засобів на різних носіях, насамперед електронних. Інформаційні засоби, як правило, мають знаходитись у вільному доступі для учасників навчального процесу.

Методичне забезпечення навчального процесу включає три блоки документів і матеріалів: нормативні; методичні; контрольно-комунікативні.

Нормативний блок – це:

- навчальні плани (за блоками навчальної інформації);
- тематичні плани (за блоками навчальної інформації);
- навчальні програми (за модулями блоків навчальної інформації);
- переліки тем атестаційних робіт (за блоками навчальної інформації).

Методичний блок містить рекомендації різноманітного спрямування:

- методичні рекомендації слухачам щодо організації самостійної роботи і написання атестаційних робіт;
- методичні рекомендації викладачам (тьюторам) щодо організації дистанційного навчання;
- методичні рекомендації слухачам і викладачам щодо роботи в телекомунікаційних мережах (E-mail, Internet).

Контрольно-комунікаційний блок передбачає:

- тести різного призначення і спрямування;
- переліки питань для підготовки до співбесіди (заліків, екзаменів);
- графіки консультацій і зустрічей слухачів з викладачами (тьюторами), зокрема за допомогою телекомунікаційних мереж.

Розроблення методичного забезпечення вимагає творчого підходу та співпраці колективів кафедр, певних фінансових і матеріальних витрат, що пов'язано з виданням і тиражуванням матеріалів, розміщенням на Web-сайтах тощо.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ?

Дидактичне забезпечення – це комплекс взаємопов'язаної за дидактичними цілями й завданнями різноманітної освітньо-виховної змістовної

навчальної інформації на носіях, що розроблені з урахуванням вимог психології, педагогіки, валеології, інформатики та інших наук.

Дидактичне забезпечення підвищення кваліфікації порівняно зі стаціонарними дисциплінами завжди було більш складним. Це пояснюється:

- відсутністю, як правило, спеціалізованих навчальних посібників та підручників, адаптованих до специфіки і умов підвищення кваліфікації, конкретних навчальних цілей та особливостей контингенту. Під час підвищення кваліфікації вивчаються не відносно стабільні дисципліни (курси), а окремі теми, програми, які в умовах глобалізаційних процесів у суспільстві забезпечують розвиток і формування у слухачів нових компетентностей, необхідних для здійснення професійної діяльності на рівні сучасних світових стандартів;

- необхідністю оперативного реагування на суттєві зміни, які відбуваються в освіті, соціально-економічних умовах життя та діяльності педагогічних працівників.

Носіями навчальної інформації можуть бути друковані видання, дискети, компакт-диски, аудіо- та відеокасети та ін. Дидактичне забезпечення включає і формування спеціалізованого освітнього Web-середовища.

У рамках «кейс»-технології ДН для інформаційно-дидактичного забезпечення навчального процесу у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників застосовується компакт-диск «Керівні кадри професійно-технічних навчальних закладів», зміст якого розроблений співробітниками УМО.

Зміст компакт-диску складається з таких розділів:

- нормативно-правові документи;
- навчально-методична література;
- короткий зміст та література за основними модулями програми;
- орієнтовний перелік питань, що виносяться на залік / диференційований залік.

Управління навчальним процесом передбачає реалізацію адміністративних функцій керівниками різних рівнів.

**ІЗ РОЗВИТКОМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З'ЯВЛЯЮТЬСЯ
НЕОБМЕЖЕНІ ПЕДАГОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ
ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ,
ЙОГО ГНУЧКОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАПИТІВ
СЛУХАЧІВ. ПІД ТАКИМ КУТОМ ЗОРУ, ЯКІ ВИДИ ІНФОРМАЦІЙНИХ
РЕСУРСІВ МОЖНА ВИЗНАЧИТИ В ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ
СЕРЕДОВИЩІ?**

Залежно від змісту інформація в інформаційно-освітньому середовищі поділяється на:

- інформацію загального характеру, яка призначена для всіх користувачів;
- інформацію про забезпечення навчального процесу;
- інформацію, яка призначена для керівників, викладачів, кураторів-тьюторів.

До інформації загального характеру належать відомості про:

- навчальний заклад;
- зміст та структуру освітньої діяльності;
- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- умови зарахування та реєстрацію слухачів;
- матеріально-технічне забезпечення тощо.

Інформація про забезпечення навчального процесу містить відомості про:

- організацію, структуру та зміст навчального процесу;
- форми навчання;
- типові навчальні програми;
- типові навчальні плани;
- типові навчально-тематичні плани на кожний етап навчання;
- типові розклади занять;
- систему педагогічного контролю та атестації;
- методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи слухачів, виконання атестаційних робіт та завдань навчальної практики тощо;

- тематичні картотеки за основними проблемами розвитку освіти;
- базові бібліотечні фонди тощо.

Зміст інформації, яка призначена для керівників, викладачів, кураторів-тьюторів, складають дані про:

- слухачів;
- результати педагогічного контролю й атестації;
- якість викладання;
- результати вихідного анкетування слухачів тощо.

Ця інформація, зазвичай, носить закритий характер, порядок доступу до якої визначається спеціальною інструкцією.

Технологічно інформаційно-освітнє середовище навчального закладу реалізується за допомогою двох комп'ютерних мереж – локальної (внутрішньої) та глобальної (зовнішньої).

Локальна (внутрішня) мережа обслуговує освітню діяльність та управління навчальним закладом. Вона включає низку підмереж (директорат, навчальна частина, кафедри та ін.), кожна з яких має свою структуру, призначену для розв'язання специфічних завдань.

Глобальна (зовнішня) комп'ютерна мережа базується на використанні сервісів та ресурсів Інтернету: електронна пошта, Web-сайти.

Об'єднання локальної та глобальної мереж здійснюється через сервери навчального закладу.

Схема ІОС представлена на рис. 16.

Кафедральні підсистеми базуються на банках даних, які містяться в кафедральних комп'ютерах.

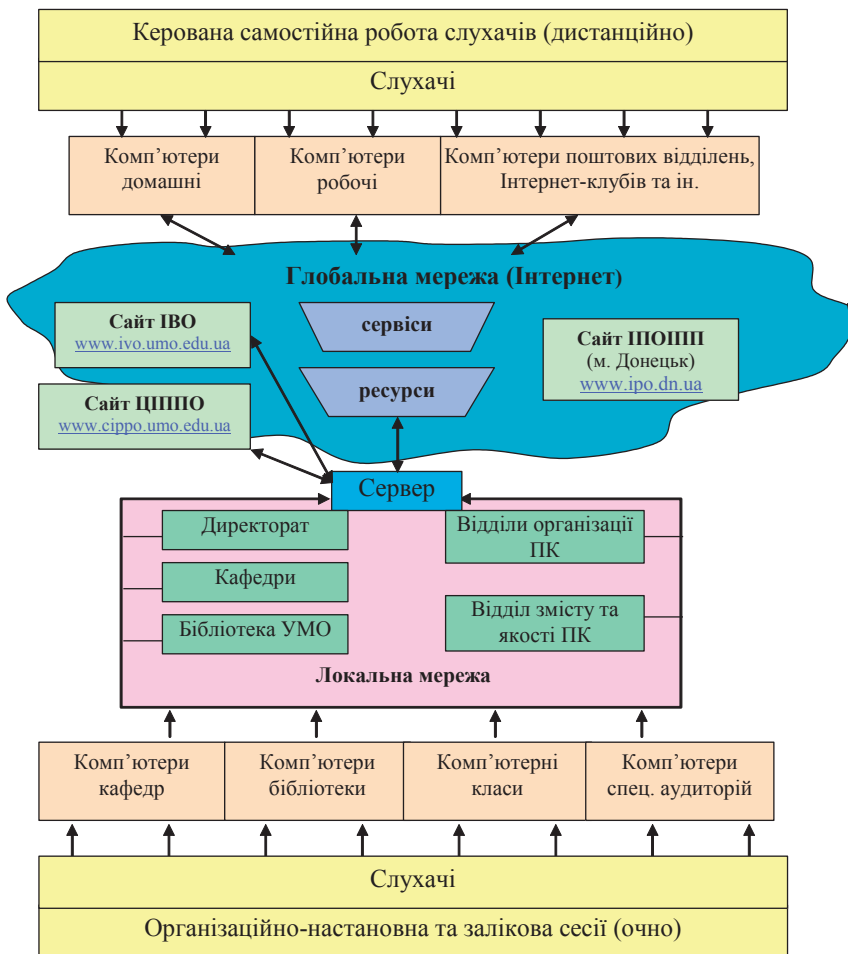

Рис. 16. Схема інформаційно-освітнього середовища підвищення кваліфікації слухачів курсів УМО

ЗА ЯКИМИ ОЗНАКАМИ ІНФОРМАЦІЯ Є СТРУКТУРОВАНОЮ?

Інформація структурована за низкою ознак, а саме: за користувачами – зовнішня (слухачі, студенти та ін.) і внутрішня (викладачі та ін.); за ступенем відкритості – відкрита і закрита; за характером – нормативно-організаційна (робочі навчальні, навчально-тематичні плани, програми дисциплін, розклад

консультацій тощо), методична (методичні рекомендації, вказівки тощо) і *контрольно-регулювальна* (збірники дидактичних тестів, поточна успішність тощо).

Підсистеми директорату, як і підсистеми кафедр, містять структуровану інформацію за основними аспектами діяльності директорату, яка розрахована на зовнішнього та внутрішнього користувача, носить відкритий і закритий характер тощо.

ЦЕНТРАЛЬНОЮ ЛАНКОЮ І ОСОБЛИВИМ ПІДРОЗДІЛОМ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ В УМО Є ЦЕНТР ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ. У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЬОГО ЦЕНТРУ?

Центр ДН є науково-методичним і організаційним підрозділом УМО.

Він здійснює науково-методичне забезпечення впровадження ДН у роботу інститутів, факультетів УМО, бере участь у розробленні навчально-методичних посібників та документів з питань ДН, формує фонд навчально-методичних документів та ін.

Має свій *сервер*, на якому розміщено *сайт* «Дистанційне навчання в УМО та ППО», комп'ютерний клас і спеціалізовану аудиторію.

Головна сторінка сайту «Дистанційне навчання в УМО та ППО» представлена на рис. 17.

Структура інформаційно-освітнього середовища системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників має дві зони: внутрішню та зовнішню.

Внутрішня зона складається з інформаційно-освітніх середовищ УМО, центру ДН та наукової бібліотеки, що обслуговують процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників за дистанційною / очно-дистанційною формою навчання.

Дистанційне навчання

Головне меню

- ▶ Головна
- ▶ Новини
- ▶ Дистанційне навчання в УМО
- ▶ Підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою
- ▶ Педагогічний контроль і атестація
- ▶ Дистанційне навчання в ППО
- ▶ Чат
- ▶ Центр дистанційної освіти УМО
- ▶ Посилання
- ▶ Електронні наукові видання кафебри СВО
- ▶ Наукова робота кафебри ДО

Авторизація

Користувач:

Пароль:

Запам'ятати мене

[Забули пароль?](#)

[Ще не зареєстрований?](#)

Державний вищий навчальний заклад

"Університет менеджменту освіти"

НАПН України

Дистанційне навчання

Основні напрями діяльності у сфері дистанційного навчання:

- дослідження основ теорії та практики дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті;
- науково-методичний супровід запровадження ДН в освітню діяльність інститутів/факультетів в Університеті менеджменту освіти та післядипломної педагогічної освіти;
- підготовка організаторів (менеджерів) ДН для інститутів післядипломної педагогічної освіти, органів державного управління освітою, методичних служб і навчальних закладів;
- планове підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів за очно-дистанційною формою навчання.

Рис. 17. Головна сторінка сайту дистанційного навчання в УМО та ППО

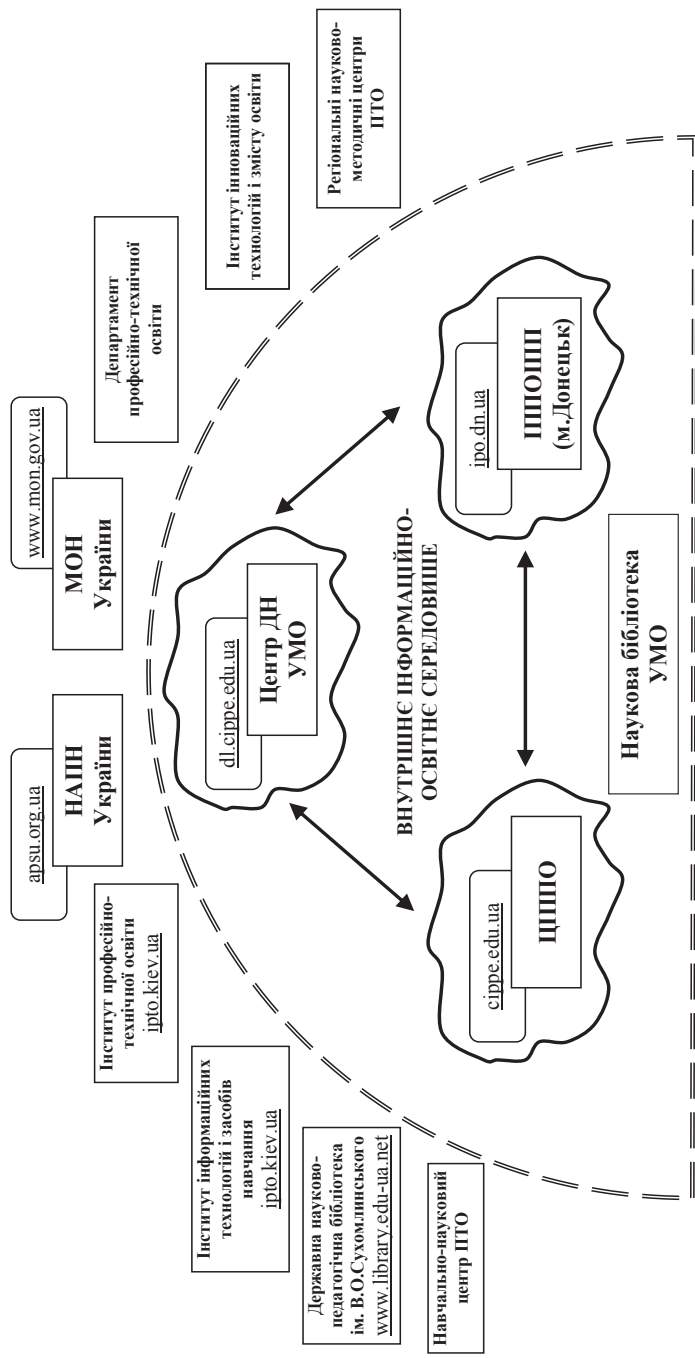

Рис. 18. Структура інформаційно-освітнього середовища системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти

Зовнішня зона складається, в основному, із сайтів тих органів та установ, які певним чином пов'язані із забезпеченням стійкого функціонування системи освіти на прикладі профтехосвіти (рис. 18).

Інформатизація та комп'ютеризація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти створює принципово нові можливості підвищення якості підготовки керівних кадрів ПТНЗ, майстрів виробничого навчання та викладачів спеціальних дисциплін.

З'являються практично необмежені педагогічні можливості для індивідуалізації та диференціації навчального процесу, його гнучкої адаптації до індивідуальних особливостей, а також із застосуванням інформаційних ресурсів, педагогічних технологій, посиленням процесуальних і мультимедійних характеристик засобів навчання.

Тому формування інформаційно-освітніх середовищ інститутів УМО та цілісність системи підвищення кваліфікації на базі технологій та засобів навчання 2–3-го покоління, забезпечення вільного доступу слухачів до освітніх ресурсів і послуг є важливими умовами підвищення якості й ефективності навчання педагогічних і керівних кадрів освіти.

ЯК МОЖНА СХАРАКТЕРИЗУВАТИ ПЕРЕХІД ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДО КРЕДИТНО- МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ І МІСЦЕ В НІЙ ВІДКРИТОЇ ППО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ?

Формування загальноєвропейської системи вищої освіти в межах Болонського процесу – одна з тенденцій сучасного етапу євроінтеграції. Головна мета процесу – консолідація зусиль наукової і освітянської громадськості та урядів країн Європи для підвищення конкурентноспроможності європейської системи науки та вищої освіти у світовому вимірі, підвищення її ролі в суспільних демократичних перетвореннях.

Основною позицією Болонського процесу є запровадження Європейської кредитно-трансферної й акумуляційної системи (European Community Course Credit, Transfer System – ECTS) в національні системи освіти як обов'язкові передумови для входження до європейського освітнього простору.

Цілеспрямованість переходу у вищій школі від традиційної організації навчального процесу до кредитно-модульної системи науково-обґрунтована в працях зарубіжних і вітчизняних науковців, відображена в документах Європейської комісії, Ради Європи та ЮНЕСКО.

Згідно з рішенням колегії МОНУ від 24 квітня 2003 року, в Україні був проведений широкомасштабний педагогічний експеримент щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (далі КМСОНП) у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

Педагогічний експеримент відбувався в два етапи (2003–2004 рр. – перший, 2005–2008рр. – другий) із заохоченням великої кількості провідних ВНЗ. Загалом були задіяні 106 вищих навчальних закладів і охоплено понад 120 тис. студентів (5,2 тис. академічних груп) за 75 напрямками підготовки.

Експеримент проводився згідно з «Програмою дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України», затвердженої наказом МОНУ від 23.01.2004 р. №49 та «Рекомендацій щодо впровадження кредитно-модульної системи у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації», затверджених наказом МОНУ від 30.12.2005 р. №774.

У процесі педагогічного експерименту виявлено недоліки функціонування вітчизняної системи підготовки фахівців у ВНЗ:

- відсутність систематичної роботи студентів протягом навчального семестру;
- низький рівень активності студентів і відсутність елементів змагання в навчальних досягненнях;
- можливість необ'єктивного оцінювання знань студентів;
- значні затрати бюджету часу на проведення екзаменаційної сесії;
- недостатній рівень адаптації до швидкозмінних вимог світового ринку праці;
- низька мобільність студентів щодо зміни напрямів підготовки, спеціальностей і вищих навчальних закладів;
- мала можливість вибору студентом навчальних дисциплін.

Науковий аналіз результатів педагогічного експерименту свідчить, що КМСОНП у вищій школі здатна забезпечити підвищення ефективності та якості підготовки спеціалістів.

У працях М. Дмитриченка, Б. Хорошуна та інших доведено, що заміна традиційної організації навчального процесу на КМСОНП сприяє:

- інтенсифікації навчального процесу та підвищення якості підготовки фахівців;
- систематизації засвоєння навчального матеріалу;
- підсиленню мотивації та відповідальності студентів за результати навчальної діяльності, зменшенню пропусків навчальних занять;
- встановленню зворотного зв'язку з кожним студентом на визначених етапах навчання;
- забезпеченню належних умов для вивчення програмного матеріалу та підготовки до контрольних заходів, що досягається через чітке їх розмежування за змістом і часом;
- розширенню можливостей для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їхнього творчого мислення та підвищення ефективності роботи професорсько-викладацького загалу;
- підвищенню об'єктивності в діагностиці знань студентів і впровадженню здорової конкуренції у навчанні;
- забезпеченню стабільного психологічного стану студентів завдяки наскрізному контролю знань;
- скороченню непродуктивного навчального часу (за рахунок ліквідації екзаменаційних сесій);
- прийняттю своєчасних дидактичних і виховних дій тощо [26].

Експеримент у ВНЗ проводився в межах денної форми навчання. Організація навчального процесу в інших формах навчання (вечірньої, заочної, дистанційної) істотно не зменшилася.

У цьому педагогічному експерименті система післядипломної педагогічної освіти, яка нараховує в своєму складі 26 вищих навчальних закладів, має свою структуру, своєрідні цілі, задачі, умови функціонування, форми, методи, засоби навчання тощо, участі не брала.

Водночас є можливість з урахуванням загальних закономірностей організації навчального процесу і врахування специфіки функціонування

системи ППО реконструювати організацію навчального процесу в цих навчальних закладах із використанням основних ідей і положень КМСОНП.

Попереднє вивчення проблеми показали, що під час впровадження КМСОНП у форматі очно-дистанційної форми підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів надається можливість забезпечити:

- реорганізацію системи ПККПКО на засадах Болонського процесу, підвищення її престижності і привабливості;
- реконструкцію навчального процесу на основі його інтенсифікації, інформатизації, комп'ютеризації, застосування в навчанні інтерактивних форм і методів освітньої діяльності;
- введення комплексної об'єктивної системи діагностики навчальних досягнень слухачів і успішності підвищення ними кваліфікації на основі загальноєвропейської системи оцінювання ECTS;
- розвиток форм і методів самостійної роботи слухачів, її професійного та практичного спрямування;
- задоволення пізнавальних інтересів слухачів, їхніх професійних запитів.

Для розроблення та запровадження моделі підвищення кваліфікації педагогічних працівників на засадах КМСОНП необхідно:

на першому етапі:

- провести предметний аналіз основних компонентів КМСОНП: системи кредитів, модулів та організації навчального процесу;
- з урахуванням особливостей та специфіки підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очно-дистанційною формою навчання оцінити доцільність та можливість впровадження основних положень КМСОНП у навчальний процес інституту;

на другому етапі:

- розробити й обґрунтувати структурно-логічну модель підвищення кваліфікації педагогічного працівника на засадах КМСОНП за очно-дистанційною формою навчання;
- оцінити, як використовується розроблена модель щодо інших форм (очної, заочної та ін.) підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У вітчизняній вищій школі навчальне навантаження викладача кількісно вимірюється в годинах. Воно зростає залежно від видів навчальної діяльності, обумовлених навчальними планами та програмами відповідно до нормативних документів МОНУ та ВНЗ IV рівня акредитації.

ЩО ТАКЕ «КРЕДИТ-СИСТЕМА»?

«Кредит-систему» введено у 1969 р. ректором Гарвардського університету Чарльзом Еліотом – для кількісної оцінки навчального навантаження студентів у США. Упродовж наступних 10 років цю систему впроваджено і в інших вищих навчальних закладах країни.

Сьогодні система кредитів широко використовується в зарубіжній та вітчизняній вищій школі. Вона покликана забезпечити оціночними критеріями як результати навчання, так і його навантаження.

Найбільш загальне визначення поняття «кредит» – це *«числова міра повного навчального навантаження студента з конкретної дисципліни, яка спонукає студентів до вільного вибору навчальних дисциплін й якісного їх засвоєння, і є одним із критеріїв порівняння різних навчальних систем вищих навчальних закладів освіти»* [81].

У ВНЗ III–IV рівнів акредитації оцінюванню в кредитах підлягають: навчальні дисципліни, факультативні курси; виконання курсової роботи, розроблення проектів і робота над дипломами; навчальна та виробнича практика, інші форми навчальної діяльності, які зафіксовані у навчальному плані.

Обсяг кредиту в Україні встановлений у розмірі 36 академічних годин, що відповідає практиці європейських вищих навчальних закладів (наказ МОНУ від 20 жовтня 2004 р. № 812).

ЧИ ВИНИКАЮТЬ ТРУДНОЩІ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ КРЕДИТІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ СЛУХАЧІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ?

У модульних навчальних програмах, де всі блоки змістових модулів є рівними, їх оцінювання в кредитах доцільно проводити в рівному обсязі.

Перехід до використання кредитів для оцінювання навчального навантаження слухачів у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників особливих утруднень не викликає.

За аналогією з ВНЗ III–IV рівнів акредитації та відповідно до структури й змісту навчальних програм підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою підлягають оцінюванню в кредитах:

- модулі, змістові модулі, блоки змістових модулів;
- виконання атестаційної роботи (випускної, творчої, проекту, бізнес-плану та ін.);
- індивідуальна навчальна/виробнича практика;
- факультативи, спецкурси;
- інші форми навчальної діяльності, які передбачені навчальними планами.

Оцінюючи навчальне навантаження слухачів, недоцільно використовувати дробові значення кредитів (наприклад 1,73 кредиту), а лише – 0,5; 1,0; 1,5; і т.д. кредиту.

На цьому етапі для типових модульних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників *доцільно здійснити кредитне оцінювання в таких межах:*

- блоки змістових модулів – 0,5 кредиту на кожний (аудиторне навантаження) і по 0,25 кредиту на самостійну роботу;
- виконання випускної роботи (творчої, проекту) – 1 кредит;
- проходження індивідуальної навчальної практики – 0,5 кредиту і т.д.

Як свідчать результати практики організації навчального процесу в УМО, на цьому етапі до появи нових нормативних документів МОНУ за нормами часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-

педагогічних працівників вищих навчальних закладів розрахунок навчального навантаження викладачів варто зберегти наявний, в академічних годинах.

Навчальне навантаження слухачів уже зараз слід оцінювати в кредитах, для чого потрібно провести відповідні перерахунки в навчальних планах, програмах тощо. При цьому необхідно дотримуватися порівняльної трудомісткості кредитів: труднощі засвоєння слухачами змісту різних кредитів мають бути на одному рівні.

ЯКІ СКЛАДОВІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ? ЩО ТАКЕ МОДУЛІ, ЯК ВОНИ КОНСТРУЮЮТЬСЯ? ЩО НЕОБХІДНО ВРАХОВУВАТИ У РОЗРОБЛЕННІ МОДУЛЬНИХ ПРОГРАМ?

Модулі ECTS – складові кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Вони відображають змістове наповнення кредиту.

Модуль (Module від лат. *modulus*– міра) – задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що регламентується відповідними формами навчального процесу.

Модулі конструюються як системи навчальних елементів, поєднаних ознакою відповідності визначеному об'єкту професійної діяльності. Останній розглядається як відповідний об'єм навчальної інформації, яка має самостійну логічну структуру та зміст, що дає змогу оперувати цією інформацією під час розумової діяльності слухача.

Основними дидактичними характеристиками модуля є: системність; цілісність; спорідненість; логічна завершеність сукупності елементів .

У системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників накопичено відповідний досвід розроблення навчальних модульних програм.

Одночасно їх аналіз відповідно до вимог КМСОНП виявив низку серйозних недоліків:

- конструкція програми не в повному обсязі відповідає структурі, логіці й змісту професійної діяльності конкретної категорії слухачів. Чітко не

прописується напрям діяльності цієї категорії слухачів: управління, навчання, методичне забезпечення і т.д.

- обсяг змісту не оптимізований стосовно виділених на його засвоєння кредитів. Багато другорядної незначної інформації, відсутні чіткі формулювання основних понять і термінів;

- системи педагогічного контролю або відсутні або їх структура, зміст, організація не відповідають сучасним вимогам. Оцінювання результатів навчання не відповідає загальноєвропейській системі ECTS;

- зміст і шляхи досягнення цілей підвищення кваліфікації не завжди повною мірою відповідають індивідуальним потребам і можливостям слухача, не сприяють розвитку його особистості.

Перехід до КСМОНП на базі чинних модульних програм підвищення кваліфікації неможливий, оскільки є прикладом механістичного підходу до проблеми.

Під час розроблення модульних програм для КСМОНП слід виходити з науково-обґрунтованих структурно-логічних схем професійної діяльності, а не в залежності від бажання кафедр і їх можливостей. При цьому освітні кваліфікаційні характеристики (ОКХ) доцільно використовувати для уточнення і конкретизації структурно-логічних схем професійної діяльності.

Розроблення модульних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників для КСМОНП – відповідальний, багатоплановий і надзвичайно трудомісткий процес. Адже тільки в УМО підвищують кваліфікацію понад 50 категорій керівних, педагогічних, інженерно-педагогічних кадрів освіти.

Тому потрібна спеціальна програма приведення модульних навчальних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників у відповідність до КСМОНП, яка розрахована на 2–3 роки.

ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ ПРИНЦИП МОДУЛЬНОСТІ І ЯКИХ ЗМІН ПРИ ЦЬОМУ ПОТРЕБУЄ ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ?

Упроваджуючи КСМОНП у систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників, доцільно зберегти очно-дистанційну форму навчання. Цим самим наявність у структурі очно-дистанційної форми навчання

самостійних етапів (I, II, III), які відмінні між собою цілями, змістом, розділених у часі і просторі, пояснює тим самим доцільність деякого відходу від класичної структури модуля.

Так, за очною формою навчання у структуру модуля входять як аудиторні заняття, так і самостійна робота слухачів.

За очно-дистанційною формою навчання самостійна робота слухачів (далі – СРС) винесена на другий, дистанційний етап навчання, і є відносно самостійним компонентом навчального процесу – керована самостійна робота слухачів. Тому доцільно класичну структуру модуля поділити на дві частини – аудиторні заняття і самостійна робота.

Навчальний час, відведений для СРС, регламентується навчальним планом і становить не менше як 1/3 та не більше як 2/3 загального обсягу навчального плану, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. У західноєвропейських країнах навчальне навантаження має містити понад 50 % самостійної роботи студентів.

Унаслідок проведених досліджень є можливим представити в кредитно-модульній системі як програми підвищення кваліфікації, так і навчальні плани, наприклад, при обсязі 216 годин (6 кредитів) маємо: аудиторне навантаження – 5 модулів по 0,5 кредиту = 2,5 кредита; самостійна робота – 5 блоків по 0,25 кредиту = 1,25 кредита; виконання атестаційної роботи – 1 кредит; проходження індивідуальної навчальної практики – 0,5 кредита і організаційні та контрольні заходи – 0,75 кредита. Усього 6 кредитів.

Упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації потребує не тільки реалізації вимог до кредитно-модульної системи, що нами вже зроблено, а й внесення певних змін в організацію навчального процесу. При цьому, як було обумовлено вище, мова йде про очно-дистанційну форму навчання.

Принцип модульності в КМСОНП передбачає не тільки відповідну конструкцію програм, навчальних планів, а й особливу динаміку оволодіння слухачем змісту навчання.

Головна вимога – кожний змістовний модуль має вивчатись у повному обсязі цілісно, без перерв та розбавлень іншим змістом. При об'ємі модуля 0,5 кредиту – це в середньому 2 робочих дні. Між вивченням змісту модулів

припустимі перерви, використовувати які необхідно для проведення різних заходів.

Для курсової підготовки об'ємом 6 кредитів (216 годин) вищевказані вимоги можуть бути реалізовані на етапі очного навчання тривалістю два тижні.

Тому в наявній структурі очно-дистанційної форми навчання на курсах ПК доцільно запровадити тривалість організаційної сесії до двох тижнів. Одночасно з цим, внаслідок того, що основне навчальне навантаження слухача припадає на організаційно-настановну сесію, видається можливим скоротити залікову сесію до трьох днів.

У підсумку структура очно-дистанційного підвищення кваліфікації на засадах КМСОНП має такий вигляд, як показано на рис. 19.

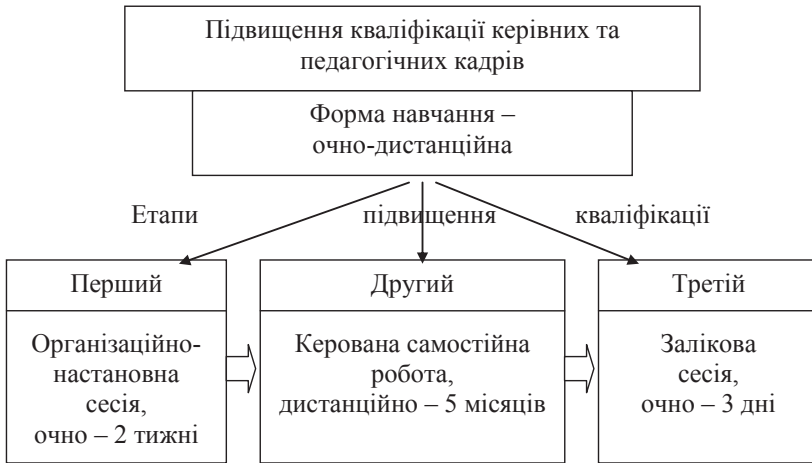

Рис. 19. Структура очно-дистанційної форми підвищення кваліфікації на засадах КМСОНП

ВІДОМО, ЩО ЧИННІ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ВІДКРИТОЇ ППО НЕ ВІДПОВІДАЮТЬ СУЧАСНИМ ВИМОГАМ. ЯКІ ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ НЕОБХІДНО ПРОВЕСТИ НАРАЗІ, ЩОБ ВИКОНАТИ НИЗКУ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ВИМОГ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ECTS І НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ МОНУ?

Стан і функціонування педагогічного контролю в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти є однією із найскладніших проблем упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Чинні системи педагогічного контролю не відповідають сучасним вимогам, тимчасовому положенню «Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців», затверджену наказами МОНУ № 77 та № 774 від 30.12.2005 р. тощо.

Проблема багатопланова, складна, її детальний розгляд у межах цієї роботи неможливий. Тому обмежимося переліком заходів, проведення яких дає змогу виконати низку першочергових вимог загальноєвропейської системи ECTS і нормативних документів МОНУ. Це, насамперед, такі з них:

- розробити систему контролю успішності підвищення кваліфікації слухачем та оформити її документально: положення, інструкція тощо (при цьому кількість видів (точок) контролю, без урахування вхідного, – не менш ніж п'ять);
- встановити, що під час контролю визначаються індивідуальні навчальні досягнення слухача (ІДС), а успішність підвищення ним кваліфікації (УПК), під якою знижується рівень досягнення навчальних цілей, визначається з розрахунку середнього значення суми індивідуальних навчальних досягнень (інші показники, такі як рівні компетенції, не використовуються як необґрунтовані);
- провести оцінювання результатів відповідно до вимог МОНУ за допомогою національної шкали, шкали ECTS та глобальної шкали, а також таблиці 11;
- повністю відмовитися від оцінок типу «зараховано», «не зараховано» як малоінформативних і тих, які не відповідають системі ECTS. Замість заліків у систему контролю ввести диференційовані заліки (з оцінкою);

- у розробленні системи контролю успішності підвищення кваліфікації слухачів рекомендується використовувати методичні рекомендації, створені в УМО НАПН України.

Таблиця 11

Механізм приведення системи оцінювання знань до системи ECTS

ОЦІНКА			
За національною шкалою	За шкалою ECTS		Цифрова (у балах)
«відмінно»	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
«добре»	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище за середній стандарт, але з деякими поширеними помилками	86 – 89
	C	ДОБРЕ – хороша робота, але з помітними помилками	76 – 85
«задовільно»	D	ЗАДОВІЛЬНО – пристойно, але зі значними недоліками	70 – 75
	E	ДОСТАТНЬО – є відповідною мінімальним вимогам	60 – 69
«незадовільно»	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – недостатньо: необхідно доопрацювати	35 – 59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – потребує перероблення	1 – 34

Третій етап: залікова сесія, три дні, очно, 0,5 кредиту. Етап завершує процес підвищення кваліфікації з погляду як логіки вивчення змісту, так і оцінювання успішності підвищення кваліфікації.

Щодо першої частини – проводиться виїзне заняття на зразково-показовий об’єкт, а потім – конференція з обміну досвідом.

Щодо другої частини – проводиться вихідний контроль, диференційований залік, захист атестаційної роботи, визначається успішність підвищення кваліфікації кожного слухача та навчальної групи. Оцінювання проводиться за шкалою ECTS.

Перехід від традиційної орієнтації навчального процесу до КМСОНП за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації педагогічних працівників доцільний, можливий та забезпечує новий європейський рівень навчальної діяльності.

Дослідження проблеми не може вважатися закінченим без розроблення відповідних моделей, які описують процеси, етапи переходу до КМСОНП.

ЗА ЯКИМИ МОДЕЛЯМИ МОЖЛИВИЙ ПЕРЕХІД ДО КМСОНП І ЧОМУ МОДЕЛЬ ЗМІСТУ КМСОНП Є УНІВЕРСАЛЬНОЮ?

Модель, як правило, призначена для заміщення оригіналу з метою розв'язання певних завдань. У цьому контексті мова йде про заміщення реальних аспектів процесу переходу до КМСОНП відповідними моделями.

На наш погляд, увесь процес переходу до КМСОНП доцільно представити як три структурно-логічні моделі:

- модель структури КМСОНП (далі – МС) за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації;
- модель змісту КМСОНП (далі – МЗ) за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації;
- структурно-логічна модель (далі – СЛМ) упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Модель структури ілюструє можливість використання у повному об'ємі КМСОНП за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації. Саме ця форма навчання підходить для переходу до нової кредитно-модульної системи.

Як видно з рис. 20, усі форми організації навчального процесу (навчальне заняття, самостійна робота, практика, контрольні заходи) вдало вписуються у відповідні етапи очно-дистанційної форми підвищення кваліфікації.

Модель структури КМСОНП не залежить від категорії слухачів і відповідно до цього є універсальною.

Модель змісту (рис. 21) конкретизує попередню модель. Вона описує зміст кожного етапу підвищення кваліфікації відповідно до вимог КМСОНП.

Модель змісту КМСОНП також не залежить від категорії слухачів та є універсальною.

У двох моделях не вказана тривалість підвищення кваліфікації, навчальне навантаження слухачів, оскільки вони можуть бути різними залежно від умов і можливостей навчального закладу.

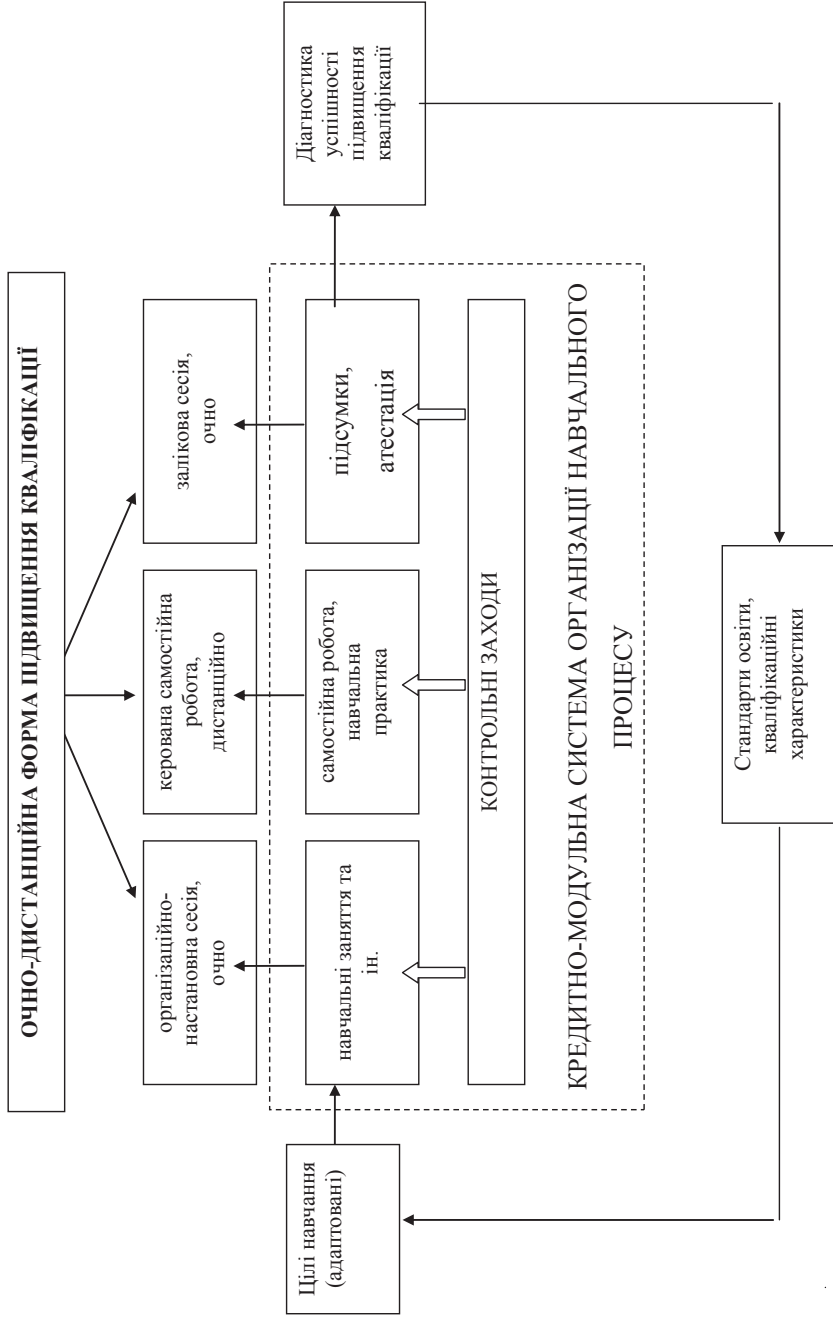

Рис. 20. Модель структури КМСОНП за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації

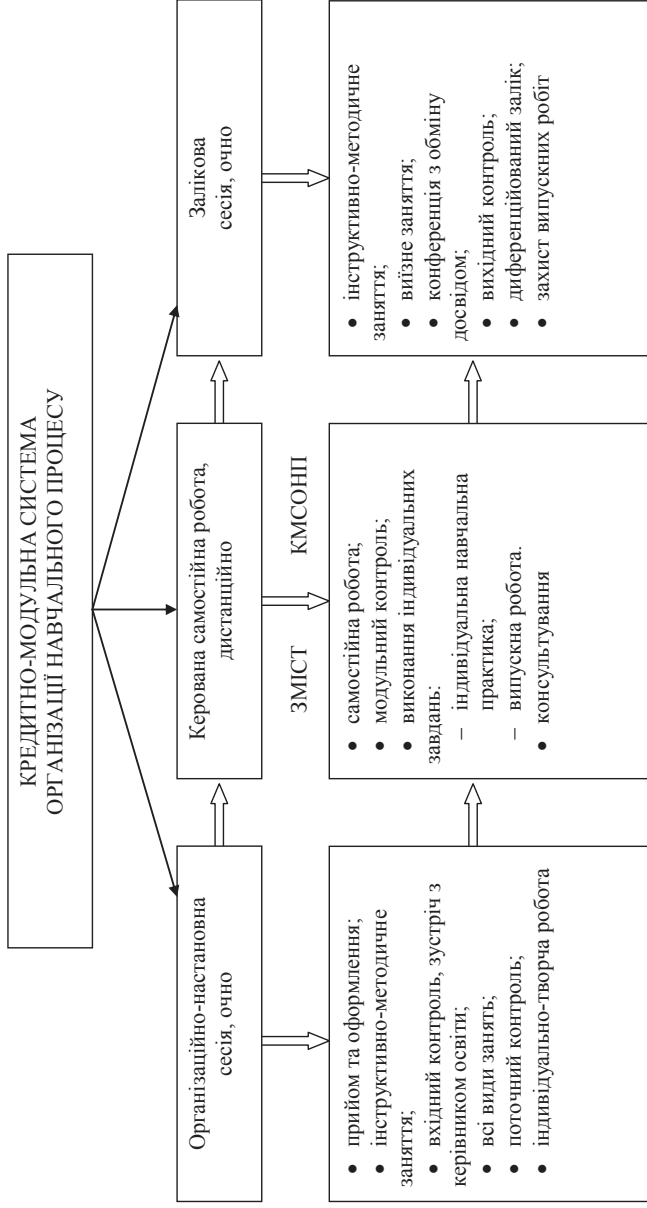

Рис. 21. Модель змісту КМСОНП за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації

ЯКИМИ ПРИНЦИПАМИ НЕОБХІДНО КЕРУВАТИСЯ ПІД ЧАС УПРОВАДЖЕННЯ КМСОНП У ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ?

В УМО НАПН України проводиться педагогічний експеримент за двома моделями та з такими основними показниками:

- форма підвищення кваліфікації – очно-дистанційна;
- тривалість підвищення кваліфікації – 0,5 року;
- навчальне навантаження слухачів – 6 кредитів (216 годин), з яких:
 - перший етап – 2 тижні, 2,5 кредита;
 - другий етап – 5,5 місяців, 3,0 кредити;
 - третій етап – 3 дні, 0,5 кредита.

Перехід від традиційної організації навчального процесу у підвищенні кваліфікації до КМСОНП – процес багатоплановий, трудомісткий, охоплює організаційні, педагогічні, нормативні й інші аспекти проблеми.

Під час упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації слід керуватися такими принципами.

- *Системності*: перехід від традиційної до КМСОНП вимагає модернізації основних елементів навчального процесу: змісту, форм і методів, технологій та ін. Механічні підходи неприпустимі.

- *Порівняльної трудомісткості кредитів*: труднощі засвоєння слухачами змісту різних кредитів мають бути на одному рівні.

- *Кредитності*: декомпозиція змісту підвищення кваліфікації на відносно самостійні за навчальним навантаженням слухачів сегменти.

- *Модульності*: організація процесу оволодіння слухачем змістових модулів на підґрунті методів і прийомів, основним змістом яких є активна самостійна-творча діяльність слухача.

- *Методичного консультування*: наукове та науково-методичне забезпечення діяльності учасників навчального процесу.

- *Організаційної динамічності*: забезпечення можливості корекції змісту підвищення кваліфікації з урахуванням динаміки соціального замовлення та потреб ринку праці.

- *Гнучкості та партнерства*: зміст і шляхи досягнення цілей підвищення кваліфікації мають відповідати індивідуальним потребам і можливостям слухача, сприяти розвитку його особистості.
- *Науковості та прогностичності*: полягає у створенні стійких зв'язків змісту підвищення кваліфікації з результатами наукових досліджень.
- *Технологічності й інноваційності*: потребує використання ефективних педагогічних і інформаційних технологій, що сприяє підвищенню кваліфікації слухачів.
- *Діагностичності*: забезпечення об'єктивності оцінювання рівня досягнення цілей підвищення кваліфікації та її успішності.

ЯКИМ УМОВАМ МАЄ ВІДПОВІДАТИ МОДЕЛЬ УПРОВАДЖЕННЯ КМСОНП У ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ?

Багатоваріантність умов упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників обумовлює необхідність розроблення відповідної моделі процесу.

Така модель має відповідати таким умовам:

- *адаптації ідей ECTS* до системи підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти;
- *забезпеченню підвищення кваліфікації* слухачів відповідно до сучасних вимог щодо професій та їх особистісними запитами;
- *стимулюванню слухачів* до системної якісної самостійної роботи та досягнення високих показників у навчанні.

Конструкція, зміст моделі, процедури впровадження КМСОНП не мають суперечити законодавству України, нормативним актам МОНУ, нормам і правилам організації навчального процесу у вищій школі, державним, галузевим і вузівським стандартам вищої освіти. При цьому має бути дотримана:

- *Науковість та сучасність*. Процедури впровадження КМСОНП мають бути науково обґрунтовані, базуватися на сучасних досягненнях у

педагогіці вищої школи, сучасних інформаційних, комп'ютерних та інтернет-технологіях.

- *Пріоритетність психолого-педагогічних, соціальних, санітарно-гігієнічних підходів* до всіх аспектів впровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

- *Універсальність та варіативність*, які забезпечують можливість використання моделі незалежно від форми підвищення кваліфікації, категорій слухачів та ін. Універсальність та варіативність досягається генералізацією (узагальненням) компонентів моделі та можливістю інтерпретації їх змісту залежно від конкретних умов.

- *Наочність*. Ця вимога стосується конструкції моделі та передбачає її чітку структуру і логічно обґрунтовану послідовність процедур запровадження КМСОНП.

Структурно-логічна модель упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації представлена на рис. 22.

Інтерпретація змісту моделі передбачає вивчення її основних компонентів.

Найбільш складний та відповідальний компонент моделі. Його зміст передбачає:

- розроблення модульної програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до вимог КМСОНП та її адаптацію до цілей та завдань діяльності конкретної категорії слухачів;

- введення кредит-системи для оцінювання навчального навантаження слухачів за умови, що один кредит відповідає 36 академічним годинам;

- створення принципово нової системи педагогічного контролю (не менше за п'ять точок) та системи оцінювання навчальних досягнень слухачів, успішності підвищення кваліфікації або у відповідності з загальноєвропейською системою ECTS;

- розроблення комплексу експериментальних навчальних, навчально-тематичних планів, їх обговорення та затвердження встановленим порядком;

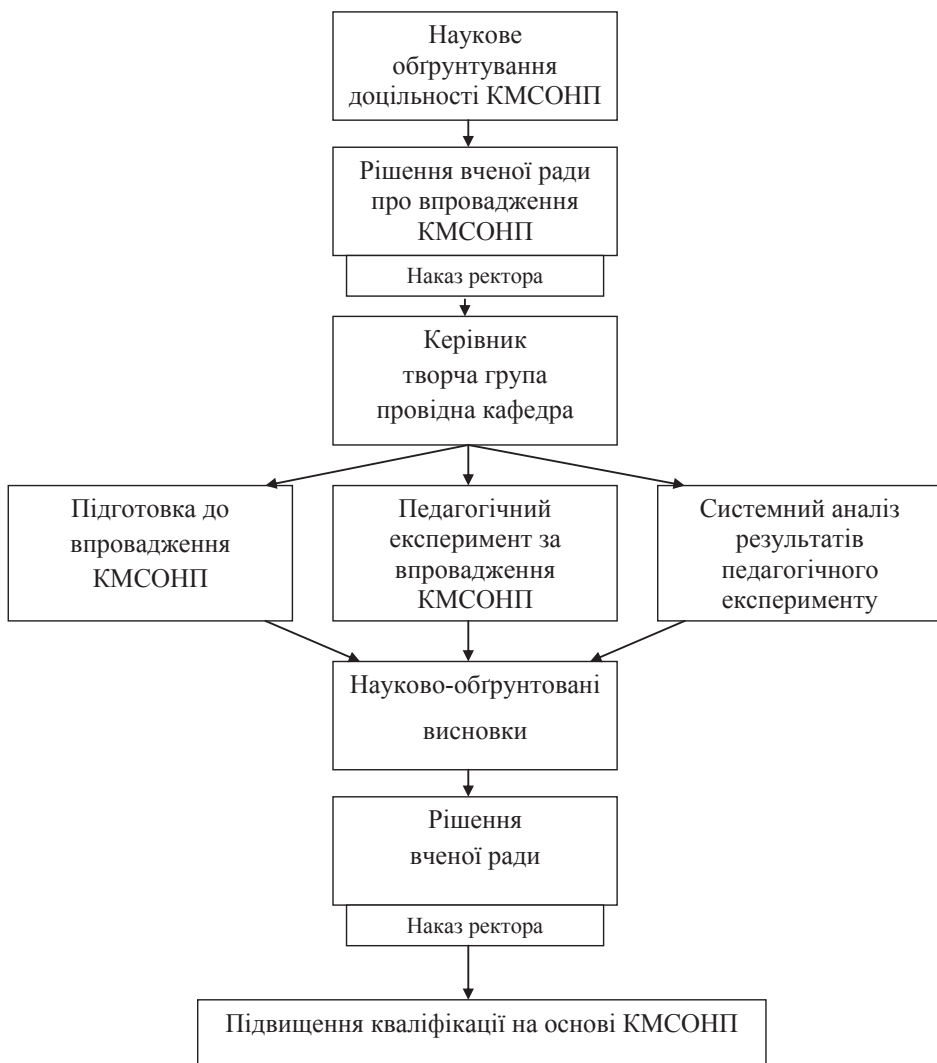

Рис. 22. Структурно-логічна модель упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників

- наявність якісного методичного забезпечення: методичних рекомендацій з організації самостійної роботи слухачів, проходження індивідуальної практики, виконання атестаційної роботи та ін.

Основними документами підготовчого періоду є тимчасове положення «Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників» та програма проведення педагогічного експерименту з впровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У ЯКИХ СИТУАЦІЯХ І З ЯКОЮ МЕТОЮ ПРОВОДИТЬСЯ ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ КМСОНП?

Педагогічний експеримент щодо впровадження моделі КМСОНП проводиться з метою перевірки розроблених документів, методик в реальному навчальному процесі та відпрацювання елементів КМСОНП. Створюються експериментальні групи (4–5 гр.) різних категорій, але з приблизно рівними результатами вхідного контролю. Заняття проводяться за окремим розкладом, який підготовлений викладачами. В експерименті документуються основні показники навчального процесу та всі результати педагогічного контролю.

Системний аналіз результатів педагогічного контролю проводиться для всебічного оцінювання результатів упровадження КМСОНП у підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У процесі системного аналізу за результатами педагогічного експерименту визначаються:

- якість навчальних програм, їх відповідність цілям і завданням підвищення кваліфікації;
- наявність системи педагогічного контролю та її відповідність сучасним вимогам;
- оцінювання навчальних досягнень слухачів та успішності підвищення ними кваліфікації відповідно до загальноєвропейської системи ECTS;
- ступінь задоволення пізнавальних запитів слухачів та ін.

Системний аналіз проводиться спеціально призначеними експертами, їх засідання документуються, обговорюються та затверджуються згідно з

встановленим порядком. Результати передаються у творчу групу для оформлення науково-обґрунтованих висновків про доцільність впровадження КМСОНП у навчальний процес з підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Інші компоненти структурно-логічної моделі впровадження КМСОНП у навчальний процес наявні та інтерпретації не потребують.

Отже, розроблені та представлені моделі (структури, зміст, впровадження) з достатнім ступенем наближення описують процес переходу від традиційної форми організації навчального процесу до КМСОНП. Вони можуть використовуватись як інструментарій у розробленні конкретних програм впровадження КМСОНП у навчальну діяльність інститутів післядипломної педагогічної освіти.

ПІСЛЯМОВА

Шановні колеги!

Відкрита післядипломна педагогічна освіта доступна кожному педагогу і керівнику. При цьому висока якість навчання забезпечується завдяки впровадженню нової моделі навчання – дистанційної освіти. За прогнозами вчених, кількість тих, хто здобуде вищу освіту в системі дистанційної освіти, у 2023 р. становитиме 120 млн осіб.

Зрозуміло, що питання *«бути чи не бути дистанційній освіті?»* вже не є актуальним, адже дистанційна освіта та дистанційне навчання є не лише потребою, а й необхідною умовою професійного розвитку як людини, так і розвитку людства в цілому. Тому зміна природи педагогічного знання як однієї з форм пізнавального ставлення до світу, явищ реального педагогічного процесу, відбувається на стику власне методико-методологічного знання, культурологічного, соціологічного й інших підходів до здобуття самого знання.

Реальні зрушення в педагогіці відбуваються внаслідок переходу від класичної парадигми науки до «комп'ютерно орієнтованої» сучасності. І ми є безпосередніми учасниками зміни парадигми освіти на сучасному етапі.

Зростання ролі людського фактора в сучасних умовах глобалізації та інтелектуалізації суспільного розвитку, загострення міжнародної конкуренції висувають нові вимоги саме до педагогічних кадрів. Сучасний світ не лише поставив перед людиною нові завдання, а й створив для освіти нові можливості. Передусім це сучасні інформаційні технології, які забезпечують як мінімум три функції: комп'ютерну грамотність, індивідуалізацію та інтенсифікацію освітнього процесу, а також новий тип навчальної діяльності — дистанційна освіта (В. Кремень). Тому мета цієї наукової праці і полягає у полегшенні впровадження дистанційної освіти, подальшому розвитку відкритої післядипломної педагогічної освіти і через неперервну фахову підготовку спеціалістів зміцненню кадрового потенціалу України.

Автор має надію, що мета цієї праці досягнута.

ГЛОСАРІЙ

Анкетування – один із способів опитування студентів для отримання статистичних даних про їхнє ставлення до різних аспектів навчального процесу (змісту, організації, забезпечення тощо), виявлення рівня задоволеності підсумками навчання.

Аудіозаписи – звукові навчальні засоби.

Аудіододатки – аудіозапис, найчастіше представляє собою невеликі монологічні коментарі викладача до деяких схем, таблиць, ілюстрацій і т.д.

Аудіоконференція – технологія, яка використовує систему громадського телефонного зв'язку для з'єднання людей у двох або більше місцях. Для великих груп людей використовують додаткові пристрої для зменшення шуму та інтерференції.

Безперервна освіта – комплексна система освіти, яка об'єднує довузівську (школи, коледжі), вищу і післядипломну освіту, охоплюючи курсове навчання.

Біт за секунду (біт/с, BPS) – міра швидкості передавання даних каналом зв'язку.

Броузер (browser) – засіб переглядання. Програмні засоби, що надають текстовий або графічний інтерфейс для інтерактивного пошуку, знаходження, перегляду й опрацювання даних у мережі.

Валідність – комплексна характеристика психодіагностичної методики (тесту), що охоплює відомості щодо сфери досліджуваних явищ і репрезентативності діагностичної процедури стосовно них. З'ясувати валідність означає перевірити, чи справді тест вимірює потрібну нам характеристику та наскільки надійно він це робить.

Вебінар – це семінар, що проводиться в режимі реального часу за допомогою мережі Інтернет, коли ведучий використовує голосовий та відеозв'язок і слайди, а учасники можуть спілкуватися між собою та з ведучим у чаті.

Веб-броузер – див. броузер.

Веб-КЕТ – мультисерверна система комп'ютерного випробовування. Підмикання через Інтернет. Мова Перл (perl). Тексти генерує сама система, після виконання завдань вона їх перевіряє і надає результат.

Веб-сервер – див. сервер.

Веб-сторінка (домашня сторінка) – сторінка інформації на комп'ютері у форматі HTML, створена користувачем за допомогою браузера та доступна для інших користувачів.

Вибіркові навчальні дисципліни (ВБ) – дисципліни, що їх установлює вищий навчальний заклад і вводить для засвоєння освітніх та кваліфікаційних потреб особи, ефективного використання можливостей і традицій конкретного навчального закладу, регіональних потреб тощо. ВБ поділяють на цикли дисциплін: самостійного вибору навчального закладу та самостійного вибору студента.

Види навчальних занять у системі ДН: установчі лекції, групові семінари (тьюторіали); співбесіди та консультації: аналізування ситуації («кейс»-стаді); комп'ютерні ділові ігри; курсове проектування тощо.

Виділена лінія (Dedicated Line) – це виділена конкретному абонентові лінія зв'язку.

Випереджувальна освіта – освіта, зорієнтована на існування людини в інформаційному суспільстві. Сама інформатика, в цьому разі, виступає як фундаментальна природничо-наукова дисципліна та повинна мати відповідну відображеність у програмах, методиках і навчальних планах перспективної системи вищої освіти.

Відеозаписи – навчальні засоби, які охоплюють оглядові образи: нерухомі – слайди (рисунки, діаграми, графіки, кресленики тощо); рухомі – фільми, відеокасети (демонстрування дії інструментів, обладдя, аналізування змін в часі з використанням анімації тощо); аудіо- та відеоконференції в реальному масштабі часу.

Відеоконференція (Desktop Videoconferencing) – зустріч, методичне засідання, або розмова між людьми, що перебувають у різних місцях і використовують відеотехнології як основний канал зв'язку. При цьому надається двосторонній звук та одно- або двостороннє відео.

Відкрита дистанційна освіта (ВДО) – це нова модель освіти дорослих, зокрема керівної ланки, яка втілила в собі провідні вітчизняні та зарубіжні розробки в галузі конкретних наук, а також наук про поведінку, методологію, розвиток особистості тощо. Ця модель принципово відрізняється від моделі традиційної професійної освіти (у всіх її формах – очній, заочній, вечірній) за метою, змістом освіти, характером діяльності викладачів і студентів, а також за результатами.

Відкрита освіта (ВО) – освіта, доступна кожному, хто бажає, без аналізування його початкового рівня знань (без вступних екзаменів). Високу якість знань забезпечувано академічністю курсів, урахуванням потреб ринку та підсилюванням відповідальності студента за результатами навчання. Технології та методики навчання такі самі, як і в дистанційній освіті.

Відкритий університет (ВУ) – вищий навчальний заклад, який сповідує відкриту освіту. Відомі ВУ: Британський, Каннадський національні університети.

Віртуальний – умовний, уявний.

Віртуальна освіта – це процес і результат взаємодії суб'єктів та об'єктів освіти, що супроводжується створенням ними віртуального освітнього простору, специфіку якого визначають ці суб'єкти й об'єкти. Основний ефект, завдяки якому реалізується навчання, ефект присутності. Системи віртуальної реальності дають змогу бачити, чути і відчувати навколишній віртуальний світ, синтезований комп'ютером. Віртуальна освіта тісно пов'язана з дистанційною освітою, але не зводиться тільки до неї. Подібний ефект може бути створений у разі звичайної взаємодії вчителів, учнів і об'єктів, що вивчають.

Віртуальний університет – самостійний навчальний заклад, незалежний від будь-яких навчальних установ. Надає освітні послуги тільки на основі дистанційного навчання. Має власну ліцензію, навчальні програми і курси. Він не має навчальних корпусів, гуртожитків, актових зал тощо.

Вхідний контроль – визначення стартового рівня знань і вмінь студентів.

Геоінформаційні технології – призначені для створення геоінформаційних систем (ГІС), в яких принципово розв'язують усі завдання на високому рівні інтегрування та об'єднання даних, які використовують методи просторового аналізування.

Гіпертекст (Hertext) – тип інтерактивного середовища з можливостями переходу за посиланнями. Посилання, впроваджені в слова або фрази, дають змогу користувачу вибирати (установити покажчик і натиснути ліву кнопку миші) текст і негайно ввести пов'язані з ним відомості та матеріали мультимедіа. Гіпертекстова технологія дає змогу, наприклад, в комп'ютерних курсах з окремих дисциплін переглядати потрібну інформацію з будь-якої галузі знань. При цьому браузер з'єднаний з віддаленим комп'ютером стільки часу, скільки потрібно для отримання і перегляду потрібної інформації.

Гіпертекстова мова посилання – див. HTML.

Глосарій – словник основних елементів тексту – в навчально-методичній літературі, зокрема в підручниках та навчальних посібниках для дистанційного навчання (ДН).

Дидактичні засоби (ДЗ) системи ДН – засоби, що виконують функції: організаційну, навчальну, корегувальну, комунікативну, рефлексивну, контролю та прогнозування. Комплекс ДЗ може бути представлений у вигляді трьох блоків: інформаційно-змістовного; контрольо-комунікативного; корекційно-узагальнювального.

Дискусія – це навчальне заняття, під час якого відбувається розв'язання проблеми, попередньо визначеної викладачем, внаслідок обговорення її студентами між собою та з викладачем. Дискусія проводиться в синхронному режимі (в реальному часі) з використанням телекомунікаційної мережі.

Дистанційна освіта (ДО) – це освіта, яка може використовувати окремі елементи денної (очної), заочної, вечірньої форм навчання й екстернату на основі нових інформаційних технологій і систем мультимедіа. Сучасні засоби спілкування та електронні видання дають змогу подолати недоліки традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому всі їх достоїнства.

Дистанційне навчання (ДН) – це форма здобування освіти, поряд із денною та заочною, в якій в освітньому процесі використовують найкращі традиційні та інноваційні засоби, а також форма навчання, заснована на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Основу освітнього процесу за ДН становить цілеспрямована та контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатись у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплекс спеціальних засобів навчання та

погоджену можливість конспектувати за викладачем-телефоном, електронною й звичайною поштою, а також очно.

Дистанційні навчальні заклади – це комерційні структури надання освітніх послуг, які працюють на принципах самооплатності.

Дистрактори – неправильні альтернативи в тестових питаннях.

Електронна бібліотека – програмний комплекс, що забезпечує можливість накопичення та надання учням і педагогам на основі засобів телекомунікацій повнотекстових електронних інформаційних ресурсів, забезпечений власною системою документування та безпеки.

Електронна дошка об'яв – BBS (Bulletin board system) асинхронний засіб навчання. Комплекс апаратних і програмних засобів, які забезпечують обмін інформацією з використанням комп'ютерних телекомунікацій. Користувачі мають можливість залишати на ній повідомлення й файли. На відміну від Usenet, усі файли зберігаються в одному комп'ютері, яким керує один або кілька операторів.

Електронна книга – високотехнологічний пристрій, куди можна ввести інформацію обсягом на тисячі друкованих сторінок.

Електронний (зкомп'ютеризований) підручник (посібник) – відрізняється від традиційного тим, що в його змісті закладено специфічну систему керування процесом навчання, яка охоплює засоби нелінійного структуроутворення й оптимізування навчального матеріалу, діагностування й корегування знань, розгалужену систему зворотного зв'язку. Переваги електронних видань над паперовими: великий обсяг текстової інформації; можливість сканування та копіювання тексту; найкраще обслуговування: дизайн, музичний супровід, відеокліпи; наявність у тексті довідково-інформаційної пошукової системи; компактність видання тощо.

Електронна пошта – мережева служба, яка дає можливість обмінюватися текстовими електронними повідомленнями через Internet. Сучасні можливості електронної пошти дають змогу також надсилати документи HTML та приєднані файли найрізноманітніших типів. У наш час електронна пошта є одним із найшвидкіших видів зв'язку.

ЄАДО (EADTU) – Європейська асоціація дистанційного навчання. Завантажування (download) – це передавання програм або даних головного на

підключений до нього пристрій, зазвичай із сервера локальної або глобальної мереж на комп'ютер.

Заліковий модуль – див. модуль заліковий.

Засоби навчання для СНД – навчальні практичні посібники (НПП), навчальні матеріали в електронному, гіпертекстовому та лінійному виглядах, відео- та аудіоматеріали. Комп'ютерні навчальні системи у звичайному і мультимедійному варіантах тощо.

Захист (security) – контрольні механізми, які перешкоджають незаконному користуванню інформаційними ресурсами.

Змістовий модуль – див. модуль змістовий.

ЗНС – завтоматизовані навчальні системи.

ЗРМ – завтоматизоване навчальне місце студента або викладача.

ІТО – інститут ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті.

ІКТ – інформаційні та комунікаційні технології.

Індивідуалізація навчання – організація процесу навчання, яка передбачає його модифікування відповідно до потреб того, хто навчається.

Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інтерактивний режим – режим безпосередньої взаємодії людини-користувача з персональним комп'ютером (ПК).

Інтередюнет – глобальна міжнародна освітня система. Проект ЮНЕСКО та Міносвіти Російської Федерації.

Інтернет (Internet) – глобальна мережа, яка зв'язує тисячі компактних мереж і дає змогу забезпечити зв'язок між мільйонами користувачів і доступ до інформаційних ресурсів усього світу. Містить велику кількість служб, які дають змогу використовувати Internet для різноманітних цілей. Найважливішою частиною Internet у наш час є World Wide Web.

Інтернетова конференція – програма для спілкування через будь-яку комп'ютерну мережу, яка дає змогу передавати звук, відео, графіки, файли.

Спільно працювати з іншими програмами та проводити відеоконференції, використовуючи звичайні комп'ютери, відімкнені до Інтернету.

Інтернетовий протокол – протокол, що визначає одиниці інформації, передані між системами доправляння її.

Інтертекст – комп'ютерний посібник з інтерактивним прикладом навчальної інформації.

Інтерфейс (Interfase) – сукупність апаратних програмних засобів, призначених для обміну інформацією між різними пристроями в комп'ютері, обчислювальних системах мереж.

Інформатизування освіти – це процес, в якому політичні, соціально-економічні, технологічні та правові механізми тісно пов'язані на основі застосування комп'ютерів, інформаційних технологій і засобів зв'язку.

Інформаційна культура – це складова культури особистості, що полягає у володінні інформаційними технологіями на рівні, який дає можливість людині аналізувати різні способи розв'язання інформаційних задач певної сфери життєдіяльності й обирати з наявних способів найбільш ефективні.

Інформаційні технології і засоби інформатики в системі ДН: текстові та графічні редактори, електронні таблиці; засоби керування базами даних; гіпертексти; експертні системи; мультимедіа-технології; геоінформаційні (ГІС-технології); інтерактивні веб-технології; системи комп'ютерного відеоконференцзв'язку (КВКЗ) тощо.

Інфраструктура ДН – керівництво системою ДН і регіональна мережа.

ІТКС – інформаційно-телекомунікаційні системи.

Канал (Chanel) – це Web-вузол (вузловий комп'ютер), створений для постачання інформації з Інтернету на комп'ютер користувача. Використовуючи канали, користувач може бачити не тільки одну Web-сорінку, а й усю структуру Web-вузла, що прискорює вибирання потрібної для перегляду інформації. Так звані «Активні канали» розроблені таким чином, що користувач зможе переглядати їх навіть в автономному режимі. Наприклад, їх завантажування на ПЕОМ буде виконуватися вночі, а вдень їх можна переглядати без відімкнення до Інтернету.

Канал зв'язку (Communication Link) – обладнання та програмні засоби, призначені для зв'язку двох кінцевих користувачів.

Кейс-технологія – навчальна технологія у відкритій та дистанційній освіті, в якій навчально-методичні матеріали чітко уструктуровані, скомпенсовані у спеціальний набір («кейс»), а потім їх надають студентів для самостійного вивчення з періодичними консультаціями у викладачів-консультантів (координаторів, тьюторів) у створених для цього центрах дистанційного навчання (ЦДН).

Комп'ютерна грамотність – це сукупність знань та вмінь необхідних для використання комп'ютерних засобів для розв'язання завдань професійної, освітньої, соціальної та інших сфер діяльності людини.

Комп'ютерна мережа – взаємопов'язані (через канали передавання даних) комп'ютери, які забезпечують користування засобами обміну інформацією і колективного використання апаратних, програмних та інформаційних ресурсів мережі.

Консультація – форма методичної допомоги, за якої студенти в асинхронному режимі через електронну пошту отримують відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх теоретичного застосування.

Координатор ДН – ключова фігура процесу ДН, яка повинна бути обізнаною одночасно в декількох галузях: з навчального предмета, в сучасних активних методах навчання; в Інтернетових технологіях; в питаннях психології спілкування в Інтернеті; в питаннях організації, керування і відстежування дистанційних курсів.

Кореспондентське навчання – варіант заочного навчання, в якому прийом і надання знань, навчальних матеріалів здійснюють пересиланням (передаванням) через фізичних осіб, поштою, електронною поштою тощо.

Кредит (у вищій освіті) – обсяг навчального матеріалу, який з урахуванням періоду засвоювання студентом окремих навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм засвоювання та використання оптимальних норм, методів і засобів навчання та контролювання) може бути засвоєний за 54 години навчального часу (сума годин аудиторної і самостійної роботи студента за тиждень). У додатку I Конференції Ради Європи та ЮНЕСКО про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні: кредит – це оцінена й укваліфікована мінімальна умовна одиниця виміру

«вартості» якоїсь одиниці програми вищої освіти, виконаної студентом під час навчання.

Локальна корпоративна мережа – це мережа, яка обслуговує обмежену кількість користувачів, на відміну від Інтернету.

Media (Media) – носії повідомлень, що доставляють за допомогою технологій: у першу чергу, текст – у книгах, методичних посібниках і комп'ютерних мережах; звук – в аудіокасетах та радіо- й телепередачах; зображення – у відеокасетах і телепередачах; текст, звук і/або зображення – у телеконференціях.

Мережа УРАН – національна телекомунікаційна мережа для установ освіти і науки України, що створена у межах Національної програми інформатизації.

Мережева технологія дистанційного навчання – технологія, яка базується на використанні мережі Інтернет і заснована для забезпечення студентів навчально-методичними матеріалами та для інтерактивної взаємодії між викладачем і студентом.

Мережевий (мережний) етикет (сетікет) – сукупність норм (правил) поведінки в інформаційному просторі.

Мультимедіа-лекція – записана на відео і оцифрована лекція викладача, доповнена електронною дошкою й іншими засобами, що підсилюють ефект сприйняття навчального матеріалу.

Модем (Modem, MODulator-DEModulator) – інтерфейс кінцевого користувача, який дає змогу передавати кінцеві дані за допомогою аналогових систем, наприклад телефонних ліній.

Модератор – організатор, провідник телеконференції в системі ДН.

Модуль – (від лат. moduus – міра). У техніці – зуніфікований функціональний вузол, виконаний у вигляді самостійного виробу. В системі ДН – це розділ навчальної дисципліни (див. модуль змістовий), або комплект навчально-методичних матеріалів, що його надають студентові для самостійного вивчення дисципліни (розділу дисципліни). При цьому застосовуються модулі типу: на паперових носіях (у твердих копіях); на відео- і аудіокасетах; на компакт-дисках. Для побудови ефективного дистанційного курсу доцільно застосовувати всі типи модулів.

Модуль заліковий – охоплює один або кілька змістових модулів (розділів, тем) курсу, структурованих за певним обсягом змісту та годин дисципліни задля її поетапного вивчення й складання заліків (іспиту) згідно з графіком навчального процесу у локальних ЦДН.

Модуль змістовий – система навчальних елементів, поєднаних за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові. Це розділ навчальної дисципліни, зміст якої містить потрібну для студента інформацію, що спрямовує та забезпечує його навчання з конкретного розділу програми, визначеного метою дисципліни. Вважають основною освітньою одиницею навчального процесу в системі ДН. Забезпечує можливість формування різноманітних навчальних програм якісного й кількісного оновлювання банку навчальних курсів; уніфікування та стандартування електронних підручників – навчальних і практичних посібників, комп'ютерних програм тощо.

Модуль навчальний – див. модуль змістовий.

Модулі навчальної дисципліни – це блоки дисципліни за графіком навчального процесу задля поетапного надання освітніх послуг та проведення обов'язкових аудиторних занять.

Модульно-рейтингова система навчання передбачає модульне (дозоване) вивчення дисциплін і рейтингове (бальне) оцінювання знань студента.

Мультимедіа-технології – одночасне використання різних засобів надання інформації: тривимірні комп'ютерна графіка; звуковий та відеоряд; динаміка образів: інтерфейси віртуальної реальності, які дають змогу досягти в навчальних програмах граничної наочності.

Мультимедіа (Multimedia) – системи, що підтримують інтерактивне використання тексту, аудіо, нерухомих зображень, відео- та графіки. Кожний з перерахованих елементів повинен спочатку бути певним чином перетворений з аналогового формату в цифровий, перш ніж він може бути використаний у комп'ютерних програмах. Відмінною рисою мультимедіа є конвергенція раніше розрізнених систем.

Навчальна дисципліна (у вищому навчальному закладі) – педагогічна пристосована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи тощо будь-якої галузі діяльності (або сукупностей різних галузей діяльності).

Навчальний елемент (дидактична одиниця) – мінімальна доза навчальної інформації, що зберігає властивості навчального об'єкта.

Навчальне електронне видання – електронне видання, що містить систематизовані відомості наукового або прикладного характеру, викладені у формі, зручній для вивчення та викладання.

Навчальна інформація – це інформаційний матеріал, що розкриває змістовну сторону навчання і включає в себе: визначення понять, викладення фактів, розкриття закономірностей протікання процесів та явищ, що характерні для предмета вивчення.

Навчальні курси в системі ДН бувають кредитні, які офіційно затверджені в закредитованому навчальному закладі і їх зараховують студентів у межах навчальної програми, та некредитні – призначені для одержування додаткової або післядипломної освіти (наприклад, підвищення кваліфікації) і які не надають права на отримання певного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Навчально-методичний комплекс – комплекс логічно пов'язаних структурованих дидактичних одиниць, представлених у цифровій і аналоговій формі, що містить усі компоненти навчального процесу.

Навчально-методичні матеріали для СНД – матеріали, що їх надають у формах: друковані (на базі традиційних підручників); на аудіо- та відеокасетах; радіо- та телевізійні курси; курси на аудіо-, телевізійних курсах; курси з використанням комп'ютерних технологій тощо.

Навчальний модуль – див. модуль навчальний.

Навчальне телебачення (ITV) – ефективна система доставки навчального матеріалу в системі ДН.

Навчальний об'єкт – навчальна інформація певного обсягу, що має самостійну логічну структуру та зміст і дає змогу оперувати цією інформацією в процесі розумової діяльності.

Навчальний план – це нормативний документ вищого навчального закладу, який складають на підставі професійно-освітньої програми (ОПП) і структурно-логічної схеми підготовки та визначає перелік, обсяг нормативних навчальних дисциплін (НР) і вибіркового навчальних дисциплін (ВБ), послідовність визначення їх. Конкретні форми проведення навчальних занять

та їх обсяг, графік навчального процесу, форми й засоби проведення поточного та підсумкового контролю.

Навчальна програма – це нормативний документ, який належить до комплексу документів державного стандарту освіти. Навчальна програма визначає зміст підготовки фахівців, її розробляють на підставі ООП і структурно-логічної схеми готування.

Навчальний продукт (освітній продукт) – сукупність даних, сформованих для впровадження в навчальний процес, зокрема в систему ДН.

Найчастіше поширені питання (FAQ-Frequently Asked Question) – інколи розшифровують як найчастіше поставлені питання, на які чітко доводиться відповідати.

Науково-методична підтримка технічного процесу – це навчальні матеріали, освітні й інформаційні технології, освітні програми, методики навчання тощо.

Нормативний період навчання – період навчання денної (очної) форми, який потрібен для засвоєння особою нормативної та вибіркової частини змісту навчання, встановлений стандартом вищої освіти.

Нормативні навчальні дисципліни (НД) – дисципліни, що їх встановлюють державним стандартом освіти. Дотримувannya їх назв та обсягів обов'язкове для навчального закладу. НР поділено на дисципліни за циклами: гуманітарної та соціально-економічної підготовки (ГСЕ); природничо-наукової підготовки (ПН); професійної та практичної підготовки (ПГ).

On-line – пряме діалогове спілкування через Інтернет у реальному часі.

Off-line – спілкування засобом передачі через Інтернет повідомлень, що не вимагають миттєвої відповіді.

Оцінювання – це процес або система збирання даних щодо навчання, які можна використати для прийняття рішень щодо навчальної діяльності студентів.

Онлайн-система – це система, в якій вхідні дані надходять в комп'ютер безпосередньо від джерела, а вихідні дані надходять туди, де їх використовують без будь-яких проміжних стадій (програмування тощо).

Опис дистанційного курсу – опис, що містить таку інформацію: назва курсу; мета курсу; тематичний план; рекомендована література; рекомендовані інтернетові ресурси.

Опорний конспект лекцій – це навчальний посібник, призначений для викладання та засвоювання навчального курсу в тандемі «лектор-студент» з неодмінним, у цьому разі, застосуванням технічних засобів (ТЗН).

Освітній продукт – див. навчальний продукт.

Освітньо-кваліфікована характеристика (ОХК) – це основні вимоги до якостей, знань особи, яка здобула певний освітній рівень, та професійних якостей, знань і умінь фахівця, які потрібні для успішного виконання професійних обов'язків.

Освітньо-професійна програма готування (ОПП) – це перелік нормативних і вибіркових дисциплін із зазначенням обсягу годин, відведених для їх вивчення, форм підсумкового контролю.

Освітня послуга – одержання і надання в розпорядження студента навчальних продуктів.

Педагогічний контроль – необхідний компонент навчального процесу, що забезпечує зворотний зв'язок, визначення рівня навчальних досягнень студента та діагностику навчального процесу. Основними видами педагогічного контролю є: вхідний, вихідний, поточний, самоконтроль.

Персональний веб-ресурс – системно організована сукупність інформаційного, навчально-методичного контенту, комунікаційних і контролерських засобів для здійснення навчально-виховного процесу за усіма формами навчання.

Підручник (посібник) для дистанційного навчання має відповідати таким вимогам: забезпечувати достатність навчальної інформації; бути зрозумілим для будь-якого рівня підготовки; бути інтерактивним; мати практичну спрямованість; забезпечувати підготовку слухача до іспиту.

Порт (Port) – спеціальний пристрій, який входить до складу комп'ютера та його використовують для зв'язку із зовнішніми пристроями, наприклад, модемами.

Поточний контроль – визначення успішності самостійної роботи студентів і спонукання їх до регулярної роботи.

Посилка (Hyperlink) – зв'язок між різними складниками інформації.

Початок (Home) – початкова сторінка вузла, яка містить відомості описового характеру і посилання на інші, змістові сторінки.

Принципи побудови СДО (головні): децентралізація, комплексність системи освіти (безперервна освіта), інформаційна підтримка освітнього процесу, доступність дистанційної освіти, модульність навчально-методичного забезпечення, єдина методологічна основа, контролювання знань.

Провайдер дистанційної освіти – це навчальний заклад, який пропонує пройти навчання і здобути освіту засобом дистанційного навчання.

Протокол передавання гіпертексту (HTTP – hypertext transfer protocol) – метод, за допомогою якого передають із головного комп'ютера або сервера на засоби перегляду або до окремих користувачів.

Протокол передавання файлів (FTP – File Transfer Protocol) – протокол, що його використовують для передавання файлів між різноманітними системами.

Режим зворотного зв'язку (Feedback) – зв'язок (переважно в реальному часі) між викладачем і студентом.

Рейтинг – це система оцінювання, де загальна кількість балів по темі визначається залежно від значущості цієї теми порівняно з іншими та складається з обов'язкових (самостійні та курсові роботи, розв'язання завдань і т.д.) і додаткових балів (заохочення студентів під час розв'язання творчих запитань, своєчасного виконання навчальних і контрольних завдань, активної участі у практичних і семінарських заняттях тощо).

Рейтингове оцінювання – базова технологія оцінювання успішності в системі ДН з урахуванням зібраних поточних оцінок у базі даних. Це накопичена сума оцінок з різними варіантами математичного опрацювання.

Робоча навчальна програма – це нормативний документ дисципліни вищого навчального закладу, який містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні види навчальної роботи, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, перелік наочних і технічних засобів навчання тощо.

Розподілений характер освітнього процесу – навчання за місцем проживання або роботи.

Сайт дистанційного навчального закладу містить такі основні розділи: інформаційний; навчальні програми та курси; реєстрування; бібліотека; технічне обслуговування.

Самоконтроль – самооцінювання студентами ефективності власної навчальної роботи із засвоєння змісту дисципліни.

СДН – система дистанційного навчання.

Сервер (Server) – мережевий вузол, який отримує дані і надає послуги іншим станціям. По суті, це вузловий комп'ютер, на якому зберігають усю навчально-методичну, адміністративно-господарську, фінансово-економічну інформацію дистанційного навчального закладу.

Система дистанційної освіти (СДО) – це єдиний комплекс освітніх послуг, який охоплює: мережу Інтернет, веб-сервери та інші атрибути мереж; електронну бібліотеку навчальних курсів, забезпечену експертною системою, яка дає змогу автоматично формувати навчальні курси залежно від індивідуальних запитів студента; корпоративну систему керування навчальним процесом у всіх його виявах, охоплювальні фінансові оборотні кошти; навчальний курс фундаментальної інформатики, як природничо-наукової дисципліни.

Спілкування (communication, ru: коммуникация) – процес обміну інформацією.

Сторінка (Page) – документ гіперсередовища Інтернету.

Структурно-логічна схема готування – це наукове і методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми підготовки.

Телевізійна технологія дистанційного навчання – це технологія, що базується на використанні телевізійних лекцій з консультаціями викладачів-консультантів.

Тематичний чат – технологія та надані нею послуги з пересилки текстових повідомлень у режимі реального часу. Цей термін використовують для опису інтерактивних конференцій. Наприклад, «кімнати для розмов».

Тест – 1. Форма організації контролю знань, що передбачає виконання індивідуальних завдань без допомоги викладача з обмеженням на час виконання і використання допоміжних матеріалів.

2. Устандартована психодіагностична система завдань, призначена для встановлювання кількісних і якісних індивідуально-психологічних властивостей. У психологічному діагностуванні – устандартований, часто обмежений у часі іспит. У системі освіти – це система сформалізованих завдань, призначених для встановлювання відповідностей освітнього (кваліфікаційного) рівня особи, яка навчається, до вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ).

Тестове завдання – мінімальна складова частина тесту, яка складається з умови (питання) і залежно від типу завдання може містити або не містити набір відповідей для вибору.

Тестування – вимірювання або формальне оцінювання на основі тестів, що завершується кількісною оцінкою, яка спирається на статистично обґрунтовані шкали та норми.

Тестові питання складаються із основ і альтернатив. Основа містить у собі питання або формулювання завдання, а також (у разі потреби) інформацію для надання правильної відповіді. Решта альтернатив повинна бути неправильною, а самі альтернативи називаються дистракторами.

Технічний статок (засоби) системи ДН охоплює: комп'ютерний клас; мультимедійну техніку; аудіоглядову техніку; модемний зв'язок (електронну пошту, Інтернет); технічний статок аудиторій (проектор, пластикову дошку, відеомагнітофон, екран); видавничу техніку; організаційну та розмножувальну техніку тощо.

Технології відкритого та дистанційного навчання поділяють на дві групи: не інтерактивні (надання навчально-методичних матеріалів у надрукованому вигляді на аудіо- та оглядових носіях або CD-ROM) та інтерактивні (комп'ютерні), наприклад, відеоконференції, мультимедіа, електронна пошта тощо.

Технологія навчання – сукупність методів, заходів і засобів передавання соціального та (або) професійного досвіду в процесі навчання.

Тьютор (англ. tutor – вихователь, репетитор, керівник) – організатор і керівник навчально-виховного процесу з використанням персонального веб-ресурсу.

Упорядкування-розпаковування – метод кодування-декодування сигналів, який дає змогу передавати (або запам'ятовувати) більший обсяг даних, ніж дає змогу носій.

Файл (File) – те саме, що набір даних.

Форум – популярний вид спілкування в Internet. На форумі створюються теми для спілкування, що робить його кращим за чат. Всі, кого цікавить певна тема, можуть зручно й швидко переглянути її на форумі та взяти участь в обговоренні у зручний для себе час.

Форми організації навчального процесу в системі ДН – самостійне навчання з використанням інформаційних навчальних засобів без викладацької підтримки; самостійне навчання з консультуванням у викладача за допомогою засобів зв'язку без прямого контакту; самостійне навчання з викладацькою підтримкою у формі занять і консультацій у ЦДН.

Центри дистанційного навчання (ЦДНО), згідно з Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні, поділяють на: регіональні та базові; організовані на базі вищих навчальних закладів; локальні, які створюють на базі вищих, професійно-технічних або середніх навчальних закладів, які мають доступ до телекомунікаційних мереж, сучасну комп'ютерну базу та підготовлений кадровий склад.

Цикл підготовки – сукупність складників змісту освітньої та професійної підготовки (змістових модулів, блоків змістових модулів), що поєднані за ознаками незалежності їх змісту до спільного освітнього або професійного напрямку.

Чат – засіб для спілкування користувачів Internet у режимі реального часу. Зазвичай, під словом «чат» мається на увазі миттєвий обмін текстовими повідомленнями.

Широкошмуговий канал зв'язку – високошвидкісний канал зв'язку. Зазвичай, допускають швидкість передавання даних більшу, ніж 1,544 Мбіт/с.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР.

2. Постанова Верховної Ради України від 06.07.2000 р. №1851-III «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2000 – 2002 роки».

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.03 № 1494 «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки».

4. Указ Президента України від 31.07.00 № 928/2000 «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні».

5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена Міністром освіти і науки України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.

6. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 р. № 466 (додаток А).

7. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про створення Українського центру дистанційної освіти» від 07.07.2000 р. № 293.

8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.04.04 № 335 «Про створення Координаційної ради з розвитку системи дистанційного навчання при Міністерстві освіти і науки».

9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, схвалена III Всеукраїнським з'їздом працівників освіти 28.10.2011 р.

10. Положення про запровадження Європейської кредитно-трансферної системи у вищі навчальні заклади післядипломної педагогічної освіти, затверджене вченою радою УМО НАПН України 20.12.2011 р. (додаток Д).

11. Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти, затверджене науково-методичною радою ЦППО АПН України 11.05.2005 р. (додаток В).

12. Положення про підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти в Університеті менеджменту освіти, затверджене вченою радою УМО НАПН України 30.01.2013 р. (додаток Б).

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» // Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – 168 – 222 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Закон України «Про внесення змін і доповнень до закону Української РСР «Про освіту». — К.: Генеза, 1996. — 36 с.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). — К.: Райдуга, 1994. — С. 29.
4. Положення «Про дистанційне навчання» // Наказ МОНУ № 40 від 21.01.2004. – К.: МОНУ, 2004. – 16 с.
5. Федеральная целевая программа «Создание системы открытого образования в России» // Дистанционное образование. — 2000. — № 1. — С. 6.
6. Абасова О. С. Система непрерывного образования: реальность и перспективы / О. С. Абасова, А. П. Владиславлев; под ред. В. Г. Афанасьева. — Ташкент, 1983. — 159 с.
7. Аверьянов Л. Я. Современные проблемы Интернет-обучения / Л. Я. Аверьянов, А. В. Рунов // Информатика и образование. – 2003. – № 5. – С. 70 – 75.
8. Актуальні аспекти розвитку освіти в Україні: економіка, професійна підготовка, дистанційне навчання [Текст]: монографія / Л. Л. Ляхощька, О. В. Величко, О. М. Гедиш [та ін.] / за заг.ред. В. В. Олійника. – К. : Ун-т менедж. освіти НАПН України; Донецьк : Світ книги, 2012. – 185 с.
9. Андрущенко В. П. Політика і практика реалізації безперервної освіти в Україні / В. П. Андрущенко // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / ред. кол.: В. О. Зайчук (гол. Ред.), О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко та ін. — К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. — Спец. вип. — С. 13—16.
10. Батышев С. Подготовка рабочих-профессионалов / С. Батышев. — М.: Рос. акад. образования, 1995. — 244 с.
11. Беляева А. П. Интегративно-модульная педагогическая система профессионального образования / А. П. Беляева. — СПб.: Радом, 1997. — С. 36—37.

12. Бібік Н. М. Проблеми професійного вдосконалення вчителів початкових класів / Н. М. Бібік // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 60 – 62.
13. Биков В. Інформаційні мережі відкритого навчального середовища / В. Биков, В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – №1 (12). – С. 54 – 63.
14. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
15. Владиславлев А. П. Непрерывное образование: проблемы и перспективы / А. П. Владиславлев. — М.: Молодая гвардия, 1978. — 175 с.
16. Вовк Л. П. Генезис пріоритетних тенденцій освіти дорослих в Україні (II пол. XIX — 20-ті роки XX ст.): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Л. П. Вовк; Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 1995. — 411 с.
17. Волов В. Т. История дистанционного образования / В. Т. Волов // Инновации в образовании. — 2001. — № 3. — С. 115.
18. Воронина Т. П. Образование в эпоху НИТ / Т. П. Воронина, В. П. Кашицин, О. П. Молчанова. — М.: АМО, 1995.
19. Гершунский Б. С. Педагогические аспекты концепции непрерывного образования / Б. С. Гершунский, З. А. Малькова // Теоретико-методологические и прикладные проблемы развития единой системы непрерывного образования: материалы конф. / ред кол.: Б. С. Гершунский (отв. ред.) и др. — М.: АПН СССР, 1990. — Ч. 1. — 271 с.
20. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С. И. Гессен; отв. ред. и сост. П. В. Алексеев. — М.: Школа — Пресс, 1995. — С. 37.
21. Гительсон Дж. Программа помощи ветеранам VLP / Дж. Гительсон // Материалы международной конференции по ДО. — М., 1995. — 25 с.
22. Гончаренко С. Методика як наука / С. Гончаренко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. — 2001. — Вип. 1. — С. 86—95.
23. Григорьева Т. П. Дао и логос: встреча культур / Т. П. Григорьева. — М.: Наука, 1992. — 423 с.
24. Гроу М. Социология образования / М. Гроу // Американская социология: перспективы, проблемы, методы. — М.: Прогресс, 1972. — С. 179.

25. Десятов Т. Сучасне наукове бачення неперервної професійної освіти: стратегія розвитку в масштабах геополітичних регіонів / Т. Десятов // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. — 2000. — Вип. 2 (6).— С. 9—23.
26. Дмитриченко М. Ф. Вища освіта і Болонський процес: навч. посіб. / М. Ф. Дмитриченко, Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська.— К.: Знання України, 2006. — 440 с.
27. Зайчук В. О. Актуальні проблеми розвитку профтехосвіти в нових соціально-економічних умовах / В. О. Зайчук // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: наук.-метод. зб. — К., 1994. — С. 27—29.
28. Закотнова П. В. Підготовка преподавателей вуза к работе с технологиями дистанционного обучения / П. В. Закотнова // Открытое и дистанционное образование. — 2003. — № 2 (10). — С.15.
29. Зинченко Г. П. Предпосылки становления теории непрерывного образования / Г. П. Зинченко // Советская педагогика. — 1991. — №1. — С. 81—87.
30. Зязюн І. А. Філософія неперервної освіти / І. А. Зязюн // Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 6 кн. — Чернівці: Митець, 1996. — Кн. 1. — С. 13—15.
31. Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. — 2001.— Вип. 1. — С. 73—85.
32. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч. посіб. / А. Й. Капська; Український державний центр соціальних служб для молоді. — К. : УДЦССМ, 2001. — 219 с.
33. Киричук О. В. Розвиток комунікативного ядра особистості в системі неперервної освіти / О. В. Киричук // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць: у 2 ч. / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. — К., 2001. — Ч. 1. — С. 104—249.
34. Князева Е. Н. Синергетика: начала нелинейного мышления / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов // Общественные науки и современность. — 1993. — № 2. — С. 38.

35. Козаков В. А. Педагогізація суспільства як передумова неперервної освіти: шляхи, досвід / В. А. Козаков, Д. І. Дзвінчук // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць: у 2 ч. / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. — К., 2001. — Ч. 1. — С. 104—111.
36. Колмогоров В. П. Теоретические и практические аспекты развития дистанционного образования в Российской Федерации / В. П. Колмогоров, Е. М. Милитиков, М. П. Карпенко // Образование. — 2001. — № 1. — С. 42—54.
37. Коменський Я. А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / Я. А. Коменський — М., 1982. — Т. 2. — С. 440.
38. Коэн А. К. Отклоняющееся поведение и контроль над ним / А. К. Коэн // Американская социология: перспективы, проблемы, методы. — М.: Прогресс, 1972. — С. 291.
39. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — К.: Грамота, 2003. — 216 с.
40. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи / В. В. Кудіна, М. І. Соловей, Є. С. Сіцин. — 2-ге вид. — К.: Ленвіт, 2007. — 194 с.
41. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: умови застосування / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко. — Харків: НТУ ХПІ, 2002. — С. 288—300.
42. Леднев В. С. Непрерывное образование: структура и содержание / В. С. Леднев. — М.: АПН СССР, 1988. — С. 264.
43. Лещенко І. Т. Розвиток дистанційної освіти в Російській Федерації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. Т. Лещенко. — К., 2005. — 210 с.
44. Лікарчук І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні (1888—1988 рр.): монографія / І. Л. Лікарчук; наук. ред. Н. Г. Ничкало. — К.: Вища шк., 1988. — С. 185—186.
45. Лисс С. Социальная детерминация качества образования / С. Лисс // Социология образования: тезисы докладов: Материалы Всесоюз. науч.-метод. конф. 4—6 апреля 1990 г.: в 4 т. — Л.: ЛГУ, 1990. — Т. 4. — С. 10.
46. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти: навч. посіб. / В. С. Лутай. — К.: Центр Магістр-S, 1996. — С. 81—87.

47. Ляхоцька Л. Л. Методичні рекомендації щодо виконання атестаційних робіт слухачами курсів підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання / Л. Л. Ляхоцька. – К. : Міленіум, 2005. – 20 с.
48. Мадзігон В. М. Інформатизація в контексті демократизації освіти в Україні / В. М. Мадзігон // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992—2002.: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. — Х.: ОВС, 2002. — Ч. 1. — С. 23—37.
49. Майнцер К. Сложность и самоорганизация / К. Майнцер // Вопросы философии. — 1997. — № 3. — С. 52.
50. Маслов В. И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ: учеб. пособие / В. И. Маслов. — К.: МО УССР, 1990. — 259 с.
51. Моисеев М. В. Координатор как ключевая фигура процесса дистанционного обучения / М. В. Моисеев // Дистанционное образование. — 2000. — №1. — С. 21—24.
52. Мордуховская В. Н. Дидактические основы повышения квалификации инженерно-педагогических работников / В. Н. Мордуховская // Методы активного обучения в системе непрерывного образования инженерно-педагогических работников: сб. статей. — СПб., 1995. — С. 10.
53. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: дис... д-ра пед. наук / А. Г. Мороз. — К., 1983. — 430 с.
54. Методика підготовки і проведення занять з навчального модуля «Відкрита освіта та дистанційне навчання»: метод. посіб. / В. В. Олійник, Л. Л. Ляхоцька В. О. Гравіт та ін.; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 280 с.
55. Назаретян А. П. Агрессия, мораль и кризисы в развитии мировой культуры: синергетика исторического процесса: курс лекций / А. П. Назаретян. — 2-е изд., дораб. и доп. — М.: Наследие, 1996. — 184 с.
56. Нікуліна А. С. Безперервна освіта інженерно-педагогічних працівників профтехучилищ / А. С. Нікуліна // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: наук.-метод. зб. — К., 1994. — С. 252 — 253.
57. Николис Г. Познание сложного: введение / Г. Николис, И. Пригожин; пер. с англ. В. Ф. Пастушенко. — М.: Мир, 1990. — 344 с.

58. Ничкало Н. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. — 2001. — Вип. 1. — С. 9—22.

59. Образование в XXI веке // Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры (Париж, Франция, 5–9 октября 1988 г.). Образование для всех: выполнение наших общих обязательств (Дакар, Сенегал, 26—28 апреля 2000 г.) — К.: МАУП, 2001. — 64 с.

60. Олійник В. Безперервна освіта / В. Олійник // Світло. — 2000. — №3 (17). — С. 11 – 14.

61. Олійник В. В. Відкрита освіта і освітні зміни. Організація дистанційного навчання у ППО / В. В. Олійник // Управління освітою. Часопис для керівників освітньої галузі. — 2011, липень. — № 14 (266). — С. 4 – 6.

62. Олійник В. В. Відкрита освіта і освітні зміни. Організація дистанційного навчання у ППО / В. В. Олійник // Управління освітою. Часопис для керівників освітньої галузі. — 2011, серпень. — № 15 (267). — С. 4 – 6.

63. Олійник В. В. Відкрита освіта й освітні зміни. Дистанційна освіта у світі на сучасному етапі / В. В. Олійник // Управління освітою. Часопис для керівників освітньої галузі. — 2011, серпень. — № 16 (268). — С. 4 – 6.

64. Олійник В. В. Діагностика підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти за очно-дистанційною формою навчання: метод. рек. / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, А. Л. Кліменко; АПН України, Ун-т менедж. освіти. — К., 2008. — 24 с.

65. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект: навч. посіб. / В. В. Олійник. — К.: ЦППО, 2001. — 148 с.

66. Олійник В. В. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в систему підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти / В. В. Олійник // Болонський процес: стан та перспективи розвитку вищої освіти в Україні: зб. тез доповідей ІХ всеукр. наук.-метод. конф., 18 – 19 листоп. 2010 р., Київ / М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т», Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : НТУУ «КПІ», 2010. — Ч. 1. — С. 52 – 53.

67. Олійник В. В. Інтернет-ресурси інститутів післядипломної педагогічної освіти України: погляд ззовні / В. В. Олійник, О. М. Мацьоха // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2007. – № 7. – С. 32 – 34.

68. Олійник В. В. Концепція дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників / В. В. Олійник. – К.: ЦППО, 1999. – 14 с.

69. Олійник В. В. Концептуальні засади підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів за очно-дистанційною формою навчання / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт та ін.; за заг. ред. В. В. Олійника. – К.: ЦППО, 2007. – 96 с.

70. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія / В. В. Олійник. – К.: Міленіум, 2003. – 594 с.

71. Олійник В. В. Проблеми кадрового забезпечення дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти / В. В. Олійник // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя, 2003. — Вип. 26. — С. 55—59.

72. Олійник В. Проблеми підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти: стан дослідженості у професійній педагогіці / В. Олійник // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2000. — №2. — С. 28—37.

73. Олійник В. В. Проміжні результати наукового дослідження проблеми «Розвиток післядипломної педагогічної освіти на засадах дистанційного навчання та кредитно-модульної організації навчального процесу» / В. В. Олійник // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / Ун-т менедж. освіти НАПН України / ред. кол.: О. Л. Ануфрієва та ін.; гол. ред. В. В. Олійник. – К., 2011. – Вип. 2 (15). – С. 122 – 132.

74. Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій: навч. посіб. / В. В. Олійник; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 268 с.

75. Олійник В. В. Управління розвитком системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічної освіти: наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник. – К.: ЦППО, 2002. – 185 с.
76. Осипов В. Г. Социально-философский анализ современной концепции непрерывного образования / В. Г. Осипов; под. ред. А. М. Экмальяна. — Ереван: АН Арм. ССР, 1989. — 218 с.
77. Основные показатели развития профессионально-технического образования Украинской ССР в 1966-1970 гг. и плана на 1971 г. – К., 1971. – С. 34.
78. Пашкова Н. В. Система работы ИПК по совершенствованию подготовки преподавателей специальных дисциплин ПТУ к воспитательной деятельности: дис... канд. пед. наук / Н. В. Пашкова. — К., 1992. — 213 с.
79. Педагогічна освіта у Сполученому Королівстві // Іноземні мови. — 1998. — № 3. — С. 4.
80. Пехота О. М. Особистісно орієнтовані технології в підготовці вчителя / О. М. Пехота // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / ред. кол.: В. О. Зайчук (гол. ред.), О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко та ін. — К.: ЗАТ “НІЧЛАВА”, 2003. — Спец. вип. — С. 81—89.
81. Підвищення кваліфікації кадрів професійно-технічних навчальних закладів за дистанційною формою навчання: варіат. навч.-метод. комплекс / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт та ін.; АПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2008. – 160 с.
82. Підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів за дистанційною формою навчання: варіат. навч.-метод. комплекс / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт та ін.; АПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2009. – 160 с.
83. Підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів за дистанційною формою навчання: навч. посіб. / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт та ін.; за заг. ред. В. В. Олійника; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 235 с.
84. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання: навч. посіб. / В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт та ін.; за заг. ред. В. В. Олійника. – К.: Логос, 2006. – 408 с.

85. Професійно-технічна освіта: інформаційні матеріали до підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України «Сучасні тенденції розвитку професійно-технічної освіти: пріоритети та завдання», 28 серпня 2008 р. – К., 2008. – 69 с.

86. Савченко О. Я. Етапи реформування змісту шкільної освіти в Україні за роки незалежності / О. Я. Савченко // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992—2002: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія пед. наук України. — Х.: ОВС, 2002. — Ч. 1. — С. 210—227.

87. Сігаєва Л. Є. Підвищення кваліфікації педагогів як складова неперервної освіти / Л. Є. Сігаєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць: у 2 ч. / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. — К., 2001. — Ч. 2. — С.246—250.

88. Сисоєва С. О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / ред. кол.: В. О. Зайчук (гол. ред.), О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко та ін. — К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. — Спец. вип. — С. 45—53.

89. Скребицкий Э. Г. Дидактическое обеспечение процесса дистанционного обучения / Э. Г. Скребицкий // Дистанционное образование. — 2000. — № 1. — С. 21—24.

90. Совершенствование системы образования: стратегические приоритеты в подготовке и повышении квалификации учителей, в осуществлении контроля и качества их работы: материалы конф. (Будапешт, 3—6 декабря 1998 г.) / под ред. Нисбета Геллахера. — Будапешт: Ин-т проблем образования при Ин-те открытого общества; Всемирный Банк, 1999. — С. 66.

91. Солодков В. Т. Проблеми викладання філософії освіти як навчальної дисципліни / В. Т. Солодков // Філософія освіти в сучасній Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні» 1—3 лютого 1996 р. — К.: ІЗМН, 1997. — С. 521.

92. Сухомлинська О. В. Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру / О. В. Сухомлинська // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992—2002: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія пед. наук України. — Х.: ОВС, 2002. — Ч. 1. — С. 37—54.

93. Сучасний стан і світові тенденції розвитку дистанційної освіти: інформаційно-аналітичні матеріали / К. О. Кольченко, Л. Л. Ляхощка, В. В. Олійник та ін.; за ред. П. М. Таланчука. – К. : Ун-т «Україна», 2010. – 470 с.
94. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. пед. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева; под ред. Е. С. Полат. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 416 с.
95. Терещенко Ю. І. Філософія освіти: визначення та проблеми інституалізації / Ю. І. Терещенко // Філософія освіти в сучасній Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні» 1—3 лютого 1996 р. — К.: ІЗМН, 1997. — С. 529.
96. Тихомиров В. П. Обращение к читателям / В. П. Тихомиров // Открытое образование. – 2001. – № 1. – С. 1 – 2.
97. Философский энциклопедический словарь. — М.: Сов. энциклопедия, 1983. — С. 278.
98. Хакен Г. Синергетика: иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах / Г. Хакен; пер. с англ. Ю. А. Данилова; под ред. Ю. Л. Климонтовича. — М.: Мир, 1985. — 419 с.
99. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики. — М.: Просвещение, 1971. — С. 289.
100. Цимбалюк І. М. Принципи формування змісту курсового підвищення кваліфікації керівних кадрів / І. М. Цимбалюк // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: наук.-метод. зб. — К., 1994. — С. 254—255.
101. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: учеб. пособ. для вузов / Д. В. Чернилевский. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — С. 221–270.
102. Чернышев А. П. Концептуально-методологические основы последипломного образования / А. П. Чернышев, В. А. Юрисов // Последипломное образование: потребности, проблемы, тенденции: сб. науч. тр. — М., 1992. — С. 15.
103. Шкіль М. Реформування вищої педагогічної освіти / М. Шкіль // Освіта і управління. — 1997. — № 1. — С. 39—45.

104. Шпак О. Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти: монографія / О. Т. Шпак. — К.: Четверта хвиля, 2000. — 352 с.
105. Щенников С. Модель открытого дистанционного образования взрослых / С. Щенников // ВВШ. — 2002. - № 8. — С. 33.
106. Юткевич Р. М. Дистанционное обучение в высших учебных заведениях – обучение XXI века: тезисы доклада на конференции «Электронные ландшафты гуманитарного образования», (Симферополь, 1 февраля 2005 г.) / Р. М. Юткевич, С. А. Веремьева. – Режим доступа: <http://www.crimea.edu/tnu/conference/el/utk.htm/>
107. Якісна освіта – запорука самореалізації особистості: тези доповіді Міністра освіти і науки України С. Ніколаєнка на підсумковій колегії МОН України 17.08.2007 р. // Освіта України. – № 59. – 10.08.2007 р.
108. Ярмаченко М. Д. Десятиріччя становлення Академії педагогічних наук України / М. Д. Ярмаченко // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992—2002: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія пед. наук України. — Х.: ОВС, 2002. — Ч. 1. — С. 3—9.
109. Яцишин Н. П. Підготовка і перепідготовка вчителів у Великій Британії / Н. П. Яцишин, І. І. Шкурко // Післядипломна освіта керівних і педагогічних кадрів: проблеми розвитку: матеріали звіт. наук. конф. 2—3 листоп. 1995 р. / ред. кол.: М. І. Дробноход, С. В. Крисюк, Г. А. Дмитренко та ін. — К.: УПКККО, 1996. — С. 116—118.
110. Bogdan M. Lifelong Education and Creativity // Reflections on Lifelong Education and the School, p. 31.
111. Correa A. Permanent Education and Adult Education in Brazil. — Rio de Janeiro, 1973.
112. Cropley A. S. Lifelong Education: A Psychological Analysis. — Oxford etc.: Pergamon Press, 1978, p. 49.
113. Dave R. Lifelong Education and School Curriculum. — Hamburg: UIE, 1973, p. 14—25.
114. Duke C. A. Australian Perspectives on Lifelong Education. — Hawthorn (Vic.): ACER, 1976, p. 8.

115. Hartung H. Pour une uducation permanente. — Paris: Editions Fayarads, 1966.
116. Jelpy E. Towards a System of Lifelong Education. Some Practical Considerations. — Oxford ets.: UIE, Pergamon Press, 1980.
117. La Belle Th. Nonformal Education and Social Change in Latin America. — Los Angeles: UCLA Lat. Am. Center Publ., 1976, p. 22.
118. R. S. J. Tuninga, I. B. J. Seinen. The Supply and Demand of Distance Education in Russian / The World Bank. Bureau Cross, 1995. — P. 119.
119. Shukla P. Life — long Education. — New Delhi: Orient Longman, 1971.
120. Suchodolski B. Out — of — School Education // Prospects, 1972, vol. II, №2, p. 146—157.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

м. Київ

25.04.2013

№ 466

Зареєстровано

в Міністерстві юстиції України

30 квітня 2013 р. за № 703/23235

Про затвердження Положення
про дистанційне навчання

Відповідно до статті 9 Закону України «Про загальну середню освіту», статті 12 Закону України «Про професійно-технічну освіту», статті 42 Закону України «Про вищу освіту» з метою навчально-методичного, науково-методичного, інформаційного забезпечення організації навчально-виховного процесу за дистанційною формою навчання

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про дистанційне навчання, що додається.
2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України від 21 січня 2004 року № 40 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 9 квітня 2004 року за № 464/9063.
3. Інституту інноваційних технологій і змісту освіти (Удод О. А.):
 - 3.1. Здійснювати організаційне та науково-методичне забезпечення впровадження дистанційного навчання.

3.2. Забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України в установленому порядку.

4. Департаментам загальної середньої та дошкільної освіти (Єресько О. В.), професійно-технічної освіти (Супрун В. В.), вищої освіти (Коровайченко Ю. М.) забезпечити впровадження дистанційної форми навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, професійно-технічних навчальних закладах, вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти.

5. Департаменту управління справами (Запольська Н. М.) зробити відповідну відмітку у справах архіву.

6. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

7. Контроль за виконанням наказу покласти на першого заступника Міністра Суліму Є. М.

Міністр

Д. В. Табачник

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і
науки України

25 квітня 2013 року № 466

Зареєстровано

в Міністерстві юстиції України

30 квітня 2013 р. за № 703/23235

ПОЛОЖЕННЯ **про дистанційне навчання**

I. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання.

1.2. Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

1.3. Це Положення поширюється на дистанційне навчання у:
загальноосвітніх навчальних закладах (далі – ЗНЗ);
професійно-технічних навчальних закладах (далі – ПТНЗ);
вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ);
зкладах післядипломної освіти або структурних підрозділах вищих навчальних закладів, наукових і освітньо-наукових установ, що здійснюють післядипломну освіту (далі – ЗПО).

1.4. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників.

1.5. Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей.

1.6. У цьому Положенні терміни і поняття вживаються у таких значеннях:

асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо;

веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), у тому числі дистанційні курси, – систематизоване зібрання інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін (програм), яке доступне через Інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів;

веб-середовище дистанційного навчання – системно організована сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням;

дистанційна форма навчання – форма організації навчального процесу у закладах освіти (ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ), яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень;

інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання – технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації і супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі Інтернету;

психолого-педагогічні технології дистанційного навчання – система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвитку особистості;

синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо);

система управління веб-ресурсами навчальних дисциплін (програм) – програмне забезпечення для створення, збереження, накопичення та передачі веб-ресурсів, а також для забезпечення авторизованого доступу суб'єктів дистанційного навчання до цих веб-ресурсів;

система управління дистанційним навчанням – програмне забезпечення, призначене для організації навчального процесу та контролю за навчанням через Інтернет та/або локальну мережу;

суб'єкти дистанційного навчання – особи, які навчаються (учень, вихованець, студент, слухач), та особи, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання (педагогічні та науково-педагогічні працівники, методисти тощо);

технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах.

II. Реалізація дистанційного навчання

2.1. Дистанційне навчання реалізовується шляхом:

застосування дистанційної форми як окремої форми навчання;

використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах.

2.2. Запровадження дистанційної форми навчання у ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ, ЗПО можливе за погодженням з МОН України.

2.3. Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації (післядипломна освіта) кадрів за дистанційною формою навчання здійснюються у ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ за ліцензованими, акредитованими (атестованими) напрямками підготовки (спеціальностями).

2.4. У ЗНЗ навчально-виховний процес за дистанційною формою організовується відповідно до робочих навчальних планів за умови їх адаптації до дистанційної форми навчання.

2.5. Строк навчання студентів, слухачів, учнів за дистанційною формою встановлюється ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ і має бути не меншим, ніж за денною формою за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, напрямками підготовки та спеціальностями.

2.6. Кількість студентів, слухачів, учнів ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, що навчаються за дистанційною формою, визначається відповідно до рішення вченої ради ВНЗ (ЗПО), педагогічної ради ПТНЗ в межах ліцензованого обсягу підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації, спеціалізації) за заочною формою навчання та/або в межах ліцензованого обсягу підготовки до вступу у вищий навчальний заклад, підготовки іноземців.

2.7. Веб-ресурси, що використовуються у ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ для забезпечення навчального процесу за дистанційною формою навчання, мають проходити процедуру перевірки у даному ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ. Перевірка веб-ресурсів здійснюється цим навчальним закладом.

2.8. Для впровадження навчання за дистанційною формою навчальні заклади можуть створювати центри дистанційного навчання як їх відокремлені структурні підрозділи.

2.9. Технології дистанційного навчання під час організації та забезпечення денної, вечірньої, заочної, індивідуальної та екстернатної форм навчання можуть використовуватись у ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ за наявності у них відповідного кадрового та системотехнічного забезпечення.

2.10. Рішення щодо використання технологій дистанційного навчання у навчальному процесі ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ, ЗПО приймається вченою (педагогічною) радою навчального закладу.

III. Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання

3.1. Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка (у ВНЗ); професійно-практична підготовка (у ПТНЗ); контрольні заходи. Основною формою організації навчального процесу за дистанційною формою є самостійна робота.

3.2. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші.

3.3. Лекція, консультація, семінар проводяться зі студентами (учнями, слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану.

3.4. Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі.

3.5. Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

3.6. Лабораторне заняття проводиться очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях або дистанційно з використанням відповідних віртуальних тренажерів і лабораторій.

3.7. До інших видів навчальних занять при здійсненні навчального процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проектів у групах тощо. Ці види навчальних занять можуть проводитись очно або дистанційно у синхронному або асинхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

3.8. Практична підготовка студентів (учнів, слухачів), які навчаються за дистанційною формою навчання, проводиться за окремо затвердженою навчальним закладом програмою.

3.9. Контрольні заходи з навчальної дисципліни (предмета) при здійсненні підготовки фахівців за дистанційною формою навчання у ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ, ЗПО включають проміжний (тематичний, модульний), підсумковий та інші визначені ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ, ЗПО контролю знань, умінь та навичок, набутих студентом, учнем (вихованцем), слухачем у процесі навчання.

Усі контрольні заходи у ЗНЗ, ПТНЗ, ВНЗ, ЗПО можуть здійснюватись відповідно до рішення навчального закладу дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема

відеоконференц-зв'язку за умови забезпечення аутентифікації того, хто навчається, або очно.

3.10. Державна атестація при підготовці фахівців за дистанційною формою навчання здійснюється згідно з статтею 7 Закону України «Про вищу освіту».

3.11. Державна кваліфікаційна атестація при підготовці кваліфікованих робітничих кадрів за дистанційною формою навчання здійснюється відповідно до Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України від 31 грудня 1998 року № 201/469, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 березня 1999 року за № 124/3417.

3.12. Державна підсумкова атестація учнів (вихованців) здійснюється відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2008 року № 94 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2009 року № 1151), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2008 року за № 151/14842.

IV. Особливості організації навчального (навчально-виховного) процесу з використанням технологій дистанційного навчання

4.1. У ЗНЗ використання технологій дистанційного навчання зорієнтоване насамперед на такі категорії учнів (вихованців):

особи з особливими потребами;

обдаровані діти та молодь, які спроможні самостійно або прискорено опанувати навчальні програми;

особи, які проживають у географічно віддалених і важкодоступних до ЗНЗ населених пунктах;

учні вечірніх шкіл, які за умовами праці перебувають тривалий час за межами населеного пункту, де розташований ЗНЗ, та учні, які за сімейними обставинами (декретна відпустка тощо) не можуть систематично відвідувати школу;

особи, які бажають отримати додаткові знання паралельно з навчанням у школі;

особи, які готуються до вступу до ВНЗ;

громадяни України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном.

4.2. Технології дистанційного навчання можуть використовуватись ЗНЗ при проведенні занять через мережу Інтернет під час карантину; вивченні додаткових (факультативних) предметів; навчанні учнів під час хвороби; виконанні науково-дослідницьких робіт у Малій академії наук України; участі у дистанційних олімпіадах, конкурсах; отриманні консультацій тощо.

4.3. Перелік предметів чи тем навчальних програм, видів навчальних занять, які здійснюються за технологіями дистанційного навчання, визначаються ЗНЗ за погодженням із законними представниками учня (вихованця).

4.4. У ПТНЗ технології дистанційного навчання можуть використовуватись при організації навчального процесу за програмами первинної професійної підготовки, перепідготовки або підвищення робітничої кваліфікації, а також за навчальними програмами з навчальних предметів та професійно-теоретичної підготовки.

4.5. Професійно-практична підготовка здійснюється за дистанційною формою та/або очно у вигляді виробничого навчання, виробничої, переддипломної (передвипускної) практики і проводиться у навчально-виробничих майстернях, на полігонах, тренажерах, автодромах, трактородромах, у навчально-виробничих підрозділах, навчальних господарствах, а також на робочих місцях на виробництві та в сфері послуг або із використанням технологій дистанційного навчання за наявності відповідних веб-ресурсів і можливостей доступу до них.

4.6. Навчання осіб із особливими потребами (у тому числі з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, психічними розладами) передбачає залучення додаткових технологій дистанційного навчання при здійсненні всіх видів підготовки, включаючи професійно-практичну, з урахуванням особливостей розвитку учнів (вихованців).

4.7. У ВНЗ (ЗПО) при організації навчального процесу за будь-якою формою навчання технології дистанційного навчання можуть

використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також при здійсненні навчальних занять.

V. Забезпечення дистанційного навчання

5.1. Науково-методичне забезпечення дистанційного навчання включає:

методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;

критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;

змістове, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/навчальної програми підготовки.

5.2. Педагогічні, науково-педагогічні працівники та методисти навчальних закладів, в яких організована дистанційна форма навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (не рідше одного разу на 5 років та обсягом не менше 108 академічних годин). Кваліфікація працівників, які підвищували свою кваліфікацію, має бути підтверджена документом про підвищення кваліфікації за тематикою дистанційного навчання.

5.3. Системотехнічне забезпечення дистанційного навчання включає:

апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах;

інформаційно-комунікаційне забезпечення із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу у синхронному та асинхронному режимах;

програмне забезпечення загального та спеціального призначення (у тому числі для осіб з особливими потребами), яке має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами;

веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), що необхідні для

забезпечення дистанційного навчання, можуть містити:

методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;

документи планування навчального процесу (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять);

відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;

мультимедійні лекційні матеріали;

термінологічні словники;

практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;

ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

електронні бібліотеки чи посилання на них;

бібліографії;

дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни (програми) єдиним педагогічним сценарієм;

інші ресурси навчального призначення.

Перелік веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), необхідних для забезпечення дистанційного навчання, визначається навчальним закладом залежно від профілю навчальної дисципліни.

Для забезпечення дистанційного навчання учнів, вихованців, студентів, слухачів навчальний заклад може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси, що підлягають перевірці у цьому навчальному закладі.

Директор департаменту
вищої освіти

Ю. М. Коровайченко

Національна академія педагогічних наук України
Університет менеджменту освіти

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
КЕРІВНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
І ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТІ МЕНЕДЖМЕНТУ
ОСВІТИ**

Рецензенти:

О.М.Трофимчук, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заступник директора Інституту телекомунікаційного простору НАН України

Г.А.Дмитренко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління персоналом ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

О.М.Спирін, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

Положення про підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти в Університеті менеджменту освіти / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, Л. Л. Ляхощька та ін.; за заг. ред. В. В. Олійника. – К.: УМО, 2012. – 48 с.

Положення визначає нормативні, організаційні та методичні засади підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти в Університеті менеджменту освіти.

Для керівників і науково-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти, вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти, слухачів і аспірантів.

© В. В. Олійник, В. О. Гравіт,
Л. Л. Ляхощька, О. М. Самойленко,
С. Ю. Хасиневич, С. В. Антощук,
А. Л. Кліменко, Т. І. Сябрук, 2012.
© УМО НАПН України, 2012

ВСТУП

Одним із напрямів реформування вищої освіти України на ідеях Болонського процесу є модернізація її нормативно-правового забезпечення. Насамперед це стосується вищів післядипломної освіти (далі – ПО), відповідно до існуючого галузевого розшарування в управлінській і виробничих сферах суспільства, які здійснюють свою діяльність з урахуванням принципів андрагогіки і потребують врахування специфіки в забезпеченні організації навчального процесу.

Проте на сьогодні до нормативних документів нового покоління в післядипломній освіті маємо віднести тільки положення «Про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2010 р. № 564.

На разі відсутній закон України «Про післядипломну освіту», відповідні Положення та нормативні акти МОНМС України.

За цих умов велике значення набувають нормативні документи, що розробляються міністерствами і відомствами країни, галузевими академіями наук та вищими навчальними закладами післядипломної освіти (далі – ВНЗ ПО), які й забезпечують навчальний процес та науково-методичне забезпечення у ВНЗ.

В Університеті менеджменту освіти НАПН України розроблено положення «Про запровадження Європейської кредитно-трансферної системи у вищі навчальні заклади післядипломної педагогічної освіти», схвалено рішенням вченої ради УМО НАПН України від 20 грудня 2011 р., протокол № 10, проводиться його апробація в реальному навчальному процесі як в УМО, так і в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Наступним кроком щодо формування сучасної нормативної бази освітньої діяльності в УМО НАПН України є розроблення положення «Про підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти в Університеті менеджменту освіти» (далі – Положення). Це нормативний документ, що регламентує основні аспекти процесу підвищення кваліфікації слухачів.

Положення розроблене в ході виконання першого етапу держбюджетної НДР за темою «Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій» реєстраційний номер 0112U002346, творчим колективом під науковим керівництвом В.В.Олійника, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України.

Положенням визначаються види, організаційні форми підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти в Університеті менеджменту освіти, порядок планування та забезпечення навчального процесу з метою забезпечення потреб освітньої галузі в кваліфікованих кадрах із високим рівнем професіоналізму та культури, здатних комплексно, компетентно і відповідально виконувати завдання та посадові функції, впроваджувати новітні сучасні технології, сприяти інноваційним процесам.

1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПОНЯТТЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

У Положенні використані терміни, які подані у Законах України «Про вищу освіту», «Про державну службу», «Про інноваційну діяльність», в положеннях сфери освіти, затверджених Постановами Кабінету Міністрів України та нормативних актів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

У післядипломній освіті відсутні нормативні визначення основних понять та термінів системи. Тому в даному розділі їх значення наведено за аналогією з вищою освітою, а також виходячи з даних педагогічних енциклопедій та довідників.

Загальні поняття й терміни

Зміст навчання — структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує здобуття вищої освіти і певної кваліфікації.

Зміст підвищення кваліфікації – науково обґрунтована система знань, вмінь, компетентностей, обумовлених цілями та потребами особистості, суспільства та держави, що відповідає вимогам галузевих стандартів підвищення кваліфікації.

Освітня діяльність – діяльність, пов’язана з наданням послуг по набуттю особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов’язки в межах спеціальності з видачею відповідного документу.

Підвищення кваліфікації – вид післядипломної освіти, що забезпечує набуття особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов’язки в межах спеціальності.

Якість освітньої діяльності — сукупність характеристик системи підвищення кваліфікації, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи та суспільства і держави.

Поняття і терміни Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС)

Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) – системний спосіб опису освітніх програм шляхом присвоєння кредитних одиниць її компонентам (дисциплінам, курсам, модулям та ін.);

Заліковий кредит – одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів;

Змістовий модуль – логічно завершена частина навчального матеріалу (розділ навчальної програми), окремого модуля, що передбачає опанування певних знань та вмінь;

Інформаційний пакет – документ ЄКТС, який містить загальну інформацію про університет (інститут, факультет), назву напрямів, спеціальностей; спеціалізації; структурно-логічні схеми навчальних дисциплін, анотації методик та технологій навчання тощо. Призначений для інформування студентів/слухачів, викладачів та партнерів;

Кредит – умовна одиниця виміру трудомісткості (навчального навантаження) слухача;

Кредитно-модульна система організації навчального процесу (далі – *КМПСОИП*) – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць;

Модуль – задокументована завершена частина навчальної дисципліни, практики тощо, який реалізується відповідними формами навчального процесу;

Модульний контроль – вид педагогічного контролю, призначеного для оцінювання навчальних досягнень слухача з конкретного модуля або блоку модулів;

Результати навчання – опис того, що слухач має знати, розуміти чи вміти після успішного закінчення процесу навчання;

Трансфер кредитів – «перенесення кредитів» у розумінні визнання вищим навчальним закладом країни (чи іншої країни) кредитів і відповідних результатів навчання, одна з умов академічної мобільності слухачів.

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1. Це Положення розроблене з урахуванням основних вимог Конституції України, а також:

Законів України: «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про державну службу», «Про інноваційну діяльність».

Положень:

- «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах»;
- «Про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування»;
- «Про організацію навчального процесу у кредитно-модульній системі підготовки фахівців» (тимчасове).

Нормативних актів МОНМС України:

- Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи – наказ МОНУ від 16.10.2009 р. № 943;

• Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах – лист МОНУ від 26.02.2010 р. № 1/9-119 та ін.

2.2. Підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти (далі – слухачів) – це спеціалізоване вдосконалення їх освіти та професійної підготовки шляхом поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь, навичок і компетенції на основі раніше здобутої вищої освіти, наукової діяльності та практичного досвіду.

2.3. Зміст підвищення кваліфікації слухачів – це науково-обгрунтована система дидактичного та методичного оформлення матеріалу для різних категорій слухачів.

Зміст визначається професійними програмами підвищення кваліфікації різних категорій слухачів, структурно-логічними схемами, навчальними програмами модулів, нормативними актами МОНмолодьспорту України, НАПН України, Університету та відображається у відповідних підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, засобах, а також при проведенні навчальних занять та інших видів навчальної діяльності.

Професійна програма підвищення кваліфікації – це перелік нормативних та вибіркового модулів із зазначенням обсягу кредитів (годин), відведених для їх вивчення, видів підсумкового контролю. Складається на основі компетентнісного підходу для кожної категорії слухачів відповідно до спеціальної методики.

Структурно-логічна схема – це наукове та методичне обгрунтування процесу реалізації професійної програми підвищення кваліфікації.

Зміст підвищення кваліфікації складається з нормативної та вибіркової частин. Нормативна частина змісту підвищення кваліфікації визначається відповідними галузевими стандартами, вибіркова – Університетом та слухачами.

2.4. Галузеві стандарти підвищення кваліфікації містять:

- Кваліфікаційні характеристики;
- Професійні програми;
- Засоби діагностики якості підвищення кваліфікації.

2.5. Підвищення кваліфікації в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» (далі – Університет) здійснюється в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти, Інституті відкритої освіти, Інституті післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників (м. Донецьк) (далі – в Інститутах) відповідно до ліцензій.

2.6. Навчальний процес в Інститутах планується та здійснюється з урахуванням особливостей та специфіки післядипломної педагогічної освіти.

2.7. Навчальний процес в Інститутах організується відповідно до вимог Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) та здійснюється

переважно за очно-дистанційною формою навчання та кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

2.8. В Інститутах при плануванні та організації навчального процесу застосовуються обов'язково модульні технології та система кредитних одиниць ЄКТС. Ціна кредиту становить – 30 академічних годин, тижневий бюджет часу слухача складає 45 академічних годин/тиждень на очних етапах навчання та 6–8 академічних годин/тиждень – на дистанційному етапі.

2.9. Головний напрям навчальної роботи викладача – формування у слухачів професійних творчих умінь та відповідних компетенцій. Він реалізується в навчанні нестандартним підходом викладача до структури, змісту та організації кожного заняття, дидактично виправданим застосуванням сучасних освітніх технологій (інформаційних, комунікаційних, дистанційних тощо).

2.10. Безпосереднє управління підвищенням кваліфікації слухачів в Університеті здійснюють ректор, директори інститутів, завідувачів, кафедр та куратори-тьютори навчальних груп. Їх повноваження, права та обов'язки визначаються окремими положеннями (інструкціями).

2.11. Колегіальними органами Університету та його інститутів є вчені ради, до компетенції яких у сфері підвищення кваліфікації слухачів відносяться схвалення:

2.11.1. Вченої ради Університету:

- Професійних програм підвищення кваліфікації та відповідних навчальних планів;

- Рішень з питань організації навчально-виховного процесу;

- Оцінка науково-педагогічної діяльності структурних підрозділів;

2.11.2. Вченими радами Інститутів;

- Вирішення питань організації навчально-виховного процесу в Інституті;

- Подання пропозицій вченій раді Університету щодо ухвалення професійних програм підвищення кваліфікацій та відповідних навчальних планів;

- Ухвалення робочих програм та навчальних планів підвищення кваліфікації.

Рішення вченої ради Університету вводяться в дію наказами ректора, а Інститутів – розпорядженнями директорів.

Функції вчених рад Університету та Інститутів визначаються окремими положеннями.

2.12. Кафедри є базовими структурними підрозділами Університету та Інститутів. Вони проводять навчально-виховну, наукову, методичну та організаційну роботу з підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти.

Функції кафедри, організації її роботи, а також обов'язки та повноваження її завідувача представлені в окремому положенні.

3. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

3.1. Метою підвищення кваліфікації слухачів є спеціалізоване вдосконалення їх професійної підготовки, шляхом поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь, навичок і компетенцій на основі раніше здобутої вищої освіти та практичного досвіду.

3.2. Основними завданнями підвищення кваліфікації слухачів є:

- підвищення професійного рівня та професійної компетентності;
- формування змісту навчання, виходячи з його цільового спрямування, посадових обов'язків, попередньо здобутої ними освіти, інтересів і потреб особистостей;
- застосування інноваційних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційних, інформаційно-комунікативних технологій навчання.

Основними принципами підвищення кваліфікації слухачів є:

- науковість, гуманізація, демократизація, єдність, комплексність, добровільність;
- диференціація, інтеграція, безперервність та наскрізність освіти;
- забезпечення доступності і якості;
- відповідність державним вимогам та міжнародним стандартам освіти;
- створення умов для постійного самовдосконалення і адаптації до соціально-економічних змін;

- особливості підвищення кваліфікації, принципів андрагогіки, специфіка освітніх потреб різних категорій педагогічних і науково-педагогічних кадрів;
- впровадження новітніх технологій навчання з урахуванням індивідуального підходу до кожного слухача та потреб роботодавців-замовників;
- зв'язок науки, освіти і практики (виробництва);
- вільний вибір слухачами форм навчання, навчальних програм і освітніх технологій.

4. ВИДИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

4.1. Підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти є безперервним процесом і здійснюється в Університеті за такими видами навчання:

- професійними програмами підвищення кваліфікації – довгострокове;
- спеціалізованих (проблемних) навчальних курсах – короткострокове;
- постійнодіючих тематичних семінарах;
- індивідуальними графіками.

4.1.1. Підвищення кваліфікації слухачів за професійними програмами спрямовується на фахове вдосконалення та оновлення знань і набуття умінь, навичок професійної діяльності і здійснюється протягом першого року роботи для вперше прийнятих на роботу (новопризначених), а також у разі потреби перед або за результатами чергової атестації.

4.1.2. Професійні програми на категорію слухачів розробляє провідна кафедра з урахуванням вимог кваліфікаційних характеристик, схвалює вчена рада Університету, затверджує ректор.

Затверджені професійні програми є обов'язковими документами провідних кафедр, дирекцій інститутів, Університету.

4.1.3. Навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації з відривом від роботи не повинно перевищувати чотири тижні, без відриву від роботи – шість місяців.

4.1.4. В Університеті за очно-дистанційною формою навчання загальна тривалість підвищення кваліфікації слухачів за професійними програмами

складає 6 місяців, у т.ч. з відривом від роботи не більше 2 – 2,5 тижні в бюджет часу – 7 кредитів (210 год).

4.1.5. Навчання за програмами спеціалізованих короткострокових навчальних курсів передбачає вивчення сучасних та актуальних проблем освіти, зокрема педагогічних, нових законодавчих та нормативних актів, кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду та ін.

Тривалість в межах 2-х тижнів, бюджет часу до 3 кредитів ЄКТС (90 год).

Періодичність спеціалізованих навчальних курсів підвищення кваліфікації встановлюється замовником залежно від потреби.

4.1.6. Тематичні постійно діючі семінари організуються, як правило, при провідних кафедрах. Проводяться з періодичністю один-два рази на рік та тривалістю 1–2 дні.

4.1.7. Короткострокові тематичні семінари проводяться за заявками замовників відповідними кафедрами. Середня тривалість 1 – 3 дні.

4.1.8. Програми тематичних короткострокових та постійно діючих семінарів, семінарів-практикумів, семінарів-нарад, круглих столів тощо передбачають комплексне вивчення проблем галузі освіти та обміну кращим досвідом, підвищення рівня професійної культури.

Програми семінарів-тренінгів спрямовані на формування і вдосконалення умінь і навичок, компетентностей, розвитку професійних особистісних здібностей (організаторських, творчих, лідерських, комунікативних тощо), підвищення ефективності професійної діяльності.

4.1.9. Навчання за індивідуальними графіками підвищення кваліфікації організується дирекціями інститутів Університету відповідно до поданих заяв та передбачає вибіркове відвідування занять та самостійне опрацювання слухачем до 50 % загального обсягу навчального матеріалу.

Підвищення кваліфікації за індивідуальним графіком проводиться в таких випадках:

- неможливістю навчання у запланований в плані-графіку термін (необхідність присутності у навчальному закладі (екзамени, робота в комісіях, акредитація, хвороба та ін.);
- неможливістю відкрити навчальну групу (кількість замовлень на відповідну категорію менше нормативної кількості слухачів в групі – 7 осіб).

Підвищення кваліфікації за індивідуальним графіком запроваджується наказом по Університету і проводиться відповідно до навчального плану, розробленого та затвердженого у відповідному порядку.

4.1.10. Усі види підвищення кваліфікації слухачів фіксуються в плані-графіку підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти на поточний рік. Контроль за виконанням плану-графіку покладається на дирекції Інститутів.

5. ФОРМИ НАВЧАННЯ

5.1. Основною формою навчання при підвищенні кваліфікації слухачів в Університеті є очно-дистанційна.

Допускається обгрунтоване застосування інших форм навчання: очної, заочної тощо.

5.2. Очно-дистанційна форма навчання оптимально поєднує переваги очного та дистанційного навчання, дозволяє збільшити бюджет часу при зменшенні тривалості відриву слухача від професійної діяльності.

5.3. Структура очно-дистанційної форми навчання – поетапна. Типовий варіант – три етапи: очний, дистанційний, очний. Етапи визначаються як сесії: організаційно-настановна (I етап); керована самостійна робота слухачів (II етап); залікова сесія (III етап). Можливі також інші варіанти структури.

5.4. Основні показники очно-дистанційної форми навчання – загальна тривалість навчання; бюджет часу (загальний), зміст етапів.

Типовий варіант – тривалість навчання (підвищення кваліфікації) – загальна – 6 місяців, 24 тижні.

Бюджет часу – загальний – 7 кредитів / 210 год.

Зміст етапів (сесій) визначається програмою, навчальним, навчально-тематичним планами.

6. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

6.1. Основними формами організації навчального процесу в Університеті є:

- навчальні заняття;
- самостійна робота;

- практична підготовка;
- контрольні заходи.

6.1.1. До основних видів навчальних занять в Університеті відносяться:

Лекція – вид навчального заняття, призначеного для ознайомлення слухачів з основним змістом відповідних модулів. Вона може бути настановною, тематичною, оглядовою тощо.

Практичне заняття – вид навчального заняття, під час якого викладач організовує обговорення базових теоретичних положень навчальних модулів та формує вміння і навички їх практичного застосування слухачами.

Тематична дискусія – інтерактивний вид практичного заняття, який має дискусійний характер навколо конкретної проблемної теми та передбачає формування та вдосконалення умінь у процесі використання попередньо сформованих знань.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, під час якого викладач організовує активне обговорення проблеми за попередньо визначеними питаннями.

Лабораторні заняття – вид навчального заняття, під час якого слухач під керівництвом викладача проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою фактичного підтвердження окремих теоретичних положень даного навчального модуля, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням (обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою) та методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Інструктивно–методичне заняття – вид практичного заняття, що проводиться для ознайомлення слухачів з організацією та порядком проведення підвищення кваліфікації, змістом навчання, порядком проведення поточного контролю та підсумкової атестації, вимогами до змісту, якості й оформлення випускних робіт.

Під час цього заняття слухачі обирають теми випускних робіт і за допомогою куратора-тьютора складають індивідуальні плани підвищення кваліфікації.

Тренінг – групове інтерактивне навчальне заняття, яке ґрунтується на принципах зворотного зв'язку й активної взаємодії всіх учасників і спрямоване

на закріплення знань, напрацювання вмінь і навичок відповідно до мети навчання.

«Круглий стіл» – інтерактивний вид навчального заняття, основним змістом якого є обговорення актуальних і важливих інноваційних аспектів професійної діяльності слухачів.

У проведенні «круглих столів» беруть участь професори, доценти кафедр, а також запрошені провідні вчені та спеціалісти в галузі проблем, які обговорюються

Виїзне заняття – вид навчального заняття, основним змістом якого є ознайомлення слухачів з передовим досвідом різних аспектів їх професійної діяльності. Об'єкт виїзного заняття визначає деканат (навчальний відділ) з урахуванням пропозицій кафедри, він же погоджує з керівництвом відповідного закладу (організації, установи) порядок проведення заняття. Керує виїзним заняттям куратор-тьютор навчальної групи. До його проведення можуть залучатися, на умовах погодинної оплати, працівники відповідного закладу (організації, установи).

Для окремих категорій слухачів виїзні заняття можуть проводитись у вигляді тривалого виробничого стажування на підприємствах, в установах або в спеціально визначених навчально-виробничих центрах. Організація такого стажування регламентується окремим положенням, яке затверджується в установленому порядку.

Конференція з обміну досвідом – інтерактивний вид заняття, яке проводиться на заключному етапі навчання й основним змістом якого є обговорення попередньо підготовлених доповідей слухачів з актуальних проблем їхньої професійної діяльності, власного передового досвіду.

Консультація – вид навчального заняття, під час якого слухач одержує від викладача відповіді на конкретні запитання або пояснення конкретних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

6.1.2. На дистанційному етапі підвищення кваліфікації основними видами навчальних занять є:

Дистанційна лекція – вид навчального заняття на якому слухачі одержують електронні лекційні матеріали, аудіовізуальну інформацію лекційного матеріалу через засоби телекомунікаційного зв'язку як у

синхронному (on-line) режимі, коли слухачі можуть одержувати інформацію від лектора й ставити йому запитання у реальному вимірі часу, так і в асинхронному (off-line), коли слухачі отримують аудіовізуальний запис лекційного матеріалу.

До основних видів дистанційної лекції відносяться:

1) Відеолекція – лекція викладача записана на відеоплівку або засоби впровадження на електронний носій і доповнена мультимедіа додатками, що ілюструють виклад лекції та її переведення в комп'ютерний відеоформат.

2) Мультимедіа лекція – лекційний матеріал викладається з використанням спеціально розроблених інтерактивних комп'ютерних навчальних програм. При цьому, завдяки використанню мультимедіа засобів, навчальний матеріал структурований так, що кожний слухач обирає для себе оптимальну траєкторію й зручний темп опрацювання матеріалу в такий спосіб вивчення, що максимально відповідає психофізіологічним особливостям його сприйняття.

Вебінар – інтерактивний семінар, організований за допомогою Інтернет-технологій.

Вебінар, найчастіше, проходить у формі віртуального спілкування між викладачем – ведучим (спікером), який за визначеною темою робить доповідь, наочно підкріплену презентацією, та слухачами – учасниками цього on-line заходу, які мають можливість активно взаємодіяти з ведучим і між собою, а саме: прослухавши доповідь, обговорювати викладений матеріал та коло проблемних питань означених у ній, виконувати завдання й відповідати на питання ведучого, висловлювати думки, задавати свої запитання й отримувати на них відповіді тощо.

Дистанційне консультування слухачів здійснюється за очно-дистанційною формою навчання. Воно проводиться як у режимі реального часу (синхронно), так і з затримкою відповідей у часі (асинхронно) з використанням усіх засобів зв'язку (Інтернет, електронна і звичайна пошта, телефон, факс тощо).

Відеоконференція – інтерактивна тематична дискусія, що проводиться в режимі on-line за допомогою сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій (зокрема електронної пошти, обміну файлами). Відеоконференція

використовується для відкритого обговорення поставлених навчальних проблем за попередньо розробленою структурою і регламентом обговорення заданої тематики в межах дистанційного листування. При цьому всі повідомлення, які відправляються в групу, з часом стають відомими всім учасникам конференції. Це заняття (як і будь-які інші) має бути попередньо змодельованим, тобто викладач (автор) має продумати хід заняття й уявити можливі реакції слухачів.

Чат-заняття – інтернет-заняття, з використанням синхронних засобів спілкування (чат-технологій), де користувачі (викладач – консультант і слухачі) обмінюються повідомленнями в реальному часі (мають одночасний доступ до чату). Усі повідомлення кожного учасника неперервним потоком проходять перед очима користувача, з цього потоку він виокремлює ті, що адресовані особисто йому або всім учасникам on-line чату.

Форум – інтернет-заняття, що проводяться в асинхронному режимі взаємодії викладачів і слухачів (у розподіленому часі) з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій. Обговорення навчальної проблеми слухачами з викладачем та між собою відбувається шляхом ознайомлення з текстовими повідомленнями, які може залишити на визначеному сайті кожен учасник форуму і які є доступними для інших. Від чат-занять форуми відрізняються можливістю проведення більш тривалої (багатоденної) роботи.

Інші види навчальних занять, які можуть проводитись (у синхронному або асинхронному режимах) – ділові ігри, виконання проектів у групах, виконання контрольних-тестових завдань тощо.

6.1.3. Види занять встановлюють провідні кафедри, вони вказуються у навчальних, навчально-тематичних планах та інших документах.

6.2. САМОСТІЙНА РОБОТА

6.2.1. Самостійна робота – важлива й обов'язкова форма організації навчального процесу. Організовується, забезпечується й контролюється на кожному етапі підвищення кваліфікації.

На самостійну роботу слухачеві відводиться не менш ніж 50% загального бюджету часу.

6.2.2. До основних видів самостійної роботи слід віднести:

- ознайомлення з навчальними програмами, навчальними, навчально-тематичними планами й іншими документами навчального процесу;
- розробка за допомогою куратора-тьютора індивідуальних планів підвищення кваліфікації слухача;
- вивчення рекомендованої (основної і додаткової) літератури, першоджерел;
- виконання розрахункових, розрахунково-графічних робіт у відповідності до навчальних планів (не обов'язковий вид самостійної роботи слухачів);
- виконання випускної роботи;
- проходження індивідуальної навчальної практики;
- підготовка до занять і всіх видів контролю та ін.

6.2.3. Ознайомлення слухачів з організацією та забезпечення навчального процесу, умовами проживання знайомить куратор-тьютор на інструктивно-методичному занятті. План проведення та забезпечення інструктивно-методичних занять затверджує завідувач провідної кафедри.

6.2.4. Розрахункова, розрахунково-графічна робота – вид самостійної роботи слухача. Її мета – формування вмінь і навичок проведення розрахунків з організації й забезпечення навчального процесу. Вводяться за рішенням провідної кафедри, фіксується в навчальному та навчально-тематичному планах, виконується слухачем під час планових самостійних занять на очних етапах підвищення кваліфікації.

Завдання і методичні вказівки на розрахункову, розрахунково-графічну роботу розробляє провідна кафедра, затвердження – в установленому порядку.

Перевірку й оцінку розрахункових, розрахунково-графічних робіт здійснює, як правило, куратор-тьютор навчальної групи.

Навчальне навантаження викладачів за перевірку розрахункових, розрахунково-графічних робіт нараховується за роботи, передбачені навчальним планом.

Розрахункові, розрахунково-графічні роботи слухачів зберігаються на кафедрах протягом одного року, можуть видаватися слухачам на їх прохання й анулюються в установленому порядку.

6.2.5. *Випускна робота* – основний звітний документ слухача. Її рівень і якість – головні показники успішності підвищення кваліфікації слухача.

Виконується слухачем самостійно на дистанційному етапі підвищення кваліфікації.

Вимоги до структури, змісту, рівня, порядку виконання та оформлення випускної роботи визначаються окремим положенням, затвердженим в установленому порядку.

Провідні кафедри розробляють і щорічно коригують переліки рекомендованих тем випускних робіт для кожної категорії слухачів.

Керівництво написання слухачем випускної роботи здійснює науковий керівник, який призначається розпорядженням директора інституту за поданням завідувача провідної кафедри.

За одним науковим керівником закріплюється не більше восьми слухачів окремої навчальної групи.

Випускна робота слухача рецензується та ним публічно захищається.

Рішеннями ректорату, дирекції, вчених рад Університету та Інститутів можуть проводитися конкурси випускних робіт слухачів. Організація, періодичність тощо проведення конкурсів визначаються спеціальною інструкцією (положенням).

Автори кращих випускних робіт нагороджуються дипломами, а самі роботи розміщуються на веб-сайтах інститутів, друкуються у фахових виданнях УМО.

Порядок обліку, зберігання й знищення випускних робіт слухачів визначаються спеціальною інструкцією.

6.2.6. *Індивідуальна навчальна практика* – обов'язковий компонент самостійної роботи слухача на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Мета – отримання слухачами професійних і дослідницьких вмінь і навичок.

Індивідуальна навчальна практика може бути методичною, управлінською, науково-дослідницькою тощо. Може проводитися для апробації слухачем положень (розробок) своєї випускної роботи.

Завдання на індивідуальну навчальну практику, організаційно-методичні рекомендації з її проведення розробляє випускна кафедра. Вона ж встановлює бюджет часу і форму звітності.

Тему, вид і об'єм індивідуальної навчальної практики, за узгодженням з куратором-тьютором (науковим керівником), визначає слухач і фіксує їх у своєму індивідуальному плані підвищення кваліфікації.

Орієнтовні норми часу за видами самостійної роботи представлені в таблиці 1:

Таблиця 1

Види навчальних робіт	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка до:					Виконання			
	лекції	практ. зан.	семинар, вебінар, тем./диск.	лабор. роб.	конф. з обм.	лекц. модуль-ного конгр.	диференц залуку	захисту вип. роботи	екза-мену	рефе-рату	розрах. роб.	випуск. роботи	індив. навч. практик	
Норма часу (год)	0,3-0,5	0,5-0,75	1,5-2	1-1,5	2	2	6	6	30	8	6	30	15	

6.2.8. Самостійна робота слухачів організується й контролюється на всіх етапах підвищення кваліфікації завідувачами кафедр і директорами інститутів. Безпосереднє керування самостійною роботою слухачів здійснює куратор-тьютор навчальної групи.

6.2.9. Рівень і якість організації самостійної роботи слухачів – найважливіший показник якості роботи провідної кафедри та дирекції інститутів.

6.3. ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СЛУХАЧА

6.3.1. Практична підготовка слухачів у процесі підвищення кваліфікації – обов'язкова форма організації навчального процесу. Мета – формування вмій і навичок професійної діяльності, компетенцій.

6.3.2. Практична направленість змісту й організації навчання – найважливіший принцип підвищення кваліфікації слухачів. Вона реалізується в усіх видах навчальних занять, а також при проходженні індивідуальної навчальної практики.

6.3.1. Формування у слухачів професійних умінь, навичок, компетентностей у процесі підвищення кваліфікації – завдання провідних

кафедр. Реалізується при розробці змісту і планів проведення практичних занять, семінарів, тренінгів, конференцій з обміну досвідом тощо.

6.4. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

6.3.1. Контрольні заходи – найважливіша й обов’язкова форма організації навчального процесу. Їх основою є педагогічний контроль (далі – контроль), суть якого полягає в одержанні інформації щодо результатів навчальної діяльності слухачів. Розрізняють рівні, види та методи контролю.

Рівні контролю визначаються особою (структурою), яка його проводить. У вищій школі це: самоконтроль, викладач, кафедра, деканат, ректорат, інспекція.

Основні види контролю: вхідний, поточний, модульний, підсумковий.

6.4.2. Вхідний контроль проводиться для визначення стартового рівня знань та вмінь слухача з прибуттям на курси підвищення кваліфікації. За результатами вхідного контролю вживаються заходи щодо надання індивідуальної допомоги слухачам та коригування навчального процесу.

Поточний контроль здійснюється в кінці кожного заняття з метою визначення рівня засвоєння слухачами матеріалу заняття та спонукання їх до активної пізнавальної діяльності.

Модульний контроль – обов’язковий вид контролю, який проводиться після вивчення відповідного модуля. У типовому варіанті за очно-дистанційною формою навчання доцільно проводити два модульних контролю – на дистанційному етапі – один за змістом професійно-орієнтованої складової навчальної програми, другий – за фаховою складовою.

Підсумковий контроль підвищення кваліфікації слухачами містить: вихідний контроль, диференційований залік, захист випускної роботи та проводиться під час залікової сесії.

Вихідний контроль проводиться з метою визначення знань та вмінь, отриманих слухачем за результатами навчання, він включає:

- диференційований залік вид контролю, який прослідковує рівень засвоєння слухачами навчального матеріалу з певних навчальних модулів. Форми та методи диференційованого заліку встановлює кафедра. Результати оцінюються за національною шкалою і шкалою ЄКТС;

- захист випускної роботи – вид контролю, який визначає рівень та якість виконання слухачами індивідуальних завдань на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Результати захисту оцінюються за національною шкалою обліку.

6.4.3. Педагогічний контроль здійснюється в різних організаційних формах (індивідуальний, груповий, фронтальний) і різними методами.

До основних методів контролю навчальних досягнень слухачів відносяться: усний, письмовий, практичний, комп'ютерний, самоконтроль.

6.4.4. Види контролю, форми й методи встановлюються дирекціями інститутів з урахуванням пропозицій випускних кафедр.

Перевага надається комп'ютерним методам і перш за все комп'ютерному тестуванню.

7. ПЛАНУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

7.1. Основу планування підвищення кваліфікації слухачів в Університеті складають:

- План-графік підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти (далі – план-графік);
- Професійні програми підвищення кваліфікації різних категорій слухачів (далі – професійні програми);
- Навчальні, навчально-тематичні плани підвищення кваліфікації;
- Індивідуальні плани підвищення кваліфікації слухачів;
- Розклад занять навчальних груп.

7.2. План-графік – нормативний документ Університету, в якому визначається кількісний та якісний склад слухачів, терміни та етапи проходження ними підвищення кваліфікації в поточному році.

7.3. Професійні програми підвищення кваліфікації визначають науково-обґрунтований зміст та структуру навчання слухачів та основні вимоги до рівня їх знань і вмінь. Розробляються провідними кафедрами для кожної або споріднених категорій слухачів на основі компетентнісного підходу та модульних технологій, принципів та вимог ЄКТС відповідно до спеціальної методики. Схвалюється вченою радою Університету та затверджується ректором.

Професійні програми діють, як правило, протягом 3–5 років.

Коригуються за необхідності, але не більше як один раз на рік.

7.4. Професійні програми підвищення кваліфікації державних службовців розробляються провідними кафедрами відповідно до вимог «Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2010 р. № 564.

7.5. Підвищення кваліфікації державних службовців за професійними програмами передбачає навчання:

- за загальною складовою – удосконалення та оновлення знань і набуття умінь, навичок у вирішенні правових, економічних, політологічних, управлінських, соціально-гуманітарних та інших питань професійної діяльності державного службовця і посадової особи місцевого самоврядування на посадах відповідної категорії;

- за функціональною складовою – здобуття додаткових знань і набуття умінь, навичок відповідно до вимог професійно-кваліфікаційних характеристик державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування певних категорій посад;

- за галузевою складовою – здобуття додаткових знань з новітніх досягнень у певній галузі чи сфері діяльності.

Порядок розробки та затвердження професійних програм підвищення кваліфікації державних службовців такий самий, як і для інших категорій слухачів.

7.6. Програми навчальних модулів визначають структуру, зміст, форми та методи навчальної роботи, види занять та розподіл годин між ними. Можуть бути типовими та робочими. Розробляються кафедрами, схвалюються вченою радою Інституту, затверджуються директором.

7.7. Навчальний план – нормативний документ, який складається на основі стандартів підвищення кваліфікації, кваліфікаційної характеристики та професійної програми.

Розробляється провідними кафедрами для кожної категорії слухачів за встановленою формою та містить графік навчального процесу, бюджет часу,

форми педагогічного контролю та їх розподіл за етапами очно-дистанційної форми навчання, перелік нормативних та вибіркового навчальних модулів та ін.

Підписується директором інституту та затверджується ректором Університету. Цей документ діє на протязі 3-5 років.

7.8. Робочий навчальний план розробляється на навчальний рік провідними кафедрами для кожної категорії слухачів, що відображає планування навчальної роботи, що передбачено навчальним планом.

Підписується директором інституту, затверджується проректором з навчальної роботи.

7.9. Навчально-тематичні плани підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання складаються на кожний етап за встановленою формою на основі робочих навчальних планів.

Розробляються провідними кафедрами, затверджуються директором Інституту. За місяць до початку відповідного етапу передається у навчальний відділ для складання розкладу занять.

7.10. Індивідуальний план підвищення кваліфікації слухача – це його робочий документ. Оформлюється на спеціальних бланках та містить: настановні дані слухача, зміст вибіркової частини навчального плану, план-графік підвищення кваліфікації навчального процесу, таблицю успішності підвищення кваліфікації та ін..

Заповнюється слухачами за допомогою куратора-тьютора на основі навчального та навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації, розкладу занять та результатів педагогічного контролю.

Підписується слухачем та кураторо-тьютором, затверджується директором інституту.

7.11. Розклад занять поряд з професійними програмами, навчальними та навчально-тематичними планами є основним документом, що регулює навчальну роботу в інститутах Університету.

Розробляється за встановленою формою на основі навчально-тематичних планів навчальним відділом Університету, погоджується з директорами Інститутів і затверджується проректором з навчальної роботи.

Затверджений розклад занять подається на кафедри не пізніше ніж за три дні до початку занять.

Зміни в розкладі занять допускаються лише за погодженням з навчальним відділом та за дозволом проректора з навчальної роботи.

Проведення аудиторних навчальних занять планується на першу половину навчального дня (9⁰⁰ – 13²⁰), самостійна робота на другу (14⁰⁰ – 15²⁰).

Лекції за окремими темами допускається проводити в потоці (дві навчальні групи) за погодженням з кафедрами та дирекцією Інститутів.

8. ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

8.1. *Педагогічний контроль* – найважливіша й обов'язкова форма організації навчального процесу, суть якої полягає в одержанні результатів навчальної діяльності слухачів.

8.2. Педагогічний контроль як дидактична і методична система перевірки навчальної діяльності слухачів має теоретичні (принципи, функції, форми, методи) і організаційні (рівні, види, умови) основи.

8.3. Система педагогічного контролю містить дві відносно самостійні підсистеми: зовнішню та внутрішню.

Зовнішня підсистема педагогічного контролю – незалежне комп'ютерне тестування слухачів, яке організують і проводять співробітники відділу змісту і якості підвищення кваліфікацій (вхідний, модульний, вихідний).

Внутрішня підсистема – усне / письмове опитування слухачів викладачами, кураторами–тьюторами та ін. Диференційований залік, захист випускної роботи організується, забезпечується й проводиться кафедрами.

8.4. Зміст педагогічного контролю визначають кафедри. Вони розробляють, обговорюють, організують експертизи й затверджують у встановленому порядку завдання до тестів, з яких формується банк даних.

Контрольні тести для кожної категорії слухачів і кожного виду педагогічного контролю формуються із завдань банку даних, як правило, за допомогою спеціальної програми.

8.5. Основою оцінювання – є результат педагогічного контролю, що відображається в оцінках.

Оцінювання навчальних досягнень слухачів, одержаних методом комп'ютерного тестування (зовнішня підсистема педагогічного контролю) проводиться за 100–бальною шкалою.

Оцінювання результатів диференційованого заліку і захисту випускної роботи (внутрішня підсистема педагогічного контролю) здійснюється за національною шкалою.

8.6. Оцінювання успішності підвищення кваліфікації слухачів здійснюється за шкалою ЄКТС на основі технології взаємопереведених оцінок.

Механізм приведення оцінок у національній шкалі до оцінок за шкалою ЄКТС представлений в таблиці 2 (шкала – 100 балів):

Таблиця 2

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
		Диференційований залік
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно

8.7. Дані з усіх видів педагогічного контролю фіксуються у відомостях за спеціальною формою та в індивідуальному плані підвищення кваліфікації слухача. У відомості обліку успішності підвищення кваліфікації слухачів, обліковій картці слухача та в додатку до свідоцтва про підвищення кваліфікації визначається підсумковий результат (середнє значення оцінок за даними вихідного контролю, диференційованого заліку та захисту випускних робіт).

8.8. Слухачам за умови успішного завершення підвищення кваліфікації видаються документи:

– посвідчення встановленого зразку (навчання за професійними програмами (довгострокове, короткострокове);

– сертифікат або довідка Університету за встановленою формою (інші види підвищення кваліфікації –

Підставою для видачі документів є відомості обліку успішності підвищення кваліфікації слухачами.

8.9. За організацію і стан педагогічного контролю в Університеті

відповідають директори Інститутів і начальник навчального відділу.

За зміст педагогічного контролю, проведення й облік їхніх результатів відповідають кафедри (куратори / куратори-тьютори).

8.10. Стан і результати педагогічного контролю розглядається на засіданнях кафедр не менше одного разу на рік, на засіданнях наукових рад Інститутів – не менше один раз на два роки.

9. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

9.1. Основними видами забезпечення навчального процесу при підвищенні кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти є нормативне, наукове, методичне, інформаційне.

9.2. **Нормативне забезпечення** навчального процесу містить:

– Закони України, нормативні акти Кабінету Міністрів, МОНмс України, Президії НАПН України (розділ 2);

– Документи Університету: накази ректора, Положення, навчальні програми та плани, відомості, протоколи обліку результатів підвищення кваліфікації та ін. (розділи 7,8);

9.3. **Наукове забезпечення** підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти здійснюється в рамках держбюджетних, кафедральних та ініціативних НДР, а також проведення/участь у наукових, науково-практичних конференціях, семінарах та ін., публікації результатів у спеціалізованих виданнях тощо. Координація НДР, сприяння впровадженню результатів покладається на Науково-дослідний інститут ППО Університету.

9.4. **Дидактичним та науково-методичним забезпеченням** навчального процесу є: підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, інформаційно-освітні ресурси Інтернету, монографії та наукові статті з певних проблем, НМК, а також роздатковий матеріал за всіма видами занять та комплекти наочних матеріалів, презентації та ін. У навчальному процесі використовуються підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, за умов рекомендації МОНмолодьспорт України або науково-методичною радою Університету, вченою радою інститутів та Університету.

9.5. **Якісне методичне забезпечення** підвищення кваліфікації окремих категорій слухачів досягається розробленням навчально-методичних комплексів, структура яких може містити: нормативну (професійна програма, навчальний план) та методичну частини.

9.6. Методична частина містить: орієнтований перелік випускних робіт, питання для підготовки до диференційованого заліку, а також низку методичних вказівок/рекомендацій за різними аспектами навчального процесу.

9.7. **Інформаційне забезпечення** підвищення кваліфікації включає (комп'ютеризацію, інтернетизацію, формування інформаційно-освітнього середовища (далі – ІОС) Університету, а з другого боку – інформаційно-освітні ресурси кафедр, наукової бібліотеки.

9.8. Формування ІОС Університету передбачає, у першу чергу, наявність системи веб-сайтів (Університету, Інститутів, кафедр тощо), структуровану систему інформаційно-освітніх ресурсів та чітких правил їх використання.

9.9. Застосування інформаційних засобів і ІКТ у навчальному процесі передбачає їх, по-перше, у достатній кількості (графопроєктори, мультипроєктори, інтерактивні дошки та ін.) і, по-друге, їх грамотне педагогічне виправдане застосування в навчанні. Практично жодне заняття не має проходити без відповідного інформаційного забезпечення.

9.10. Для інформаційного забезпечення навчального процесу застосовуються:

- відео-технології – подання інформації за допомогою кодоскопів, проєкторів, мультипроєкторів, кіноапаратури;
- контролюючі технології – (комп'ютерне тестування), антиплагіат тощо;
- пошукові системи;
- технології дистанційного навчання та ін.

9.12. Інформатизація керованої самостійної роботи слухачів на дистанційному етапі підвищення кваліфікації здійснюється шляхом формування персональних (групових) веб-середовищ, їх наповненням структурованою навчальною інформацією й контролем за результатами її вивчення.

9.13. До засобів комунікації відносяться: комп'ютерна мережа, електронна пошта, телефонний зв'язок, телефакс, телетайп, супутниковий

зв'язок, факс-модем. Правила й організація користування засобами комунікації в навчальних цілях визначаються спеціальною інструкцією.

9.14. Наукова бібліотека Університету, яка є складовою мережі освітянських бібліотек, здійснює якісне оперативне бібліотечно-бібліографічне обслуговування учасників навчально-виховного процесу. Функціонує відповідно до положення про наукову бібліотеку Університету.

9.15. Інформатизація освітньої діяльності в Університеті здійснюється відповідна до програми (наказу ректора).

9.16. Стан інформаційного забезпечення навчального процесу розглядається не менше одного разу на рік на засіданнях структурних підрозділів (кафедр, центрів, лабораторій) та вчених радах Університету / Інститутів.

10. УЧАСНИКИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

10.1. В Університеті при підвищенні кваліфікації слухачів до учасників навчально-виховного процесу відносяться:

- науково-педагогічні та наукові працівники;
- слухачі;
- допоміжний персонал.

10.2. Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи в Університеті проводять навчальну, методичну, наукову та організаційну діяльність. Робочий час науково-педагогічних і наукових працівників становить 36 годин на тиждень.

10.3. Науковий працівник – особа, яка за основним місцем роботи в Університеті та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію.

10.4. Слухач – особа, яка підвищує кваліфікацію в Університеті, отримує додаткові чи окремі освітні послуги, а також особи, що навчаються на підготовчих курсах.

10.5. Допоміжний персонал – категорійні спеціалісти, старші лаборанти, завідувачі навчальними лабораторіями, методисти, технічно обслуговуючий персонал та ін.

10.6. Права та обов'язки всіх категорій учасників навчально-виховного процесу визначаються Конституцією України, Трудовим законодавством, Законом України «Про вищу освіту», а також розробленими на їх основі посадовими інструкціями.

10.8. Планування та організація роботи науково-педагогічних працівників Університету визначається положенням «Про організацію навчального процесу у вищому державному навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» та «Інструкцією з планування й обліку навчального навантаження науково-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти»

10.9. Права та обов'язки слухачів.

Права слухача:

– користуватися бібліотекою, інформаційними фондами кафедр і центрів, послугами структурних підрозділів Інституту;

– ознайомлюватися з програмами, навчальними та навчально-тематичними планами підвищення кваліфікації на кафедрах або в бібліотеці Інституту;

– визначати вибіркові навчальні дисципліни (модулі) в межах, передбачених програмами, робочими навчальними планами;

– відвідувати за вибором спецкурси, факультативи, тренінги та ін., які проводяться кафедрами Інституту поза навчального часу;

– брати участь у формуванні індивідуального плану підвищення кваліфікації;

– підвищувати кваліфікацію за індивідуальним планом, який відрізняється від типового, за погодженням з профілюючою кафедрою та за дозволом директора інституту;

– виконувати випускну роботу за темою, яка відрізняється від рекомендованих, за умови її узгодження з профілюючою кафедрою;

– користуватися консультаціями викладачів за встановленим розкладом або усною домовленістю з викладачем;

– брати участь у науковій, науково-методичній діяльності Інституту, конференціях, семінарах тощо;

– отримувати інформацію щодо передового педагогічного досвіду, інноваційної діяльності в системі освіти в центрах педагогічної інформації та інновацій і дистанційного навчання;

– брати участь в обговоренні і вирішенні питань вдосконалення всіх аспектів навчального процесу.

Обов'язки слухача:

– дотримуватися чинного законодавства, моральних, етичних норм;

– опановувати знання, практичні навички зі спеціальності, підвищувати свій науковий та загальнокультурний рівень;

– відвідувати заняття відповідно до розкладу та індивідуального плану підвищення кваліфікації;

– своєчасно інформувати куратора (тьютора) та деканат у випадку неможливості через поважні причини відвідувати заняття та виконувати інші заходи навчального, навчально-тематичного планів (складати заліки, захищати атестаційну роботу тощо);

– виконувати встановлені правила внутрішнього розпорядку Інституту та поведінки, правила проживання в гуртожитку;

– виконувати розпорядження старости та куратора/тьютора навчальної групи в межах їх повноважень.

11. МІЖНАРОДНЕ ОСВІТНЄ СПІВРОБІТНИЦТВО

11.1. Університет здійснює міжнародне освітнє співробітництво, укладає договори про співробітництво, встановляє прямі зв'язки з вищими навчальними закладами, науковими установами та підприємствами іноземних держав, міжнародними організаціями, фондами тощо відповідно до законодавства.

11.2. Основними напрямками міжнародного освітнього співробітництва в Університеті є:

– участь у міжнародних освітніх та наукових програмах;

– спільна видавнича діяльність;

– надання послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти, іноземним громадянам в Україні;

– залучення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників зарубіжних вищих навчальних закладів для участі у педагогічній, науково-педагогічній та науковій роботі у вищих навчальних закладах України;

– направлення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах України, на навчання до зарубіжних вищих навчальних закладах;

– сприяння академічній мобільності наукових, науково-педагогічних працівників та осіб, які навчаються;

– інші напрями і форми, що не заборонені законом.

11.3. Зовнішньоекономічна діяльність Університету проводиться відповідно до законодавства шляхом укладення договорів з іноземними юридичними та фізичними особами.

Основними напрямками зовнішньоекономічної діяльності Університету є:

– організація підготовки осіб та осіб з числа громадян України до підвищення кваліфікації за кордоном;

– провадження освітньої діяльності, пов'язаної з підвищення кваліфікації іноземних громадян, а також підготовка наукових кадрів для іноземних держав;

– організація підвищення кваліфікації за кордоном;

– виконання наукових досліджень і науково-технічних розробок, проблем підвищення кваліфікації.

12. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

12.1. Це положення набирає чинності з моменту наказу ректора Університету щодо його введення в дію. Перехідний період – 6 місяців навчальні групи слухачів, що підвищують кваліфікацію за раніше розробленими документами даним Положенням не керуються.

12.2. Коригування Положення здійснюється за результатами його апробації в навчальному процесі протягом не менше одного навчального року. Зміни, доповнення та ін. вносяться до Положення за рішенням вченої ради Університету.

ДОДАТОК І

Національна академія педагогічних наук України
Державний вищий навчальний заклад "Університет менеджменту освіти"

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Ректор _____ В.В.Олійник
(підпис)

" _____ " _____ 20____ р.
М.П.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН підвищення кваліфікації слухачів

Категорія _____
(назва категорії)

Форма навчання _____

Кафедра _____
(назва кафедри)

I. Графік навчального процесу

I етап (очний)	II етап (дистанційний)	III етап (очний)

II. Бюджет часу кредитів/годин на тиждень

Загальний _____
Тижневий: I етап _____ II етап _____ III етап _____

III. Практика - індивідуальна навчальна практика; _____ етап; _____ / _____ кред./год.

IV. Підсумковий контроль (атестація) - середня оцінка за даними вихідного контролю, диференційованого заліку і захисту випускних робіт

V. План навчального процесу

Назва навчальних модулів	Розподіл форми контролю за етапами				Кількість кредитів ECTS	Кількість годин										Розподіл кредитів ECTS за етапами		
	вхідний модульний 1	модульний 2	вихідний диференційований захист випускних робіт	загальний обсяг	аудиторних	самостійних										I	II	III
						У тому числі					Всього							
						лекції	практичні та семінарські заняття	"круглі столи", тем. дискусії, тем. зустрічі	рольові, ділові ігри, навчальні тренінги	інстр.-метод. заняття	візані заняття	конференція з обміну досвідом	інтернет-заняття (чати, форуми, конференції)	консультації	вивчення модулів			
1. Нормативні навчальні модулі																		
1. Загальна складова																		
1.1. Модуль																		
2. Функціональна (професійна) складова																		
1.2.1. Модуль																		
1.2.2. Модуль																		
1.3. Галузева (фахова) складова																		
1.3.1. Модуль																		
1.3.2. Модуль																		
2. Вибіркові навчальні модулі																		
2.1. Модуль (вибір ВНЗ)																		
2.2. Модуль (вибір слухача)																		
2.3. Модуль (вибір слухача)																		
Всього																		

Директор Інституту

(підпис)

ДОДАТОК 2

Форма №11-3.02

Національна академія педагогічних наук України
Державний вищий навчальний заклад "Університет менеджменту освіти"

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

_____ (підпис)

" ____ " _____ 20 ____ р.

М.П.

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН підвищення кваліфікації слухачів

Категорія _____ (назва категорії)

Форма навчання _____

Провідна кафедра _____
(назва кафедри)

Куратор-тьютор _____ (ПІБ)

Графік навчального процесу:

I етап (очний) _____ (привалість) _____ (дати)

II етап (дистанційний) _____ (привалість) _____ (дати)

III етап (очний) _____ (привалість) _____ (дати)

Київ - 2012

ДОДАТОК 3

Національна академія педагогічних наук України
Державний вищий навчальний заклад "Університет менеджменту освіти"

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи

_____ (підпис)

" _____ " _____ 20 _____ р.

М.П. _____

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН підвищення кваліфікації слухачів

Категорія _____
(назва категорії)

Форма навчання _____

Провідна кафедра _____
(назва кафедри)

Куратор-тьютор _____
(ПІБ)
(посада)

Графік навчального процесу:

I етап (очний)

Бюджет часу _____ кред./год. _____
(привалість) (дати)

II етап (дистанційний)

Бюджет часу _____ кред./год. _____
(привалість) (дати)

III етап (очний)

Бюджет часу _____ кред./год. _____
(привалість) (дати)

Київ - 2012

1.1.1. Навчально-тематичний план I етапу (очного)

Назва навчальних та змістових модулів (ЗМ), тем	Кількість кредитів ЕCTS	Фактично виділено	Загальна кількість годин	у тому числі аудиторних								форма контролю	кафедри, викладачі														
				лекції	практичні та семінарські заняття	"Круглі столи", тем. дискусії, тем. зустрічі	рольові, ділові ігри, навчальні тренінги	інструктивно-методичне заняття	спекурс	візитні заняття	консультації			самостійна робота													
Модуль 1																											
ЗМ 1.1.																											
Тема 1.1.1.																											
Тема 1.1.2.																											
ЗМ 1.2.																											
Тема 1.2.1.																											
...																											
ЗМ 1.3.																											
Тема 1.3.1.																											
...																											
Модуль 2																											
ЗМ 2.1.																											
Тема 2.1.1.																											
Тема 2.1.2.																											
ЗМ 2.2.																											
Тема 2.2.1.																											
...																											
ЗМ 2.3.																											
Тема 2.3.1.																											
...																											
Разом:																											
					</																						

1.2. Навчально-тематичний план II етапу (дистанційного)

Назва навчальних та змістових модулів (ЗМ), тем	Кількість кредитів ECTS	Фактично виділено	Загальна кількість год	у тому числі						форма контролю	кафедри, викладачі, викладачі-консультанти			
				дистанційних		самостійних								
				Інтернет-заняття (чати, форуми, конференції)	консультації	визначення	написання	виконання роботи	індивідуальна			навчальна	спільна	самостійна робота
Модуль 3														
ЗМ 3.1.														
Тема 3.1.1.														
Тема 3.1.2.														
ЗМ 3.2.														
Тема 3.2.1.														
...														
ЗМ 3.3.														
Тема 3.3.1.														
...														
Модуль 4														
ЗМ 4.1.														
Тема 4.1.1.														
Тема 4.1.2.														
ЗМ 4.2.														
Тема 4.2.1.														
...														
ЗМ 4.3.														
Тема 4.3.1.														
...														
Разом:														

Зав. кафедрою _____

(підпис)

(під)

ДОДАТОК 4

Університет менеджменту освіти НАПН України

Форма _____

Інститут _____
Кафедра _____

ВІДОМІСТЬ ОБЛІКУ РЕЗУЛЬТАТІВ ТЕСТУВАННЯ № ____

« ____ » _____ 201__ р.

Категорія _____

Форма навчання _____

Форма контролю _____

(вхідний, модульний 1, модульний 2, вихідний)

Куратор-тьютор _____

№	ПІБ слухача	№ індивід. плану	Оцінки		
			бал	національна	ЄКТС
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

Куратор-тьютор _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Примітка:

1. Відомість ведеться куратором-тьютором для кожного виду тестування.
2. Переведення балів в оцінки (національна шкала та ЄКТС) проводиться за спеціальною таблицею.

Документ кафедри.

ДОДАТОК 5

Університет менеджменту освіти НАПН України

Форма _____

Інститут _____

Кафедра _____

ЗАЛКОВА ВІДОМОСТЬ № ____

« ____ » _____ 201__ р.

Категорія _____

Форма навчання _____

Форма контролю _____

(іспит, диференційований залік)

Викладач _____

Куратор-тьютор _____

№	ПІБ слухача	№ індивід. плану	Оцінки		Підпис викладача
			національна	ЄКТС	
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					

Директор (заступник) Інституту _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Примітка:

1. Відомість веде викладач (куратор-тьютор), що приймає диференційований залік.
2. Відомість здається в ректорат по закінченню диференційованого заліку. Документ дирекції.

ДОДАТОК 6

Університет менеджменту освіти НАПН України

Форма № Н-9.05

Інститут _____
Кафедра _____

ПРОТОКОЛ № _____ від « _____ » _____ 201__ р.

ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ВИПУСКНИХ РОБІТ СЛУХАЧІВ

Категорія _____
Куратор-тьютор навчальної групи _____

Присутні:

Голова _____

Члени:

1. _____ (ПІБ)

2. _____ (ПІБ)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові слухача	№ індивіда. плану	Тема випускної роботи	ОЦІНКИ			
				Наукового керівника		комісії	
				бали	націон.	ЄКТС	націон. ЄКТС
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							

Голова комісії _____
 (підпис, прізвище, ініціали)

Члени:
 1. _____
 (підпис, прізвище, ініціали)

2. _____
 (підпис, прізвище, ініціали)

ДОДАТОК 7

Університет менеджменту освіти НАПН України

Форма № Н-5.03

Інститут _____
Кафедра _____

ВІДОМІСТЬ ОБЛІКУ УСПІШНОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СЛУХАЧІВ № ____

« ____ » _____ 201__ р.

Категорія _____

Форма навчання _____

Форма підсумкового контролю _____

Загальна кількість годин _____

Куратор-тьютор _____

№ з/п	ІБ слухача	№ індивід. плану	Оцінки				
			Вихідний контроль	Диференц. залік	Захист випускних робіт	Підсумкова	
1.			бал	націон.	націон.	національна	ЄКТС
2.							
3.							
4.							
5.							

Куратор-тьютор _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Директор (заступник) Інституту _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Примітка:

1. Відомість ведеться куратором-тьютором за результатами вихідного тестування, диференційованого заліку та захисту випускних робіт.
2. Підсумкова оцінка – середнє значення зазначених вище оцінок.
3. Здається в дирекцію не пізніше, ніж через три дні після захисту випускних робіт.

ДОДАТОК 8

Університет менеджменту освіти НАПН України РЕЦЕНЗІЯ НА ВИПУСКНУ РОБОТУ СЛУХАЧА

Слухач _____

(Прізвище, ініціали)

Група _____

Тема роботи _____

Дата отримання

« _____ » _____ 20 ____ р.

Рецензент _____

№ з/п	Критерії оцінювання	Кількість балів*
1	Актуальність теми, достатність її обґрунтування	
2	Міра розкриття теми	
3	Професійна й практична спрямованість роботи	
4	Упровадження результатів роботи	
5	Якість оформлення роботи	

Примітка: *Максимальна кількість балів за кожним із критеріїв – 20 балів

Загальна характеристика роботи, зауваження та рекомендації:

Оцінка роботи (загальна кількість балів): _____

« _____ » _____ 20 ____ р.

(підпис рецензента)

ДОДАТОК 9

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДІВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Інститут _____

Кафедра _____

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН підвищення кваліфікації слухача

Форма навчання _____

Система організації навчального процесу _____

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН підвищення кваліфікації слухача

Слухач _____
(прізвище, ім'я, по-батькові слухача)

Група _____
(назва категорії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту

«__» _____ 20__ р.

Київ – 201__

I. Настановні дані

Місце роботи _____

посада _____

Адреса: робоча (індекс, обл., місто, вул., буд.) _____

тел/факс _____

E-mail _____

Web-сайт _____

домашня (індекс, обл., місто, вул., буд., тел/факс) _____

E-mail _____

моб. тел. _____

Логін _____ Пароль _____

II. Вибіркова частина

Випускна робота (тема, бюджет часу) _____

Науковий керівник (П.І.Б., посада, кафедра, E-mail) _____

Індивідуальна навчальна практика (тема, об'єкт, бюджет часу) _____

Керівник навчальної практики (П.І.Б., посада, кафедра, E-mail) _____

Модулі за вибором слухача _____

Викладачі-консультанти _____

III. План-графік підвищення кваліфікації

I етап (очний)	_____	_____	_____
II етап (дистанційний)	_____	_____	_____
III етап (очний)	_____	_____	_____
IV. Контрольні заходи			
1. Вхідний контроль	_____	_____	_____
2. Модульний 1	_____	_____	_____
3. Модульний 2	_____	_____	_____
4. Вихідний контроль	_____	_____	_____
5. Диференційований залік	_____	_____	_____
6. Захист випускної роботи	_____	_____	_____

V. Хід виконання навчального плану

Назва модулів, змістових модулів	Кіл-сть год.	відмітка про виконання
I етап		
Модуль 1		
ЗМ1		
ЗМ2		
ЗМ3		
Модуль 2		
ЗМ4		
ЗМ5		
ЗМ6		
Модуль 3		
ЗМ7		
ЗМ8		
ЗМ9		
Разом		
II етап		
Модуль 4		
ЗМ10		
ЗМ11		
ЗМ12		
Модуль 5		
ЗМ10		
ЗМ11		
ЗМ12		
Разом		
III етап		
Модуль 6		
ЗМ10		
ЗМ11		
ЗМ12		
Модуль 7		
ЗМ10		
ЗМ11		
ЗМ12		

VI. Успішність підвищення кваліфікації

Підсумкова оцінка – середнє значення оцінок за результатами вихідного контролю, диференційованого заліку та захисту випускної роботи.

Форма контролю	Оцінки	
	бал	націон. ECTS
Вихідний		
Диференційований залік		
Захист випускної роботи		
Підсумкова оцінка		

Слухач _____ (підпис) _____ (ПІБ)

Куратор-тьютор _____ (підпис) _____ (ПІБ)

– виконувати встановлені правила внутрішнього розпорядку Інституту та поведінки, правила проживання в гуртожитку; виконувати розпорядження старости та куратора/тьотора навчальної групи в межах їх повноважень.

VIII. Довідкова інформація

1. Адреса:

04053, м. Київ, вул. Артема, 52-А, корпус III
тел. (044) 481-38-00
факс (044) 484-35-60

2. E-mail:

Приймальня ректора УМО rectorumo@ukr.net
rector@umo.edu.ua

kafedu@cippe.edu.ua

Кафедра дистанційної освіти
тел. (044) 481-38-42 (каб. 22)
Куратор-тьотор _____
E-mail, тел. _____

3. Сайти:

Міністерство освіти і науки України mon.gov.ua
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» umo.edu.ua
Інститут відкритої освіти УМО ivo.umo.edu.ua
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти УМО cippe.umo.edu.ua
Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників УМО ipro.dn.ua
Віртуальне середовище навчальної групи dn.mdu.net.ua/ku/umo12
Модульне тестування di.cippe.edu.ua/distant

Права слухача:

- користуватися бібліотекою, інформаційними фондами кафедр і центрів, послугами структурних підрозділів Інституту;
- ознайомлюватися з програмами, навчальними та навчально-тематичними планами підвищення кваліфікації на кафедрах або в бібліотеці Інституту;
- визначати вибіркові навчальні дисципліни (модулі) в межах, передбачених програмами, робочими навчальними планами;
- відвідувати та вибором спецкурсів, факультативів, тренінгів та ін., які проводяться кафедрами Інституту поза навчального часу;
- брати участь у формуванні індивідуального плану підвищення кваліфікації;
- підвищувати кваліфікацію за індивідуальним планом, який відрізняється від типового, за погодженням з профільною кафедрою та за дозволом директора інституту;
- виконувати випускну роботу за темою, яка відрізняється від рекомендованих, за умови її узгодження з профільною кафедрою;
- користуватися консультаціями викладачів за встановленим розкладом або усною домовленістю з викладачем;
- брати участь у науковій, науково-методичній діяльності Інституту, конференціях, семінарах тощо;
- отримувати інформацію щодо передового педагогічного досвіду, інноваційної діяльності в системі освіти в центрах педагогічної інформації та інновацій і дистанційного навчання;
- брати участь в обговоренні і вирішенні питань вдосконалення всіх аспектів навчального процесу.

Обов'язки слухача:

- дотримуватися чинного законодавства, моральних, етичних норм;
- опанувати знання, практичні навички зі спеціальності, підвищувати свій науковий та загальнокультурний рівень;
- відвідувати заняття відповідно до розкладу та індивідуального плану підвищення кваліфікації;
- своєчасно інформувати куратора (тьотора) та деканат у випадку неможливості через поважні причини відвідувати заняття та виконувати інші заходи навчального, навчально-тематичного планів (складати заліки, захищати атестаційну роботу тощо);

Додаток В

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію очно-дистанційного
підвищення кваліфікації керівних і
педагогічних кадрів в
Центральному інституті післядипломної
педагогічної освіти

Київ – 2005

Схвалено науково-методичною радою

Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України

(Протокол № 2 від 11 травня 2005 р.)

Рецензенти:

Л.І.Даниленко, проректор ЦПППО з науково-методичної роботи та міжнародних зв'язків, кандидат педагогічних наук, доцент

В.В.Дивак, проректор ЦПППО з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент

В.А.Семиченко, проректор ЦПППО з наукової роботи, доктор психологічних наук, професор

Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти /За заг. ред. В.В.Олійника – К.: ЦПППО, 2005. – 40 с.

«Положення» – нормативний документ, який визначає основи організації очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти. Може використовуватися обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти при розробці аналогічних Положень.

© В.В.Олійник, В.О.Гравіт, С.В.Антошук,
А.Л.Кліменко, Т.І.Сябрук, 2005
© ЦПППО, 2005

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

«Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти» регламентує систему організаційних заходів, які спрямовані на реалізацію змісту підвищення кваліфікації відповідно до програм і освітніх стандартів (державних, галузевих, навчального закладу).

«Положення» розроблено на основі законів України в галузі освіти: «Про освіту» від 23 травня 1991 р.; «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 р.; «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 р.; «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 р.; Державної програми «Вчитель», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.02 р. № 379, «Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004 – 2005 роки», затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.03 р. № 1494, «Національної доктрини розвитку освіти», затвердженої Указом Президента України від 17.04.03 р. №347/2002; «Концепції розвитку післядипломної освіти в Україні», затвердженої рішенням колегії МОН України від 11 квітня 2002 р.; «Положення про дистанційне навчання», затвердженого наказом МОН України від 21 січня 2004 р. № 40; Постанови Президії АПН України від 18 грудня 2003 р., № 197; «Програми розвитку Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти та заходів щодо її реалізації (2004 – 2010 рр.)» від 19.01.2004 р. та інших нормативних актів МОН України та Інституту.

«Положення» поширюється на всіх учасників педагогічного процесу, що здійснюють та забезпечують очно-дистанційне підвищення кваліфікації слухачів.

Перелік категорій слухачів, які підвищують кваліфікацію за очно-дистанційною формою навчання, а також її основні характеристики (тривалість підвищення кваліфікації, обсяг годин та ін.) затверджує вчена рада Інституту. Рішення набуває чинності за наказом ректора.

2. ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

2.1. Загальні положення

Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації – різновид дистанційного навчання, організаційно-педагогічна модель, яка припускає оптимальне поєднання переваг очного та дистанційного навчання.

Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації дає можливість:

- значно збільшити тривалість підвищення кваліфікації без відриву слухачів від виконання професійних обов'язків;
- підвищити рівень та якість самостійної роботи слухачів;
- розвивати інформаційну культуру слухачів на базі широкого застосування у навчанні сучасних інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій.

Необхідність переходу до дистанційного навчання в галузевих системах підвищення кваліфікації обумовлена вимогами таких нормативних документів, як Державна програма «Вчитель»; «Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004 – 2006 рр.», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 18.03.2002 р. № 379 та від 23.09.2003 р. № 1494 , а також Постанова Президії АПН України від 18.12.2003 р. № 197.

Наукове обґрунтування доцільності переходу в освітній діяльності Інституту до очно-дистанційного підвищення кваліфікації виконано співробітниками ЦППО в межах держбюджетної теми НДР «Зміст і організація дистанційної післядипломної освіти» (0199U004318).

Очно-дистанційна організація навчального процесу апробована в Інституті в 2002 – 2003 рр. під час підвищення кваліфікації трьох категорій слухачів (директорів ПТНЗ, завідувачів районних (міських) відділів освіти, завідувачів районних методкабінетів), а також в 9 обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти (2003 – 2004 рр.).

Різні аспекти очно-дистанційного підвищення кваліфікації слухачів обговорювалися на засіданнях вченої ради Інституту, науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня.

2.2. Основні поняття та терміни

Дистанційне навчання – це цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається, в основному, при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, створеному за педагогічними та інформаційними технологіями.

Дистанційне навчання – прогресивна педагогічна технологія, яка відрізняється від традиційних рядом істотних ознак: доступність та комфортність навчання; особистісна орієнтованість: свобода вибору змісту, часу, темпу, форм та методів навчання; модульність структури змісту та організації навчального процесу; застосування в навчанні сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж; видозміненні функції викладача (тьютор).

Технологія дистанційного навчання – сукупність методів та засобів навчання і управління, що забезпечують проведення навчального процесу на відстані на основі використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій.

Основні технології дистанційного навчання:

- *кейс-технологія* – вид дистанційної технології навчання, яка заснована на використанні наборів (кейсів) текстових, аудіо-візуальних та мультимедійних навчально-методичних матеріалів для їх самостійного вивчення слухачами, при організації регулярних консультацій у викладачів (тьюторів) традиційним або дистанційним способом;
- *ТВ-технологія* – вид дистанційної технології навчання, що базується на використанні систем телебачення для доставки слухачам навчально-методичних-матеріалів та організації регулярних консультацій у викладачів (тьюторів);
- *мережана технологія* – вид дистанційної технології навчання, що базується на використанні мереж телекомунікації для забезпечення слухачів навчально-методичними матеріалами та інтерактивної взаємодії між викладачем (тьютором).

Принципи дистанційного навчання:

1. Пріоритетність психолого-педагогічних, соціальних, санітарно-гігієнічних підходів до всіх аспектів навчання.
2. Модульний підхід до конструювання змісту та організації навчального процесу.
3. Максимально можлива інтеграція змісту.
4. Сформованість інформаційного простору навчання.
5. Підготовленість особистості до навчання.
6. Активний зворотний зв'язок.
7. Гуманістичність, мобільність навчання, неантагоністичність існуючим формам навчання.

Очно-дистанційне підвищення кваліфікації – одна з форм дистанційного навчання, яка оптимально поєднує принципи, методи та засоби очного та дистанційного навчання.

Види забезпечення очно-дистанційного підвищення кваліфікації: нормативне; науково-методичне; кадрове; системотехнічне; матеріально-технічне.

Системотехнічне забезпечення включає апаратне, телекомунікаційне, програмне, інформаційне.

Інформаційно-освітнє середовище дистанційного навчання – сукупність навчальних матеріалів, засобів їх розробки, зберігання, передачі та доступу до них, які використовуються в дистанційних технологіях навчання.

Тьютор – в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очно-дистанційним підвищенням кваліфікації – це куратор навчальної групи, який здійснює підтримку та супровід процесу підвищення кваліфікації.

Модуль (навчальний) – автономна організаційно-методична структура навчальної інформації, яка включає дидактичні цілі, логічно завершений зміст, методичні вказівки щодо його вивчення та систему контролю.

В системі підвищення кваліфікації модулі залежно від обсягу навчальної інформації можуть бути: великими (до 1 кредиту); середні (від 0,5 до 1 кредиту); малими (менш як 0,5 кредиту).

В межах модуля навчальний матеріал поділяється на дрібніші структурні одиниці (теми та ін.), які мають окремі дидактичні цілі та зміст, що забезпечує їх досягнення.

Гіпертекст – текст із вставленими в нього словами (командами) розмітки, які посилаються на інші місця цього тексту, інші документи, картинки тощо.

Мультимедія – поєднання спеціальних апаратних засобів і програмного забезпечення, що дає змогу на якісно новому рівні сприймати, переробляти і надавати різноманітну інформацію: текстову, графічну, звукову, анімаційну, телевізійну тощо.

Телеконференція – тематична дискусійна група. Всі повідомлення, які відправляються в групу, з часом стають доступними всім читачам конференції. Телеконференції використовуються для відкритого обговорення різноманітних тем.

Дистанційний курс – це інформаційний продукт, який є достатнім для забезпечення дистанційного навчання за окремою навчальною дисципліною.

Провайдер – постачальник послуг Інтернету. Фірма, яка займається підключенням користувачів до Інтернету (через комутовані лініями зв'язку мережі та ін. способами) та надає додаткові послуги в цій сфері (наприклад, доступ до поштової скриньки, серверу новин тощо).

Web-сайт – це однозначно ідентифіковані в мережі одна або декілька Web-сторінок, на яких розміщена певна інформація, доступна для перегляду за допомогою браузерів.

Web-сторінка – окремий документ у World Wide Web. Як правило, написаний на мові HTML. Web-сторінка може містити текст, графіку, звуковий супровід, анімацію та інші мультимедійні об'єкти, а також гіперпосилання.

Web-портал – це Web-сайт, який пропонує великий спектр ресурсів та послуг, таких як: електронна пошта, форум, пошукові машини, он-лайн магазини та ін.

Комп'ютерна мережа – це система розподіленої обробки інформації між комп'ютерами за допомогою засобів зв'язку.

Web-сервер – комп’ютер або програма, які призначені для обробки запитів від програм-клієнтів. Сервери звичайно забезпечують роботу мережеских служб, але іноді можуть використовуватися і в межах одного комп’ютера. На відміну від звичайних програм, які запускаються, виконують окремі завдання і завершують роботу, програма-сервер запускається раніше і знаходиться у пасивному стані очікування запитів. Опрацювавши отриманий запит, сервер очікує наступний.

Модем – це пристрій для обміну цифровою інформацією між комп’ютерами через аналогову телефонну лінію.

Електронна пошта – мережана служба, яка дає змогу обмінюватися текстовими електронними повідомленнями через Internet. Сучасні можливості електронної пошти дають можливість також надсилати документи HTML та приєднані файли най різноманітніших типів. У наш час електронна пошта є одним з най швидкіших видів зв’язку.

2.3. Основи організації очно-дистанційного підвищення кваліфікації

Типова організація очно-дистанційного підвищення кваліфікації містить три етапи.

Перший етап – організаційно-настановна сесія. Форма навчання – очна.

Основні завдання етапу:

ознайомлення слухачів з організацією, порядком та змістом підвищення кваліфікації;

проведення занять переважно настановного характеру для інформаційного та методичного забезпечення самостійної роботи слухачів;

інформування слухачів про основні напрями державної політики в сфері освіти, ознайомлення з передовим досвідом професійної діяльності.

Основний зміст етапу:

прийом слухачів та їх оформлення;

вхідний контроль;

інструктивно-методичні заняття;

зустріч з керівниками освіти;

заняття, спецкурси за вибором , факультативи та ін. ;
виїзні заняття;
консультації;
конференція з обміну досвіду.

Другий етап – дистанційний. Форма навчання – дистанційна.

Основне завдання етапу – якісне забезпечення та супровід самостійної роботи слухачів з використанням технологій дистанційного навчання.

Основний зміст етапу:

керована самостійна робота слухачів;
всі види консультування;
поточний контроль;
навчальний практикум;
виконання атестаційної роботи.

Третій етап – залікова сесія. Форма навчання – очна.

Основні завдання етапу:

систематизація знань та вмінь слухачів;
оцінювання індивідуальної успішності навчання слухачів;
виявлення ступеня задоволення слухачів результатами підвищення кваліфікації.

Основний зміст етапу:

вихідний контроль;
оглядові заняття;
консультування;
атестація;
підсумкове анкетування.

Типову структуру змісту підвищення кваліфікації слухачів за очно-дистанційною формою навчання наведено в додатку 1.

Конкретний зміст етапів підвищення кваліфікації для кожної категорії слухачів визначається відповідними навчальними програмами, а послідовність та порядок їх вивчення – навчальними та навчально-тематичними планами.

На всіх етапах підвищення кваліфікації необхідно створювати умови для використання в навчанні сучасних інформаційних, комп'ютерних та Інтернет-технологій.

3. ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Основними документами планування навчального процесу є: графіки та програми підвищення кваліфікації, навчальні та навчально-тематичні плани; розклад занять.

Графіки підвищення кваліфікації використовуються під час розробки навчальних планів і є їх частиною. В них зазначається тривалість підвищення кваліфікації, календарні строки та обсяг навантаження (в цілому і за етапами). Розміщуються на титульних аркушах навчальних планів (додаток 2). Складаються кафедрами для кожної категорії слухачів на основі «Планів-графіків підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти на ___ рік».

Пропозиції кафедр, деканату до «Плану-графіка ...» подаються в навчальний відділ за встановленою формою та у встановлені строки.

Програми підвищення кваліфікації (надалі – *програми*) визначають науково-обґрунтований зміст навчання та вимоги до рівня знань і вмінь слухачів. Розробляються кафедрами для кожної категорії слухачів на основі кваліфікаційних характеристик та типових професійних програм (стандартів підвищення кваліфікації). Обговорюються та затверджуються у встановленому порядку.

Структура програми повинна бути модульною.

Програма складається з нормативної та варіативної частин. Нормативна частина змісту – це перелік обов'язкових навчальних модулів та видів практичних робіт із зазначенням мінімального обсягу годин, що відведено на їх засвоєння. Варіативна частина містить два переліки. Перший – перелік навчальних модулів за вибором Інституту, призначених для врахування регіональних особливостей та специфіки професійної діяльності окремих

категорій слухачів, другий – перелік спецкурсів за вибором, факультативів, тренінгів та ін., призначених для задоволення запитів та потреб слухачів.

Програми можуть бути двох видів – типові та робочі. Перші орієнтовані на достатньо тривалий період (до 3 років), другі – на один рік. Робочі програми розробляються з урахуванням конкретних ситуацій та необхідності ознайомлення слухачів із змінами у структурі та змісті професійної діяльності.

Навчальні плани є нормативними документами Інституту, складені на основі вимог програм та графіків підвищення кваліфікації. Вони визначають перелік навчальних модулів, послідовність їх вивчення, розподіл навчальних годин за видами занять; форми проведення контролю та атестацій. Розробляються кафедрами для кожної категорії слухачів, складаються за встановленою формою та затверджуються проректором з навчальної роботи.

Як і програми, навчальні плани можуть бути типовими та робочими. Останні складаються на рік для конкретизації планування, а також для категорій слухачів, що підвищують кваліфікацію із скороченим та подовженим порівняно з нормативним типовим терміном навчання. Робочі навчальні плани затверджує проректор з навчальної роботи.

Під час розробки навчальних планів очно-дистанційного підвищення кваліфікації слід керуватися такими нормами навчального навантаження слухачів:

на очних етапах навчання: основне – 6 акад. год / день; додаткове (спецкурси, факультативи, тренінги) – 2 акад. год / день;

на дистанційному етапі – 6 год / тиждень.

Самостійна робота слухача повинна становити не менш як 50 % від встановленої загальної кількості годин.

Структура типового навчального плану містить три блоки: соціо-гуманітарних модулів; професійно-орієнтованих та фахових модулів; заходів щодо організації, контролю та атестації (додаток 2).

Зміст блоку соціо-гуманітарних модулів повинен бути орієнтований на удосконалення та оновлення знань і вмінь слухачів з правових, економічних, соціогуманітарних, політологічних та ін. аспектів їх професійної діяльності, а

зміст блоку професійно-орієнтованих та фахових модулів – на здобуття додаткових знань і вмінь відповідно до вимог професійних кваліфікаційних характеристик.

Навчально-тематичні плани складаються кафедрами на кожний етап очно-дистанційного підвищення кваліфікації на основі програми та навчальних планів із врахуванням поточних змін ситуації. Обговорюються та затверджуються в установленому порядку, подаються в навчальний відділ не пізніше ніж за 10 днів до початку занять (додаток 3).

Розклад занять разом з навчальним планом, навчальними програмами та навчально-тематичними планами є основним документом, що регулює навчальну роботу в інституті.

Складається деканатом факультету за встановленою формою, затверджується деканом. Доводиться до відома викладачів не пізніше ніж за три дні до початку занять.

Обов'язкові заняття плануються на першу половину навчального дня ($9^{00} - 13^{20}$), додаткові – на другу ($14^{30} - 16^{00}$).

За узгодженням з кафедрами та деканом факультету допускається проведення занять за окремими темами в потоці (2 – 3 навчальні групи).

Зміни у затвердженому розкладі дозволяються лише з дозволу декана і, як правило, у виняткових випадках. Про всі зміни деканат інформує викладачів, старост навчальних груп та проректора з навчальної роботи негайно.

Для переходу на очно-дистанційну форму підвищення кваліфікації слухачів з кредитно-модульною організацією навчального процесу в контексті Болонського процесу необхідно:

рішенням вченої ради Інституту встановити величину кредиту в годинах, а також їх кількість на весь період підвищення кваліфікації по кожній категорії слухачів;

з урахуванням встановленої кількості кредитів за категоріями слухачів змінити структуру нормативних документів щодо планування навчального процесу (програм; навчальних, навчально-тематичних планів та ін.);

розробити перелік та зміст уніфікованих модулів, застосування яких у навчанні можливо для низки категорій слухачів;

для кожного кредиту розробити тести педагогічного контролю, організацію їх застосування.

4. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

На очних етапах підвищення кваліфікації основними формами реалізації навчального процесу є: лекції, семінари, практичні (виїзні) та індивідуальні заняття, конференції з обміну досвідом, «круглі столи», тренінги, контрольні заходи, консультації, самостійна робота.

Форми занять визначаються кафедрами. Перевага надається інтерактивним формам організації навчання.

Лекція – вид навчального заняття, призначеного, насамперед, для ознайомлення слухачів з основним змістом відповідних модулів. Можуть бути ввідними, настановними, оглядовими тощо.

Лекції проводяться лекторами: професорами, доцентами Інституту, а також провідними науковими працівниками та спеціалістами, запрошеними для проведення занять. Кандидатури лекторів, які не входять до штатного розпису, мають бути затверджені деканом за поданням завідувачів відповідних кафедр.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, коли викладач організує активне обговорення проблеми за попередньо визначеними питаннями. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою. План семінару розробляє кафедра, вона ж забезпечує підготовку слухачів щодо його проведення. Проводиться в аудиторіях (звичайних, спеціалізованих та ін.) з однією навчальною групою.

Практичне заняття – вид навчального заняття, коли викладач організує обговорення слухачами базових теоретичних положень навчальних модулів; формує вміння і навички їх практичного застосування. Проводиться в аудиторіях (звичайних, спеціалізованих) та в комп'ютерних класах. Можуть проводитися з половиною навчальної групи. Поділ навчальних груп на підгрупи має бути відображений в навчально-тематичних планах.

Інструктивно-методичне заняття – вид практичного заняття, що проводиться для ознайомлення слухачів з організацією та порядком проведення підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання, змістом навчання (програми та ін.), порядком проведення педагогічного контролю та атестації, загальними вимогами до змісту, якості та оформлення атестаційних робіт. На занятті слухачі обирають теми атестаційних робіт і складають індивідуальні плани підвищення кваліфікації (додаток 7).

Конкретну структуру та зміст заняття визначає кафедра. План проведення заняття розробляє куратор, затверджує завідувач кафедри.

Інструктивно-методичні заняття за погодженням із завідувачем бібліотеки Інституту доцільно проводити з використанням можливостей читального залу (методичне, дидактичне, комп'ютерне, телекомунікаційне забезпечення).

Виїзні заняття – вид навчальних занять, основним змістом яких є ознайомлення слухачів із передовим досвідом різних аспектів їх професійної діяльності. Проводяться відповідно до навчальних, навчально-тематичних планів та розкладу занять. План проведення виїзного заняття розробляє кафедра, затверджує декан факультету. Об'єкт виїзного заняття визначає деканат з урахуванням пропозицій кафедри, він же погоджує з керівництвом об'єкта організацію та порядок його проведення. Керує виїзним заняттям куратор (тьютор) навчальної групи. До його проведення на умовах погодинної оплати залучається персонал об'єкта.

Індивідуальне навчальне заняття проводиться з окремим слухачем з метою підвищення рівня його підготовки та розкриття його індивідуальних творчих здібностей.

Організуються кафедрою за окремим графіком з урахуванням індивідуального плану підвищення кваліфікації слухача.

Обсяг індивідуальних навчальних занять визначається навчальним, навчально-тематичним планами та індивідуальним планом підвищення кваліфікації слухача.

Конференція з обміну досвідом – це інтерактивний вид заняття, основним змістом якого є обговорення попередньо підготовлених доповідей слухачів з актуальних проблем їхньої професійної діяльності, власного передового досвіду.

Тема конференції визначається робочою програмою та навчально-тематичним планом. План підготовки та проведення конференцій розробляє кафедра, керує заняттями завідувач кафедри. У конференції беруть участь провідні викладачі кафедр, у тому числі куратор (тьютор) навчальної групи.

Конференція слухачів проводиться на заключному етапі організаційно-настановної сесії.

«Круглий стіл» – це інтерактивний вид навчального заняття, основним змістом якого є спільне з викладачами обговорення актуальних та важливих інноваційних аспектів професійної діяльності слухачів.

Тема «круглого стола» визначається робочою програмою та навчально-тематичним планом. План проведення та забезпечення розробляє кафедра.

В проведенні «круглих столів» беруть участь професори, доценти кафедр, а також запрошені ведучі вчені та спеціалісти у сфері обговорюваних проблем.

Консультація – вид навчального заняття, коли слухач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення конкретних положень чи аспектів їх практичного використання.

Консультація проводиться за встановленим кафедрою розкладом або за усної домовленості з викладачем. Фіксується в журналі консультацій кафедри.

Самостійна робота слухача є основним засобом засвоєння змісту програм підвищення кваліфікації. Організується і всебічно забезпечується на всіх етапах підвищення кваліфікації.

Зміст самостійної роботи слухача та її обсяг визначається програмами підвищення кваліфікації, навчальними та навчально-тематичними планами, методичними матеріалами, а також завданнями та вказівками викладача за конкретними модулями.

На очних етапах підвищення кваліфікації самостійна робота слухача може проходити в бібліотеці (читальній залі), в закріплених аудиторіях, комп'ютерних класах, центрах та на кафедрах, а також у гуртожитку.

На дистанційному етапі підвищення кваліфікації основними видами навчальної роботи є: консультування (дистанційне); виконання завдання навчального практикуму; виконання атестаційної роботи; поточний педагогічний контроль успішності навчання (дистанційний).

Самостійна робота – основний вид навчальної роботи слухача на дистанційному етапі. Зміст самостійної роботи слухача визначається програмами підвищення кваліфікації, навчально-тематичними планами на етап, вказівками і завданнями кафедр. Організацію самостійної роботи визначає слухач із врахуванням «Методичних рекомендацій щодо організації самостійної роботи слухача на дистанційному етапі підвищення кваліфікації», які розробляються на кафедрах (творчим колективом), і особливостей професійної діяльності.

Якісне і всебічне забезпечення самостійної роботи слухачів – найважливіша задача наукової і методичної роботи кафедр, структурних підрозділів Інституту. Структура і зміст методичного і дидактичного забезпечення подані в розділі 6 даного «Положення».

Консультування слухачів (дистанційне) проводиться як за їх запитом, так і при необхідності за ініціативи викладачів. Може здійснюватися в режимі реального часу (синхронно) та з затримкою відповідей у часі (асинхронно) з використанням всіх засобів зв'язку (Інтернет, електронна і звичайна пошти, телефон, факс тощо). Організується деканатом за технічної підтримки Центру дистанційного навчання.

Консультації зараховуються у відповідних журналах кафедр із зазначенням фактично витраченого часу на їх проведення.

Навчальний практикум – обов'язковий компонент самостійної роботи слухача на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Має на меті отримання слухачем професійних навичок, умінь, а також навичок дослідницької роботи.

Залежно від категорії слухачів практикум може бути: методичним, управлінським, науково-дослідним та ін. Може проводитися для апробації слухачем положень (розробок) його атестаційної роботи.

Вид практикуму встановлює кафедра. Завдання на практикум, організаційно-методичні вказівки щодо його проведення видає слухачеві науковий керівник на консультації (індивідуальному занятті). Тема практикуму зазначається в індивідуальному плані підвищення кваліфікації слухача.

За результатами практикуму слухач складає звіт, який може оформлюватися як у вигляді самостійного документа, так і в якості одного з додатків до атестаційної роботи. Типову форму і загальні вимоги до оформлення звіту практикуму визначає деканат, а вимоги до змісту – кафедра.

Виконання атестаційної роботи – головна задача самостійної роботи слухача на дистанційному етапі навчання. Її рівень та якість є основними показниками успішності слухача під час підвищення кваліфікації.

Вид атестаційної роботи (проект, випускна творча робота тощо) для кожної категорії слухачів визначає рада факультету з урахуванням обґрунтованих рекомендацій кафедр.

Вимоги до структури, змісту, рівня, оформлення атестаційної роботи, рекомендації щодо її написання визначаються спеціальною методикою, розгляд та затвердження якої проводиться в установленому порядку.

Переліки рекомендованих слухачам тем атестаційних робіт розробляють і своєчасно коригують кафедри. Допускається написання слухачем атестаційної роботи за власною обраною темою, яка погоджена з науковим керівником.

Керівництво написанням слухачем атестаційної роботи здійснює науковий керівник, який призначається за рішенням кафедри. За ним закріплюється не більш як п'ять слухачів окремої навчальної групи. До наукового керівництва слухачів дозволяється залучати викладачів інших кафедр, які є спеціалістами за тематикою атестаційних робіт. Обов'язки наукового керівника встановлюються спеціальною інструкцією (положенням).

Тема атестаційної роботи і дані наукового керівника зазначаються в індивідуальному плані підвищення кваліфікації слухача.

5. ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА АТЕСТАЦІЯ

Педагогічний контроль – необхідний компонент навчального процесу, що забезпечує зворотний зв'язок, визначення рівня досягнення слухачем завдань підвищення кваліфікації та діагностику навчального процесу. Типову структуру і зміст системи педагогічного контролю та атестації наведено в додатку 4.

Основними видами педагогічного контролю є: вхідний, вихідний, поточний, самоконтроль.

Вхідний контроль призначено для визначення стартового рівня знань та умінь слухачів. Проводиться під час прибуття слухачів на навчання (в період організаційно-настановної сесії) методом комп'ютерного тестування за двома тестами. Один тест має соціально-гуманітарну спрямованість, другий – професійну. Оптимальна кількість завдань в тесті – 30.

Організує та керує ходом контролю тьютор навчального групи, технічне забезпечення здійснює відділ діагностики та корекції навчального процесу.

Результати вхідного контролю доводяться до відома слухачів, фіксуються в його індивідуальному плані підвищення кваліфікації, використовуються для конкретизації змісту навчання.

Вихідний контроль призначено для оцінювання результатів підвищення кваліфікації кожним слухачем. Проводиться в період залікової сесії методом комп'ютерного тестування за тестами вхідного контролю з іншим розміщенням завдань. Організація та забезпечення такі самі, як при вхідному контролі.

Поточний контроль проводиться з метою визначення успішності самостійної роботи слухачів і спонукання їх до регулярної роботи протягом дистанційного етапу підвищення кваліфікації. Здійснюється шляхом тестування слухачів за тестами професійної спрямованості для даної категорії слухачів. Частоту тестування, зміст тестів визначає кафедра. Як правило, кожний тест відповідає змісту певної кількості модулів (частині програми підвищення кваліфікації).

При переході Інституту на кредитно-модульну організацію навчального процесу частота тестування слухачів на дистанційному етапі підвищення кваліфікації має відповідати кількості кредитів, встановлених для даної категорії.

До введення в експлуатацію другої черги комп'ютерної мережі Інституту (другий Web-сайт, додаткові Інтернет-адреси тощо) допускається спрощений варіант організації поточного контролю. Кожному слухачеві видається дискета, яка містить контрольні тести та інструкцію щодо порядку відповідей на завдання тесту, черговості й організації їх надсилання на адресу Інституту.

Перевірку та оцінювання відповідей контрольних тестів здійснює тьютор. Результати повідомляються слухачеві електронною поштою чи іншим доступним йому засобом. Оцінка вписується у відповідну графу індивідуального плану підвищення кваліфікації слухача.

За необхідності тьютор має право запросити слухача для співбесіди з використанням Інтернет-технологій (в синхронному чи асинхронному режимах).

Завдання для тестів розробляються, апробуються та затверджуються відповідними кафедрами. Керує роботою щодо розробки тестів та їх підготовкою до контролю деканат через відділ діагностики та корекції навчального процесу.

Самоконтроль призначено для самооцінювання слухачами ефективності особистої навчальної роботи щодо засвоєння змісту модулів (тем) програми. З цією метою у навчально-методичних комплексах (навчальних посібниках тощо) для кожного модуля передбачаються питання для самоконтролю. Найбільша ефективність самоконтролю забезпечується спеціальними програмами в структурі дистанційних модулів.

Комплексний залік – форма підсумкового контролю, яка полягає в оцінюванні засвоєння слухачем навчальних модулів на підставі результатів поточного і вихідного контролю та результатів виконання навчального практикуму і атестаційної роботи. Входить у структуру атестації слухачів,

планується і забезпечується профілюючими кафедрами, проводиться, як правило, тьютором навчальної групи.

За результатами комплексного заліку оформлюється відомість встановленої форми.

Підсумкове анкетування слухачів – один із способів опитування слухачів для отримання статистичних даних про їх відношення до різних аспектів підвищення кваліфікації (змісту, організації, забезпечення тощо), виявлення рівня задоволеності результатами навчання.

Дані підсумкового анкетування використовуються для діагностики очно-дистанційного підвищення кваліфікації слухачів, корекції змісту, організації, методів навчання тощо.

Анкетування організується деканатом факультету за спеціально розробленими анкетами на заключному етапі залікової сесії. Обробку анкет здійснює відділ діагностики і корекції навчального процесу. Узагальнені результати за встановленою формою і в встановленому порядку доводяться до проректорів, декана факультету і завідувачів кафедр.

Атестація має на меті визначення фактичної відповідності рівня підготовки слухача вимогам програм підвищення кваліфікації та видачі за результатами атестації посвідчення встановленого зразка. Включає два етапи: підготовчий і захист слухачами атестаційних робіт.

До підготовчого етапу входять: вхідний контроль, комплексний залік, рецензування атестаційних робіт.

Результати підготовчого етапу оформлюються у вигляді відомості встановленої форми про допуск слухачів до захисту атестаційних робіт.

Відомості готує деканат, заповнює і підписує тьютор, затверджує декан факультету. Вони є підставою для допуску слухачів до захисту атестаційних робіт.

Захист слухачами атестаційних робіт – заключний етап підвищення кваліфікації. Організується деканатом, здійснюється комісією, яка призначається наказом ректора. Склад комісії: голова (професор, доцент) та два члени, в тому числі тьютор навчальної групи.

Результати захисту визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», оформлюються протоколом засідання комісії, який підписує голова та її члени. Протокол передається в деканат і є підставою для видачі слухачам посвідчення про підвищення кваліфікації.

Атестаційні роботи після їх захисту зберігаються 1 рік в деканаті, а потім утилізуються у встановленому порядку. Окремі роботи, які мають наукову та практичну цінність, за рекомендацією комісії можуть передаватися на тимчасове зберігання до бібліотеки Інституту та Центру педагогічної інформації та інновацій.

6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Типову структуру навчально-методичного та дидактичного забезпечення навчального процесу визначає рада факультету, а її конкретне наповнення – кафедри.

Основу навчально-методичного забезпечення, як правило, становлять відповідні комплекси двох видів: основний – на певну категорію слухачів в цілому та на окремі модулі чи їх групу.

Основу дидактичного забезпечення становлять: підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, роздаткові матеріали, комплекти наочних засобів тощо.

Варіант типової структури навчально-методичного і дидактичного забезпечення наведено в додатку 5.

Якісне і всебічне навчально-методичне і дидактичне забезпечення навчального процесу – основний напрям наукової і методичної роботи викладачів, кафедр та інших структурних підрозділів Інституту.

Навчально-методичні та дидактичні матеріали можуть бути друкованими або в електронному вигляді. Їх розробка та видання здійснюється відповідно до планів роботи кафедр і «Плану роботи Інституту на ___ рік» під загальним керівництвом проректора з науково-методичної роботи та міжнародних зв'язків.

Методичні та дидактичні матеріали зберігаються на кафедрах, у бібліотеці, центрах педагогічної інформації та інновації, дистанційного навчання. Допуск до них слухачів здійснюється у встановленому порядку.

Стан навчально-методичного і дидактичного забезпечення навчального процесу має періодично обговорюватися на засіданнях кафедр, ради факультету і вченої ради Інституту.

Пріоритетним є методичне і дидактичне забезпечення самостійної роботи слухачів на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Його основу становлять стислі тексти змісту основних модулів, різні методичні рекомендації (з організації самостійної роботи, виконання атестаційних робіт, навчального практикуму тощо) та інші розробки кафедр. Можуть бути в друкованому вигляді і на компакт-дискетах (дискетах).

Компакт-диск – один з основних видів інформаційних ресурсів, який призначений для якісного методичного та дидактичного забезпечення підвищення кваліфікації кожного слухача. Структуру та зміст інформації на компакт-диску визначає кафедра. Порядок виготовлення компакт-дисків та їх придбання слухачами визначає деканат.

7. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Учасниками навчально-виховного процесу при очно-дистанційній формі підвищення кваліфікації є:

- науково-педагогічні працівники Інституту;
- слухачі;
- працівники кафедр і центрів Інституту: ст. лаборанти, методисти, спеціалісти, начальники центрів та ін.

Права та обов'язки науково-педагогічних працівників визначені законом України «Про вищу освіту» (ст. 51, 52), «Положенням про кафедри» та функціональними обов'язками.

Права слухача:

- користуватися бібліотекою, інформаційними фондами кафедр і центрів, послугами структурних підрозділів Інституту;
 - ознайомлюватися з програмами, навчальними та навчально-тематичними планами підвищення кваліфікації на кафедрах або в бібліотеці Інституту;
 - визначати вибіркові навчальні дисципліни (модулі) в межах, передбачених програмами, робочими навчальними планами;
 - відвідувати за вибором спецкурси, факультативи, тренінги та ін., які проводяться кафедрами Інституту поза навчального часу;
 - брати участь у формуванні індивідуального плану підвищення кваліфікації;
 - підвищувати кваліфікацію за індивідуальним планом, який відрізняється від типового, за погодженням з профільюючою кафедрою і з дозволу декана факультету;
 - виконувати атестаційну роботу за темою, яка відрізняється від рекомендованих, за умови її узгодження з профільюючою кафедрою;
 - користуватися консультаціями викладачів за встановленим розкладом або усною домовленістю з викладачем;
 - брати участь у науковій, науково-методичній діяльності Інституту, конференціях, семінарах тощо;
 - отримувати інформацію щодо передового педагогічного досвіду, інноваційної діяльності в системі освіти в центрах педагогічної інформації та інновацій і дистанційного навчання;
 - брати участь в обговоренні і вирішенні питань вдосконалення всіх аспектів навчального процесу.
- Обов'язки слухача:
- дотримуватися чинного законодавства, моральних, етичних норм;
 - опановувати знання, практичні навички зі спеціальності, підвищувати свій науковий та загальнокультурний рівень;
 - відвідувати заняття відповідно до розкладу та індивідуального плану підвищення кваліфікації;

- своєчасно інформувати куратора (тьютора) та деканат у випадку неможливості через поважні причини відвідувати заняття та виконувати інші заходи навчального, навчально-тематичного планів (складати заліки, захищати атестаційну роботу тощо);
- виконувати встановлені правила внутрішнього розпорядку Інституту та поведінки, правила проживання в гуртожитку;
- виконувати розпорядження старости та куратора (тьютора) навчальної групи в межах їх повноважень.

8. ПЛАНУВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ ВИКЛАДАЧІВ

Робочий час викладача визначається обсягом його навчальних, методичних, наукових та організаційних обов'язків у поточному навчальному році, відображених в індивідуальному плані роботи.

Тривалість робочого часу викладача з повним обсягом обов'язків становить не більше ніж 1548 год на навчальний рік при середній тривалості 36 год на тиждень.

Планування робочого часу викладача здійснюється на поточний навчальний рік і відображується в індивідуальному плані.

При визначенні індивідуальних планів роботи професорсько-викладацького складу завідувач кафедри повинен враховувати особливості кожного виду роботи і забезпечувати оптимальне використання творчого потенціалу кожного викладача.

Індивідуальні плани складаються всіма штатними викладачами та сумісниками, розглядаються на засіданні кафедри і підписуються зав. кафедрою.

Хід виконання індивідуальних планів викладачів повинен систематично перевірятися шляхом обговорення на засіданнях кафедри з критичним оцінюванням якості виконання за кожним видом робіт, вимогою особистого пояснення кожним виконавцем причин низької якості, несвоєчасності виконання або невиконання роботи, передбаченої планом.

Наприкінці навчального року завідувач кафедри зобов'язаний оцінити

якість виконання індивідуального плану роботи кожним викладачем і зробити відповідний запис у розділі «Висновки про виконання».

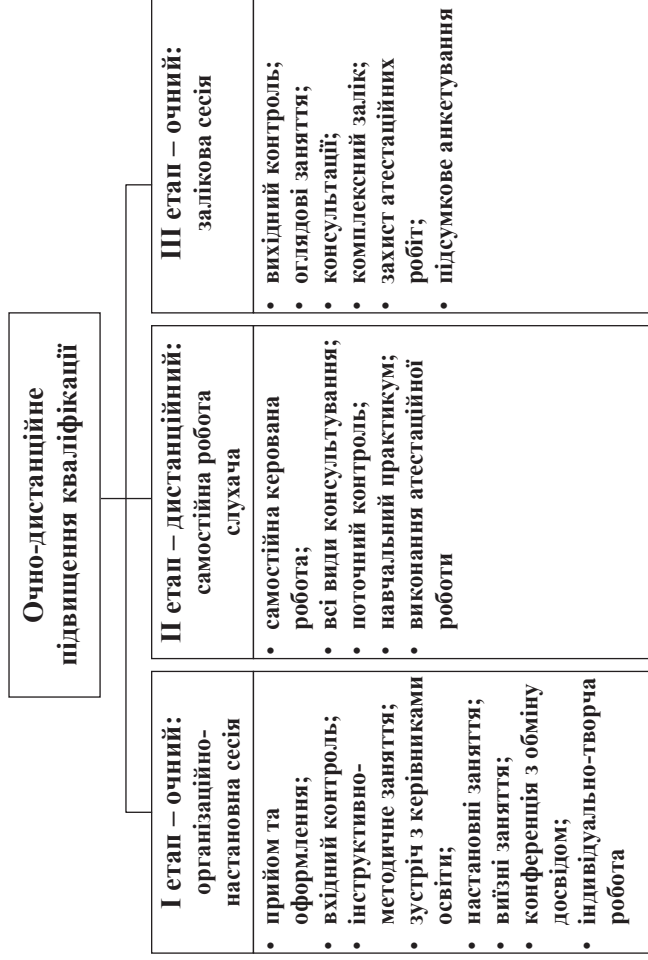
Під час підведення підсумків навчального року на засіданні кафедри питання про виконання індивідуальних планів професорсько-викладацьким складом є одним з основних.

Розрахунок навантаження викладачів здійснюється відповідно до «Положення про норми часу для планування і обліку навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи науково-педагогічних працівників ЦППО АПН України», схваленого вченою радою Інституту (Протокол № 9 від 15.12.04 р.) та затвердженого ректором (додаток 8).

ДОДАТКИ

Додаток 1

ТИПОВА СТРУКТУРА ЗМІСТУ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СЛУХАЧІВ

ЗРАЗОК НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

«ПОГОДЖЕНО»

Декан факультету підвищення кваліфікації _____

« ____ » _____ 200__ р.

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти

Кафедра професійної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчальної роботи _____

« ____ » _____ 200__ р.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ
за очно-дистанційною формою навчання

Графік навчального процесу:

I етап (очний): 21.03 – 26.03.2005 р. - 54 год
II етап (дистанційний): 01.04 – 25.09.2005 р. - 108 год
III етап (очний): 26.09 – 01.10.2005 р. - 54 год
Разом - 216 год

Затверджено
на засіданні кафедри професійної освіти
Протокол № ____ від « ____ » _____ 200__ р.

Пояснювальна записка

Навчальний план є нормативним документом Інституту, який визначає структуру, перелік та обсяг навчальних процедур підвищення кваліфікації директорів ППНЗ за очно-дистанційною формою навчання. Навчальний план затверджується проректором Інституту.

Тривалість навчання за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації – 6 місяців і обсяг навчального навантаження – 216 год.

Навчальний план передбачає дві форми навчання: очну та дистанційну. Структура плану є блочно-модульною.

Блок соціально-гуманітарних модулів містить перелік навчальних модулів, зміст яких розрахований на удосконалення та оновлення знань і вмінь з правових, економічних, політологічних, управлінських, соціогуманітарних та інших питань професійної діяльності слухачів.

Блок професійно-орієнтованих та фахових модулів містить перелік навчальних модулів, зміст яких розрахований на здобуття додаткових знань і вмінь, відповідно до вимог професійно-кваліфікаційних характеристик директорів ППНЗ; здобуття додаткових знань і вмінь з новітніх досягнень у галузі освіти та виховання.

Блок заходів з організації, контролю та атестації містить перелік заходів інструктивно-методичного характеру, видів контролю та форм атестації.

Підвищення кваліфікації слухачів за очно-дистанційною формою навчання проводиться в три етапи:

Перший етап – організаційно-настановна сесія (один тиждень, 54 год).

Основним змістом організаційно-настановної сесії є: проведення різних видів і форм навчальної роботи з ознайомлення слухачів з організацією та порядком підвищення кваліфікації, засвоєння навчальної інформації за модулями. На даному етапі проводиться вхідний педагогічний контроль.

Другий етап – дистанційний (розрахований на 22 тижні, 108 год). Дистанційний етап передбачає самостійну роботу слухачів без відриву від місяця роботи. Основним змістом дистанційного етапу є: вивчення слухачами рекомендованої літератури з блоків та модулів професійної програми, проходження навчального практикуму та написання атестаційної роботи. На даному етапі проводиться поточний контроль.

Третій етап – залікова сесія (один тиждень, 54 год). Основним змістом залікової сесії є: проведення різних видів і форм занять, підготовка слухачів до атестації, атестація, захист атестаційних робіт. На даному етапі проводиться вхідний контроль.

	Кількість годин за етапами												Усього		
	Організаційно - настановна сесія (очно)				Дистан- ційний етап				Залікова сесія (очно)						
	в тому числі				в тому числі				в тому числі						
	Лекції	Акт. види занять	Індив. зан.	Контроль	Загальна кільк. год.	Загальна кільк. год.	Самост. робота	Контроль	Лекції	Акт. види занять	Індив. зан.	Контроль			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	15
1. Блок соціально-гуманітарних модулів															
1.1. Філософія і соціологія освіти. Ділова українська мова	8	4	2	2		2	2								10
1.2. Економічний розвиток України: теорія та практика						2	2		6	2	2	2	2	2	8
1.3. Професійно-технічна освіта України: стратегія розвитку	8	4	2	2					4	2	2	2	2	4	4
1.4. Нормативно-правове забезпечення ППО						4	4		4	2	2	2	2	8	8
1.5. Інформаційні технології в управлінні ПТНЗ	8		4	4		4	4							12	12
1.6. Відкрита освіта і дистанційне навчання	6		4	2		4	4							10	10
1.7. БЖД та екологія	4		2	2		4	4		4	2	2	2	2	12	12
2. Блок професійно-орієнтованих та фахових модулів															
2.1. Сутність та зміст діяльності директора ПТНЗ	2		2			4	4		6	4	2	4	2	12	12
2.2. Управління педагогічним процесом в ПТНЗ	4	2		2		4	4		4	4	4	4	4	12	12
2.3. Система методичної роботи у ПТНЗ						4	4		6	2	2	2	2	10	10

ЗМІСТ

I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2.4. Актуальні проблеми управління ПТНЗ. Інноваційний менеджмент	2		2			4	4		6	2	2	2		12
2.5. Психологічні основи педагогічного менеджменту						4	4		6		4	2		10
2.6. Конференція з обміну досвідом	4		4											4
2.7. Навчальний практикум						18	18							18
3. Блок заходів з організації, контролю та атестації														
3.1. Інструктивно-методичне заняття	6		2	4					6		2	4		12
3.2. Вхідний контроль	2				2									2
3.3. Поточний контроль						10		10						10
3.4. Вихідний контроль									2			2		2
3.5. Комплексний залік									2			2		2
3.6. Виконання атестаційних робіт						36	36							36
3.7. Захист атестаційних робіт									2		2			2
Разом	54	10	24	18	2	98	88	10	54	12	18	18	6	216

Зав. кафедри професійної освіти _____

ЗРАЗКИ ТЕМАТИЧНИХ ПЛАНІВ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ЕТАПАМИ

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
Кафедра професійної освіти

«ПОГОДЖЕНО»

Декан факультету підвищення
кваліфікації

« _____ » _____ 200__ р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчальної
роботи

« _____ » _____ 200__ р.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

організаційно-настановної сесії
підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ

(I ЕТАП)

(21.03 – 26.03.2005 р.)

Форма навчання – очна

№ з/п	Зміст	Кількість годин				П.І.П. викладачів	
		Загальна к-сть год.	Лекції	Акт. види зан.	Інд. роб.		Контроль
1	2	3	4	5	6	7	8
Блок соціально-гуманітарних модулів							
1	Філософія і соціологія освіти. Ділова українська мова	6					
	1.1. Філософія сучасної освіти		2		2		
	1.2. Соціологічні основи управління освітою						
2	Професійно-технічна освіта: стратегія розвитку	8					
	2.1.Пріоритетні напрями розвитку системи освіти в Україні на сучасному етапі				2		
	2.2. Професійно-технічна освіта: стратегія розвитку				2	2	
	2.3. Управління якістю професійно-технічної освіти				2		
3	Нормативно-правове забезпечення ПТО	6					
	3.1. Нормативно-правове забезпечення ПТО		2		2		
	3.2.Законодавчі основи забезпечення діяльності закладів освіти і науки та практика їх застосування				2		
4	Інформаційні технології в управлінні ПТНЗ	4					
	4.1. Інформаційні та телекомунікаційні технології в управлінні ПТНЗ				2	2	
5	БЖД та екологія	4					
	5.1. Основи безпеки життєдіяльності в ПТНЗ				2	2	
6	Відкрита освіта і дистанційне навчання	6					
	6.1. Розвиток і функціонування систем відкритої освіти в Україні і за кордоном				2		
	6.2. Основи дистанційного навчання в післядипломній освіті				2	2	

1	2	3	4	5	6	7	8
Блок професійно-орієнтованих та фахових модулів							
1	Сутність та зміст діяльності директора ПТНЗ	2					
	1.1. Особливості управління виховною системою ПТНЗ			2			
2	Управління педагогічним процесом в ПТНЗ	4					
	2.1. Проблеми стандартизації ПТО України		2		2		
	Модернізація змісту професійно-технічної освіти						
3	Актуальні проблеми управління ПТНЗ. Інноваційний менеджмент	2					
	3.1. Формування управлінських навичок директора ПТНЗ			2			
	3.2. Конференція з обміну досвідом	4		4			
Блок заходів з організації, контролю та атестації							
1	Інструктивно-методичне заняття	6		2	4		
2	Вхідний контроль	2				2	
	Разом	54	6	28	18	2	2

Куратор (тьютор) групи _____

Зав. кафедри професійної освіти _____

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
Кафедра професійної освіти

«ПОГОДЖЕНО»
Декан факультету підвищення
кваліфікації

« _____ » _____ 200__ р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з навчальної
роботи

« _____ » _____ 200__ р.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дистанційного етапу

підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ

(II ЕТАП)

(01.04 – 25.09.2005 р.)

Форма навчання – дистанційна

Київ – 2005

Зміст	Кількість годин		П.І.ІІ викладача-консультанта, наук. керівника
	Самостійна робота слухачів	Поточний контроль	
Блок соціально-гуманітарних модулів			
1. Філософія і соціологія освіти. Українознавство. Ділова українська мова	2	Тест 1 – 3	
2. Професійно-технічна освіта України: стратегія розвитку	4		
3. Економічний розвиток України: теорія та практика	4		
4. Нормативно-правове забезпечення ПТО	4		
5. Інформаційні технології в управлінні ППНЗ	2		
6. БЖД та екологія	4		
7. Відкрита освіта і дистанційне навчання	4		
Блок професійно-орієнтованих та фахових модулів			
1. Сутність та зміст діяльності директора ППНЗ	4	Тест 2 – 6	
2. Управління педагогічним процесом в ППНЗ	4		
3. Система методичної роботи в ППНЗ	4		
4. Актуальні проблеми управління ППНЗ. Інноваційний менеджмент	4		
5. Психологічні основи педагогічного менеджменту	4		
6. Навчальний практикум	18		
Блок заходів з організації, контролю та атестації			
1. Поточний контроль		10	
2. Написання атестаційних робіт	36		
Разом	98	10	

Куратор (тьютор) групи _____

Зав. кафедри професійної освіти _____

АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти

Кафедра професійної освіти

«ПОГОДЖЕНО»

Декан факультету підвищення
кваліфікації

« ____ » _____ 200__ р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчальної
роботи

« ____ » _____ 200__ р.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

залікової сесії

підвищення кваліфікації директорів ІТНЗ

(III ЕТАП)

(26.09 – 01.10.2005 р.)

Форма навчання – очна

Київ – 2005

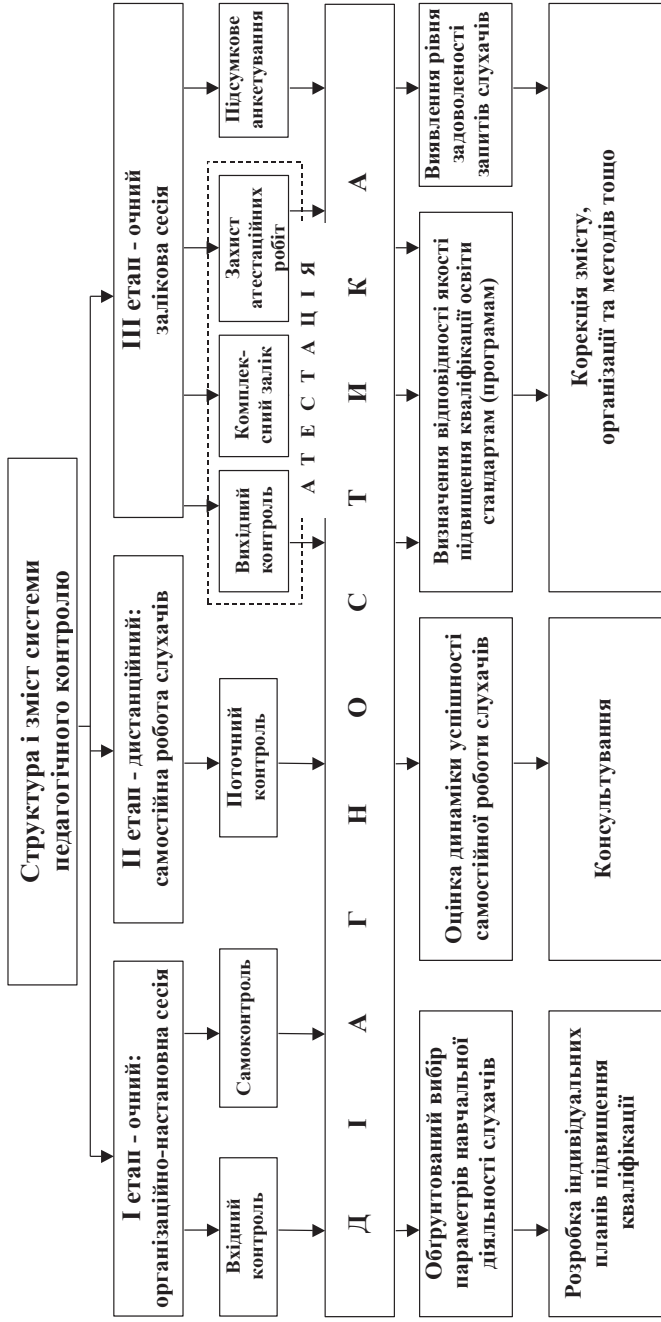
№ з/п	Зміст	Кількість годин					П.І.П. викладачів
		Загальна к-сть год.	Лекції	Акт. види зан.	Інд. роб.	Контроль	
1	2	3	4	5	6	7	8
Блок соціально-гуманітарних модулів							
1	Філософія і соціологія освіти. Ділова українська мова	4					
	1.1. Українська мова і ділове мовлення в управлінській сфері			2	2		
2	Економічний розвиток України: теорія та практика	4					
	2.1. Соціально-економічні аспекти розвитку ПТО в сучасних умовах (вітчизняний та зарубіжний досвід)			2	2		
3	Інформаційні технології в управлінні ПТНЗ	2					
	3.1. Інформаційна культура директора ПТНЗ			2	2		
4	БЖД та екологія	4					
	4.1. Проблеми енергозбереження та екології у ПТНЗ						
Блок професійно-орієнтованих та фахових модулів							
1	Сутність та зміст діяльності директора ПТНЗ	6					
	1.1. Формування основ культури міжособистісного та професійного спілкування керівних кадрів ПТНЗ			2	2		
	1.2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи директора ПТНЗ			2			
2	Управління педагогічним процесом у ПТНЗ	4					
	2.1. Функції управління та особливості їх реалізації в діяльності директора ПТНЗ			2			
	2.2. Аналіз стану професійної підготовки в ПТНЗ			2			
3	Система методичної роботи в ПТНЗ	6					
	3.1. Методична робота як засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу		2				

1	2	3	4	5	6	7	8
	3.2. Створення інноваційного освітнього простору в ПТНЗ			2	2		
4	Актуальні проблеми управління ПТНЗ. Інноваційний менеджмент	6					
	4.1. Методологічні засади ефективності управління		2				
	4.2. Управління інноваційною освітньою діяльністю в ПТНЗ			2	2		
5	Психологічні основи педагогічного менеджменту	6					
	5.1. Психологічні умови підвищення ефективності управління			2	2		
	5.2. Соціально-психологічні методи в управлінні закладами освіти			2			
	Блок заходів з організації, контролю та атестації						
1	Інструктивно-методичне заняття	6		2	4		
2	Вихідний контроль	2				2	
3	Залік	2				2	
4	Захист атестаційних робіт	2				2	
	Разом	54	4	26	18	6	

Куратор (тьютор) групи _____

Зав кафедри професійної освіти _____

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОМУ ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ

**ВАРІАНТ ТИПОВОЇ СТРУКТУРИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО І ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

<p>1. Навчально-методичний комплекс очно-дистанційного підвищення кваліфікації</p> <p>_____</p> <p>зміст (категорія)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нормативна частина; • професійна програма; • збірник педагогічних тестів; • методичне забезпечення; • додатки 	<p>2. Навчально-методичні комплекси модулів</p> <p style="text-align: right;">Зміст</p> <p>1. Тема 1. _____ <i>назва</i> _____</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пояснювальна записка; • типовий навчально-тематичний план; • програма теми; • література; • питання для самоконтролю <p>Тема 2. _____ <i>назва</i> _____</p>
<p>3. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи слухачів</p> <p>4. Методичні рекомендації щодо виконання завдань навчального практикуму</p> <p>5. Методичні рекомендації щодо виконання атестаційних робіт слухачів</p>	
<p>6. Дидактичне забезпечення</p> <p style="text-align: right;">Зміст</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підручники, навчальні посібники тощо в друкованому та електронному вигляді; • конспекти лекцій, матеріали семінарів, спецкурсів, «круглих столів» та ін.; • інформаційні ресурси Інтернету, компакт-диски, дискети тощо. 	

ЗРАЗОК БЛАНКА РЕЦЕНЗІЇ НА АТЕСТАЦІЙНУ РОБОТУ СЛУХАЧА

проект, бізнес-план, випускна творча робота
(потрібно підкреслити)

Слухач _____

Група _____

Тема роботи _____

Дата отримання «__» _____ 200__ р.

Рецензент _____
(вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

1. Обґрунтування актуальності та значущості обраної теми

2. Аналіз стану проблеми та творчі розробки

3. Впровадження розробок (об'єкт впровадження, результати, доцільність тощо)

4. Загальна характеристика роботи (науково-методичний рівень, практична спрямованість, вірогідність результатів та ін.)

5. Зауваження та рекомендації щодо вдосконалення роботи

6. Загальна оцінка

«__» _____ 200__ р. _____
(підпис рецензента)

Додаток 7

ЗРАЗОК ТИПОВОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СЛУХАЧІВ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
АПН УКРАЇНИ

www.cipre.edu.ua.net
(04053, м. Київ, вул. Артема, 52-А,
тел. 211-39-65, телефакс 244-50-96)

Центр педагогічних інновацій та інформації – infocenter@cipre.edu.ua.net
Центр дистанційного навчання – pscenter@cipre.edu.ua.net

«Затверджую»

Декан факультету підвищення кваліфікації

« ____ » _____ 200__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
очно-дистанційного підвищення кваліфікації

Слухача _____
Група _____

1. Наставовні дані

Місце роботи, посада _____
Адреса: _____
робота (індекс, тел./факс, E-mail, Інтернет) _____
домашня (індекс, тел./факс, E-mail, Інтернет) _____

Тема атестаційної роботи _____
Тема практикуму (повна назва) _____

Науковий керівник (кафедра, посада) _____

2. План-графік підвищення кваліфікації

№ з/п	Заходи	Термін виконання кількістю год.	Види контролю	Оцінка
2.1	І етап - організаційно-настановна сесія (очно) • аудиторні заняття	7 - 11.02. 36	Вхідний <i>Тест 1</i> <i>Тест 2</i>	<u>добре</u> <u>задов.</u>
2.2	II етап - дистанційний • самостійна робота: - модуль 2 ÷ 8; • проходження навчального практикуму; • виконання атестаційної роботи	<u>21.02 - 16.06</u> <u>11.04 - 13.04</u> 18 <u>весь період</u> 36	Поточний <i>Тест 1</i> <i>Тест 2</i> <i>Тест 3</i>	<u>добре</u> <u>добре</u> <u>відмінно</u>
2.3	III етап - залікова сесія (очно) • аудиторні заняття; • допуск до атестації: – комплексний залік; – оцінювання атестаційної роботи рецензентом; • атестація – захист атестаційної роботи (оцінювання)	<u>12.09 - 16.09</u> 54 14.09 15.09 13.09 16.09	Вхідний <i>Тест 1</i> <i>Тест 2</i>	<u>відмінно</u> <u>добре</u> Зараховано «добре» «відмінно»

Слухач _____ (підпис)
Куратор _____ (підпис)
(гільзот)

**ВИТЯГ З «ПОЛОЖЕННЯ ПРО НОРМИ ЧАСУ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ І
ОБЛІКУ НАВЧАЛЬНОЇ, МЕТОДИЧНОЇ, НАУКОВОЇ ТА
ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЦППО АПН УКРАЇНИ»**

№ з/п	Види робіт	Норми часу для розрахунку навчальної роботи, (год)	Примітка
1	2	3	4
1	Приймання заліків, передбачених навчальним планом	0,25 год на одного слухача	
2	Проведення індивідуальних консультацій зі слухачами, що навчаються за дистанційною формою з використанням телекомунікації та інших засобів зв'язку	1 год на одного слухача кожному викладачеві, що проводить консультацію	3 обов'язковим обліком в журналах консультацій кафедр
3	Проведення вхідного, поточного та вихідного контролю методом тестування зі слухачами, що навчаються за дистанційною формою	1 год на один тест із 30 питань	Види контролю та кількість тестів визначаються навчальними планами та програмами
4	Організаційно-навчальна робота зі слухачами, що навчаються за дистанційною формою (координаторство, тьюторство), в т.ч. аналіз успішності навчання	6 год на тиждень в період сесії; 2,5 год на тиждень в міжсесійний період відповідно до навчального плану	
5	Керівництво, консультування та проведення захисту випускних творчих робіт слухачів вищих навчальних закладів післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти вищих навчальних закладів	До 7 год на одного слухача, у тому числі: 6 год керівнику роботи і по 0,33 год голові та кожному члену комісії	Кількість членів комісії – не більше ніж 3 особи
1	2	3	4

6	Рецензування випускних творчих робіт слухачів вищих навчальних закладів післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти вищих навчальних закладів	3 год рецензенту	
7	Перевірка контрольних тестів, які передбачені навчальним планом	0,25 год на один тест	Не більше ніж 2 тести при вхідному та вихідному контролі, 3 тести – при поточному контролі на весь період підвищення кваліфікації
8	Керівництво навчальною практикою, що проводиться індивідуально	2 год на кожного слухача на весь період практики	
9	Рецензування звітів про індивідуальну практику	1 год на звіт	
10	Проведення інтернет-конференцій (чату) зі слухачами	До 3 год на один чат	Кількість викладачів – не більше ніж 3 особи
11	Керівництво розробкою індивідуальних планів підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання	0,2 год на один план	

Додаток Д

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ
У ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ**

Київ – 2012

Рецензенти:

Г.А.Дмитренко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та управління персоналом ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

О.М.Спірін, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

Олійник В.В.

Положення про запровадження Європейської кредитно-трансферної системи у вищі навчальні заклади післядипломної педагогічної освіти / В. В. Олійник,

В. О. Гравіт, Л. Л. Ляхоцька та ін.; за заг. ред. В. В. Олійника. – К.: УМО, 2012.

– 38 с.

Положення визначає нормативні, організаційні та методичні засади запровадження Європейської кредитно-трансферної системи у вищі навчальні заклади післядипломної педагогічної освіти.

Описані основи підвищення кваліфікації за Європейською кредитно-трансферною системою, планування та організації навчального процесу .

Для керівників і викладачів вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти, слухачів і аспірантів.

© В. В. Олійник, В. О. Гравіт,
Л. Л. Ляхоцька, С. Ю. Хасіневич,
О. М. Самойленко, С. В. Антощук,
А. Л. Кліменко, Т. І. Сябрук, 2012.
© УМО НАПН України, 2012

ВСТУП

Обов'язковою умовою входження освіти України до європейського освітнього простору є модернізація вітчизняної вищої освіти на засадах Європейської кредитно-трансферної системи (далі – ЄКТС). Для перевірки доцільності й можливості запровадження ЄКТС в освітню діяльність вищих навчальних закладів, під керівництвом Міністерства освіти і науки України (далі – МОНУ), було проведено широкомасштабний (більш ніж 100 ВНЗ) педагогічний експеримент (2004 – 2008 рр.), який дав позитивні результати (рішення Колегії МОНУ, Протокол № 4/1-4 від 02.04.09 року).

Наказом МОНУ від 10.10.2009 р. №943, з метою забезпечення якості вищої освіти, запровадження стандартів, рекомендацій і основних інструментів Європейського простору вищої освіти після 2010 року, у вищі навчальні заклади України, починаючи з 2009/2010 навчального року, запроваджено ЄКТС та її ключові документи.

Вищі навчальні заклади післядипломної педагогічної освіти в цьому педагогічному експерименті участі не брали. Тому неправомірним є механічне перенесення результатів, висновків і рекомендацій педагогічного експерименту у вищій освіті на післядипломну освіту.

Для наукового обґрунтування доцільності й можливості запровадження ЄКТС у вищі навчальні післядипломної педагогічної освіти (далі – ВНЗ ППО), розробки відповідних організаційно-педагогічних умов і технологій в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (далі – УМО) в січні 2009 року, на замовлення НАПН України, було відкрито держбюджетну науково-дослідну роботу за темою «Організація кредитно-модульного навчання за дистанційною формою підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти» (0109U002231), розраховану на три роки (2009 – 2011 рр.).

Дослідження, проведені в межах цієї НДР, підтвердили доцільність і можливість запровадження ЄКТС у ВНЗ ППО. Результати цих досліджень покладені в основу перегляду існуючих та розробки нових практичних освітніх механізмів і технологій.

Положення про запровадження Європейської кредитно-трансферної системи у вищі навчальні заклади післядипломної педагогічної освіти (далі – Положення) розроблено в УМО НАПН України, ґрунтується на діючому законодавстві України в галузі освіти, нормативних актах МОНмолодьспорту України, результатах держбюджетної НДР (0109U002231), досвіді провідних вітчизняних і закордонних вишів та ін.

1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПОНЯТТЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

У Положенні використано терміни, які подані у Законах України «Про вищу освіту» від 17. 01. 2002 р. №2984-III та «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-V, Державному класифікаторі професій ДК 003-95, Державному класифікаторі видів економічної діяльності ДК 009-96, Комплексі нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти (додаток №1 до наказу Міносвіти України від 31.07.98 р. № 285 зі змінами та доповненнями, введеними розпорядженням Міністерства освіти і науки України від 05.03.2001 р. № 28-р), Довіднику користувача європейською кредитно-трансферною системою, затвердженою європейською Комісією 6 лютого 2009 р., листі МОНУ від 26.02.2010 р. № 1/9-119, а саме:

- *Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС)* – системний спосіб опису освітніх програм шляхом присвоєння кредитних одиниць її компонентам (дисциплінам, курсам, модулям та ін.);

- *Інформаційний пакет* – документ ЄКТС, який містить загальну інформацію про університет (інститут, факультет), назву напрямів, спеціальностей; спеціалізації; структурно-логічні схеми навчальних дисциплін, анотації методик та технологій навчання тощо. Призначений для інформування студентів/слухачів, викладачів та партнерів;

- *Кредитно-модульна система організації навчального процесу* (далі – *КМПСОНП*) – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць;

- *Кредит* – умовна одиниця виміру трудомісткості (навчального навантаження) слухача;

- **Заліковий кредит** – одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів;
- **Модуль** – задокументована завершена частина навчальної дисципліни, практики тощо, який реалізується відповідними формами навчального процесу;
- **Змістовий модуль** – логічно завершена частина навчального матеріалу (розділ навчальної програми), окремого модуля, що передбачає опанування певних знань та вмінь;
- **Модульний контроль** – вид педагогічного контролю, призначеного для оцінювання навчальних досягнень слухача з конкретного модуля або блоку модулів;
- **Результати навчання** – опис того, що слухач має знати, розуміти чи вміти після успішного закінчення процесу навчання;
- **Трансфер кредитів** – «перенесення кредитів» у розумінні визнання вищим навчальним закладом країни (чи іншої країни) кредитів і відповідних результатів навчання, одна з умов академічної мобільності слухачів.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄКТС

Метою впровадження ЄКТС у ВНЗ ППО є перехід на якісно новий рівень підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти на основі модернізації освітньої діяльності, широкого застосування в навчанні сучасних інформаційних, комп'ютерних та інтернет-технологій.

Основними завданнями запровадження ЄКТС є:

- адаптація ідей ЄКТС до ППО для забезпечення високої якості підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів освіти;
- практична реалізація системи обліку (в кредитах), модульних і структурно-функціональних підходів до вдосконалення змісту вибіркового складових навчальних планів;
- удосконалення системи педагогічного контролю та оцінювання успішності підвищення кваліфікації слухача з використання вимог ЄКТС;

- розробка нової навчальної, навчально-методичної документації, адаптованої до вимог ЄКТС, зокрема індивідуального плану підвищення кваліфікації слухача;
- розробка вимог до організації та змісту роботи кураторів/кураторів-тьюторів щодо управління реалізацій індивідуальних планів підвищення кваліфікації слухачів;
- стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних та кадрів освіти.

3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

3.1. В основу розробки Положення покладено закон України «Про вищу освіту», нормативні документів та рекомендації МОНУ:

- «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затверджене наказом МОНУ від 02.06.1993 р. № 161;
- наказ МОНУ від 07.08.2002 р. № 450 «Про затвердження норм часу для планування та обліку навчальної роботи та перелік основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів»;
- Тимчасове положення «Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців», затверджене наказом МОНУ від 23.01.2004 р. № 48;
- наказ МОНУ від 20.10.2004 р. № 812 «Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу»;
- наказ МОНУ від 30.12.2005 р. № 774 «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу»;
- «Рекомендації щодо впровадження кредитно-модульної системи у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації», затвержені наказом МОНУ від 30.12. 2005 № 774;

- наказ МОНУ від 16.10.2009 р. № 943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»;

А також:

- Довідник користувача ЄКТС 2009, Брюссель 6 лютого 2009 року;
- лист МОНУ від 29.02.2010 р. №1/9-119 «Про методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах».

3.2. Основою ЄКТС є: інформація (інформаційний пакет), кредитно-модульна система організації навчального процесу (далі – КМСОНП), педагогічний контроль і оцінювання.

У свою чергу, КМСОНП базується на модульних технологіях конструювання змісту та організації навчання, а також системі залікових одиниць (кредитах ЄКТС).

3.3. Кредити ЄКТС – одиниця виміру трудомісткості та якості навчальної роботи слухача, кількісний показник його навчального навантаження.

Ціна кредиту ЄКТС: первинна (національна) – 54 академічні години, експериментальна – 36 академічних годин, діюча з 2010 р. – 30 академічних годин.

Під час заочного, дистанційного навчання ціна одного кредиту ЄКТС може бути встановлена на рівні 25 академічних годин.

3.4. Кредити ЄКТС встановлюються модулям, складовим навчальних планів і слухачам, які повністю виконали навчальний план і одержали позитивні оцінки підсумкового контролю.

3.5. Трудомісткість навчального навантаження слухача в кредитах ЄКТС містить час, витрачений на відвідування аудиторних занять, самостійну роботу, проходження практики, виконання випускної роботи та ін.

3.6. Після успішного закінчення повного курсу навчання за відповідними навчальними планами і програмами, випускники отримують: після довгострокового підвищення кваліфікації (понад 72 год.) – свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка; після короткострокового – посвідчення або довідку (сертифікат).

3.7. Навчальний процес у ВНЗ ППО ґрунтується на принципах науковості, інноваційності, гуманізму, демократизму, наступності та безперервності, професійної та практичної направленості, незалежно від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських та релігійних організацій.

3.8. Навчальний процес у кредитно-модульній системі організовується з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін в умовах ринкової економіки.

3.9. Положення розповсюджується на ВНЗ ППО і є підґрунтям для розробки відповідних положень конкретних вищих навчальних закладів, у яких враховується специфіка та особливості освітньої діяльності.

4. ПРИНЦИПИ ТА ОСНОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄКТС

4.1. Під час запровадження ЄКТС необхідно дотримуватися таких принципів:

➤ доцільності, тобто рішення, які приймаються з різних аспектів впровадження ЄКТС. Повинні бути науково обґрунтованими, практично виконаними, відповідати цілям та завданням підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти, не суперечити законам України;

➤ системності – полягає у наявності в системі запровадження ЄКТС усіх ознак системи: структури, ієрархії компонентів, їх зв'язку та взаємообумовленості, логіки розвитку, єдності понятійного апарату та його відповідності певним наукам;

➤ кредитності – полягає в декомпозиції змісту й навчання у підвищенні кваліфікації слухачів на відносно єдині та самостійні за навчальним навантаженням частини;

➤ порівняльної трудомісткості кредитів – труднощі засвоєння слухачами змісту різних кредитів повинні бути на одному рівні та

забезпечувати виконання ними норм ЄКТС та державне визнання результатів освіти;

- модульності – полягає в конструюванні змісту підвищення кваліфікації та організації навчання на основі сучасних модульних технологій;

- індивідуальності та доступності - полягає у відповідності змісту підвищення кваліфікації інтересам та індивідуальним запитам слухачів та їх пізнавальним можливостям;

- пріоритетності змістової й організаційної самостійності та зворотного зв'язку – створенні умов організації навчання, що вимірюються та оцінюються за результатами самостійної пізнавальної діяльності слухачів;

- технологічності та інноваційності - виконанні ефективних педагогічних та інформаційних технологій, які сприяють якісній підготовці фахівців з вищою освітою та входженням в єдиний інформаційний та освітній простір;

- діагностичності: забезпеченні можливості оцінювання ступеню успішності досягнення слухачем цілей підвищення кваліфікації за ЄКТС із урахуванням особливостей вищої та післядипломної освіти.

4.3. Рішення про запровадження ЄКТС у підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти приймає Вчена рада ВНЗ ППО на підставі результатів системного аналізу ситуації, наукового обґрунтування доцільності та можливості такого запровадження. Рішення Вченої Ради вводиться в дію наказом ректора (директора) ВНЗ ППО.

4.4. Наказ ректора (директора) ВНЗ ППО визначає стратегію запровадження ЄКТС (строки, етапи, організацію, забезпечення і т. ін.), встановлює персональний склад відповідальних осіб, творчого колективу, координаторів ЄКТС; дає завдання структурним підрозділам та ін.

4.5. Стратегія запровадження ЄКТС реалізується відповідно до програми, розробленої творчим колективом. Обговорення програми та її затвердження здійснюється у встановленому порядку.

4.6. Процедура запровадження ЄКТС, як правило, складається з трьох етапів: підготовчого, технологічного та етапу перевірки. Кожний етап має свої цілі, завдання та зміст.

4.7. Підготовчий етап – початок процедури запровадження ЄКТС. В нього входять: аналіз ситуації, вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду, наукового обґрунтування доцільності й можливості та ін. Підсумок – рішення Вченої Ради та наказ ректора (директора).

4.8. Технологічний етап – педагогічна, технологічна, технічна та ін. підготовка до запровадження ЄКТС. Підсумок – нормативне забезпечення, визначення форми та організації навчання, комплект навчальної документації, система педагогічного контролю та оцінювання і т. ін.

4.9. Етап перевірки – педагогічний експеримент, формування навчальних груп, розробка програми і методики експерименту, експериментальне навчання, моніторинг та ін.

4.10. При запровадженні ЄКТС із застосуванням сертифікованих технологій можлива інша структура процедури.

4.11. Результати етапу перевірки обговорюється на Вченій раді, за підсумками якої приймається рішення про перехід на ЄКТС у підвищенні кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти. Рішення Вченої Ради вводиться в дію наказом ректора (директора).

4.12. Запровадження – планове підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти з використанням елементів ЄКТС (моніторинг, корекція та ін.).

4.13. Тривалість запровадження ЄКТС не повинна перевищувати трьох років, а із використанням сертифікованих технологій – одного року.

4.14. ЄКТС принципово нова система організації навчального процесу. Її запровадження пов'язане з необхідністю перегляду поглядів, понятійного апарату, стереотипів та ін., що обумовлює необхідність відповідного психологічного забезпечення.

5. ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ, НАУКОВО–ПЕДАГОГІЧНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ОСВІТИ ЗА ЄКТС

5.1. Тривалість навчального року у ВНЗ ППО – 10 місяців, 2 півріччя, відпустки – 2 місяці. Типовий варіант: початок – 3 січня, закінчення – 30 грудня; перше півріччя: січень – червень, друге – вересень – грудень; відпустка – липень, серпень. Можливі й інші варіанти.

5.2. Під час підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти за ЄКТС можуть застосовуватися форми навчання, встановлені законом України «Про вищу освіту». Конкретну форму навчання встановлює ВНЗ ППО.

5.3. Оптимальна форма навчання за ЄКТС у ВНЗ ППО – очно-дистанційна, яка поєднує переваги очного та дистанційного навчання і забезпечує малу тривалість відриву слухача від професійної діяльності.

5.4. Структура підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання, зазвичай, містить три етапи:

I етап – організаційно-настановча сесія (очно);

II етап – керована самостійна робота слухачів (дистанційно);

III етап – залікова сесія (очно).

5.5. Тривалість етапів підвищення кваліфікації слухачів за очно-дистанційною формою навчання встановлюється в межах:

– організаційно-настановча сесія: 3–12 днів;

– залікова сесія: 3–4 дні.

Керована самостійна робота слухачів – 5 місяців (визначається з розрахунку 6–8 годин самостійної роботи на тиждень).

5.6. Тривалість підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти за очно-дистанційною формою навчання залежить від категорії слухачів, програми та навчального плану і не може бути перевищувати 0,5 року.

5.7. Навчальний процес за ЄКТС у ВНЗ ППО здійснюється в таких організаційних формах:

- навчальні заняття;
- самостійна робота;
- практична підготовка;
- контрольні заходи.

Відсутність у навчальному процесі будь-якої організаційної форми навчання – недопустима.

5.8. Основними видами навчальних занять у ВНЗ ППО за ЄКТС є: лекція, лабораторне, практичне, семінарське заняття, а також інструктивно-методичні заняття, тренінги, тематичні дискусії, «круглі столи», консультації тощо.

Вид навчальних занять визначається кафедрами. Перевага надається інтерактивним формам навчання.

Навчальні заняття можуть проводитись як у ВНЗ ППО, так і за його межами (вебінари, виїзні заняття).

Навчальні заняття

Лекція – вид навчального заняття, призначеного для ознайомлення слухачів з основним змістом відповідних модулів. Вона може бути настановною, тематичною, оглядовою тощо.

Кандидатури лекторів, які запрошуються для проведення занять, затверджуються наказом ректора (директора) за поданням завідувачів кафедр, погодженим з директорами інститутів та проректором з навчальної роботи.

Лабораторні заняття – вид навчального заняття, під час якого слухач під керівництвом викладача проводить натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою фактичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням (обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою) та методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Лабораторні заняття проводяться в спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням устаткування, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторні макети, установки тощо). У окремих випадках лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального

професійного середовища (у школі, на виробництві, у наукових лабораторіях тощо).

Лабораторне заняття проводиться зі слухачами, кількість яких не перевищує половини академічної групи.

Перелік тем лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою модуля. Заміна лабораторних занять іншими видами навчальних занять не дозволяється.

Поділ академічних груп на підгрупи для проведення лабораторних занять визначається навчальними планами.

Лабораторне заняття включає:

• проведення поточного контролю підготовленості слухачів до виконання конкретної лабораторної роботи;

- інструктаж з правил безпеки;
- використання завдань за темою заняття;
- оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи;
- захист індивідуального звіту перед викладачем.

Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем. Оцінки, одержані слухачем за виконання лабораторних робіт, враховуються під час виставляння підсумкової оцінки.

Практичне заняття – вид навчального заняття, під час якого викладач організовує обговорення базових теоретичних положень навчальних модулів та формує вміння і навички їх практичного застосування слухачами.

Практичне заняття проводиться з однією навчальною групою чи з половиною групи у звичайних або спеціалізованих аудиторіях, обладнаних відповідними технічними засобами. Поділ навчальних груп на підгрупи відображається у навчальних та навчально-тематичних планах.

Навчальна група слухачів, зазвичай, формується в складі 20 – 25 осіб. У окремих випадках (для проведення тренінгів, занять з набуття навичок використання комп'ютерної техніки, для читання спецкурсів за вибором слухачів тощо) навчальні групи можуть формуватися в меншій кількості. Мінімальний склад навчальної групи – 7 осіб.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, під час якого викладач організовує активне обговорення проблеми за попередньо визначеними питаннями.

Перелік тем семінарських занять визначається навчально-тематичним планом підвищення кваліфікації. План семінарських занять розробляє відповідна кафедра, вона ж забезпечує підготовку слухачів щодо його проведення.

Семінарське заняття проводиться з однією навчальною групою.

Вебінар – інтерактивний семінар, організований за допомогою Інтернет–технологій.

Вебінар, найчастіше, проходить у формі віртуального спілкування між викладачем – ведучим (спікером), який за визначеною темою робить доповідь, наочно підкріплену презентацією, та слухачами – учасниками цього on–line заходу, які мають можливість активно взаємодіяти з ведучим і між собою, а саме: прослухавши доповідь, обговорювати викладений матеріал та коло проблемних питань означених у ній, виконувати завдання й відповідати на питання ведучого, висловлювати думки, задавати свої запитання й отримувати на них відповіді тощо.

Для участі у вебінарі слухачеві достатньо мати лише комп'ютер з доступом до Інтернету.

Перелік тем вебінарів визначається навчально-тематичним планом підвищення кваліфікації. План проведення вебінару розробляє відповідна кафедра, вона ж визначає дату та час його проведення, спільно з відповідним підрозділом ВНЗ ППО, здійснює технічну підготовку й забезпечує проведення заходу.

Інструктивно–методичне заняття – вид практичного заняття, що проводиться для ознайомлення слухачів з організацією та порядком проведення підвищення кваліфікації, змістом навчання, порядком проведення поточного контролю та підсумкової атестації, вимогами до змісту, якості й оформлення випускних робіт.

Під час цього заняття слухачі обирають теми випускних робіт і за допомогою куратора-тьютора складають індивідуальні плани підвищення кваліфікації.

Структура та зміст заняття визначається кафедрою.

План проведення заняття розробляється куратором-тьютором групи і затверджується завідувачем кафедри.

Тренінг – групове інтерактивне навчальне заняття, яке ґрунтується на принципах зворотного зв'язку й активної взаємодії всіх учасників і спрямоване на закріплення знань, напрацювання вмінь і навичок відповідно до мети навчання.

Тематична дискусія – інтерактивний вид практичного заняття, який має дискусійний характер навколо конкретної проблемної теми та передбачає формування та вдосконалення умінь у процесі використання попередньо сформованих знань.

«Круглий стіл» – інтерактивний вид навчального заняття, основним змістом якого є обговорення актуальних і важливих інноваційних аспектів професійної діяльності слухачів.

Тема «круглого столу» визначається робочою програмою та навчально-тематичним планом. План його проведення та методичне забезпечення розробляє кафедра.

У проведенні «круглих столів» беруть участь професори, доценти кафедр, а також запрошені провідні вчені та спеціалісти в галузі проблем, які обговорюються.

Конференція з обміну досвідом – інтерактивний вид заняття, основним змістом якого є обговорення попередньо підготовлених доповідей слухачів з актуальних проблем їхньої професійної діяльності, власного передового досвіду.

Тема конференції визначається робочою програмою та навчально-тематичним планом. План підготовки і проведення конференції розробляється провідною кафедрою, керує проведенням заходу завідувач кафедри. У конференції беруть участь провідні викладачі кафедри, а також куратор-тьютор

навчальної групи. Конференція слухачів проводиться на заключному етапі навчання.

Консультація – вид навчального заняття, під час якого слухач отримує від викладача відповіді на конкретні запитання або пояснення конкретних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультації проводяться за графіком, встановленим кафедрою. Проведення консультацій фіксується в спеціальному журналі, який зберігається на кафедрі.

Дистанційне консультування слухачів здійснюється за очно-дистанційною формою навчання. Воно проводиться як у режимі реального часу (синхронно), так і з затримкою відповідей у часі (асинхронно) з використанням усіх засобів зв'язку (Інтернет, електронна і звичайна пошта, телефон, факс тощо).

Дистанційне консультування організовується провідними кафедрами і деканатом за технічної підтримки центру дистанційного навчання.

Проведення таких консультацій фіксується у відповідних журналах із зазначенням витраченого часу.

Виїзне заняття – вид навчального заняття, основним змістом якого є ознайомлення слухачів з передовим досвідом різних аспектів їх професійної діяльності; проводиться відповідно до навчального і навчально-тематичного планів та розкладу занять. План проведення виїзного заняття розробляється кафедрою й затверджується деканом (директором).

Об'єкт виїзного заняття визначає деканат з урахуванням пропозицій кафедри, він же погоджує з керівництвом відповідного закладу (організації, установи) порядок проведення заняття. Керує виїзним заняттям куратор-тьютор навчальної групи. До його проведення можуть залучатися, на умовах погодинної оплати, працівники відповідного закладу (організації, установи).

Для окремих категорій слухачів виїзні заняття можуть проводитись у вигляді тривалого виробничого стажування на підприємствах, в установах або в спеціально визначених навчально-виробничих центрах. Організація такого

стажування регламентується окремим положенням, яке затверджується ректором (директором) ВНЗ ППО.

5.9. Самостійна робота

Самостійна робота - основна й обов'язкова форма організації навчальної роботи слухача. Її зміст і обсяг визначаються програмами, навчальними та навчально-тематичними планами.

5.9.1. Навчальний час, відведений для самостійної роботи слухача, становить не менше половини загального обсягу часу підвищення кваліфікації.

5.9.2. Основними *видами* самостійної роботи слухача є: підготовка до аудиторних занять (лекції, практичні заняття тощо), контрольних заходів та виконання індивідуальних завдань.

5.9.3. Основними *методами* самостійної роботи слухача є: робота з: першоджерелами, підручниками, посібниками, монографіями, науковими статтями, методичними матеріалами та ін., як у паперовому, так і в електронному вигляді.

Пошук в Інтернеті необхідної інформації та проведення її змістовного аналізу – одна з найважливіших форма самостійної роботи слухача.

5.9.4. Індивідуальні завдання – особливий вид завдань у самостійній роботі слухачів; реалізуються у формах рефератів, розрахунково-графічних, випускних робіт та ін.

Випускна робота – основний вид індивідуального завдання слухача під час самостійної роботи у підвищенні кваліфікації за будь-якою формою навчання.

Рівень і якість випускної роботи є одним з основних показників успішності підвищення кваліфікації слухачів.

Вид випускної роботи для кожної категорії слухачів (проект, дослідження, творча робота тощо) визначає провідна кафедра. Теми випускних робіт повинні відповідати цілям, завданням підвищення кваліфікації і максимально відповідати практичним потребам слухача.

5.10. Практична підготовка – обов’язкова форма організації навчання у підвищенні кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти; здійснюється усіх формах навчання.

За очно-дистанційною формою навчання практична підготовка організовується: на очних етапах – під час практичних, семінарських та ін. заняттях, на дистанційному – шляхом проходження індивідуальної практики.

Індивідуальна навчальна практика слухача – основний вид його практичної підготовки у підвищенні кваліфікації за дистанційною, очно-дистанційною формами навчання. Залежно від категорії слухачів вона може бути: управлінською, методичною, науково-дослідною тощо.

Тему, вид і об’єкт індивідуальної практики слухач обирає самостійно, узгоджує їх з куратором-тьютором та фіксує у своєму індивідуальному плані підвищення кваліфікації.

За результатами проходження індивідуальної практики слухач складає звіт за встановленою формою.

5.11. **Контрольні заходи**

Контрольні заходи – найважливіша й обов’язкова форма організації навчального процесу. Їх основою є педагогічний контроль (далі – контроль), суть якого полягає в одержанні інформації щодо результатів навчальної діяльності слухачів. Розрізняють рівні, види та методи контролю.

Рівні контролю визначаються особою (структурою), яка його проводить. У вищій школі це: самоконтроль, викладач, кафедра, деканат, ректорат, інспекція.

Основні види контролю: вхідний, поточний, модульний, підсумковий.

Вхідний контроль проводиться для визначення стартового рівня знань та вмінь слухача перед вивченням нового курсу, прибуття на курси підвищення кваліфікації. За результатами вхідного контролю вживаються заходи щодо надання індивідуальної допомоги слухачам та коригування навчального процесу.

Поточний контроль здійснюється в кінці кожного заняття з метою визначення рівня засвоєння слухачами матеріалу заняття та спонукання їх до

активної пізнавальної діяльності. Модульний контроль – це контроль знань та вмінь слухачів після вивчення завершальної частини програми (навчального або змістового модуля).

За очно-дистанційної форми навчання на дистанційному етапі модульний контроль проводиться для визначення рівня засвоєння слухачами змісту професійно-орієнтованої та спеціальної складових навчальних планів

Підсумковий контроль підвищення кваліфікації слухачами містить: вихідний контроль, диференційований залік, захист випускної роботи та проводиться під час залікової сесії.

Вихідний контроль проводиться з метою визначення знань та вмінь, отриманих слухачем за результатами навчання.

Диференційований залік допомагає прослідкувати рівень засвоєння слухачами навчального матеріалу з певних навчальних модулів. Форми та методи диференційованого заліку встановлює кафедра. Результати оцінюються за національною шкалою і шкалою ЄКТС.

Захист випускної роботи – вид контролю, який визначає рівень та якість виконання слухачами індивідуальних завдань на дистанційному етапі підвищення кваліфікації. Результати захисту оцінюються за національною шкалою обліку.

При цьому особливу увагу слід звертати на самостійне виконання слухачем своєї випускної роботи. Компіляція, плагіат (використання так званих розлапкованих цитат, коли думки інших авторів подаються як особисті без посилання на першоджерела, або просто «скачування» роботи з Інтернет – сайтів) – недопустимі й є підставою для виставлення незадовільної оцінки.

6. ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ЄКТС

6.1. Навчально-виховний процес здійснюється у ВНЗ ППО відповідно до чинного законодавства України з питань освіти, нормативних актів Мінмолодьспорту України, Президії НАПН України та має задовольняти індивідуальні потреби керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів у

особистому та професійному зростанні, а також забезпечувати потреби системи освіти в кадрах сучасної формації та рівня.

6.2. Навчально–виховний процес за ЄКТС у ВНЗ ППО організовується з урахуванням особливостей контингенту (дорослі), програм підвищення кваліфікації (відсутність навчальних дисциплін, міні курси тощо), можливостей навчального закладу та ін.

6.3. Перехід від традиційної організації навчального процесу до ЄКТС потребує його інтенсифікації, наукової систематизації змісту, максимально можливого задоволення пізнавальних запитів та інтересів слухачів, посилення та конкретизації зворотного зв'язку, підвищення об'єктивності діагностування тощо.

6.4. Правову та нормативну основу навчального процесу у ВНЗ ППО за ЄКТС складають:

- закон України «Про вищу освіту»;
- положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах»;
- тимчасове положення «Про організацію навчального процесу у кредитно-модульній системі підготовки фахівців»;
- нормативні акти МОНмолодьспорту України в сфері ЄКТС;
- стандарти підвищення кваліфікації.
- типові програми підвищення кваліфікації за категоріями.
- норми часу для планування й обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

6.5. ВНЗ ППО для нормативного забезпечення навчального процесу за ЄКТС розробляють:

- положення «Про організацію навчального процесу в _____
(назва ВНЗ ППО)
за ЄКТС»;
- робочі навчальні плани (за категоріями слухачів);
- навчально-тематичні плани;

- план-графік підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти на поточний рік;

- комплект навчальної документації.
- форму індивідуального плану підвищення кваліфікації слухачем.

6.6. Ключовими документами підвищення кваліфікації слухачів за ЄКТС є:

- інформаційні пакети;
- план графік підвищення кваліфікації;
- наказ ректора (директора) ВНЗ ППО про зарахування слухачів на курси підвищення кваліфікації;

- облікова карта слухача курсів _____ ;
(назва ВНЗ ППО)
- індивідуальний план підвищення кваліфікації слухача;
- додаток до свідоцтва про підвищення кваліфікації.

6.7. Інформаційні пакети ВНЗ ППО та його структурних підрозділів (інститутів, факультетів) є довідниками для потенційних партнерів, слухачів і викладацького складу закладів–партнерів.

Інформаційні пакети мають сприяти прозорості навчальних програм, допомагати викладачам орієнтувати студентів на вибір відповідних програм і планувати їхнє навчання в інших ВНЗ України або за кордоном, забезпечувати необхідною практичною інформацією.

Інформаційні пакети складаються українською та англійською мовами та розміщуються в Інтернеті на сайті ВНЗ ППО. Інформаційні пакети мають систематично (щороку) оновлюватися.

Зміст інформаційного пакета ВНЗ ППО містить:

- ◆ повну назву й адресу, контактну інформацію, карту інфраструктури ВНЗ ППО;
- ◆ стислу історію та загальну характеристику ВНЗ ППО;
- ◆ контактну інформацію щодо координатора ЄКТС від ВНЗ ППО;
- ◆ характеристику графіку навчального процесу (академічний календар);
- ◆ вимоги, процедуру та терміни реєстрації слухачів;

- ◆ основні практичні питання (формальності), що має знати іноземний слухач;
- ◆ інформацію про вартість та умови проживання, медичне страхування та обслуговування;
- ◆ позанавчальну діяльність і дозвілля.

Інформаційний пакет структурного підрозділу ВНЗ ППО (інституту, факультету) містить загальний опис навчального підрозділу, включаючи кафедри, основні напрямки науково-дослідної роботи, перелік та характеристику програм навчання; методики й технології викладання, форми та умови проведення контрольних заходів, опис системи оцінювання і реєстрації успіхів слухача; контактну інформацію щодо координатора ЄКТС від структурного підрозділу ВНЗ ППО (інституту, факультету).

Важливою частиною інформаційного пакета є опис професійних програм підготовки та їх структурно-логічна схема, а також опис кредитних модулів кожної програми із зазначенням їх статусу та обсягів.

6.8. План-графік підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти – нормативний документ, який розробляється на підставі ліцензованих напрямів і обсягів, за якими ВНЗ ППО визнаний спроможним провадити освітню діяльність, та заявок на підвищення кваліфікації, затверджений і погоджений відповідними інстанціями у встановленому порядку не пізніше ніж за два місяці до початку календарного року.

У плані-графіку визначаються категорії та кількість слухачів, які мають проходити підвищення кваліфікації в поточному році, зазначаються форми, етапи та терміни навчання.

6.9. Наказ ректора (директора) ВНЗ ППО про зарахування слухачів на курси підвищення кваліфікації видається відповідно до плану графіку підвищення кваліфікації на поточний рік, затвердженого й погодженого в установленому порядку, та персональних направлень (наказів, розпоряджень) на курси підвищення кваліфікації від навчальних закладів та установ освіти.

Наказом визначаються: календарний строк проведення підвищення кваліфікації, форма навчання, етап підвищення кваліфікації, персональний склад груп за відповідними напрямками та категоріями слухачів (із зазначенням навчального закладу або установи освіти, що направляє слухача для проходження підвищення кваліфікації).

6.10. **Облікова картка слухача** – внутрішній документ ВНЗ ППО, оформлюється й ведеться навчальним відділом (деканатом, навчальною частиною) з метою забезпечення обліку особового складу слухачів та подання необхідної статистичної звітності.

У обліковій картці зазначається категорія за якою підвищується кваліфікація, фіксуються основні терміни й етапи навчання, вказуються особисті дані слухача (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце роботи, посада, загальний стаж роботи і стаж роботи на займаній посаді, науковий ступінь, вчене звання, дані про попереднє підвищення кваліфікації, домашня та службова адреси, контактні телефони тощо). Достовірність вказаних у картці даних слухач підтверджує своїм особистим підписом.

Протягом навчання в обліковій картці фіксуються результати підвищення кваліфікації слухача. Після видачі слухачеві свідоцтва (посвідчення або сертифікату) про підвищення кваліфікації облікова картка слухача передається в архів де зберігається відповідно до встановленого строку (як правило – 5 років).

6.11. **Індивідуальний план підвищення кваліфікації** слухача є його робочим документом. Містить настановні дані слухача, вибіркову частину, структуру і зміст підвищення кваліфікації, графіки підвищення кваліфікації та виконання навчального процесу, таблицю успішності та ін. Розробляється на весь період підвищення кваліфікації слухачем.

6.12. Додаток до свідоцтва про підвищення кваліфікації містить повну інформацію про навчальну роботу слухача, а також відомості про випускну роботу (тема, термін виконання, одержана оцінка).

6.13. Навчально-виховний процес у ВНЗ ППО реалізується згідно з розкладом занять. Розклад занять – нормативний документ, що складається на

повну тривалість очних етапів за встановленою формою на основі навчально-тематичних планів та затверджується в установленому порядку.

Витяги з розкладу занять передаються на кафедри не пізніше ніж за три дні до початку занять.

6.14. Заняття проводяться в складі навчальних груп слухачів, сформованих за категоріями або за проблемами, що вивчаються. Кількість слухачів у навчальній групі до 25 осіб. У окремих випадках, що обумовлено нормативними документами, допускається ділення навчальних груп на підгрупи.

За узгодженням з кафедрами та навчальним відділом припускається проведення занять за окремими темами в потоці (2–3 навчальні групи).

Академічна година становить, як правило, 45 хвилин, дві академічні години поспіль (90 хвилин) – пара; між парами – перерва.

Типовий навчальний робочий день на очних етапах підвищення кваліфікації слухачів за очно-дистанційною формою навчання та ЄКТС: три пари планових занять у першій половині дня, одна пара (четверта) – у другій.

Четверта пара – планова самостійна робота слухачів, зміст якої визначається навчально-тематичними і індивідуальними планами підвищення кваліфікації слухачів. Зазначається у розкладі, контролюється куратором-тьютором.

7. ПЛАНУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ЄКТС

7.1. Основними документами планування за ЄКТС є:

- програми підвищення кваліфікації;
- навчальні плани;
- навчально-тематичні плани;
- показники планування.

7.2. *Програми підвищення кваліфікації* керівних, науково-педагогічних та педагогічних кадрів освіти визначають науково-обґрунтований зміст та структуру навчання слухачів та основні вимоги до рівня їх знань та вмінь.

Програми розробляються для кожної категорії слухачів та затверджуються в установленому порядку. Вони є освітніми стандартами навчального закладу ППО.

Структура програми підвищення кваліфікації слухачів містить: пояснювальну записку, зміст підвищення кваліфікації, основні практичні заняття, індивідуальні завдання та педагогічний контроль.

Зміст програми містить: види складових (соціально-гуманітарну, професійно-орієнтовану, фахову), перелік тем основних навчальних занять, індивідуальні завдання, орієнтовані плани проведення інструктивно-методичних та виїзних занять, конференцій з обміну досвідом, педагогічний контроль.

У змісті програм підвищення кваліфікації навчальні дисципліни відсутні. Замість їх – набір міні курсів (2–4 год), що неминуче призводить до дублювання, перевантаження слухачів та викладачів.

Інтеграція змісту програми здійснюється за модулями. Кожний модуль – цілісна, логічно завершена частина змісту.

Модуль має порядковий номер та назву. Модуль поділяється на змістові модулі, кожен з яких вміщує в собі теми.

Модулі відрізняються, як правило, за складовими програми (соціогуманітарній, професійно-орієнтованій, фаховій тощо) та статусу (нормативні, за вибором ВНЗ, за вибором слухача).

Кількість модулів у програмі залежить від цілей та змісту підвищення кваліфікації, загального обсягу годин, можливостей навчального закладу та ін. і, звичайно, не перевищує семи нормативних модулів, один – за вибором слухача, та один – педагогічний контроль.

Робочі програми підвищення кваліфікації складаються для кожної категорії слухачів на рік на основі типових програм з урахуванням конкретної ситуації та необхідності ознайомлення слухачів зі змінами і освітній структурі та змісті професійної діяльності.

Робочі програми розробляються щороку провідними кафедрами за встановленою формою, обговорюються, узгоджуються та затверджуються в установленому порядку.

7.3. Навчальний план підвищення кваліфікації – нормативний документ ВНЗ ППО. Розробляється й обговорюється в установленому порядку, затверджується ректором (директором) навчального закладу.

Навчальний план за ЄКТС структурується за статусом (нормативна і вибіркова частини) і складовим (соціогуманітарній, професійно-орієнтованій, фаховій тощо).

При підвищенні кваліфікації керівних, науково-педагогічних та педагогічних кадрів за очно-дистанційною формою навчання навчальний план додатково структурується за етапами (сесіями).

7.4. Типово розподіл навантаження за етапами (сесіями) та складовими при підвищенні кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання та ЄКТС становить певний відсоток від загального.

За етапами:

- організаційно-настановна сесія, очно – 40%;
- керована самостійна робота, дистанційно – не менше 50%;
- залікова сесія – очно – 10%;

за складовими:

- соціогуманітарна – 8%;
- професійно-орієнтовна – 32%;
- фахова – 30%;
- вибіркова – 30%;

Конкретний розподіл навантаження за етапами та складовими встановлює ВНЗ ППО.

7.5. Навчально-тематичні плани розробляються провідними кафедрами для всіх форм навчання за усталеною формою. При очно-дистанційній формі навчання навчально-тематичні плани розробляються на кожному етапі (сесії) підвищення кваліфікації.

7.6. Показники планування за ЄКТС:

- Тижневий бюджет часу слухачів за під час очних сесій за очною та очно-дистанційною формами навчання:
 - максимальний – 54 год,
 - на виконання індивідуального плану – 45 год.
- Тижневе аудиторне навантаження для підвищення кваліфікації слухача – встановлює ВНЗ залежно від категорії (18–30 год).
- Розподіл часу для самостійної роботи слухача:

Види навчальних робіт	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка до:				Виконання			
	лекції	практ. зан.	семінар, вебінар, тем./диск.	лабор. роб.	конф. з обм. досв.	модульного контр.	диференці заліку	захисту вип. роботи	екзамену	реферату	розрах. роб.	випуск. роботи	індив. навч. практи-ки
Норма часу (год)	0,3-0,5	0,5-0,75	1,5-2	1-1,5	2	2	6	6	30	8	6	30	15

7.7. *Документи обліку* призначені для фіксації та зберігання результатів підвищення кваліфікації слухачами.

Розробляється за встановленою формою, ведуться кафедрами, зберігається, знищується в усталеному порядку.

Типовий перелік документів обліку містить у собі:

- таблиці результатів з усіх видів педагогічного контролю.
- залікову відомість (результати диференційованого заліку).
- протокол засідання захисту випускних робіт слухачів.
- відомість обліку успішності підвищення кваліфікації слухачів навчальної групи – підсумковий документ.

Порядок і термін зберігання документів обліку встановлюються спеціальною інструкцією.

8. МЕТОДИЧНЕ І ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ЄКТС

8.1. Основу методичного і дидактичного забезпечення підвищення кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти складають: підручники, навчальні, навчально-методичні, посібники, конспекти лекцій, роздаткові матеріали, презентації, методичні рекомендації та ін.

8.2. Методичні рекомендації можуть бути призначені як для викладачів, так і для слухачів. до останніх, як правило, відносяться методичні рекомендації: щодо організації самостійної роботи, щодо виконання випускної роботи, щодо проходження індивідуальної навчальної практики тощо.

8.3. Для кожної категорії слухачів розроблюються, обговорюються й затверджуються на засіданнях провідних кафедр орієнтовний перелік тем випускних робіт і питань, що виносяться на диференційований залік.

Ці переліки мають відповідати сучасним вимогам, мати професійну спрямованість змісту.

8.4. Методичні та дидактичні матеріали видаються в друкованому та електронному вигляді (можуть розповсюджуватися на ком пакт-дисках, USB Flash накопичувачах), а також розміщуються на веб-сайтах ВНЗ ППО, кафедр та ін.

8.5. Якісне й повне методичне і дидактичне забезпечення навчального процесу – основний напрям наукової й методичної роботи викладачів, кафедр та інших структурних підрозділів ВНЗ ППО.

9. ІНФОРМАЦІЙНЕ І КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄКТС

9.1. Інформатизація ППО – один з найважливіших напрямів її модернізації. Вона передбачає оптимальне використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання й виховання.

9.2. Якісне інформаційне забезпечення ЄКТС створює умови для:

- навчання слухачів на основі діяльнісного підходу до всіх ланок навчального процесу;
- індивідуалізації навчального процесу при збереженні його єдності;
- формуванню слухачами власних пізнавальних траєкторій;
- створення ефективної системи управління та забезпечення навчального процесу тощо

9.3. основними напрямками інформаційного забезпечення ЄКТС є:

- формування (створення) інформаційно-освітнього середовища (далі – ІОС) ВНЗ ППО;
- застосування в навчальному процесі сучасних інформаційних і комунікаційних технологій;
- керування освітньою діяльністю у ВНЗ ППО.

9.4. ІОС у широкому розумінні – система поглядів та ідей, що впливають на розвиток тих хто навчається в умовах інформаційних реалій (преса, телебачення, радіо тощо).

ІОС ВНЗ ППО – системно організована сукупність технічних, програмних засобів та інформаційних технологій, призначених для інформаційного, методичного й дидактичного забезпечення навчального процесу.

9.5. ІОС ВНЗ ППО містить у собі такі компоненти:

- технічний – апаратне забезпечення (сервери, комп'ютери, ноутбуки тощо); мультимедіа (проектори, подоскопи тощо); копіювально – множувальна техніка;

- програмний – набори учбових контролюючих, управляючих, забезпечуючих і т.п. програм;
- структурний – центри, лабораторії, групи тощо;
- інформаційних джерел – бази даних, електронні бібліотеки, веб-сайти (портали), освітні ресурси Інтернету, компакт-диски тощо.

9.6. ІОС ВНЗ ППО умовно містить дві оболонки – зовнішню і внутрішню. У зовнішній оболонці розміщуються сайти (портали): органів центральної (місцевої) влади і управління, навчальних закладів регіону, взаємодіючих організацій та ін., у внутрішній – сайти навчального закладу.

9.7. Веб-сайти ВНЗ ППО найважливіші структурні й змістові одиниці ІОС. Вони підрозділяються на центральний (головний веб-сайт навчального закладу), веб-сайти структурних підрозділів (інститутів, факультетів, кафедр, наукової бібліотеки та ін.) і спеціалізовані (дистанційного навчання, проблемного навчання та ін.).

9.8. Веб-сайт ВНЗ ППО – це його візитна картка і Інтернеті. Якість веб-сайту (структура, зміст, дизайн, об'єм, відвідуваність, цитування тощо) – один з показників рейтингу ВНЗ ППО (міжнародного, національного, регіонального, галузевого).

9.9. Педагогічно обґрунтоване й грамотне застосування в навчальному процесі інформаційних технологій забезпечує:

- розвиток особистості слухача, підготовку його до самостійної продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства;
- реалізацію політики інформатизації освіти;
- інтенсифікацію всіх рівнів і компонентів навчального процесу.

9.10. Для інформаційного забезпечення ЄКТС ВНЗ ППО застосовуються:

- відео-технології – екранне подання інформації за допомогою кодоскопів, проекторів, мультимедіапроекторів, кіноапаратури;
- контролюючі технології – комп'ютерне тестування, перевірка на плагіат тощо;
- пошукові системи;

- технології дистанційного навчання та ін.

9.11. У навчальному процесі за ЄКТС використовуються різноманітні види інтернет-занять (відеолекції, вебінари, відеоконференції та тематичні дискусії), інтернет-консультації, а також чати, форуми, електронні курси (модулі), електронні підручники, навчальні посібники, методичні матеріали тощо.

9.12. При дистанційній, очно-дистанційній формах навчання найважливішим завданням є інформатизація керованої самостійної роботи слухачів на дистанційному етапі підвищення кваліфікації шляхом формування персональних (групових) веб-середовищ, їх наповнення структурованою навчальною інформацією й контролем за результатами її вивчення.

9.13. До засобів комунікації у ВНЗ ППО відносяться: комп'ютерна мережа, електронна пошта, телефонний зв'язок, телефакс, телетайп, стільниковий зв'язок, факс-модем, супутниковий зв'язок. Правила й організація користування засобами комунікації в навчальних цілях визначаються спеціальною інструкцією.

9.14. Загальне керівництво інформатизацією освітньої діяльності ВНЗ ППО здійснює ректор (директор), конкретне – особа, призначена за наказом (проректор, заступник директора).

9.15. Порядок і організація розробки, підтримки й супроводу веб-сайтів ВНЗ ППО визначається спеціальним положення (інструкцією).

Особи, відповідальні за стан веб-сайтів, їх підтримку й супровід, призначаються наказом ректора (директора).

9.16. Стан інформаційного забезпечення ЄКТС ВНЗ ППО розглядається не менше одного разу на рік на засіданнях структурних підрозділів (кафедр, центрів, лабораторій) та наукової ради навчального закладу.

10. ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

10.1. *Педагогічний контроль* – найважливіша й обов'язкова форма організації навчального процесу, суть якої полягає в одержанні результатів щодо результатів навчальної діяльності слухачів.

10.2. Запровадження ЄКТС в освітню діяльність ВНЗ ППО зумовлює необхідність модернізації існуючих систем педагогічного контролю. У ЄКТС вимоги до якості, регулярності педагогічного контролю, об'єктивності й достовірності результатів значно жорсткіші (вищі), ніж при традиційному навчанні.

10.3. Педагогічний контроль як дидактична і методична система перевірки навчальної діяльності слухачів має теоретичні (принципи, функції, форми, методи) і організаційні (рівні, види, умови) основи.

10.4. Педагогічний контроль у ЄКТС має відповідати таким основним вимогам:

- чіткість і конкретність мети контролю;
- обґрунтованість показника результату контролю, його відповідність до вимог програми підвищення кваліфікації;
- об'єктивність результатів, їх наочність і доступність;
- професійна спрямованість;
- систематичність;
- різноманітність видів, форм і методів;
- демократичність процедур тощо.

10.5. Оптимальні умови організації педагогічного контролю навчальної діяльності слухачів при підвищенні кваліфікації за ЄКТС:

- не менше п'яти видів контролю: *вхідний; модульний 1 (професійний); модульний 2 (спеціальний); вихідний; диференційований залік; захист випускної роботи;*
- наявність двох відносно самостійних підсистем педагогічного контролю – *зовнішній і внутрішній;*
- поєднання декількох методів контролю – *комп'ютерне тестування; усне (письмове) опитування* тощо.

10.6. Зовнішня підсистема педагогічного контролю – незалежне комп'ютерне тестування слухачів, яке організують і проводять спеціальні підрозділи (відділ змісту і якості підвищення кваліфікацій, центр дистанційного

навчання і т.п.)

Внутрішня підсистема – усне (письмове) опитування слухачів викладачами, кураторами–тьюторами та ін. Організується, забезпечується й проводиться кафедрами ВНЗ ППО.

10.7. Педагогічний контроль при заочній, дистанційній, очно-дистанційній формах навчання може здійснюватися дистанційно в синхронному або асинхронному режимі методами комп'ютерного тестування або опитування.

10.8. Зміст педагогічного контролю визначають кафедри. Вони розробляють, обговорюють, організують експертизи й затверджують у встановленому порядку завдання до тестів з яких формується банк даних.

Тести для кожної категорії слухачів і кожного виду педагогічного контролю формуються із завдань банку даних, як правило, за допомогою спеціальної програми.

10.9. Оцінювання взагалі – процес систематичного збирання й інтерпретації інформації, що веде до встановлення цінності одержаних результатів.

Педагогічне оцінювання передбачає низку процесів, що застосовуються для визначення рівня знань і вмінь тих хто навчається.

Оцінювання – процес формулювання висновків на підставі порівняння одержаних результатів за стандартами (еталонами).

Зразками оцінювання можуть бути: результати тестування, виконання індивідуальних завдань, захист проектів, курсових і випускних робіт та ін.

10.10. Основою оцінювання – є результат педагогічного контролю, що відображається в оцінках.

Оцінка – спосіб і результат, що підтверджує відповідність знань, вмінь, компетентностей слухачів вимогам програм підвищення кваліфікації. Оцінка може бути кількісною і якісною, перша, як правило, виражається в балах, друга – вербально («відмінно», «добре» і т.д.)

10.11. У підвищенні кваліфікації керівних, науково-педагогічних і педагогічних кадрів освіти за ЄКТС інструментально визначається (тестування.

опитування) і оцінюється (кількісно і якісно) єдиний показник – індивідуальні навчальні досягнення слухача під яким розуміється ступінь засвоєння ним змісту програм навчання (освітніх стандартів).

Інші показники як-то індивідуальна (групова) успішність підвищення кваліфікації слухача (слухачів) та ін. визначаються математичними методами.

10.12. Існують різні системи оцінювання результатів навчання. Обґрунтований вибір і застосування конкретної системи – прерогатива ВНЗ ППО. У вищій школі зазвичай використовується рейтингова система оцінювання успішності студентів, застосування якої в підвищенні кваліфікації керівних кадрів освіти недоцільна через особливості контингенту і короткостроковості навчання.

10.13. Оцінювання навчальних досягнень слухачів, одержаних методом комп'ютерного тестування (зовнішня підсистема педагогічного контролю) проводиться за шкалою ЄКТС (100–бальною) в балах.

Оцінювання результатів диференційованого заліку і захисту випускної роботи (внутрішня підсистема педагогічного контролю) здійснюється за національною шкалою.

10.14. Оцінювання успішності підвищення кваліфікації слухачів здійснюється за шкалою ЄКТС на основі технології взаємопереведених оцінок, що прийняті у вітчизняній практиці.

Механізм приведення оцінок у національній шкалі до оцінок за шкалою ЄКТС представлений в таблиці (шкала – 100 балів):

Бали	Шкала ЄКТС	Національна шкала
90 та >	відмінно, A	5,0
80 – 89	дуже добре, B	4,5
65 – 79	добре, C	4,0
55 – 64	задовільно, D	3,5
50 – 54	достатньо, E	3,0
35 – 49	незадовільно, FX	2,0
1 – 34	не прийнятно, F	1,0

10.15. Дані з усіх видів педагогічного контролю фіксуються у відомостях за спеціальною формою та в індивідуальному плані підвищення кваліфікації слухача. Підсумкові результати – у відомості обліку успішності підвищення кваліфікації слухачів, обліковій картці слухача та в додатку до свідоцтва про підвищення кваліфікації.

10.16. За організацію і стан педагогічного контролю у ВНЗ ППО в цілому відповідає проректор (заступник директора) і начальник навчального відділу (деканату, навчальної частини).

За зміст педагогічного контролю, його проведення й облік результатів відповідають кафедри (куратори / куратори-тьютори).

10.17. Стан педагогічного контролю розглядається на засіданнях кафедр не менше одного разу на рік, на засіданнях наукової ради – один раз на два роки.

11. ОBOB'ЯЗКИ ТА ПРАВА УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ЄКТС

11.1. Учасники навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах, їх права та обов'язки визначені законом України «Про вищу освіту».

Для впровадження ЄКТС відповідно до наказу МОНУ від 23 січня 2004 р. № 40 та 30 грудня 2005 р. № 776 у ВНЗ вводяться координатори ЄКТС різних рівнів та покладаються додаткові обов'язки на кураторів / кураторів-тьюторів.

11.2. **Координатор ЄКТС від ВНЗ ППО** (проректор / заступник директора) – відповідає за виконання вищим навчальним закладом норм ЄКТС. До загальних обов'язків належатиме сприяння поширенню та практичному втіленню ЄКТС і надання підтримки координатором від структурних підрозділів (інститутів, факультетів), координація їх роботи.

11.3. **Координатор ЄКТС від структурного підрозділу (інституту, факультету)** – заступник директору інституту (декана). Відповідає за виконання в інститутах (на факультеті) норм ЄКТС. Координує та контролює процес впровадження КМСОНП, керує роботою кураторів / кураторів-тьюторів навчальних груп.

11.4. **Координатори всіх рівнів** призначаються наказом ректора (директора) ВНЗ ППО. Здійснюють діяльність відповідно до спеціальних інструкцій або положень.

11.5. **Куратор / куратор-тьютор** – викладач, який користується авторитетом, має високі моральні якості, володіє педагогічною майстерністю та організаторськими здібностями, педагогічними технологіями, в т.ч. і дистанційного навчання, та позитивно впливає на слухачів.

Додаток 1

Вищий навчальний заклад післядипломної педагогічної освіти ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА ЄКТС (очна форма навчання)

Навчальний план/Робочий навчальний план

1. Графік навчального процесу.
2. Бюджет часу.
3. План навчального процесу:

I. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА	
•	Соціогуманітарна складова Модуль 1.
•	Професійно-орієнтована складова Модуль 2 – 4.
•	Фахова складова Модуль 5.
II. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА	
•	Індивідуальні завдання. Модуль 6.
•	Контрольні заходи Модуль 7.

4. Погоджено:

Додаток 2

Вищий навчальний заклад післядипломної педагогічної освіти

ФОРМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ (очно-дистанційна форма навчання)

1. Графік навчального процесу;
2. Бюджет часу.
3. План навчального процесу.

Зміст	Перший етап (очно)										Другий етап (дистанційно)										Третій етап (очно)																							
	Організаційно-настановна сесія										Керована самостійна робота										Залікова сесія																							
	Вид аудиторних занять					Позаауд. робота					СРС і виконання індивідуальних завдань					Вид аудиторних занять					Позаауд. робота																							
						СРС										СРС																												
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29																	
аудиторних годин										Загальна кількість годин										аудиторних годин										Разом														
Лекції					тем. дискт., тем. зустріч, «круглі столи»					Практичні заняття					Навчальні тренінги					Інструктивно-метод. заняття					Спецкурс					Разом					Контроль									
розрахункова робота					консультації					зокрема,					Разом					Зокрема,					підготовка до диф. завірку					підготовка до захисту					Разом					Контроль				
зокрема,					Разом					Зокрема,					Разом					Зокрема,					підготовка до диф. завірку					підготовка до захисту					Разом					Контроль				

І. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА

1. Соціоуманітарна складова
Модуль 1, ЗМ1-ЗМ3.
2. Професійно-орієнтована складова
Модуль 2-4, ЗМ4-ЗМ10.
3. Фахова складова
Модуль 5, ЗМ11-ЗМ14.

ІІ. ВИБІРКОВА ЧАСТИНА

1. Виконання індивідуальних завдань. Модуль 6.
2. Контрольні заходи. Модуль 7.
Погоджено.

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СЛУХАЧА**

«__» _____ 2011 р.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Інститут відкритої освіти

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
підвищення кваліфікації слухача
і результати його виконання**

Форма навчання _____

Система організації навчального процесу _____

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
підвищення кваліфікації слухача
і результати його виконання**

Слухач _____
(прізвище, ім'я, по-батькові слухача)

Група _____
(назва категорії)

I. Настановні дані

Місце роботи слухача _____
 посада _____
 Адреса: _____
 робоча (індекс, обл., місто, вул., буд.) _____ М.
 тел/факс _____
 Е-майл _____
 Веб-сайт _____
 домашня (індекс, обл., місто, вул., буд., тел/факс) _____,
 Е-майл _____
 моб. тел. _____
 Логін _____ Пароль _____

II. Вибіркова частина

Випускна робота (тема) _____
 Науковий керівник (П.І.Б., посада, кафедра, Е-майл) _____
 Індивідуальна навчальна практика (вид, тема, об'єкт) _____
 Керівник навчальної практики (П.І.Б., посада, кафедра, Е-майл) _____
 Спецкурс за вибором (тема, завдання) _____

III. Структура та зміст підвищення кваліфікації

№ /n	Зміст заходів	Кількість (год./кредити)		
		I етап	II етап	III етап
Соціо-гуманітарна підготовка				
Модуль 1.				
ЗМ1				—
ЗМ2				
ЗМ3				
Професійно-орієнтована підготовка				
Модуль 2.				
ЗМ4				
ЗМ5				
ЗМ6			3	—
Модуль 3.				
ЗМ7				
ЗМ8				
ЗМ9				
ЗМ10				
Модуль 4.				
ЗМ11				—
ЗМ12				
Фахова підготовка				
Модуль 5.				
ЗМ13				
ЗМ14				
ЗМ15				
Інтернет-заняття (форум)			3	—
Інструктивно-методичне заняття			2	—
Відчне заняття			—	6
Конференція з обміну досвідом			—	4
Модуль 6. Індивідуальна робота слухача				
Спецкурс за вибором слухачів			6	12
Виконання випускної роботи				
Проходження навчальної практики				
Індивідуальні консультації				
Модуль 7. Педагогічний контроль				
Вхідний контроль				
Модульний контроль				
Вихідний контроль				
Диференційований залік				
Захист випускних робіт				
Разом				

IV. План-графік підвищення кваліфікації

I етап (очний): _____

II етап (дистанційний): _____

III етап (очний): _____

Разом: _____ год./_____ кредитів

V. Графік виконання навчального процесу

№ з/п	Заходи	Термін виконання	Відмітка про виконання кред. / год.
I етап – організаційно-настановна сесія (очно)			
1	аудиторні заняття		
2	самостійна робота		
3	вхідний контроль		
4	індивідуальні консультації		
II етап – керована самостійна робота (дистанційно)			
5	самостійна робота за модулями		
6	виконання випускної роботи		
7	індивідуальна навчальна практика		
8	модульний контроль	I (професійний)	
		II (фаховий)	
9	Інтернет-заняття (форум)	Модуль 2	
		Модуль 3	
		Модуль 5	
10	індивідуальні консультації		
III етап – залікова сесія (очно)			
11	вільне заняття		
12	конференція з обміну досвідом		
13	самостійна робота		
14	вхідний контроль		
15	диференційований залік		
16	захист випускної роботи		

VI. Успішність підвищення кваліфікації

Оцінка за видами контролю			Успішність ПК			
Модуль-ний 1 (балів)	Вихідний (балів)	Диференц. залік (націон.)	Захист ВР (націон.)	Бал	Націон. шкала	ECTS

Слухач _____ (підпис) _____ (П.Б.)

Куратор-тьютор _____ (підпис) _____ (П.Б.)

ВІІ. Права та обов'язки слухачів

Права слухача:

- користуватися бібліотекою, інформаційними фондами кафедр і центрів, послугами структурних підрозділів Інституту;
- ознайомлюватися з програмами, навчальними та навчально-тематичними планами підвищення кваліфікації на кафедрі або в бібліотеці Інституту;
- визначати вибіркові навчальні дисципліни (модул) в межах, передбачених програмами, робочими навчальними планами;
- відвідувати за вибором спецкурси, факультативи, тренінги та ін., які проводиться кафедрами Інституту поза навчального часу;
- брати участь у формуванні індивідуального плану підвищення кваліфікації;
- підвищувати кваліфікацію за індивідуальним планом, який відрізняється від типового, за погодженням з профілоючного кафедрою і з дозволу декана факультету;
- виконувати атестаційну роботу за темою, яка відрізняється від рекомендованих, за умови її узгодження з профілоючного кафедрою;
- користуватися консультаціями викладачів за встановленим розкладом або усною домовленістю з викладачем;
- брати участь у науковій, науково-методичній діяльності Інституту, конференціях, семінарах тощо;
- отримувати інформацію щодо передового педагогічного досвіду, інноваційної діяльності в системі освіти в центрах педагогічної інформації та інновацій і дистанційного навчання;
- брати участь в обговоренні і вирішенні питань вдосконалення всіх аспектів навчального процесу.

Обов'язки слухача:

- дотримуватися чинного законодавства, моральних, етичних норм;
- опановувати знання, практичні навички зі спеціальності, підвищувати свій науковий та загальнокультурний рівень;
- відвідувати заняття відповідно до розкладу та індивідуального плану підвищення кваліфікації;
- своєчасно інформувати куратора (тьютора) та деканат у випадку неможливості через поважні причини відвідувати заняття та виконувати інші заходи навчального, навчально-тематичного планів (складати заліки, захищати атестаційну роботу тощо);

– виконувати встановлені правила внутрішнього розпорядку Інституту та поведінки, правила проживання в гуртожитку;
виконувати розпорядження старости та куратора (тьютора) навчальної групи в межах їх повноважень.

ВІІІ. Довідкова інформація

1. Адреса:

04053, м. Київ, вул. Артема, 52-А, корпус ІІІ
тел. 481-38-00
факс 484-35-60

2. E-mail:

Прим'яльня ректора УМО
Кафедра дистанційної освіти
Куратор-тьютор

3. Сайти:

Міністерство освіти і науки України

mon.gov.ua

Університет менеджменту освіти АПН України

umo.edu.ua

Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
УМО НАПН України

cippe.edu.ua

Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників УМО АПН України
ipn.dn.ua

Дистанційного навчання в ППО

dl.cippe.edu.ua

Центр дистанційного навчання ІВО УМО

uioapn.net.ua

Віртуальне середовище навчальної групи

Додаток 4

Вищий навчальний заклад післядипломної педагогічної освіти ФОРМА ЗАЛІКОВОЇ ВІДОМОСТІ

Інститут _____

Залік _____
Дата заліку « ____ » _____ 20__ р.

Залікова відомість № _____

Категорія слухачів: _____

Форма навчання _____

Система організації навчального процесу _____

Викладач _____
(прізвище, ім'я, по батькові, вчене звання)

№	ПІБ слухачів	№ індивід. плану	Оцінка за шкалами		Підпис викладача
			національна	ECTS	
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					

Слухачів в групі _____ осіб
Не допущено _____ осіб

Не з'явилося _____ осіб
З'явилося _____ осіб
Відмінно/A _____ осіб
Добре/B, C _____ осіб
Задовільно/D, E _____ осіб
Незадовільно з можливістю
повторного складання заліку /FX _____ осіб
Незадовільно з обов'язковим
повторним складанням
заліку /F _____ осіб

Дата « ____ » _____ 20__ р.

Викладач _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Заступник директора Інституту _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Додаток 5

Вищий навчальний заклад післядипломної педагогічної освіти

ФОРМА ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ВИПУСКНИХ РОБІТ СЛУХАЧІВ

Інститут _____

Дата захисту « ____ » _____ 20__ р.

ПРОТОКОЛ № _____ від « ____ » _____ 20__ р.

засідання комісії з питань захисту випускних робіт слухачів

Категорія слухачів _____

Форма навчання _____

Система організації навчального процесу _____

Куратор-тьютор навчальної групи _____

Комісія:

Голова – _____

Члени:

1. _____

2. _____

№ з/п	Прізвище, ініціали слухача	№ індивід. плану	Тема випускної роботи	Науковий керівник		Підсумкова оцінка за шкалами
				Прізвище, ініціали	Оцінка, бал	
1.						ECTS бальна
2.						
3.						
4.						
5.						

Слухачів в групі _____ осіб
Не допущено _____ осіб

Не з'явилось
З'явилось
Відмінно/А
Добре/В, С
Задовільно/Д, Е
Незадовільно з можливістю повторного захисту/ФХ
Незадовільно з обов'язковим повторним захистом/Г

_____ осіб
_____ осіб
_____ осіб
_____ осіб
_____ осіб
_____ осіб
_____ осіб

Пропозиції, рекомендації, особливі думки членів комісії:

Підписи: Голова _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Члени:

1. _____
(підпис, прізвище, ініціали)

2. _____
(підпис, прізвище, ініціали)

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.

Заступник директора інституту

Додаток 6

Вищий навчальний заклад післядипломної педагогічної освіти

ВІДОМІСТЬ № __ ОБЛІКУ УСПІШНОСТІ

Інститут _____
 Категорія слухачів _____
 Форма навчання _____
 Система організації навчального процесу _____
 Графік підвищення кваліфікації _____

I етап (очний)

II етап (дистанційний)

III етап (очний)

Куратор-тьютор _____
(посла, прізвище, ініціали)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові слухача	№ індивідуального плану	Оцінка за видами контролю				Успішність ПК					
			Модульний 1 (балів)	Модульний 2 (балів)	Вихідний (балів)	Диференц. залік (націон.)	Захист ВР (націон.)	Бал	Націон. шкала	ECTS		

« ____ » _____ 20__ р.

Куратор-тьютор _____
(підпис) _____
(прізвище, ініціали)

Заст. директора Інституту _____
(підпис) _____
(прізвище, ініціали)

Додаток 7

Вищий навчальний заклад післядипломної педагогічної освіти

РЕЦЕНЗІЯ НА ВИПУСКНУ РОБОТУ

(проект, бізнес-план, випускна робота)

(потрібне підкреслити)

Слухач

(Прізвище, ініціали)

Група

Тема роботи

Дата отримання

« _____ » _____ 20 ____ р.

Рецензент

№ з/п	Критерії оцінювання	Кількість балів*
1	Актуальність теми, достатність її обґрунтування	
2	Міра розкриття теми	
3	Професійна й практична спрямованість роботи	
4	Упровадження результатів роботи	
5	Якість оформлення роботи	

Примітка: *Максимальна кількість балів за кожним із критеріїв – 20 балів

Загальна характеристика роботи, зауваження та рекомендації:

Оцінка роботи (загальна кількість балів): _____

« _____ » _____ 20 ____ р.

(підпис рецензента)

Науково-методичне видання

Олійник Віктор Васильович

**ВІДКРИТА ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА
І ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ**

Науково-методичний посібник

Рекомендовано

Міністерство освіти і науки України

Редактор Л. Є. Івашень

Підписано до друку 20.08.2013 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Умов. друк. арк. 18,25.
Наклад 300 прим. Зам. № 08247

Видавництво Державного вищого навчального закладу
«Університет менеджменту освіти» НАПН України
вул. Артема, 52-А, м. Київ, 04053. тел.: (044) 484-10-96.
e-mail: rector@umo.edu.ua

Видавець «Видавнича група «А.С.К»
Свідоцтво про і внесення суб'єкта видавничої справи
До Державного реєстру ДК № 3353 від 23.12.2008 р.
Виготівник ТОВ «Атопол»